

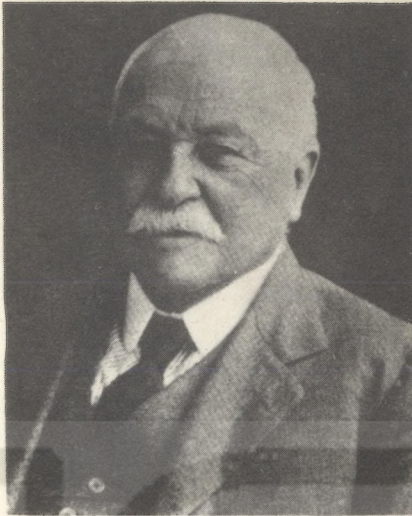
howells

926

howells
ascensiunea lui
silas lapham

★

«La apogeul carierei sale, în jurul anului 1890, Howells era considerat scriitorul cel mai remarcabil al Americii. El a revitalizat realismul, opunându-se sentimentalismului și idealizării... Romanele sale, ca și multe din scrierile autobiografice, continuă să păstreze prospețimea și forța caracteristice unui maestru al literaturii.»

S. Bradley, R.C. Beatty, E.H. Long
(The American Tradition in Literature)

howells

Vol. I—II, lei 9

editura minerva

Ilustrația copertei: *Tia Peltz*

william dean howells

ascensiunea lui silas lapham

ROMAN

TRADUCERE DE ADINA M. ARSENESCU
PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC DE PETRE SOLOMON

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1977

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

Pentru versiunea românească, toate drepturile
rezervate Editurii Minerva („B.P.T.”)

PREFAȚĂ

Cu William Dean Howells s-a petrecut un lucru uimitor, chiar pentru atât de zbuciumată și plină de surprize istorie a literaturii americane : după ce a dominat, vreme de cîteva decenii, scena literară din Statele Unite (în așa măsură, încît, pe la jumătatea celui de-al nouălea deceniu al secolului trecut, cînd Howells s-a mutat de la Boston la New York, unii au spus că a luat cu el acolo și centrul literar al țării), scriitorul acesta, celebru ca nimeni altul și încărcat de lauri cum nu mai primise nici unul dintre confrății lui — nici măcar Mark Twain ! — a intrat într-un con de umbră și a rămas în stare de eclipsă, mai mult timp decît rămîn de obicei aștrii literaturii și artei, fie ei cît de orbitori. Pe la începutul anului 1917 H. L. Mencken, pe atunci un publicist încă tînăr, care-și făcea un nume în literatură demolînd toate gloriile și tabu-urile, lansa această întrebare, cu răspunsul dinainte plătit : „Cine mai citește romanele lui Howells ? Cine mai ține minte măcar titlurile lor ?“

Era limpede că el, unul, nu se ostenise să citească aproape nimic din vasta operă a venerabilului său confrate, căci din cele

cinci romane citate ca exemple infamante, două erau... piese de teatru, iar un altul, un volum de versuri ! Howells era încă în viață la ora când apărea — în revista *Smart Set* — articolul fulminant al lui Mencken, articol intitulat *Decanul — The Dean* —, aluzie la renumele de „decan al literaturii americane“, dobândit de bătrînul scriitor în temeiul numelui său mijlociu și, mai ales, în virtutea autorității sale, cîndva necontestată. Ajuns la vîrsta de optzeci de ani, nu prea se mai sinchisea nici de elogiile, nici de insultele compatrioților săi, deși contempla cu adîncă amărăciune fața schimbată a Americii. Simțise încă mai de mult că „ora lui“ a trecut. „Sînt oarecum ca obiectul unui cult mort, cu statuile doborîte“, i se plîngea el, într-o scrisoare din 29 iunie 1915, prietenului său Henry James. James avea să moară în curînd în Anglia, patria lui de elecțiune, lăsîndu-l și mai singur pe Howells, în acea Americă mereu imprevizibilă și mereu ingrată cu propriile ei valori și talente. Mark Twain, celălalt prieten de o viață al lui Howells, murise în 1910, intrînd și el în conul de umbră hărăzit marilor scriitori, îndată după dispariția lor fizică. Cine să-i mai ia apărarea „Decanului“, acum, cînd Henry James și Mark Twain, și atîția alți prieteni și martori părăsiseră scena, lăsînd-o în seama unei generații tinere, traumatizate de război și convertite, în bloc, la noua religie a psihanalizei ? Într-o monografie apărută tot în 1917, ca și articolul lui Mencken, și intitulată *William Dean Howells. Un studiu despre performanța unui artist al literaturii* (*W. D. Howells. a Study of the Achievement of a Literary Artist*), un pretins admirator, pe nume Alexander Harvey, îl lăuda pe scriitorul octogenar ca pe cel mai mare romanțier american în viață, ca pe „unul dintre puținii maeștri ai limbii engleze“, pentru ca, în ultima parte a monografiei sale, să-i reproșeze, subit, că ar fi promovat o literatură „efeminată“.

antimascălină, și că ar fi ținut sub cheie „subconștientul american“. Or, afirma Harvey, „un artist literar cu adevărat mare este cel care plonjează cu curaj în subconștientul eroinelor sale, după exemplul lui Freud“..

Condamnarea fără drept de apel a lui Howells s-a făcut mai ales în numele freudismului, asimilat în grabă de o generație iconoclastă, hotărâtă să rupă cu trecutul atât de anevoie agonisit de tinăra națiune americană. Dar la nedreapta sentință au subseris și unii dintre moștenitorii direcți ai lui Howells, care ar fi trebuit, dacă nu să se recunoască în oglinda operei lui, măcar să-i fie recunoscători pentru drumnurile destelenite de el spre propria lor operă. În discursul rostit cu prilejul decernării Premiului Nobel, în 1930, Sinclair Lewis a ținut să arunce această piatră în grădina lăsată în paragină a înaintașului său : „Domnul Howells a fost unul dintre cei mai cumsecade, mai drăguți și mai cinști oameni, dar avea codul moral al unei pioase fete bătrâne, a cărei supremă plăcere era să bea ceai în casa parohială“..

Se pare că nici vigurosul autor al *Străzii mari* (roman apărut în anul morții lui Howells) nu se ostenise să citească vreo carte a fostului „decan al literaturii americane“, și că abia spre sfârșitul vieții, cuprins de remușcări, avea să-și umple acest gol din cultura lui literară.

Între timp, Howells ieșise din conul de umbră și începuse să fie din nou citit de compatrioții lui și reconsiderat de criticii literari ai unei generații noi, sătule de excesele celei imediat anterioare. Ii revine unuia dintre acești critici, Newton Arvin, meritul de a-l fi recitit, cel dintâi, cu atenție pe Howells și de a fi redescoperit, după douăzeci de ani de tăcere presărată cu invective, importanța lui în cultura americană. „Howells este una din figurile decisive în dezvoltarea culturii noastre literare“, afirma el în-

tr-un articol publicat la 30 iunie 1937 în revista *New Republic*. Respingînd schemele simpliste fabricate de Mencken și de alți „rebeli” nietzscheeni sau freudiști, Arvin arăta că autorul *Ascensiunii lui Silas Lapham* „a fost primul nostru scriitor imaginativ care a examinat cu luciditate și a înțeles în mod inteligent ce anume se petrecea cu forma și calitatea vieții americane, pe măsură ce aceasta se depărta de simplitatea, de fluiditatea socială, de relativele libertăți de la mijlocul secolului, în direcția hidoaselor disonanțe ale monopolismului și imperialismului”.

De la articolul lui Arvin înapoi s-au scris în Statele Unite numeroase studii și monografii, care pun în adevărata ei lumină personalitatea de excepție a acestui scriitor generos și multilateral, deschizător de drumuri în literatura americană. Semnificativ pentru acest proces de restabilire a adevărului mi se pare a fi însuși faptul că Van Wyck Brooks, unul din principalii denigratori ai lui Howells în anii '20, a simțit nevoia să publice, cu patruzeci de ani mai târziu, o monografie întregă (*Howells. His Life and World — Howells, Viața și lumea lui*) (1960), în care, departe de a-l mai învinui că ar fi contribuit la „emascularea” și la „domesticirea” geniului lui Mark Twain — așa cum afirmase în faimoasa-i lucrare *The Ordeal of Mark Twain (Calvarul lui Mark Twain)* (1920) — îl prezintă pe Howells nu numai ca pe un critic rafinat și perceptiv, ci și ca pe autorul „a zece-douăsprezece romane menite să fie citite mult timp de aci înainte”...

Publicarea unor monografii ample și documentate — ca aceea a lui Everett Carter, *Howells and the Age of Realism (Howells și epoca realismului)* (1954), ca biografia critică în două volume *The Road to Realism (Drumul spre realism)* (1956) și *The Realist at War (Realistul în război)* (1958) datorată lui Edwin H. Cady, sau ca monografia *William Dean Howells*, sem-

nată de Clara M. Kirk și Rudolf Kirk (1962) — a contribuit substanțial la reșezarea marelui scriitor printre culmile literaturii americane. Totuși, răul făcut de Mencken și de alții nu a fost reparat în întregime; deși numele lui Howells a încetat să fie „odios“, opera lui nu e încă suficient cunoscută și nu beneficiază decât parțial de mijloacele de difuzare în masă, care au permis altor clasici să pătrundă, prin intermediul edițiilor ieftine („paper-backs“), în conștiința unui public larg. Operele complete ale scriitorului își așteaptă încă un soroc, mereu amînat (din ediția proiectată de autorul însuși, în cîteva zeci de volume, au apărut, în 1911, doar șase volume, care n-au avut urmași, din pricina unor gîlcevi pecuniare între editori).

Howells a fost un scriitor neobișnuit de fecund, iar această prolificitate îl dezavantajează oarecum, în raport cu autorii mai cumpăniți la vorbă, care au intrat în posteritate cu un bagaj mult mai ușor, de cîteva cărți (istoria literaturii americane, și nu doar ca, abundă în asemenea autori, care au, firește, și alte merite). Stînd zilnic la masa lui de scris, vreme de aproape șapte decenii, el a lăsat în urmă peste o sută de cărți, în genurile cele mai variate — de la poezie la roman, de la teatru la memorialistică, de la foileton la eseu. În mai mare măsură decît oricare alt scriitor american, Howells a fost un *literat de profesie*, într-o vreme cînd profesia de literat abia începea să se impună ca o îndeletnicire serioasă și cinstită. Aproape toată viața lui n-a făcut altceva decît să redacteze reviste, să corecteze șpalturi, să citească manuscrise — ale lui și ale altora — și să publice cărți. Pînă și copilăria lui s-a desfășurat în umbra unei tipografii — a celei părintești — unde a deprins greaua și nobila meserie a culegătorului de litere. Spre deosebire, iarăși, de mai toți confrății lui, Howells a trăit exclusiv din scris, într-o epocă în care acest lucru era și

mai greu de conceput decât astăzi, nu numai în America, dar și în bătrîna Europă. Și nu a trăit prost, ci dimpotrivă, foarte bine din această meserie, deși a rămas un om modest în prosperitatea lui, dobîndită prin trudă și fără sacrificarea anumitor principii.

În sfîrșit, Howells a fost un scriitor eminent american — în sensul în care Whitman și Twain au fost la rîndul lor asemenea scriitori — spre deosebire de Henry James, care a trebuit să se expatrieze pentru a-și putea împlini vocația de romancier. Foarte mulți dintre scriitorii americani continuau să împărtășească, în cea de-a doua jumătate a secolului al nouăsprezecelea, îndoielile exprimate pe la începutul veacului de Washington Irving, „părintele literaturii americane moderne” : „Țara mea era plină de făgăduielile tinereții ; Europa era bogată în comori agonisite o viață întreagă... Simțeam dorința să scap de realitățile banale ale prezentului și să mă pierd printre umbrele grandioase ale trecutului”. (Vezi introducerea lui Irving la *The Sketch-Book*, 1820.) Viața americană le apărea multora dintre scriitori lipsită de substanță, de densitate, de adîncime, mai ales în comparație cu viața de pe continentul european. Din această dilemă dureroasă, unii ieșeau urmărind umbrele fantastice ale trecutului puritan în conștiința contemporanilor (Hawthorne a excelat în această vînătoare de umbre), alții, ca Melville, proiectau pe ocean dramele pămîntesti, dîndu-le dimensiuni mitice, iar alții, ca Henry James, îi purtau pe americani în Europa, spre a le desluși contururile psihice și intelectuale, estompate în propria lor patrie.

I-a fost dat lui Howells să demonstreze sistematic, atît cu argumente de ordin teoretic, cît și cu probele supreme ale artei, posibilitatea unei literaturi autohtone axate pe viața oamenilor obișnuiți ai Americii și inspirate de prezentul lor imediat. Ceea ce făcuse Whitman în poezie, exaltînd „omul simplu, omul inde-

pendent“ și proclamînd „cuvîntul *democratic*, cuvîntul *mase*“, sau Mark Twain în proză, evocînd viața pe Mississippi ori în Vestul îndepărtat, făcea, însuflețit de același spirit democratic, Howells în romanele lui, deliberat realiste, dinadins populate cu ceea ce am numi astăzi „anti-eroi“.

De numele lui Howells se leagă una din cele mai lungi și mai grele bătălii date vreodată în cultura americană — lupta pentru realism. Înainte de a analiza opera scriitorului, se cuvine de aceea să evocăm, fie și pe scurt, contribuția lui decisivă la această luptă, care deși s-a dat și în alte țări, a avut în Statele Unite dimensiuni și caracteristici specifice. În primul rînd, trebuie spus că ea s-a dat mai tîrziu în Statele Unite decît, să zicem, în Franța sau în Anglia, întîrzierea datorîndu-se atît unor împrejurări istorice (Războiul Civil, mai ales), cît și unui anumit provincialism cultural, legat de prelungirea influenței Angliei în fostele-i colonii nîrd-americane.

Intr-o oarecare măsură, lupta pentru realism a constituit un fel de act final al luptei pentru independența Statelor Unite; în orice caz, una din țintele principale ale atacului îndreptat de Howells împotriva „romanticismului“ — cum denumea el tot ceea ce contravenea realismului — a fost literatura engleză din a doua jumătate a secolului trecut, aflată, după părerea lui, sub semnul unui sentimentalism nociv. Aici se ascunde și sursa erorilor de judecată comise de Howells în legătură cu Dickens, Scott, Thackeray și alți mari scriitori englezi, asimilați, în focul și-n zorul luptei, cu liota dușmanilor „romanticiști“. (De o exagerare asemănătoare se făcea vinovat și Twain, condamnîndu-l pe Walter Scott ca autor moral al Războiului Civil, deoarece romanele sale i-ar fi împins pe plantatorii din Sud la actul nebunesc al Secesiunii...)

În lupta lui pentru o literatură realistă, Howells își găsea aliați în unii scriitori englezi mai vechi — bunăoară Jane Austen — sau mai noi, ca de pildă Thomas Hardy, dar și-i alegea mai cu seamă din rîndurile scriitorilor contemporani ruși, francezi, italieni, scandinavi și spanioli. Deși autodidact, Howells învățase încă din copilărie cîteva limbi străine, pentru a putea citi în original operele unora dintre acești scriitori. Ajungînd să-și formeze o cultură întinsă și temeinică, în ciuda anumitor lacune, el a putut să-și asume, foarte curînd, funcția de critic *național* și să facă auzită vocea țării sale în marea dezbatere despre realism care avea loc pe plan internațional.

Devenind, în 1871, redactor-șef al revistei *Atlantic Monthly*, Howells transformă distînsa publicație bostoniană într-o tribună a realismului, de la care ia apărarea scriitorilor autohtoni decîși să descrie „viața așa cum este”, și a unor scriitori străini ca Turgheniev, Björnson, Valdés¹ etc., preferați de el celor englezi tocmai prin faptul că erau legați de viață și aveau curajul s-o zăgrăvească. Howells e primul, și întrucîtva și ultimul, critic american care face „critică de direcție”, axată pe un principiu ferm și pusă la unison cu tendințele majore ale literaturii europene. El își exercită această magistratură fără complexe față de marea literatură engleză, care a constituit, timp de multe decenii, unica referință a scriitorilor americani.

Deși contestat și atacat (mai ales în Anglia, dar și în propria lui patrie), el izbutește să se impună, și să strîngă în jurul lui o pleiadă întregă de scriitori, cărora le înlesnește accesul la înțelegerea publicului. Howells e cel dintîi critic american care sesizează profunzimea umorului lui Mark Twain, considerat de

¹ Armando Palacio Valdés (1853—1938), critic și prozator spaniol.

obicei ca un „măscărici“ veșnic pus pe glume și pe farse; tot el e primul care atrage atenția asupra geniului lui Henry James, care nu va uita niciodată încurajarea primită din partea redactorului de la *Atlantic Monthly*. (Într-o scrisoare publicată în aprilie 1912 în revista *North American Review*, cu prilejul celei de-a 75-a aniversări a lui Howells, James îi va spune: „Datoria mea față de tine a început cu aproape o jumătate de veac în urmă, în modul cel mai personal cu putință, și a crescut de atunci încocoace mereu, odată cu propria ta dezvoltare admirabilă, dar rădăcina datoriei mele a rămas acel beneficiu personal, din tinerețe. Mă refer la faptul că mi-ai întins o mână redacțională deschisă, în perioada când am început să scriu — mă refer îndeosebi la vara anului 1866 — mi-ai întins mîna cu o francheță și cu o ospitalitate fermecătoare, care au însemnat pentru mine adevărata mea naștere ca scriitor, prin dobîndirea unei încrederi care avea nevoie de sprijin și simpatie, încredere în lipsa căreia sînt convins că aș fi rătăcit și m-aș fi poticnit multă vreme, fără s-o dobîndesc...”)

Dacă n-ar fi decît criticul care a promovat, cu o admirabilă statornicie, personalitățile atît de diferite, dar complementare ale lui Mark Twain și Henry James, Howells tot ar rămîne în cultura americană ca un critic perspicace și curajos. El a fost, însă, mult mai mult decît atît. A fost, în primul rînd, un soi de punte vie între cîteva generații de scriitori americani, căroră s-a străduit, și a izbutit în mare măsură, să le insuflă conștiința apartenenței la un destin comun. I-a și cunoscut personal pe mai toți scriitorii de seamă din America secolului al nouăsprezeclea, cu excepția lui Poe și Melville, i-a cunoscut pe Hawthorne și pe Emerson, pe Whitman și pe Longfellow, pe Twain și pe James, pe Bret Harte și pe Artemus Ward, și pe foarte mulți alții. Cu firea

lui echilibrată, dublată de un discernămint ascutit și de o fierbinte dragoste pentru literatură și pentru slujitorii ei, Howells a reușit să adune în jurul lui Nordul și Sudul, Estul și Vestul unui continent literar încă neunificat, încă lipsit de identitate, încă împrăștiat în diferite provincii, sau chiar coterii. În acest sens s-a putut spune despre el că a fost însuși centrul vieții literare americane și că, mutându-se la un moment dat de la Boston la New York, l-a adus cu el acolo.

Howells a fost totodată o punte vie între două epoci din viața culturală a Americii, între secolul al nouăsprezecelea și secolul al douăzecelea. „Mîna redacțională“, despre care vorbea James, s-a întins cu căldură spre cîteva generații succesive de scriitori tineri. Lista autorilor sprijiniți și încurajați de Howells e impresionantă și cuprinde nume ca Stephen Crane, George Ade, Richard Harding Davis, Harold Frederic, Robert Herrick, Frank Norris, Hamlin Garland, Edwin Markham, Brander Matthews, Booth Tarkington, — nume care aveau să însemne ceva în literatura americană a secolului XX. Receptivitatea lui Howells la noile talente și la valorile autentice i-a permis să-i salute și să-i încurajeze chiar pe scriitorii care nu se conformau „canoanelor“ stabilite de el, dealtfel fără nici un dogmatism. Deși ostil, personal, naturalismului, în care vedea o abatere de la realism, Howells nu a pregetat să ia apărarea unor prozatori ca Frank Norris, Stephen Crane sau Hamlin Garland, care împingeau realismul mult mai departe decît ar fi vrut el. Vreme de șase ani, cît a girat (între 1886 și 1892) rubrica „Editor's Study“ (biroul redactorului-șef) a revistei *Harper's Monthly*, Howells a promovat mai mulți scriitori tineri decît s-au putut manifesta vreodată în oricare perioadă asemănătoare din istoria literaturii americane. În cadrul aceleiași rubrici, el a continuat să pledeze pentru cunoaș-

terea literaturilor străine, recenzind operele unor scriitori ca Turgheniev, Tolstoi și Dostoievski, Flaubert, Zola și Daudet, Ibsen și Björnson, Giovanni Verga și Valdés. Pentru a ne limita la un singur exemplu, să cităm concluzia lui Howells la o recenzie a romanului lui Zola, *La Terre* : „Oricât de respingătoare și sordide sînt faptele pe care le dezvăluie, cartea aceasta nu se cuvine ocolită de cel ce studiază civilizația umană, ci dimpotrivă, trebuie căutată și cercetată cu seriozitate“.

Cît de curajoasă era această atitudine pentru epoca respectivă, se poate vedea din răspunsul prompt dat lui Howells de un gazetar (anonim) în ziarul *Daily Times* din Troy, statul New York : „S-ar părea că 10.000 de dolari pe an e un preț exagerat de mare plătit de firma Harpers pentru niște materiale de soiul unora din articolele publicate de Howells în revista ei lunară“, scria gazetarul, referindu-se la contractul încheiat de romancier cu faimoasa editură newyorkeză și învinuindu-l că „se folosește de revista *Harper's Monthly* pentru a-și exprima admirația față de gunoarele lui Zola“.

Riscîndu-și poziția confortabilă în cadrul revistei, și în general poziția eminentă, cucerită cu greu în lumea literară din Statele Unite, Howells își susținea cu dirzenie punctul de vedere, din ce în ce mai radical.

Și, cu toate acestea, criticii generației ajunse la maturitate în perioada primului război mondial aveau să-i aducă lui Howells, printre altele, reproșul că ar fi cultivat o literatură facil-optimistă, la antipodul celei pe care o elogia, statornic, în articolele sale. În amintitul său studiu din 1920, *Calvarul lui Mark Twain*, Van Wyck Brooks cita o afirmație a lui Howells, potrivit căreia „aspectele mai surizătoare ale vieții“ ar fi mai caracteristice pentru America și mai interesante pentru romancierii ei, și pretindea

că ea ar fi constituit „prima dogmă” a scriitorului. În realitate — așa cum demonstrează Edwin Cady în monografia lui despre Howells — afirmația acestuia a fost făcută într-un anumit context, pe care Van Wyck Brooks l-a trecut sub tăcere. Contextul este o recenzie a lui Howells despre romanul *Crimă și pedeapsă* al lui Dostoievski, recenzie publicată în cadrul rubricii „Editor's Study” din septembrie 1886. După ce elogia romanul marelui prozator rus (așezat de el alături de Turgheniev și de Tolstoi), Howells evoca soarta tragică a lui Dostoievski, condamnat la moarte și surghiunit apoi în Siberia; după care, încerca să stabilească în ce măsură puteau scriitorii americani aplica lecția artistică a lui Dostoievski în propriile lor opere. În opinia criticului, formulată în numeroase alte articole, scriitorii americani trebuiau să se ocupe de realitatea concretă, aflată sub ochii lor, nu să imite modelele străine, fie ele rusești, englezești sau franceze. Or, condițiile din Rusia țaristă se deosebeau radical de cele existente în Statele Unite, unde — socotea pe atunci (în 1886) Howells — viața era mai puțin tragică. De aceea, „unul din gândurile trăzite de cartea lui Dostoievski este că oricine ar atinge în proza americană o notă atât de profund tragică ar săvârși o greșeală, ar comite un fals”. „Îi invităm de aceea pe romancierii noștri să se ocupe de aspectele mai surîzătoare ale vieții, care sînt mai specifice americane...”

Sub presiunea anumitor evenimente tragice, petrecute curînd după aceea în Statele Unite (îndeosebi grevele și manifestațiile muncitorești, sîngeros reprimare de autorități la Chicago și în alte orașe), Howells însuși avea să-și modifice substanțial viziunea despre America, făcînd loc în opera lui, nu doar în cea publicistică, ci și în cea literară, unor aspecte cîtuși de puțin „surîzătoare”. Dar în volumul *Criticism and Fiction* (Critică și roman),

alcătuit în mare grabă și publicat în 1891 la stăruințele unui prieten editor, Howells a inclus, printre alte eseuri, și o parte din recenzia despre Dostoievski, cuprinzând falmoasa afirmație despre „aspectele mai surizătoare ale vieții”. Întreg volumul fiind o pledoarie pentru realism, înțeles ca o metodă de a zugrăvi fidel realitatea, fără a recurge la falsificările și idealizările „romanticilor”, afirmația cu pricina nu era altceva decât un îndemn adresat de Howells confrăților săi, de a fi ei înșiși și de a scrie despre ceea ce știu și văd. Altfel spus, era un îndemn la autenticitate. Același îndemn îl adresa romancierul chiar tinerilor săi admiratori, care ar fi vrut să-l imite. (Bunăoară, în ultimul său „Editor's Study”, din martie 1892, el dădea „Tinărului scriitor dornic să-și făurească un stil”, următorul sfat: „Întîi de toate, învață să fii om, în cel mai larg și mai adînc înțeles al acestui mult-întrebuințat cuvînt... Fii un astfel de om, tinere scriitor, iar restul va veni de la sine: frumusețea frazei, rafinamentul manierei, subtilitatea percepției, delicatețea tușei, tot ceea ce admiri și ceea ce ți s-a spus că ai putea dobîndi prin studierea unor romane bune, vei găsi în tine însuși...”).

Aparent, lupta pentru realism dusă de Howells timp de multe decenii nu s-a soldat cu succes, căci literatura americană a evoluat, mai ales spre sfîrșitul secolului trecut, în direcții contrare celei promovate de el. În ultimul deceniu al secolului, s-a produs o adevărată avalanșă de maculatură „romanticistă” — cărți ca *Prizonierul din Zenda* de Anthony Hope, *Graustark* de George Barr McCutcheon sau *Trilby* de George Du Maurier devenind „best-sellers”. Așa cum remarcă Edwin Cady în monografia lui, „diversele forme ale unui *best-sellerism* iresponsabil și neo-romantic au cunoscut un adevărat triumf, izbutind să domine gustul popular american și, adesea, să-l corupă chiar pe «citi-

torul bun», pînă cînd aveau să fie la rîndul lor eliminate de cinematograf, iar acum de televiziune...”

Pe de altă parte, chiar tînăra generație de scriitori serioși, în care Howells își punea atîtea speranțe, evolua în direcția unui naturalism străin de vocația lui profundă și de concepția lui despre realism. După cum sublinia Lloyd Morris într-un articol din *American Scholar* (toamna 1949) — articol reprodus în volumul *Howells : A Century of Criticism*, apărut sub îngrijirea lui Kenneth E. Eble în 1962 (Southern Methodist University Press, Dallas, Texas), Howells „a fost precursorul și, întrucîtva, maestrul” lui Norris, Crane, Dreiser etc. „El a dezvoltat însăși metoda pe care ei aveau s-o aplice cu o îndrăzneală mai mare. Iar această supremație (*leadership*) avea să ducă la ofilirea propriilor lui lauri. Publicul pe care îl pregătise pentru urmașii lui a început în curînd să-i considere demodată opera”...

Activitatea de critic militant desfășurată de Howells este strîns legată de opera lui literară. Criticul și romancierul conviețuiesc și se condiționează reciproc, împrumutîndu-și unul altuia trăsăturile, ideile și-chiar prejudecățile și defectele. Din fericire pentru el, Howells nu e, însă, un scriitor care aplică niște idei — fie ele juste și generoase —, el este un creator dublat de un spirit critic. Înainte de a se avînta în marea bătălie pentru realism, el a fost, din instinct, un observator atent al realității. Lecturile intense și experiența n-au făcut decît să-i confirme instinctul, transformîndu-l în convingere rațională.

În lunga carieră literară a scriitorului se pot deosebi cîteva etape, delimitate destul de precis din punct de vedere cronologic. Howells începe să scrie foarte de timpuriu, mai ales versuri, care

stau sub semnul unor poeți ca Heine și Longfellow, imitați cu osîrdie în anii adolescenței, și chiar mai tîrziu (căci acest mare realist avea să scrie toată viața poezii minore...). Potrivit propriei sale mărturisiri, vocația de prozator i-a fost revelată de James Russell Lowell, distinsul poet din Boston, care, citindu-i într-un ziar local o corespondență trimisă din Veneția, unde Howells era consul, i-a cerut un articol despre poeții moderni ai Italiei și l-a sfătuit să persevereze în proză. La Veneția Howells a descoperit, printre altele, teatrul lui Goldoni, un teatru bazat nu atît pe intrigă, cît pe dialog și pe comedia de moravuri. Reîntors în Statele Unite, tînărul prozator se instalează la Boston și încearcă să se adapteze la mediul, nou și interesant pentru un observator lucid ca el, din vechea capitală a Puritanismului. Primele șase romane, scrise între 1871 și 1881, îl impun pe Howells ca pe un cronicar amabil și complezent al vieții cotidiene din Noua Anglie sau al vieții unor americani expatriați în Italia „E ca un patinator care execută o sută de piruete grațioase în limitele unui lac larg de numai cîțiva iarzi“, scria despre el Thomas Wentworth Higginson (la 2 august 1879, în revista *The Literary World*). În această etapă se plasează două evenimente hotărîtoare pentru evoluția scriitorului: întîlnirea cu Henry James și descoperirea (grație lui James) a lui Turgheniev. Despre relațiile dintre Howells și James am mai vorbit; prietenia literară dintre ei i-a înrîurit profund pe amîndoi și a dus, printre altele, la formularea unui adevărat corp de doctrină asupra romanului, în care aportul lui Howells nu e deloc neglijabil, deși contribuția lui James e mai substanțială. De-a lungul întregii lor vieți, cei doi aveau să se observe unul pe celălalt cu o stimă afectuoasă, nu lipsită de luciditate.

În ce-l privește pe Turgheniev, se poate spune că influența lui a fost cea mai puternică dintre cele câteva influențe care i-au afectat destinul literar. „Viața mi s-a arătat sub alte culori după ce l-am citit pe Turgheniev, ea a devenit mai serioasă, mai teribilă, încărcată cu răspunderi tainice, pe care nu le cunoscusem pînă atunci“, va mărturisi Howells în volumul *My Literary Passions* (1895). „Iată un maestru care, aparent, nu încerca să elaboreze o intrigă, și care nici măcar nu încerca să creeze un personaj, ci se ținea de-o parte de întreaga poveste, lăsînd personajele să-și făurească singure intriga“.

E ceea ce se străduia să facă și Howells în cărțile sale, populate cu puține personaje și lipsite îndeobște de intrigă, dar pline de observații minuțioase privind comportarea și înfățișarea unor oameni „normali“. Cea mai bună caracterizare a operei lui Howells în această etapă o găsim într-un eseu publicat de Henry James în *Harper's Weekly* (din 19 iunie 1886): „Dl. Howells detestă o intrigă artificială și un *dénouement* impus dinafară: îi place ca lucrurile să se întîmple la fel ca în viață... Dacă viața americană este, în ansamblu — cum nu mă îndoiesc — mai inocentă decît viața din oricare altă țară, nicăieri faptul acesta nu e mai patent decît în romanele domnului Howells, care vădesc o atît de constantă observare a realului și o atît de mică percepție a răului...“

Pe la mijlocul celui de-al nouălea deceniu se produce o cotitură în creația lui Howells. Romancierul, angajat între timp în marea bătălie pentru realism, capătă, sub înrîurirea anumitor evenimente, o acută „percepție a răului“, a răului din societatea americană. Desigur, el nu e primul și nici singurul scriitor american care constată că dezvoltarea impetuoasă a Statelor Unite, după terminarea războiului civil, este însoțită de o degradare tot

mai accentuată a idealurilor democratice și a moralei publice. Whitman dăduse încă în 1871 alarma, scriind, în *Perspective democratice*: „Serviciile publice ale Americii — naționale, de stat și municipale — în toate ramurile și departamentele lor, inclusiv cele juridice, sînt mînjite, înecate în corupție, luare de mită, minciună, rea administrație... În afaceri (acest cuvînt, modern căpeăun, *business*), unicul scop, prin orice mijloace, este cîștigul de bani. Șarpele vrăjitorului din fabulă i-a înghițit pe toți ceilalți șerpi; tot astfel goana după bani este șarpele vrăjitorului nostru, rămas astăzi singurul stăpîn de pe teren...¹.

Iar Mark Twain dăduse în *The Gilded Age*, roman scris în colaborare cu Charles Dudley Warner și publicat în 1873, nu numai un portret al epocii, dar și numele ei cel mai potrivit: epoca aurită. Howells sesizează ceva mai tîrziu decît Whitman și Twain îngrijorătoarea schimbare la față a Americii, dar concluziile pe care le trage sînt, în schimb, și mai radicale pe plan artistic. El scrie cîteva romane, în care atacă frontal unele dintre cele mai grave probleme ale contemporaneității: *Annie Kilburn*, *În căutarea unei noi șanse*, *Calitatea milei* și *Lumea întîmplării* — romane calificate drept „economice“ de către criticul american Walter Fuller Taylor. Într-un studiu publicat în revista *American Literature*, din mai 1932, și inclus în volumul *The Economic Novel in America*, 1942, Taylor scria în legătură cu aceste romane: „Howells a fost primul romancier american care a atins unele din cauzele fundamentale ale crizei economice și a pus sub semnul îndoielii baza individualistă a economiei americane“.

Howells a realizat acest lucru fără să cadă în didacticism și în propagandă, ca unii dintre scriitorii contemporani cu el. Con-

¹ Walt Whitman, *Opere alese*, traducere de Mihnea Gheorghiu, E.S.P.L.A. 1956.

cepția lui despre realism s-a lărgit și s-a adâncit, în strinsă legătură cu adevăratul lui la socialism. Și în această etapă a avut loc o întâlnire hotărâtoare: Howells l-a descoperit pe Tolstoi și ideile lui generoase. „Nu mai pot privi niciodată viața așa cum o priveam înainte de a-l fi cunoscut“, va mărturisi romancierul în *My Literary Passions*, folosind în legătură cu Tolstoi aproape aceiași termeni ca și cei inspirați de descoperirea lui Turgheniev. Influența lui Tolstoi a fost însă mai ales de ordin moral, deși a lăsat urme vizibile și în creația lui Howells, de pildă în cel mai lung și mai ambițios dintre romanele sale, *În căutarea unei noi șanse*. Socialismul de nuanță creștină al lui Tolstoi a găsit un răspuns adânc în sufletul scriitorului american, crescut într-o familie puternic înfruntată de idealurile comunitare ale creștinismului inițial. (Tatăl lui participase, în tinerețe, la unul din numeroasele experimente utopice menite să transforme America într-o lume a fraternității și egalității sociale.)

Socialismul lui Howells, influențat nu doar de Tolstoi, ci și de Edward Bellamy (autorul celebrei utopii *Looking Backward*), a fost totodată expresia unei experiențe proprii, a unei maturizări interioare, legate de evoluția societății americane. Fiind „nu numai un adevărat artist, și un mare scriitor, ci — lucru și mai rar — un om curajos și drept“, cum îl califica într-o scrisoare fiica lui Marx, Howells avea să rămână toată viața un socialist convins.

I s-a reproșat totuși lui Howells că ar fi propovăduit un „socialism de garden-party“ — expresia îi aparține criticului american C. Hartley Grattan, care nu ezita să afirme, într-un articol publicat în revista *American Mercury* (mai 1930), că Howells ar fi fost „exponentul desăvârșit al spiritului burghez de la sfârșitul secolului al XIX-lea în literatura americană“... Proletcultismul a

avut o variantă foarte viguroasă în Statele Unite, deși pe alte baze decît în Europa.

Romanele sociale ale lui Howells nu sînt interesante doar prin ideile lor îndrăznețe și prin implicațiile lor adinci, ci și prin evoluția pe care-o marchează în concepția scriitorului despre realism. Prin ele, romancierul iese din domeniul oarecum limitat, pe care și-l impusese el însuși, și din care părăsise la un moment dat să facă o regulă a realismului american. Registrul lui artistic se îmbogățește aici substanțial tocmai prin admiterea notei tragice. În acest sens, se cuvine citat răspunsul dat de Howells, în 1904, lui Schade Van Westrum : „Realismul nu înseamnă preocupare de lucrurile obișnuite ale vieții. Aceasta a fost interpretarea greșită dată inițial de către adversarii lui, o interpretare care încă mai dăinuie. Dimpotrivă, realismul încorporează în domeniul lui toate lucrurile, atît cele neobișnuite, cît și problemele de fiecare zi ale existenței omenești, tragediile, catastrofele și crizele, ca și întîmplările zilnice mărunte ; dar cum acestea din urmă precumpănesc... realismul susține că, ele, și nu întreruperile momentane ale vieții, trebuie să fie mai importante într-un roman care-și propune să reproducă fidel viața.“

La întrebarea lui Westrum, dacă tragediile și catastrofele nu dezvăluie mai pregnant caracterul oamenilor și nu sînt „mai eficace din punct de vedere artistic“, Howells a răspuns : „Aceasta e o teorie pe care o dezaprob categoric... Punctul culminant al unei tragedii, climaxul ei, nu dezvăluie pe deplin caracterul omului, ci mai degrabă îi amorțește toate facultățile, toate emoțiile, cu excepția uneia singure — sfidarea, poate frica, sau deznadejdea... Or, viața în ansamblul ei nu e neagră, și nu anulează caracterul omului... În viața reală nu există tragedie care să nu fie urmată de ziua de mîine, o zi lipsită, poate, de eroism sub

aspect artistic, dar inevitabilă și inexorabilă. Artă se poate opri unde pofteste, dar viața câtă să meargă înainte. Realismul se străduiește să ia act de continuitate, pe care o consideră mai importantă pentru individ și pentru omenire decât orice întrerupere violentă. Da, să facem loc tragediei în roman, ca o parte integrantă a vieții; dar studiul caracterului omenesc poate fi cel mai bine înțeles în existența cotidiană normală..“

Adâncindu-și concepția despre realism, fără a-și abandona vechea și dârza credință în menirea lui de a ogîndi „viața așa cum este“, Howells dădea romanelor sale de maturitate o dimensiune nouă și binefăcătoare. Astfel amendată, viziunea romancierului ajungea destul de aproape de concepția unui Melville, care, încă înainte de Războiul Civil, afirmase — în *Encantadas* — că „țestoasa e deopotrivă întunecoasă și luminoasă“, și adresa scriitorului american (încălinat și mai mult, pe atunci, spre un optimism facil) acest îndemn: „Bucură-te de fața ei luminoasă, ține-o mereu la vedere dacă ești în stare, dar fii cinstit și nu tăgădui existența celei negre...“

Ascensiunea lui Silas Lapham este un roman de tranziție, un fel de punte de legătură între două din etapele fundamentale ale evoluției scriitorului. Henry James îl considera capodopera lui Howells, înainte de a fi citit *Misiunea pastorului*, roman în care — scria James în articolul citat, din *Harper's Weekly* — „arta de a conferi un interes palpitant lucrurilor obișnuite și vieții lipsite de eroism este dusă la un nivel și mai înalt“.

Howells însuși ținea la acest roman mai mult decât la celelalte ale sale, recunoscîndu-se desigur în el ca într-o oglindă, pînă la un punct fidelă. Protagonistul romanului trăiește, în fond, o dramă asemănătoare celei care întuneca, prin 1883—1884, cerul pînă atunci relativ senin al conștiinței scriitorului: drama spul-

berării iluziilor în legătură cu democrația americană. Silas Lapham este un om de afaceri care a izbutit să facă avere prin muncă cinstită, exploatând o vină de colorant mineral descoperită la ferma tatălui său. Dar ascensiunea lui financiară și socială e factice, pentru că are loc într-o societate în care banul, devenind atotputernic, corupe și distruge toate valorile, inclusiv pe cele ale agoniseli cinstită. Elita aristocratică a Bostonului vede în Silas un „paria“, așa cum însuși romancierul, venit din Ohio și devenit redactorul-șef al celei mai influente reviste literare bostoniene, *Atlantic Monthly*, era privit de fapt ca un intrus, tolerat cu condescendență și în anumite limite. Howells își investește eroul cu propriile-i îndoieli și amărăciuni, dar desigur că acestea sînt transfigurate în roman și capătă alte sensuri, intrînd în țesătura psihologică a lui Silas Lapham. Parvenitul Silas se dovedește a fi, pînă la urmă, un om dintr-o bucată. Refuzînd să-și redreseze printr-un tîrg necinstit situația financiară, compromisă în urma unui șir întreg de ghinioane — care culminează cu incendierea involuntară a casei noi construită de el în cartierul aristocratic al Bostonului — Silas își regăsește integritatea morală, chiar în clipa cînd își pierde prosperitatea.

Romancierul rămîne credincios concepției sale despre realism alegîndu-și un asemenea personaj oarecum comun și înzestrîndu-l cu o conștiință ce-l salvează de la mediocritatea proprie categoriei sale sociale. Silas e un „self-made man“ tipic american și, așa cum remarcă Henry Steele Commager în introducerea lui la volumul de *Opere alese* ale lui Howells publicat în 1950 în editura Random House, „este primul, și aproape ultimul businessman autentic din literatura americană, unul dintre puținele personaje de roman care au intrat în folclorul american“.

Dacă realismul romanului are întrucâtva de suferit de pe urma evidentei idealizări a personajului principal, el câștigă în adâncime tocmai prin ancorarea lui în mitologia națională. Howells ia unul din miturile fundamentale ale Americii, mitul „omului care se ridică de jos” pînă la culmile prosperității și îl demonstrează din interior, demonstrîndu-i fragilitatea și caducitatea în epoca marilor monopoluri. Îmbinarea realismului cu un anume romantism și chiar cu mitologia nu a stricat niciodată literaturii. Balzac a fost conștient de acest lucru și nu s-a sfiit să spună, în prefața la „Comedia umană”, că însăși ideea de a-și scrie marca operă i-a fost sugerată de lectura romanelor lui Walter Scott, în care realitatea istorică e captușită cu un strat dens de mituri.

Deși în lungile sale polemici, purtate timp de decenii cu adversarii realismului, Howells a fost tentat să sublinieze îndeobște latura faptică, imediată a realității, neglijînd partea vizuală, el i-a făcut loc acesteia în creația lui literară. Nu degeaba îi scria Thomas Hardy: „Și dumneata ai susținut întotdeauna adevărul că poezia este inima literaturii”.

Ascensiunea lui Silas Lapham e o carte interesantă și sub aspectul ei polemic, de replică dată literaturii „romanticiste”, din nou în vogă în perioada aceea. În capitolul 14 — unul dintre cele mai izbutite din roman — scriitorul își exprimă limpede, prin intermediul pastorului Sewell, părerile statornice despre acest gen de literatură, mai ales despre anumite „romane de dragoste”, socotite dăunătoare pentru că „nu pun simțămintele omenești în adevăratele lor relații și proporții”. Dîncolo de caracterul ei polemic, poziția romancierului în *Ascensiunea lui Silas Lapham*, ca și în alte cărți ale sale, este organic legată de modul cum înțelegea el realismul. Deși era dispus să admire, la alții, de la Flaubert pînă la Zola, toate îndrăznelile, în măsura în care acestea erau puse

în slujba adevărului vieții, el personal refuza să acorde iubirii carnale interesul arătat de scriitorii amintiți. S-a făcut mult caz, în legătură cu aceasta, de „pruderie” lui Howells, de timiditatea lui în tratarea relațiilor dintre sexe. El însuși mărturisea că e „victorian” în această privință, dar trebuie spus că toți marii scriitori americani din secolul al nouăsprezecelea — de la Poe și Melville pînă la Mark Twain și Henry James — au tratat cu extremă prudență, și unii dintre ei cu o și mai vădită „pruderie”, tema dragostei: Howells, barem, s-a ocupat în romanele sale de problemele căsătoriei, a închinat un roman întreg (*Un caz modern*) problemei divorțului, și a manifestat un adevărat cult pentru „sexul slab” (mergînd pînă acolo, încît să afirme, într-un volum intitulat *Eroinele de roman*, publicat în 1902, că „forța unui romancier trebuie judecată în mare măsură după capacitatea lui de a trata despre natura feminină...”.) Și totuși, tocmai lui Howells i s-a adus reproșul că a ignorat problema relațiilor dintre sexe; nici unui alt scriitor american din secolul trecut nu i s-au imputat cu atîta stăruință și rea-credință sfielile manifestate în acest domeniu. (Un critic, altminteri perspicace, s-a apucat să numere, de pildă, săruturile descrise de romancier în cărțile sale — vezi Kenneth Eblé, în articolul *Săruturile lui Howells*, din revista *American Quarterly*, iarna 1957.)

E interesant de amintit faptul că, la apariția sa, *Ascensiunea lui Silas Lapham* a fost considerată de unii ca o carte „imorală”. Un anume Hamilton W. Mabie îi invita pe cititori să-l recuze pe autor ca „ateu” și ca propagator de „maladii morale”, ceea ce spune mult despre atmosfera epocii și despre relativitatea criteriilor în literatură. Romanul ne apare, astăzi, destul de „cuminte” sub acest aspect, al tratării temei iubirii, deși i-a putut șoca pe contemporani prin modul cum aborda tema, fără clișeele curente.

Însuși faptul că tânărul Tom Corey se îndrăgostește nu de fata frumoasă a lui Silas Lapham, ci de fiica lui cam urâtică și cam cinică, Penelope, îi va fi contrariat pe unii cititori.

Ascensiunea lui Silas Lapham nu e o carte perfectă, dar ea se impune în ciuda anumitor stângăcii și defecte. Printre acestea se cuvine pomenită o anume monotonică, derivată, poate, din însăși „filozofia literară“ a lui Howells, așa cum observă criticul american Robert Lee Hough (într-un studiu reprodus în volumul *The American Novel. From J. F. Cooper to William Faulkner*, edited by Wallace Stegner, Basic Books Inc. New York and London, 1965). Criticul mai arată că ultimul sfert al romanului „e mai puțin reușit decât părțile sale anterioare“, vădind „o încetinire generală a ritmului“. De fapt, ritmul se precipită la urmă, dar cu prețul renunțării la descrierea detaliată a unor întâmplări importante din viața personajelor.

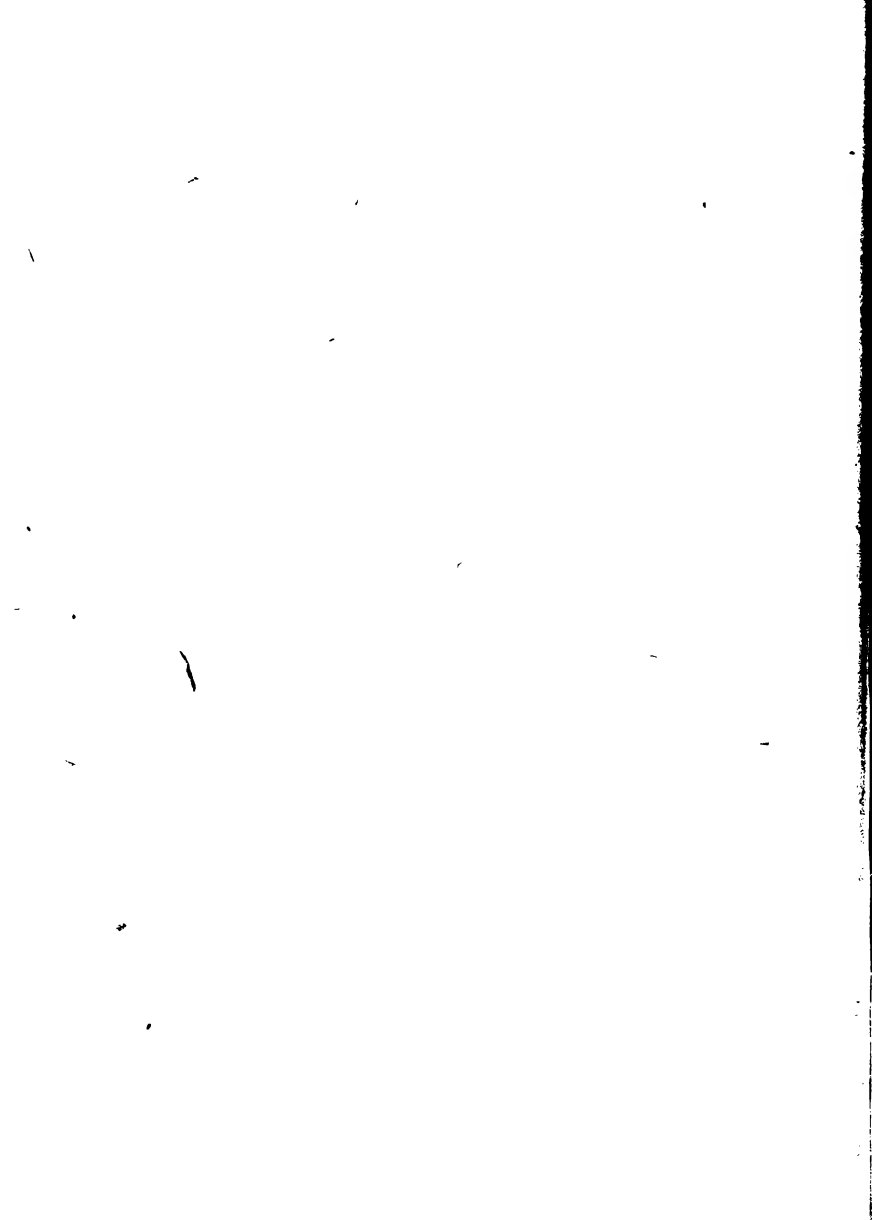
Totuși, așa cum recunoaște și criticul, romanul posedă, în pofida cusurilor sale, „calitatea *sine qua non* a prozei realiste: densitatea vieții“, o calitate „cumulativă“, ce i se impune cititorului „prin detalii, prin cuvinte, prin incidente și prin caracterizări“.

Ascensiunea lui Silas Lapham ocupă un loc central în creația de romancier a lui Howells și constituie o bună introducere la cunoașterea acestui scriitor, pe nedrept uitat. (În paranteză fie spus, e de neînțeles cum de nu s-a tradus până acum în românește nici unul din numeroasele romane ale lui Howells. Dacă nu mă înșel, singura bucată de proză apărută în românește este o nuvelă intitulată *Edith* și inclusă într-un volumaș publicat în 1946, în numărul 2 al unei colecții efemere — „Cartea Mică“ — scoasă sub egida editurii Pro-Pace, volumaș cuprinzând o povestire de Hemingway și una de Saki, prezentat și el

ca prozator... american. Și totuși, Gherea îndemna, încă în 1895, într-un articol publicat sub titlul *Ce trebuie să traducem*, în revista *Lumea nouă*, să se traducă, dintre scriitorii „noi“ de pe vremea lui, ale cărui nume i se păreau că „se impun mai mult“, și ceva din Howells, unicul american pomenit de criticul român !)

William Dean Howells rămîne un scriitor care merită să fie descoperit și care are încă multe de spus cititorilor de pretutindeni.

‘ PETRE SOLOMON ’

TABEL CRONOLOGIC

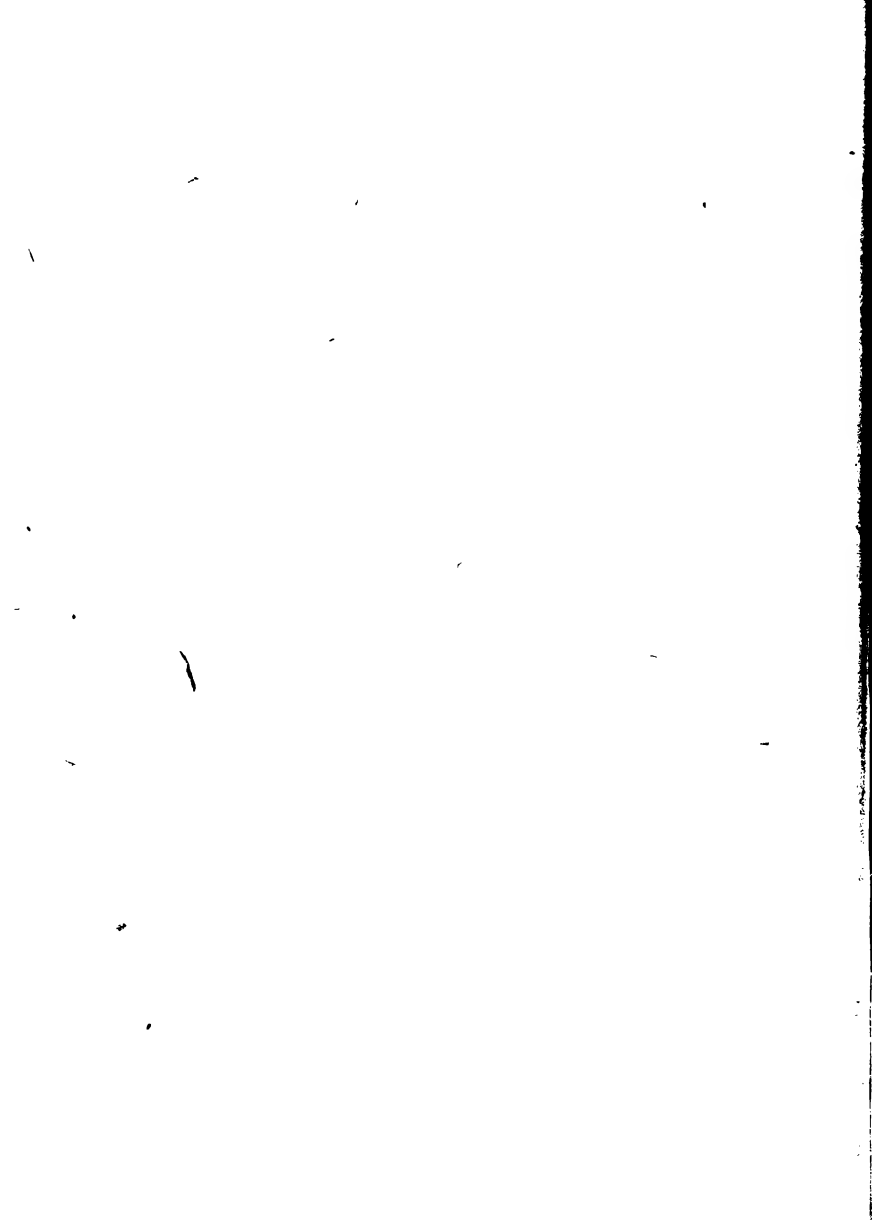
1837 La 1 martie se naște, în mica așezare **Martin's Ferry** (din Ohio) William Dean Howells, al doilea fiu al tipografului și gazetarului abolitionist William Cooper Howells, căsătorit în 1831 cu Mary Dean, o fată de origine irlandeză. (Strămoșii lui William Cooper Howells erau velși.)

Într-o conferință despre „Cărturarul american”, Emerson proclamă necesitatea unei culturi americane originale, independentă de cea europeană.

1840 William Cooper Howells se mută cu familia lui, din ce în ce mai numeroasă (va avea opt copii), în orașul Hamilton (Ohio), unde editează gazeta *Intelligencer*, a partidului „whig”.

Apar *Povestirile groțști* ale lui E. A. Poe.

1846 William Dean începe să lucreze ca zețar în tipografia tatălui său, împreună cu fratele mai mare Joseph.

TABEL CRONOLOGIC

1837 La 1 martie se naște, în mica așezare **Martin's Ferry** (din Ohio) William Dean Howells, al doilea fiu al tipografului și gazetarului abolitionist William Cooper Howells, căsătorit în 1831 cu Mary Dean, o fată de origine irlandeză. (Strămoșii lui William Cooper Howells erau velși.)

Într-o conferință despre „Cărturarul american”, Emerson proclamă necesitatea unei culturi americane originale, independentă de cea europeană.

1840 William Cooper Howells se mută cu familia lui, din ce în ce mai numeroasă (va avea opt copii), în orașul Hamilton (Ohio), unde editează gazeta *Intelligencer*, a partidului „whig”.

Apar *Povestirile groțști* ale lui E. A. Poe.

1846 William Dean începe să lucreze ca zețar în tipografia tatălui său, împreună cu fratele mai mare Joseph.

face cunoștință cu James Russell Lowell (care-i recenzase favorabil placheta de versuri în *Atlantic Monthly*) și cu alți membri ai elitei literare bostoniene. Reîntors la Columbus, își reia munca de gazetar, la *Ohio State Journal*.

1861 În septembrie e numit consul al S.U.A. la Veneția, ca recompensă pentru biografia lui Lincoln, publicată în timpul campaniei electorale a acestuia.

Lincoln, ales președinte la 6 noiembrie 1860, își preia funcția în condițiile Războiului Civil, care izbucnește în aprilie 1861, după atacul asupra Fortului Sumter.

1862 Tânărul consul din Veneția se însoară la 24 decembrie la Ambasada americană din Paris cu Elinor Gertrude Mead, o fată cu două luni mai tânără decât el, pe care o cunoscuse la Columbus și care venise în Italia în toamna anului 1861 împreună cu frațele ei, dornic să studieze sculptura (ea însăși era graficiană).

1863 I se naște o fetiță, Winifred. Howells începe să trimită ziarului *Advertiser* din Boston corespondențe italiene (care vor apărea din martie 1863 până în mai 1865).

1864 Începe să colaboreze la *North American Review*.

La 19 mai moare Hawthorne.

Lincoln e reales președinte (în noiembrie).

1865 La 3 august Howells se întoarce în patrie și-și instalează provizoriu familia la Brattleboro (Vermont) în casa părintească a soției sale. După ce caută zadarnic de lucru la diferite ziare din Columbus, Cleveland și Cincinnati, pleacă la New York, unde i se oferă, pentru patruzeci de dolari pe săptămână, un post de redactor la *Nation*; aici se împrietenește cu E. C. Stedman, Bayard Taylor și alți literați newyorkezi.

La 15 aprilie moare Lincoln, asasinat.

1866 La începutul anului, James T. Fields, redactorul-șef al revistei bostoniene *Atlantic Monthly* îi propune slujba de redactor-șef adjunct. La 1 martie, Howells își începe activitatea în redacție, iar în mai se mută la Cambridge, nu departe de tipografia revistei.

În vară, începe prietenia literară dintre Howells și Henry James — o prietenie care avea să dureze peste cinci decenii.

1871 În iulie, Howells devine redactor-șef al revistei *Atlantic Monthly*, în locul lui Fields, care se îmbolnăvise. Scrie *Their Wedding Journey* (Voiajul lor de nuntă), un prim roman, care cunoaște un succes imediat.

1872 Howells se mută într-o casă anume construită, pe Concord Avenue din Boston. Se va muta ulterior în cartierul Belmont.

1881 În ianuarie, își dă demisia din postul de redactorșef al revistei. Între timp a publicat numeroase cărți (vezi, la sfârșit, lista lor, în ordine cronologică).

1882 În iulie pleacă în Anglia, unde Henry James, stabilit definitiv acolo, îl introduce în lumea literară londoneză.

Moare Emerson.

1883 După mai multe luni petrecute în Italia și Germania, Howells se întoarce în S.U.A., stabilindu-se din nou la Boston. Începe să scrie *Ascensiunea lui Silas Lapham*. Colaborează cu prietenul său Mark Twain la o piesă de teatru, *The Claimant* (Pre-tendentul).

1885 îl descoperă pe Tolstoi. Apare *Silas Lapham*.

Apare *Germinal* de E. Zola.

1886 Începînd din ianuarie, asigură rubrica „Editor's Study“ a revistei *Harper's Monthly*, în cadrul căreia va duce o viguroasă campanie în favoarea realismului în literatură.

Moare Emily Dickinson.

La 1 mai, un val de greve muncitorești pentru ziua de lucru de opt ore. La 3 mai, poliția trage în greviștii de la o mare uzină din Chicago. La 4 mai, un miting al „anarhiștilor“ adunați în Haymarket Square din Chicago pentru a protesta împotriva brutalităților poliției, se termină printr-o pro-

vocare a acesteia : o grenadă aruncată în mulțime ucide un om și rănește mortal alți șapte. Poliția arestează un număr de „anarhiști“, dintre care șapte, judecați într-o atmosferă de isterie, vor fi condamnați la moarte. La 11 noiembrie 1887, patru dintre ei vor fi spânzurați, în ciuda protestelor opiniei publice. Howells a fost adînc zguduit de aceste evenimente și s-a alăturat cu curaj campaniei de protest.

1887 Howells e sărbătorit de elita din Boston, cu prilejul împlinirii a cincizeci de ani. Toamna, o internează pe fiica lui preferată, Winifred, într-un sanatoriu din Dansville.

1889 La 3 martie moare Winifred. În decembrie, Howells se mută din nou la Boston (după ce a locuit, un timp, la New York).

1891 Publică *Criticism and Fiction*, un volum alcătuit din eseurile în favoarea realismului, tipărite în rubrica „Editor's Study“ a revistei *Harper's Monthly*. Toamna, se întoarce la New York.

Moare Herman Melville, total ignorat de compatrioții săi. Apare *Tess d'Urberville* de Thomas Hardy. —

1892 În martie, Howells încetează să mai colaboreze la „Editor's Study“. Devine, pentru cîteva luni, redactor-șef al revistei *Cosmopolitan Magazine*.

Moare Walt Whitman.

1896 Își cumpără o casă la Far Rockaway, Long Island, dar o va vinde curînd, pentru a se muta din nou la New York.

1898 Colaborează la *Literature*, o nouă publicație a firmei „Harper“.

Zola publică pamfletul *J'Accuse*, în legătură cu „afacerea Dreyfus“.

Thomas Hardy, care a renunțat să scrie romane, publică *Poemele din Wessex*.

1900 În decembrie, Howells își inaugurează rubrica „Easy Chair“ (Fotoliul) în revista *Harper's Magazine*. Editura Harper, ajunsă în stare de faliment, a trecut sub o nouă conducere, iar noul ei patron, Colonelul George Harvey, l-a chemat pe Howells să reia colaborarea la revistă și să sprijine editura, în calitate de consilier literar. În temeiul contractului semnat cu noua conducere a editurii, Howells va primi 10.000 dolari pe an pentru tot ce va scrie.

Moare Stephen Crane.

1901 Howells primește titlul de Doctor în literatură la Universitatea Yale.

Apare *Casa Buddenbrock* de Thomas Mann.

1902 Howells își cumpără o casă la Kittery Point. Primăvara, pleacă împreună cu fratele său Joseph într-o

călătorie pe valea râului Ohio, de la Pittsburgh la Cincinnati și înapoi.

Moare Frank Norris.

1904 În martie, pleacă în Anglia, unde, în iunie, i se conferă titlul de Doctor în literatură la Universitatea din Oxford. Toamna, vizitează Italia.

Apare *Livada cu vișini* de A. P. Cehov.

1905 În aprilie, Howells se întoarce în patrie, stabilindu-se întâi la New York, apoi la Kittery Point (pe litoralul statului Maine) și din nou la New York. Primește titlul de Doctor în literatură la Universitatea Columbia.

1907 Toamna, o nouă călătorie în Italia.

Jack London publică romanul *Călcîiul de fier*.

1908 În noiembrie, Howells e ales președinte al Academiei Americane de Artă și Literatură, recent constituită.

1909 Vara, pleacă în Anglia, unde e ales membru de onoare al „Societății Regale de Literatură“.

1910 În martie, moare Mary, sora lui Howells; în aprilie moare Mark Twain, cel mai bun prieten al lui Howells, iar la 6 mai moare soția acestuia, Elinor. În iunie, Howells pleacă în Anglia împreună cu fiica lui, Mildred.

1911 Apar primele șase (și singurele) volume ale unei ediții definitive a *Operele* lui Howells, prevăzută să cuprindă cîteva zeci de volume, în editura Harper's. Această „Library Edition“ va înceta să apară din pricina disputelor dintre editori privind unele detalii financiare.

1912 La 2 martie, Howells e sărbătorit cu ocazia împlinirii a 75 de ani, în cadrul unui dineu la care sînt invitați peste 400 de oaspeți, printre care președintele Taft. Vara, își cumpără o casă la York Harbor. Primește titlul de Doctor în literatură la Universitatea Princeton. Moare fratele său Joseph.

Apare *Financiarul* de Theodore Dreiser.

1913 Howells întreprinde o ultimă călătorie în Europa

Apar primele volume din *În căutarea timpului pierdut* de Marcel Proust.

Apare romanul lui D. H. Lawrence *Fii și amanți*.

1915 Howells primește medalia de aur pentru proză, a Academiei americane de Artă și Literatură.

Henry James cere cetățenia britanică.

1916 La 28 februarie moare Henry James.

1920 La 11 mai Howells se stinge din viață în apartamentul său din New York. După o ceremonie funebăra oficiată la Biserica Înălțării, trupul lui Howells e incinerat, iar cenușa e îngropată în cimi-

tirul din Cambridge, Massachusetts, între mormintele soției sale Elinor și fiicei sale Winifred, nu departe de mormîntul lui Henry James.

Apare romanul *Strada mare* de Sinclair Lewis.

BIBLIOGRAFIA OPERELOR LUI HOWELLS

(anul indicat între paranteze e cel al apariției în volum)

Romane

<i>Their Wedding Journey</i> (Voiajul lor de nuntă)	(1872)
<i>A Chance Acquaintance</i> (O cunoștință întâmplătoare)	(1873)
<i>A Foregone Conclusion</i> (Un deznodămînt previzibil)	(1875)
<i>The Lady of the Aroostook</i> (Doamna de „Aroostook“)	(1879)
<i>The Undiscovered Country</i> (Țara nedescoperită)	(1880)
<i>Dr. Breen's Practice</i> (Practică doctoriței Breen)	(1881)
<i>A Fearful Responsibility</i> (O răspundere teribilă)	(1881)
<i>A Modern Instance</i> (Un caz modern)	(1882)
<i>A Woman's Reason</i> (Rațiunea unei femei)	(1883)
<i>The Rise of Silas Lapham</i> (Ascensiunea lui S. Lapham)	(1885)
<i>Indian Summer</i> (Vara indiană)	(1886)
<i>The Minister's Charge</i> (Misiunea pastorului)	(1887)
<i>April Hopes</i> (Speranțe de aprilie)	(1888)
<i>Annie Kilburn</i>	(1888)
<i>A Hazard of New Fortunes</i> (În căutarea unei noi șanse)	(1890)
<i>The Shadow of a Dream</i> (Umbra unui vis)	(1890)
<i>The Quality of Mercy</i> (Calitatea milei)	(1892)
<i>An Imperative Duty</i> (O datorie imperioasă)	(1892)
<i>The World of Chance</i> (Lumea întâmplării)	(1893)

<i>The Coast of Bohemia (Coasta Boemiei)</i>	(1893)
<i>[Un călător din Altruria]</i>	(1894)
<i>A Traveler from Altruria (Un călător din Altruria)</i>	(1894)
<i>The Landlord at Lion's Head (Patronul „Capului de leu“)</i>	(1897)
<i>The Story of a Play (Povestea unei piese)</i>	(1898)
<i>Ragged Lady (Doamna în zdrențe)</i>	(1899)
<i>Their Silver Wedding Journey (Voiajul nunții de argint)</i>	(1899)
<i>The Kentons (Familia Kenton)</i>	(1902)
<i>Letters Home (Scrisori trimise acasă)</i>	(1903)
<i>The Son of Royal Langbrith (Fiul lui Royal Langbrith)</i>	(1904)
<i>Miss Bellard's Inspiration (Inspirația d-rei Bellard)</i>	(1905)
<i>Through the Eye of the Needle (Prin gaura acului)</i>	(1907)
<i>Fennel and Rue (Molură și virnanț)</i>	(1908)
<i>New Leaf Mills (Moara din New Leaf)</i>	(1913)
<i>The Leatherwood God (Zeul din Leatherwood)</i>	(1916)
<i>The Vacation of the Kelwyns (Vacanța Kelwyn-ilor)</i>	(1920)
<i>Mrs. Farrell (Doamna Farrell)</i>	(1921)

Povestiri

<i>Questionable Shapes (Forme îndoielnice)</i>	(1903)
<i>The Daughter of the Storage (Fata din magazie)</i>	(1916)

Alte cărți de proză

<i>Christmas Every Day and Other Stories Told for Children (Crăciunul în fiecare zi, și alte povestiri pentru copii)</i>	(1893)
--	--------

- The Day of Their Wedding* (Ziua nunții lor) (1896)
A Parting and a Meeting (O despărțire și o întâlnire) (1896)
An Open-eyed Conspiracy: An Idyl of Saratoga (O
 conspirație cu ochii deschiși; O idilă din Saratoga) (1897)
A Pair of Patient Lovers (O pereche de îndrăgostiți
 răbdători) (1901)
The Flight of Pony Baker (Fuga lui Pony Baker) (1902)
Between the Dark and the Daylight (Între întuneric
 și lumina zilei) (1907)

**Biografii, eseuri critice, memoriale de călătorie,
 memorialistică**

- Lives and Speeches of Abraham Lincoln and Hanni-
 bal Hamlin* (Viața și Cuvântările lui A. Lincoln și
 - H. Hamlin) (1860)
Venetian Life (Viața la Veneția) (1866)
Italian Journeys (Călătorii italiene) (1867)
Suburban Sketches (Schife suburbane) (1871)
*Sketch of the Life and Character of Rutherford B. Ha-
 yes* (Schifă despre viața și caracterul lui R. Hayes) (1876)
A Day's Pleasure and Other Sketches (Plăcerea unei
 zile, și alte schife) (1876)
Three Villages (Trei sate) (1884)
A Little Girl Among the Old Masters (O fetiță printre
 bătrînii maeștri) (1884)
Niagara Revisited (O nouă vizită la Niagara) (1884)
Tuscan Cities (Orașe din Toscana) (1886)
Modern Italian Poets (Poeți italieni moderni) (1887)
A Boy's Town (Țirgușorul unui băiat) (1890)

<i>Criticism and Fiction (Critică și roman)</i>	(1891)
<i>A Little Swiss Sojourn (Scurt popas elvețian)</i>	(1892)
<i>My Year in a Log Cabin (Un an într-o cabană de lemn)</i>	(1893)
<i>My Literary Passions (Pasiunile mele literare)</i>	(1895)
<i>Impressions and Experiences (Impresii și experiențe)</i>	(1896)
<i>Stories of Ohio (Povestiri din Ohio)</i>	(1897)
<i>Literary Friends and Acquaintance (Prieteni și cunoștințe literare)</i>	(1900)
<i>Heroines of Fiction (Eroine de roman)</i>	(1901)
<i>Literature and Life (Literatura și viața)</i>	(1902)
<i>London Films (Imagini londoneze)</i>	(1905)
<i>Certain Delightful English Towns (Unele orașele încântătoare din Anglia)</i>	(1906)
<i>Roman Holidays and Others (Vacanțe romane și altele)</i>	(1908)
<i>Seven English Cities (Șapte orașe engleze)</i>	(1909)
<i>Imaginary Interviews (Interviuri imaginare)</i>	(1910)
<i>My Mark Twain (Mark Twain al meu)</i>	(1910)
<i>Familiar Spanish Travels (Drumuri familiare prin Spania)</i>	(1913)
<i>The Seen and the Unseen at Stratford-on-Avon (Vizibil și invizibil la Stratford pe Avon)</i>	(1914)
<i>Years of My Youth (Anii tinereții mele)</i>	(1916)
<i>Eighty Years and After (La optzeci de ani și după)</i>	(1921)

Versuri

<i>Poems of Two Friends (Poeme a doi prieteni) (cu John Piatt)</i>	(1860)
--	--------

<i>No Love Lost : A Romance of Travel (Iubirea nu se pierde : Un romanț de călătorie)</i>	(1869)
<i>Poems (Poeme)</i>	(1873)
<i>Stops of Various Quills (Pene pentru mai multe coarde)</i>	(1894)
<i>The Mother and the Father : Dramatic Passages (Mama și tatăl : fragmente dramatice)</i>	(1909)

Teatru

<i>The Parlor Car (Vagonul-salon)</i>	(1876)
<i>Out of the Question (Înafara discuției)</i>	(1877)
<i>A Counterfeit Presentment (O reprezentație falsă)</i>	(1877)
<i>The Sleeping Car (Vagonul de dormit)</i>	(1883)
<i>The Register (Catastiful)</i>	(1884)
<i>The Elevator (Lițul)</i>	(1885)
<i>The Garroters (Strangulatorii)</i>	(1886)
<i>A Sea-change (Cum ne preface marea)</i>	(1888)
<i>The Mouse-trap and Other Farces (Capcana de șoareci și alte farse)</i>	(1889)
<i>The Albany Depot (Gara din Albany)</i>	(1892)
<i>A Letter of Introduction (Scrisoarea de recomandare)</i>	(1892)
<i>The Unexpected Guests (Mosafirii nepoftiți)</i>	(1893)
<i>Evening Dress (Ținuta de seară)</i>	(1893)
<i>A Likely Story (O poveste verosimilă)</i>	(1894)
<i>A Previous Engagement (O logodnă anterioară)</i>	(1897)
<i>Room Forty-five (Camera 45)</i>	(1900)
<i>Bride Roses (Trandafirii miresei)</i>	(1900)
<i>The Smoking Car (Vagonul pentru fumători)</i>	(1900)

An Indian Giver (Un donator indian)

(1900)

Parting Friends (Despărțirea prietenilor)

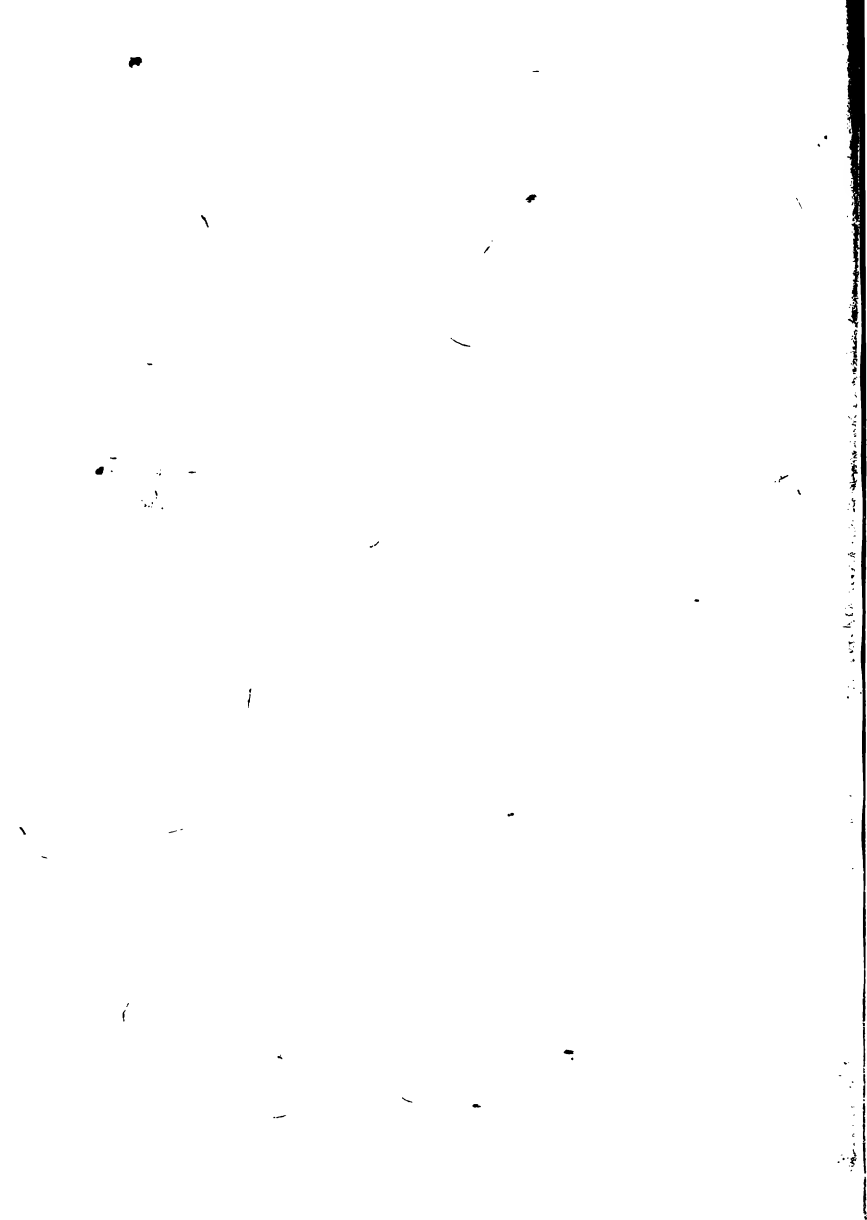
(1911)

Correspondență

O parte din imensa corespondență a scriitorului a fost publicată de fiica lui, Mildred Howells, sub titlul :
The Life in Letters of W. D. Howells (Viața în scrisori a lui W. D. Howells)

(1928)

ASCENSIUNEA LUI SILAS LAPHAM

I

Cînd Bartley Hubbard se duse la Silas Lapham să-i ia un interviu, destinat seriei de articole *Oamenî de seamă din Boston*, pe care o inițiasse și se angajase să o ducă la bun sfîrșit în coloanele ziarului *The Events*, Lapham îl primi în biroul său. Întîlnirea fusese fixată dinainte.

— Intră, strigă el ziaristului, zărindu-l prin ușa întredeschisă de la serviciul contabilității.

Lapham tocmai scria. Nu se ridică de la birou, dar îi întinse lui Bartley mîna stîngă în semn de bun venit și-i făcu semn cu capul în direcția unui scaun liber.

— Ia loc, sînt al dumitale într-o clipă!

— Vedeți-vă de treabă în liniște, îi răspunse Bartley, simțindu-se dintr-o dată în largul său, nă mă grăbesc.

Scoase un carnet din buzunar, îl puse pe genunchi și începu să-și ascută creionul.

— Gata! și Lapham izbi, cu pumnul lui mare, păros, pentru a lipi plicul pe care scrisese adresa.

— William ! strigă el și dădu scrisoarea unui băiat care venise s-o ia. Corespondența asta să plece imediat !

— Ei bine, domnule, continuă el, întorcîndu-se cu scaunul mobil, tapisat în piele, oprindu-se în fața lui Bartley, foarte aproape de acesta, încît genunchii lor se atingeau ; așadar, tinere, vrei să știi totul despre viața mea, despre moarte și despre toate suferințele omenești. Nu-i așa ?

— Exact asta vreau, spuse Bartley — banii sau viața !

— Presupun că n-ai avea ce face cu viața mea fără bani, replică Lapham, de parcă ar fi vrut să prelungească cît mai mult aceste momente de pregătire.

— Atunci pe amîndouă, preciză Bartley. Nu vreau bani fără viață, dacă așa stau lucrurile. Dar să știți că sînteți de un milion de ori mai interesant pentru public dacă aveți bani, decît dacă n-ați avea. O știți tot atît de bine ca și mine. N-are nici un rost să ne ascundem după degete.

— Nu, spuse Lapham, cam absent, apoi întinse picioarul butucănos și împinse ușa de sticlă dintre micul birou și cel al funcționarilor, închizînd-o.

După înfățișare, scria Bartley în notele sale, studiindu-și subiectul, în timp ce aștepta cu nerăbdare ca acesta să continue, Silas Lapham este prin excelență tipul americanului plin de succes. Are o bărbie lată, pătrată, acoperită pe alocuri de o barbă scurtă, roșcat-încărunțită, ce se întinde spre colțurile gurii. Își ține buzele strînse, cu fermitate. Nasul scurt și drept, fruntea plăcută, mai mult lată decît înaltă, ochii albaștri cu o licărire în ei, blîndă sau tăioasă, după dispoziție. De statură mijlocie, bine

făcut, corpul lui îndesat umple un fotoliu de dimensiuni considerabile. În ziua interviului era îmbrăcat simplu, într-un costum din gabardină albastră. Are umerii lați, un gît scurt, ține capul mereu în piept și arareori îl ridică.

— Nu știu de unde ai vrea să încep, spuse Lapham.

— Ați putea începe cu nașterea. Cu asta începem cei mai mulți dintre noi, îi răspunse Bartley.

În ochii albaștri ai lui Lapham apăru o sclipire : aprecia umorul lui Bartley.

— Nu știam că vrei să mă întorc chiar atît de departe. Dar cum nu-i nici o rușine să te naști, ei bine, află că am văzut lumina zilei în statul Vermont, nu departe de granița dinspre Canada, atît de aproape, încît mai-mai să devin cetățean canadian. De cînd m-am născut am fost hărăzit să fiu un anumit fel de american. Asta era, stai să vedem, cu aproape 60 de ani în urmă. Sîntem în 75 acum, da, era în 20. Ei, bine, am 55 de ani și i-am trăit din plin. N-am pierdut nici măcar o oră din viață. M-am născut la o fermă, și...

— Vara la munca cîmpului, iarna la școală, după tipic ? îl întrerupse Bartley.

— Da, după tipic, răspunse Lapham, acceptînd oarecum sec această versiune ireverențioasă a povestirii sale.

— Părinți săraci, bineînțeles, sugeră ziaristul. Nu aveai nici cu ce să vă îmbrăcați. Umblați desculț și ați cunoscut de timpuriu lipsuri de tot felul, situații din acelea care ar încuraja pe tînărul cititor să facă la fel ? Să știți că și eu am rămas orfan, spuse Bartley, cu un surîs de camaraderie.

Lapham îl privi în tăcere, apoi continuă cu o expresie liniștită de autorespect :

• — Dacă ieî toate astea în zeflema, aş zice că viaţa mea n-o să te intereseze.

— O, ba da, declară Bartley neturburat. Veţi vedea, o-să iasă foarte bine.

Şi chiar aşa a fost interviul publicat de Bartley.

„Domnul Lapham, nota el, a trecut foarte repede peste anii copilăriei, cu toată sărăcia şi greutatea, oarecum îndulcite de amintirea unei mame devotate şi a unui tată care, dacă se dovedea întrucîtva inferior ei în ceea ce priveşte educaţia, nu era mai puţin ambiţios în privinţa bunăstării copiilor. Amîndoi erau oameni liniştiţi, simpli, credincioşi, cu principii morale severe, după obiceiul timpului. Şi-au crescut copiii în spiritul virtuţilor simple ale *Vechiului Testament* şi ale *Almanahului Sărmanului Richard*.“

Bartley nu putuse renunţa la plăcerea acestei glume răutăcioase ; dar se bizuia, pentru propria lui siguranţă, pe unilateralitatea gândirii lui Lapham, în timp ce majoritatea lumii avea s-o considere sinceră retorică gazetărească.

— Ştiţi, îi explică el lui Lapham, toate aceste fapte trebuie privite ca material brut, pe care apoi îl modelăm. Cîteodată, o întrebare-cheie poate scoate la iveală un şir întreg de aspecte, la care omul însuşi nici nu s-ar fi gîndit vreodată.

Continuă să-i pună o serie de întrebări şi, din răspunsurile lui Lapham, închipui povestea copilăriei sale.

„Dl. Lapham, deși nu a stăruit asupra încercărilor și a străduințelor lui din adolescență, a vorbit despre ele cu emoție, cu un sentiment statornic al realităților“. Era un adaos al lui Bartley în interviu, iar după ce trecu, în relatarea sa, de acea perioadă în care, americanii parveniți, evocând situații grele din viața lor, suferințe și aspirații, devin toți la fel de patetici, îl făcu pe Lapham să uite greutatea încercate altădată și-l lăsă pe gazetar să-și continue liniștit biografia.

— Da, domnule, spuse Lapham într-o stare de tensiune, pe care Bartley avu grijă să n-o întrerupă iarăși, nu vezi tot ceea ce reprezintă mama pentru tine, decît atunci cînd e prea tîrziu ca să-i mai spui : bine, *mamă*... dar dintr-o dată se opri ; mi se pune un nod în gît, spuse el cu un aer de scuză, încercînd să ridă. Apoi continuă : O mină de om, firavă, ru era mai mare decît o fetiță de școală, dar trebuia să muncească pentru o casă de băieți, și pe deasupra făcea și de mîncare muncitorilor de la fermă. Gătea, mătura, spăla, repara, cîrpea, din zori și pînă-n noapte, și din noapte pînă-n zori, nici nu știu cînd mai găsea vreme să se odihnească. Dar presupun că totuși găsea. Își făcea timp să se ducă la biserică, să ne învețe să citim *Biblia* și să nu o înțelegem greșit, așa cum era obiceiul. Tare mai era bună ! Dar imaginea pe care mi-o amintesc nu este cea în care ea stă ingenuncheată în biserică, ci mai cîrînd o văd asemenea unui inger în genunchi, în fața mea, spălîndu-mi bietele picioare murdare, după ce alergam desculț toată ziua, și pregătindu-mă de culcare cum se cuvine. Eram șase băieți acasă și mi se părea că toți aveam cam aceeași statură, iar ea se arăta la fel de grijulie

cu noi toți. Parcă și acum îi simt mâinile spălându-mi picioarele.

Bartley aruncă o privire spre ghetetele mari ale lui Lapham și fluieră ușurel printre dinți.

— Hainele noastre erau toate peticite, dar nu eram niciodată în zdrențe. Nici nu știu cum o scotea la capăt. Nu se plîngea deloc și cred că tatei i se părea foarte firesc. Tata muncea și el din răspuțeri. Se trezea de cum se crăpa de ziuă, dădea de mîncare la vite, văicărindu-se mereu de durerile lui reumatice, fără a se opri însă din lucru nici o clipă.

Bartley disimulă un căscat în spatele carnetului și, probabil că dacă ar fi putut să spună ce gîndește, i-ar fi arătat lui Lapham că nu se află acolo cu scopul de a lua interviuri ascendenților săi. Dar Bartley învățase să fie răbdător cu victimele sale, fapt de care nu-și prea dădea întotdeauna seama, și știa să se prefacă atras de digresiunile lor, pînă cînd putea să le determine să revină la subiectul care, într-adevăr, îl interesa.

— Crede-mă, spuse Lapham înfigînd virful cuțitașului în sugativa de pe birou, cînd aud azi de femei care se plîng că viețile lor sînt searbede, fără rost, aș vrea să le povestesc cîte ceva despre viața *mamei*. Aș folosi, ca să le-o zugrăvesc, o paletă viu colorată.

Ultimele cuvinte ale lui Lapham îi dădură lui Bartley posibilitatea să-l întrerupă, ca să revină la scopul interviului său.

— Spune-ați, domnule Lapham, că personal ați descoperit, la vechea fermă părintească, o substanță din care preparați vopsele ?

Lapham aprobă reîntoarcerea la îndeletnicirea lui.

— N-am descoperit-o eu, preciză el cu scrupulozitate. Tatăl meu a găsit-o, într-o bună zi, în groapa rămasă după smulgerea din rădăcini a unui copac. Nu numai că locul era plin, dar se putea vedea chiar și în pământul prins de rădăcini. Nu știu cum i-a trecut prin cap că ar putea ieși bani de acolo. De la început a fost sigur. Cred că dacă pe atunci s-ar fi folosit cuvântul „maniac“, lumea ar fi spus că-i puțin maniac. Cît a trăit, tata a tot căutat s-o valorifice și s-o introducă în comerț, dar n-a izbutit. Regiunea era atît de săracă, încît nici nu putea fi vorba ca oamenii să-și vopsească casele cu ceva, așa că tata nu avea nici o șansă. Ajunsese să fie un adevărat haz pentru noi. Cred că vopsea, ca și altele, ne-au făcut s-o luăm din loc de îndată ce am crescut. Toți frații mei au plecat spre vest și s-au apucat să lucreze pămîntul, eu însă am rămas acolo, în Noua Anglie, m-am legat de vechea noastră fermă, nu că m-aș fi gîndit să scot ceva din vopsea, ci pentru că acolo se aflau casa noastră și mormintele familiei. Ei bine, spuse Lapham, ca și cum parcă n-ar fi vrut să-și acorde prea mult credit. Nu exista nici o posibilitate, nici o piață de desfacere. Puteai să umbli în toată regiunea și să cumperi oricît pămînt voiai cu mai puțini bani decît te-ar fi costat construcția unui hambar. Într-adevăr, în cele din urmă, casa s-a dovedit rentabilă. O păstrez în condiții bune și petrecem acolo cam o lună în fiecare vară. Soția mea se simte bine, și fetele de asemenea. E un loc plăcut, cu o priveliște frumoasă de jur-împrejur. Am o întreagă armată de oameni la lucru, tot timpul, iar acasă

un paznic cu soția. Anul trecut ne-am reunit întreaga familie, toți ai noștri din vest.

Lapham se ridică, luă de pe birou o fotografie mare, neînramată, și, suflînd cu putere peste ea pentru a împrăști praful adunat, adăugă : Iată-ne, aici sîntem noi toți !

— Nu trebuie să mă uit de două ori la dumneavoastră, spuse Bartley, punînd degetul pe unul dintre capete.

— Ei bine, ăsta e Bill, preciză Lapham, cu un rîs jovial. E tot atît de isteț ca fiecare dintre noi, cred. E unul dintre juriștii de seamă din Dubuque, a fost judecător o dată sau de două ori. ăsta e fiul lui, care a absolvit acum Universitatea din Yale, stă lîngă fiica mea mai mică. Băiat mîndru, nu-i așa ?

— Puștoaica e tare drăguță, comentă Bartley, cam irreverențios. Se grăbi apoi să adauge, văzînd cutele ce se adunară pe fruntea lui Lapham : Ce făptură frumoasă ! Ce față gîngășă, plină de sensibilitate ! Pare și o ființă bună.

— E, într-adevăr, bună, răspunse tatăl, înduișat.

— Și, la drept vorbind, ăsta e lucrul cel mai important la o femeie, continuă el așteptînd să fie contrazis. Dacă soția mea n-ar fi fost destul de bună ca să ne ținem amîndoi pe calea cea dreaptă, nu știu ce aș fi ajuns.

— Iat-o și pe cealaltă fiică a mea, adăugă Lapham, arătîndu-i o fată cu ochii mari, cu o figură de o deosebită gravitate. Doamna Lapham, continuă el, atingînd chipul soției sale cu degetul cel mic. Fratele meu Willard și familia lui — fermier la Kankakee. Hazard Lapham și soția — predicator baptist, în Kansas. Jim cu cele trei fiice —

are o întreprindere de morărit la Mineapolis. Sen cu familia lui — practică medicina la Fort Wayne.

Toți se aflau adunați într-un grup neomogen, în fața unei vechi case de țară, a cărei urîțenie originară era mult scoasă în evidență prin aplicarea unui strat din vopseaua lui Lapham; căpătase și proporții mai mari, prin adăugarea unei terase cu totul nepotrivite. Fotograful nu fusese în stare să ascundă însă faptul că toți erau oameni cumsecade, onești, cu bun-simț, că fetele nu erau deloc urâte, unele chiar extrem de drăguțe. Îi așezase în poziții nefirești și păreau cât se poate de stingheriți, arătînd de parcă ar fi avut un instrument de tortură sub ceafă, ceea ce fotografiile numesc un suport pentru cap. Se vedea și fața vreunei femei mai vîrstnice, ca o simplă pată, iar unii din copiii mai mici erau atît de crispați încît păreau niște umbre inconsistente, de parcă ar fi fost pozele unor duhuri, propriile lor fantome. Era fotografia standard a grupului de familie în care cei mai mulți americani au apărut cîndva în viața lor. Lapham lăsa să se vadă că se simțea foarte încîntat de aceasta.

— Cred, cugetă el cu glas tare, în timp ce o punea înapoi pe birou, că va trece mult timp pînă ne vom întîlni din nou cu toții.

— Și spuneți că ați rămas pe loc, în timp ce toți ceilalți au plecat spre vest?

— Nuuu..., replică Lapham, vorbind tărăgănat și afectat. Am luat-o și eu din loc spre vest. M-am dus în Texas. Pe atunci Texasul ajunsese la modă. Dar după trei luni m-am săturat de acele meleaguri și m-am întors, convins că Vermontul era destul de bun pentru mine.

— Au tăiat vițelul cel gras cînd v-au revăzut ? întrebă Bartley, ținînd creionul deasupra blîcnotei.

— Presupun că au fost bucuroși să mă revadă, replică Lapham demn. Mama, adăugă el cu blîndețe, a murit în iarna aceea și am rămas numai cu tata. L-am înmormîntat și pe el în primăvară, iar apoi m-am dus într-un locșor numit Lumberville și am început să lucrez ba una, ba alta. Am muncit la fabrici de cherestea, am fost cîtva timp grăjdar la han, întotdeauna mi-au plăcut caii. La școală am mers doar din cînd în cînd și n-am apucat s-o termin. Apoi m-am angajat surugiu, iar după puțin timp am ajuns proprietarul diligenței. Pe urmă am închiriat cîrciuma de la han și, în fine, ce să mai lungesc povestea, m-am însurat. Da, spuse Lapham cu mîndrie, m-am însurat cu învățătoarea. Ne descurcam bine la han. Nevastă-mea se tot ținea de mine să zugrăvim cîrciuma. Ei bine, am amînat și amînat, pînă cînd, într-o zi, am cedat și i-am spus : Hai să zugrăvim. Pert — numele soției mele este Persis —, am doar o întreagă mină de vopsea la fermă. Să mergem și să vedem ce-i de făcut ! Și astfel am pornit într-acolo. Închiriasem ferma pentru 75 de dolari unui nevolnic, un leneș de canadian ajuns prin părțile acelea, și tare nu-mi plăcea să-l văd în casa mea. Ne-am dus într-o sîmbătă după-masă și ne-am întors cu vreo treizeci de kilograme din substanța despre care ți-am vorbit. Am încercat s-o folosim mai întîi așa cum era, apoi am ars-o. Mi-a plăcut. I-a plăcut și nevestei mele. Nu era în sat nici unul priceput la vopsit, așa că am făcut singur un amestec. Ei bine, domnule, o asemenea vopsea nu a fost și nici n-o să mai fie vreodată. Și acum se mai poate vedea stratul pe

care l-am dat atunci. Știi, mi se părea că e o încercare nesăbuită și nu m-aș fi încumetat s-o fac dacă tata n-ar fi pus atîta preț pe descoperirea lui. După ce am dat primul strat, să fi stat mai bine de o jumătate de oră uitîndu-mă și gîndindu-mă cît de mult i-ar fi plăcut tatei. Am avut partea mea de noroc pe lumea asta și nu am de ce să mă plîng, dar am observat că majoritatea oamenilor obțin prea tîrziu ceea ce doresc. Gîndindu-mă la tata, m-am simțit tare prost și nu m-am mai putut bucura de succesul meu cu vopseaua. Mi-a venit în minte că ar fi trebuit să mă preocup mai mult de treaba asta pe cînd tată mai trăia, că să poată vedea și el. Dar omul cît trăiește tot învață. Am strigat-o pe soția mea — zugrăvisem partea din spate a casei —, ea tocmai spăla vasele. Mi-aduc aminte că a venit cu minecile suflecate, s-a așezat lingă mine pe capra de tăiat lemne și am întrebato : „Cum ți se pare, Persis ?“ „Ei bine, Silas Lapham, mi-a răspuns ea, n-ai găsit o mină de vopsea, ci o mină de aur“. Era o ființă plină de însuflețire. Ei bine, asta se întîmpla după ce două sau trei corăbii arseseeră prin părțile de vest și muriseră o mulțime de oameni. Se cerea atunci multă vopsea neinflamabilă și cred că la asta se gîndise ea. „Ei bine, Persis, nu știi dacă-i o mină de aur, dar e cu siguranță o mină de vopsea. Am de gînd s-o dau la analiză și dacă este așa cum cred, o să scot ceva din ea. Și dacă tata n-ar fi avut un nume atît de lung, aș fi numit-o Vopseaua minerală Nehemiah Lapham. Dar, în orice caz, toate butoaiiele, sticlele, pachetele mari sau mici care vor conține acest produs vor purta pe ele inițialele și datele : N.L.d. 1835,

S.L.f. 1855. Tata a descoperit-o în 1835, iar eu am folosit-o în 1855.“

— Asemenea inițialelor S.T.—1860—X, binecunoscute, ale întreprinderii Seymour Taylor ?

— Da, spuse Lapham, dar pe atunci habar n-aveam de această întreprindere și nu văzusem nici una din etichetele lor. M-am apucat de lucru și am chemat pe cineva din Boston care a mers la fermă și a analizat vopséaua. Am construit un cuptor, am ținut materialul 48 de ore, canadianul și cu ai lui au întreținut focul tot timpul. Specialistul chemat de mine a detectat de la început cu magnetul prezența minereului, iar când a ajuns să-l analizeze, a descoperit că avea 75% peroxid de fier. Lapham rostea termenii științifici cu un aer de satisfacție, plin de respect, intimidat parcă, cu toată mîndria lui, de o oarecare nesigurantă în privința peroxidului. Pronunțase cuvîntul astfel încît Bartley nici nu l-a putut înțelege și trebui să-l întrebe cum se scrie.

— Ei bine, și apoi ? se interesă el, după ce-și notă procentajul.

— Și apoi ? repetă Lapham, ei bine, tipul s-a așezat jos și mi-a spus : „Aveți aici o substanță minerală din care veți putea scoate vopsele ce vor îndepărta toate produsele similare de pe piață. Ce mai încoace-încolo. O s-o trimit drept la Back Bay *.” Bineînțeles, pe atunci habar n-aveam ce era Back Bay, dar au început să mi se deschidă ochii. Deși eram incredințat că-i aveam deschiși încă dinainte, bănuiesc însă că nu era chiar așa. Și apoi a

* Cartier rezidențial elegant al Bostonului.

adăugat : „Substanța asta are în ea ciment hidraulic și este rezistentă la apă, la acizi și la o sumedenie de lucruri. Se poate amesteca ușor cu ulei de in, crud sau fiert, și nu va crăpa, nu se va usca și nici nu se va coji. Când o să aveți un cuptor potrivit ca s-o puteți arde cum trebuie, veți obține o vopsea care va fi tot atât de rezistentă ca stincile bătute de vînt, de ploaie sau de soare.“ Apoi a început să-mi dea o seamă de amănunte, încît mi-am închipuit că umflă lucrurile ca să pretindă la urmă o plată mai mare. Dar n-a fost așa. Mai mult, mi-a spus că l-aș putea plăti după ce pun afacerea pe picioare ; era tînăr și destul de nepăsător, dar tot ceea ce spunea el era literă de evanghelie. N-am însă de gînd să-mi laud vopseaua și nici nu cred că ai venit aici ca să mă auzi fălindu-mă cu asta.

— Ba da, răspunse Bartley. Tocmai asta doresc ! Povestiți-mi tot și apoi lăsați pe mine, le aranjez eu. Nu poate face cineva o greșeală mai mare cînd stă de vorbă cu un reporter decît să nu-i relateze cît mai amănunțit și să țină ascunse anumite aspecte, așa, din modestie doar. Poate tocmai astea sînt lucrurile pe care noi vrem să le auzim. Dorim să cunoaștem adevărul, tot adevărul și mai mult chiar ; noi ziariștii avem simțul măsurii, știm să atenuăm orice exagerare.

Lapham îl privi ca și cum nu i-ar fi plăcut tonul aceștia și apoi își continuă povestirea ceva mai liniștit.

— O, la drept vorbind, nu-i nimic mai mult de spus despre vopseaua propriu-zisă. Poate fi însă folosită oriunde este nevoie, previne deteriorarea și oprește ruginirea fierului sau a cositorului. Poate fi întrebuințată pentru a izola interiorul unei cisterne sau al unei căzi de baie, și

apa nu le va dăuna, sau la vopsitul cazanelor cu abur, împotriva temperaturii mari. Pentru vagoane de tren, ziduri de cărămidă, punțile navelor nu există ceva mai bun.

— Presupun că n-a fost niciodată încercată pentru conștiința omenească, adăugă Bartley.

— Nu, domnule, răspunse Lapham cu gravitate. Cred că atunci când este vorba de conștiință, nu trebuie denaturată cu nimic, dacă vrei să fie bună la ceva. Nu m-am gândit niciodată s-o încerc asupra conștiinței mele.

Lapham își ridică dintr-o dată trupul greoi de pe scaunul turnant și îl conduse pe Bartley în magazia de lingă birouri, unde se înșirau rînduri, rînduri de butoaie, butoiașe, căzi, butelci, în penumbră, pînă în fundul încăperii, răspîndind un miros curat, sănătos, de ulei și vopsea. Fiecare recipient avea o etichetă, pe care era scris cîte kilograme din vopseaua minerală a lui Lapham conținea, și toate purtau însemnările misterioase N.L.d, 1835—S.L.f., 1855.

— Uite-l, spuse Lapham, lovind cu piciorul unul dintre cele mai mari butoaie, ăsta ar fi cel mai mare ambalaj, și aici, adăugă el, punînd mîna afectuos pe un butoiaș din cele mai mici, ca și cum ar fi mîngîiat capul unui copil, cu care dealtfel se asemena ca mărime, ăsta-i cel mai mic. Înainte vindeam produsul brut. Acum însă, îl măcinăm pînă la ultimul gram și-l punem în ulei de sămînță de in de cea mai bună calitate, pe care îl garantăm. Am găsit că așa este mai bine. Dar să ne întoarcem în birou și o să-ți arăt una din mărcile noastre de lux!

Era foarte plăcut în acea magazie întunecoasă. Deasupra capului, grinzile se pierdeau în umbră, într-o perspec-

tivă nebuloasă, în permanentă semiobscuritate, pînă în fundul clădirii. Bartley își găsise un loc confortabil pe un butoi cu vopsea, pe care nu ar mai fi vrut să-l părăsească. Dar se ridică și-l urmă pe Lapham. Acesta o pornise cu energie înapoi spre birou, unde soarele unei lungi după-amieze de vară începuse să-și trimită razele prin fereastră. Pe rafturi, în fața biroului lui Lapham, se aflau cutii de cositor de diferite dimensiuni, aranjate în cilindri din ce în ce mai mici, purtînd aceleași etichete ca și cele din magazie. Lapham abia făcu un semn cu mîna spre ele. Cînd Bartley, după o privire foarte pătrunzătoare, își concentră toată atenția asupra unui rînd de borcane curate, lucioase, în care diferite nuanțe de vopsea se vedeau prin sticla imaculată, Lapham zîmbi și așteptă cu plăcere să audă ce impresie i-au făcut.

— Oh, spuse Bartley, cît sînt de drăguțe !

— Da, replică Lapham, sînt destul de reușite. Avem aici produsul nostru cel mai recent, care s-a dovedit a fi foarte apreciat de clienți. Ia privește, adăugă Lapham, dînd jos un vas și arătîndu-i primul rînd de pe etichetă.

Bartley citi : „Marca Persis“, și apoi se uită la Lapham zîmbindu-i.

— I-am dat, desigur, numele ei, spuse Lapham. L-am pus pe piață la ultima aniversare a zilei ei de naștere. A fost încîntată.

— Cred și eu, răspunse Bartley, în timp ce-și nota ceva despre acele borcane.

— Nu știu dacă asta trebûie menționat în interviu, continuă Lapham, nesigur.

— Asta, în mod cert, intră în interviu, domnule Lapham, chiar dacă altceva n-ar merge. Am și eu o nevastă și știu ce sentimente încearcă.

Pe atunci, Bartley era la începutul activității lui prospere la *Boston Events*, înainte ca neînțelegerile cu Marcia să fi luat o întorsătură serioasă.

— Așa ? întrebă Lapham, cu un suris, recunoscînd pe încă unul din marea majoritate a americanilor însurați. Unii își subestimează nevestele, cei mai mulți însă le consideră superioare atît din punct de vedere al inteligenței, cît și al aptitudinilor. Ei bine, adăugă el, trebuie să avem grijă de asta ! Unde spuneai că locuiești ?

— Nu ne-am instalat încă. Stăm în pensiune, la doamna Nash, 13 Canary Place.

— Ei bine, așa începem toți, răspunse Lapham pe un ton consolator.

— Dar acum sîntem la capătul răbdărilor. Sper să fiu curînd sub acoperișul meu pe Clover Street, adăugă Bartley, revenind la afaceri. Presupun că n-ați lăsat piatra să prindă mușchi, cînd ați văzut ce aveți ?

— Nu, domnule, îi răspunse Lapham, îndepărtîndu-și, după o lungă cercetare, privirile de la Bartley. Se regăsea în acesta pe sine, în primele zile ale căsătoriei. M-am întors la Lumberville și am vîndut totul, iar banii pe care am reușit să-i adun i-am dat pentru exploatarea substanței minerale. Și doamna Lapham a fost alături de mine tot timpul. N-a avut nici o clipă de ezitare. E o femeie și jumătate !

Bartley rise :

— Cu asemenea femei ne căsătorim cei mai mulți dintre noi.

— Nu, reluă Lapham. Cei mai mulți dintre noi se căsătoresc cu fetișcane prostuțe, care, cînd cresc, par doar că sînt femei.

— Hm, da, cred că e cam așa, consimți Bartley, ca și cum ar fi reflectat asupra problemei.

— Dacă n-ar fi fost ea, continuă Lapham, n-aș fi făcut nimic cu vopseaua. Îi spuneam deseori că nu cantitatea de 75% peroxid de fier care se găsea în minereu avea importanță ci cei 75% peroxid de fier care se aflau în ea.

— Grozav, exclamă Bartley, o să-i povestesc Marciei despre asta.

— În mai puțin de șase luni nu exista în întreaga regiune un gard, un parapet de pod, un șopron, o stîncă pe care să nu se vadă mostre din „Vopseaua Minerală a lui Lapham” în cele trei culori pe care începusem să le producem.

Bartley își reluă locul pe pervazul ferestrei, iar Lapham rămase în picioare în fața lui și, deși imensul său picior atingea coapsa lui Bartley, nici unuia dintre ei nu-i păsa.

— Am auzit făcîndu-se mult caz de S.T.1860—X, de cel care vopsește sobele, sau de omul care vindecă bolile de rinichi. Reclamele astea erau pretutindeni, și am citit despre ele nenumărate articole în ziare, dar nu mi s-au părut deloc cu haz. Atîta timp cît proprietarii gardurilor și ai zidurilor nu obiectează, nu prea vād ce treabă are publicul dacă eu le acopăr cu vopsea. De ce o stîncă, într-o margine de pășune sau pe lîngă un rîu, ar fi atît de sacră,

Incît să nu se aplice pe ea vopsele în trei culori ? Și tare aş vrea ca toți cei care vorbesc și scriu despre peisaje să fie obligați să pună dinamită vreunei stînci, sau să sape șanțuri, așa cum făceam noi de atîtea ori la fermă. Cred că și-ar schimba părerile despre profanarea peisajelor. Nu este om cărui să-i placă mai mult decît mie un tîpșan verde cu vreo șase ulmi mari. Dar n-am de gînd să apăr fiecare bucățică de stîncă urîtă întîlnită în calea mea, de parcă ar fi altare ale druizilor. Peisajul a fost făcut pentru om, și nu omul pentru peisaj.

— Da, spuse Bartley cu indiferență, a fost făcut pentru cel care vopsește sobe sau vindecă bolile de rinichi.

— A fost făcut pentru toți acei ce știu cum să-l folosească, replică Lapham, insensibil la ironia lui Bartley. Lasă-i să locuiască în toiul iernii, colo, la frontiera canadiană, să vezi cum se satură de natură. Ei bine, unde rămăsesem ?

— La împodobirea peisajului, răspunse Bartley.

— Da, domnule, am început chiar acolo, la Lumberville, și asta a însemnat un pas înainte și pentru localitatea respectivă. Nu-o vei mai găsi pe hartă și nici în atlasul geografic. Cu cinci ani în urmă am dat o sumă frumoasă de bani ca să se construiască acolo un local pentru primărie, și la cea dintîi adunare s-a hotărît schimbarea numelui. Nu mai mergea să se numească Lumberville, acum îi zice Lapham.

— Undeva pe acolo, nu-i așa, se găsește roșul de Brandon ? întrebă Bartley.

— Sîntem cam la o sută de kilometri de Brandon, roșul de Brandon e o vopsea bună, spuse Lapham competent. Aș vrea să te duc să vezi locurile noastre într-o bună zi, dacă poți să-ți găsești timp.

— Mulțumesc. Mi-ar face multă plăcere. Sînt ceva fabrici pe acolo ?

— Da. Ei bine, domnule, cînd am început lucrul, a izbucnit războiul și s-a zis cu vopseaua mea. Totul s-a dus de ripă. Dacă aș fi avut pe cineva influent, aș fi putut să o trec în mîinile guvernului pentru a o folosi la afeturi de tun, vagoane sau nave. Dar nu am avut și am pățit-o. Eram la pămînt, dar soția mea privea lucrurile altfel. Ea mi-a spus : „Cred că trebuie să vedem aici mîna providenței, Silas, ai o țară-pentru care merită să lupti. În orice caz, mai bine du-te pe front și încearcă-ți norocul.“ Ei bine, domnule, am plecat. Știam că, atunci cînd mi-a spus, era convinsă că așa trebuie. S-ar fi putut s-o dea gata plecarea mea pe front, dar și dacă nu m-aș fi dus, tot atît de rău ar fi fost. Așa-i felul ei. Am plecat. Ultimele ei cuvinte a fost : „O să am grijă de vopsea, Si“. N-aveam pe atunci decît pe una din fete, băiatul murise, iar soacra mea locuia cu noi și știam prea bine că dacă timpurile aera să se schimbe, Persis o să se descurce. Așa că am plecat. Am scos-o bine la capăt, poți să-mi spui „colonele“, dacă vrei. Ia pune mîna aici !

Lapham îl apucă pe Bartlley de mînă și-i puse degetul mare și arătătorul pe o umflătură deasupra genunchiului. — Simți ceva tare ?

— Un glonte ?

Lapham dădu din cap.

— L-am încasat la Gettysburg. Asta-i termometrul meu. Dacă n-ar fi el, n-aș ști cînd plouă, ca să stau la căldură.

Bartley rise de glumă, deși era cam răsufletă.

— Și cînd v-ați întors, ați pus din nou mîna pe vopsea și v-ați devotat cu toată stăruința ?

— M-am devotat cu toată stăruința, am făcut tot ce am putut, spuse Lapham cu mai puțină satisfacție decît arătase pînă atunci în povestirea vieții sale. Dar mi-am dat seama că mă întorsesem într-o altă lume. Timpul micilor întreprinderi, al lucrurilor mărunte era dus, și nici nu cred că o să se mai întoarcă vreodată în țara asta. Soția mea tot stăruia să-mi iau un asociat, pe cineva cu un capital, dar nu puteam să suport asta nici în gînd. Vopseaua era pentru mine ca și singele meu. A avea pe altcineva care să se ocupe ar fi fost ca și cum,... ei bine, nu puteam. Îmi dădeam seama că asta trebuia să fac, dar voiam să evit și s-o iau doar ca o glumă. „De ce nu ți-ai luat și tu un asociat cît am fost plecat, Persis ?“ Și atunci mi-a spus : „Ei bine, dacă nu te-ai fi întors, aș fi făcut-o, Si.“ Întotdeauna îi plăcea să glumească, ca oricărei femei. Ei bine, a trebuit în cele din urmă să ajung la asta. Dintr-o dată, ochii albaștri ai lui Lapham nu-l mai țintiră pe Bartley, ci se îndreptară în altă parte. Și reporterul știu că aici ar fi fost locul unor puncte de suspensie în rela-tarea lui, dacă interviurile ziariștilor ar respecta realita-tea. Avea destui bani, continuă Lapham, cu un suspin înăbușit, dar n-avea habar de vopsea. Am fost împreună un an sau doi, și mai apoi ne-am despărțit.

— Dar avea experiența necesară, adăugă Bartley.

— Și eu dobândisem oarecare experiență, ripostă Lapham, uitându-se la el cu o privire poșomorită.

Printr-o simpatie instinctivă față de cei ce au în amintirile lor momente dureroase, Bartley își dădu seama că acesta era un punct pe care nu trebuia să-l mai atingă.

— Și de atunci, presupun că ai continuat singur ?

— Da, am lucrat singur.

— Trebuie să exportai această vopsea, domnule colonel, și în alte țări, sugerează Bartley cu un aer profesional.

— Trimitem în toate colțurile lumii. Mari cantități sînt expediate în America de Sud, în Australia, în India și în China, produsele noastre ajung pînă la Capul Bunei Speranțe. Vopseaua mea rezistă la toate climătele. Desigur, nu exportăm mărci superioare în mari cantități, acestea sînt pentru piața internă. Dar vrem să le introducem și în alte părți. Uită-te !

Lapham trase un sertar și îi arătă lui Bartley o mulțime de etichete în spaniolă, franceză, germană, italiană.

— Sperăm să facem afaceri bune în toate aceste țări. Avem acum agenții la Cadix, Paris, Hamburg și Livorno. E o afacere menită să aibă succes. Da, domnule, pretutindeni există un om care are un vapor, un pod, un doc, o căruță, un gard, pretutindeni pe suprafața pămîntului se găsește ceva ce se cere vopsit, ținut produsul care-i trebuie și fiecare o să fie conștient de asta mai devreme sau mai târziu. Pui o tonă din vopseaua mea uscată într-un furnal și obții un sfert de tonă de fontă. Cred în calitatea vopselei mele. Sînt convins că este o adevărată binecuvîntare

pentru omenire. Cînd unii și alții vin la minē și mă întrebă ce amestec în această vopsea, întotdeauna le răspund: „Ei bine, în primul rînd amestec *credința* și apoi cel mai bun ulei fierț de in ce poate fi procurat cu bani“.

Lapham își scoase ceasul, îl privi, și pe dată Bartley își dădu seama că interviul se apropia de sfîrșit.

— Dacă dorești vreodată să vizitezi întreprinderile noastre, sînt peste drum, nu te costă nici un ban.

— Poate că o voi face într-o zi, spuse Bartley. La revedere, domnule colonel !

— La revedere ! Sau, stai puțin ! William, calul e înhămat ? îl întrebă el pe băiatul din camera de alături, căruia, la începutul interviului, îi dăduse scrisoarea. A, foarte bine, răspunse el la spusele băiatului. Pot să te duc undeva, domnule Hubbard ? Trăsura mă așteaptă la poartă și te las unde vrei, în drumul meu spre casă. Mă duc s-o iaū pe doamna Lapham, să vedem în New Land o casă căreia îi pun temeliile.

— Nu vă ocupați de mine, răspunse Bartley.

Lapham își puse o pălărie de pai, adună cîteva hîrtii de pe birou, trase apoi capacul biroului, întoarse cheia, iar hîrțiile le dădu unei tinere foarte drăguțe care ședea la un birou, în camera de la intrare. Fata era îmbrăcată după ultima modă, buclele părului ei blond cădeau, parcă sculptate, pe o frunte joasă, albă.

— Uite, spuse Lapham cu același ton binevoitor dar grosolan, pe care-l folosisese și cînd i se adresase tînărului. — Vreau să aranjezi cum trebuie hîrțiile astea și să-mi dai mîine o copie bătută la mașină !

— Ce fată neobișnuit de drăguță, exclamă Bartley, în timp ce coborau scara abruptă și se îndreptau spre ieșire, trecînd pe lingă funia unui scripete ce se mișca în sus și în jos deasupra capetelor lor, într-o întunecime ca de grotă.

— Își vede de treaba ei, replică Lapham scurt.

Bartley se urcă în stînga docarului, aflat la marginea trotuarului, în timp ce Lapham luă greutatea care proptea roata și o puse sub scaun, suindu-se apoi lingă el.

— Nu poți goni pe aici, bineînțeles, spuse Lapham, în timp ce calul, cunoscînd bine drumul, o porni într-o mișcare repede, de-a lungul caldarîmului.

Străzile cartierului erau mai toate înguste și întortocheate. La capătul uliței se conturau delicat, pe cerul albastru al după-amiezei, catargele unei nave. Un miros plăcut de cîlți, piele și ulei plutea în aer. Nu întîlniră decît două sau trei camioane îndreptîndu-se în dezordine spre chei cu încărcăturile lor, căci sezonul nu era în toi. Pietrele pavajului erau tocite de camioanele grele ce treceau încontinuu pe acolo, iar rugina căzută de pe roți le schimbăse culoarea. Ici-colo mai stăruiau mici ochiuri răzlete de apă sărată cu care fusese stropită strada.

După o pauză de cîteva minute, timp în care cei doi urmăriseră mersul calului, Bartley spuse cu un ușor suspin :

— Am avut cîndva, pe cînd eram în Maine, un mînz, care mergea în trap ca și iapa asta.

— Ei bine, replică Lapham cu simpatie, acceptînd legătura pe care acest fapt o crea între ei. Ei bine, acum o să-ți spun ce trebuie să faci. Să-mi dai voie să te iau

intr-o după amiază să te duc la Milldman, atunci o să-i dau bici și o să vezi ce poate face iapa asta. Da, o să te duc !

— Foarte bine, răspuse Bartley, vă anunț când am prima zi liberă.

— Perfect ! strigă Lapham.

— Ce rasă e calul ? Kentucky ? întreabă Bartley.

— Nu, domnule, n-aș folosi alți cai decît pe cei din Vermont, încrucișați cu un pur sînge din rasa Morgan. Dacă însă vrei un cal iute, nu trebuie să aibă prea mult sînge Morgan. Pentru așa ceva se cere mai mult Hambletonian. Unde spuneai că ai vrea să cobori ?

— Ar fi bine să mă lăsați după colț, la birourile ziarului *Events*. Trebuie să scriu acest interviu cît îmi e proaspăt în minte.

— Foarte bine, spuse Lapham, acceptînd definitiv să devină material pentru articolele lui Bartley.

N-avea motive să se plîngă prea mult de felul în care Bartley consemnase interviul. Doar efortul ziaristului de a face mereu complimente extravagante îl supărase puțin. Acestea erau de fapt mai mult pentru vopsea, ale cărei calități — își închipuia Lapham — nu puteau fi exagerate. El personal, povestea lui fusese tratată cu tot respectul de care Bartley era capabil. Făcuse o prezentare foarte pitorească a modului în care se descoperise sursa vopselei. „În adîncul pădurii virgine a Vermontului, departe, spre frontiera înzăpezită a Canadei, în coasta unui munte pustiu, acolo unde o furtună de toamnă își lăsase urmele sălbatice, iar copacii mari smulși și aruncați ici-colo erau mărturii ale violenței intemperiilor, Nehe-

miah Lapham a descoperit, cu exact 40 de ani în urmă, minereul pe care alchimia și energia fiului său l-au prefăcut în lingouri solide din cele mai prețioase metale. Averea colosală a lui Silas Lapham se găsea în fundul unei gropi, săpată de un copac dezrădăcinat, rămasă timp de mai mulți ani doar o mină oarecare, neprețuind mai mult decît o rețetă de săpun.“

Aici, Bartley nu fusese în stare să-și ascundă încă o strîmbătură, dar o compensase prin respectul cu care vorbea mai apoi despre activitatea colonelului Lapham în timpul războiului și despre motivele ce-l siliseră pe acesta să părăsească o întreprindere de care era legat trup și suflet și să ia parte la luptă. „Colonelul poartă și acum, încrustată în piciorul său drept, o mică amintire a acelei perioade, sub forma unei mingi în miniatură, despre care spune în glumă că este barometrul său, căci îl scutește de obligația de a mai citi buletinul meteorologic în ziarul de dimineată. Asta înseamnă o economie de timp și pentru un om care, așa cum spunea, nu are nici o clipă de pierdut, cinci minute pe zi, în cursul unui an, reprezintă ceva. Simplu, clar, îndrăzneț, direct în gîndire și acțiune, colonelul Silas Lapham, cu o comprehensiune promptă și cu o perspicacitate în afaceri, ce nu-l părăsesc niciodată, este, în sensul cel mai bun al acestui epitet atît de mult folosit, una dintre ființele cele mai nobile ale naturii. Viața sa oferă un exemplu de sinceritate și tenacitate tinerilor noștri oameni de afaceri. Nimic nefiresc sau ostentativ în atitudinea sa. Are încredere deplină în vopseaua sa minerală și i se dăruiește complet. Face din asta o adevărată

profesiune de credință, deși n-am putea spune că este într-adevăr religia sa. Colonelul Lapham merge regulat la biserica preotului dr. Langworthy. Acordă donații numeroase «Asociației pentru binefacere» și nici o cauză dreaptă sau întreprindere publică valoroasă nu e lipsită de sprijinul lui. Nu se ocupă de politică în mod activ, dar se știe că este și a fost întotdeauna un republican devotat. Am comite însă o încălcare a secretului vieții personale dacă ne-am opri asupra diferitelor amănunte revelate deschis de către colonelul Lapham în timpul interviului acordat reprezentantului nostru. Putem totuși spune că, oricât ar fi de mândru de succesul său, nu tăgăduiește că îl datorează în mare măsură simpatiei și energiei soției sale, una din acele femei ce par a fi născute — indiferent de situația socială — pentru a onora numele femeii americane și a o elibera de acel daisy-millerism *, o adevărată rușine națională. În ceea ce privește familia colonelului Lapham, vom spune pur și simplu că este formată din două fete. Silas Lapham construiește după planurile uneia dintre cele mai mari firme de arhitecți de la noi o casă pe partea dinspre apă a străzii Beacon. Clădirea va constitui unul din cele mai minunate ornamente ale acestui bulevard atât de greu accesibil. Credem că va fi gată și familia se va putea muta acolo în primăvară.“

După ce Bartley își termină articolul, pe care scriindu-l nu încetase nici o clipă a-l zeflemisi în gând pe Lapham, se duse acasă la Marcia, gândindu-se meru la eroul

* *Daisy Miller*, personaj din romanul cu același nume de Henry James, publicat în 1878.

interviului. Simplitatea sănătoasă a acestuia îl amuzase în mod deosebit.

— Mi s-a dezvăluit pînă în adîncurile ființei sale, sublinie Bartley, cînd îi povesti Marciei despre interviu.

— Atunci, știi prea bine că ai fost în stare să scrii ceva drăguț, îi răspunse soția, și asta îi va plăcea domnului Witherby.

— Da, a ieșit destul de bine, dar n-am putut să-mi dau frîu liber imaginației chiar așa cum aș fi vrut. Există anumite limite de decență. Mi-ar fi plăcut să povestesc ceea ce credea colonelul Lapham despre reclamele în mijlocul naturii, desigur, în cuvintele lui. Îți spun însă numai atît, Marsh : avea acolo, la un birou, o fată, pe care n-ai lăsa-o să stea nici cale de o poștă depărtare de masa mea de lucru. Nu poți să-ți închipui cît era de drăguță !

Ochii Marciei începură să sclipască, și Bartley izbucni în rîs, oprindu-se apoi dintr-o dată, la vederea unui pachet formidabil într-un colț al camerei.

— Hei, asta ce-i ?

— O, nu știu ce-i, răspunse Marcia cu un glas tremurător. L-a adus cineva chiar înainte de a veni tu, dar n-am vrut să-l desfac.

— Ai crezut că-i vreo mașină infernală ? întrebă Bartley așezîndu-se în gînunchi ca să examineze pachetul.

— Doamnei B. Hubbard, ei, ia te uită ?

Tăie sfoara de cîneapă groasă cu cuțitașul. Trebuie să vedem ce-i înăuntru ! Aș vrea să știu, mă rog, cine trimite pachete doamnei Hubbard în lipsa mea. Începu să desfacă hîrtille din ce în ce mai fine, în care era învelit,

și scoase afară un vas de sticlă pătrat, cu un conținut roșu „Marca Persis“ ! strigă el. Mi-am închipuit că asta trebuie să fie.

— Despre ce e vorba, Bartley ? întrebă Marcia cu un tremur în glas. Apoi, cu mai mult curaj, apropiindu-se puțin : E vreun fel de gem ?

— Gem ? ! Nu, nici gînd, rîse Bartley. Este vopsea. Vopseaua minerală a lui Lapham.

— Vopsea ? repetă Marcia, stînd lingă el, în timp ce despacheta borcanele, ce apăreau rînd pe rînd, albastru închis, verde închis, maron deschis, maron închis și negru, apoi purpuriu închis — întreaga varietate de culori a vopselei Lapham. Să nu-mi spui că aș putea-o folosi, Bartley.

— Ei, bine, nu te-aș sfătui să întrebuițezi o cantitate mare dintr-o dată, răspunse bărbatul. E o vopsea pe care o poți folosi moderat.

Marcia îi înlănțui gîtul cu brațele și-l sărută.

— O, Bartley, cred că sînt cea mai fericită fată din lume. Mă întrebam tocmai ce să fac. Locuința din strada Clover are nevoie de multe reparații. O să fiu foarte atentă. Nu trebuie să te temi că am să întrec măsura. Dar asta tocmai mă salvează ! Ai cumpărat-o ? Știi că nu ne putem permite o asemenea cheltuială. N-ar fi trebuit ! Și ce înseamnă „Marca Persis“ ?

— S-o cumpăr ? strigă Bartley. Nu ! nici gînd. Bătrînul nebun ți-a trimis-o ție în dar. Mai bine așteaptă, întîi să cunoști faptele, și apoi să te repezi la mine că fac extravagante, Marcia. Persis este numele soției lui, și calitatea cea mai bună de vopsea poartă acest nume. O să vezi în

interviul meu. A pus-o pe piață cu ocazia ultimei ei zile de naștere, ca o surpriză pentru ea.

— Care bătrîn nebun ? întrebă Marcia.

— Cum ? Lapham, omul cu vopseaua minerală...

— Ce om bun ! exclamă Marcia, cu un suspin din adîncul sufletului. Bartley, n-ai de gînd să-ți rîzi de el, așa cum faci cu unii oameni de felul lui, nu-i așa ?

— Nimic de care și-ar da vreodată seama, spuse Bartley, ridicîndu-se și scuturîndu-și scamele de pe genunchi.

II

După ce-l lăsă pe Bartley Hubbard în fața clădirii ziarului *Events*, Lapham își continuă drumul pe strada Washington, spre Nankeen Square, tocmai în South End, unde locuia de când încetase fluxul societății spre acel cartier. Nu construise el casa, o cumpărase foarte ieftin de la un domn de familie bună, care voia să scape de ea, căci descoperise, cam târziu, că South End nu mai era la modă. În dorința sa înflăcărată de a fugi cât mai repede în cartierul Back Bay, îi dăduse pe deasupra covoarele și storurile, aproape gratis. Doamna Lapham fusese mai satisfăcută decât colonelul de această achiziție. Locuiau în Nankeen Square de doisprezece ani. Puieții din jurul caselor ajunseseră, sub ochii lor, tineri copaci viguroși și, în același răstimp, fetele deveniseră adolescente. Constituția robustă a colonelului, de care amintea Bartley în interviul său, se transformase acum într-o masă de grăsime. Iar doamna Lapham, deși își păstrase o siluetă mai tină, avea, pe la colțurile ochilor ei materni, semnul

vădit alabei de gîscă, în timp ce pe obrajii sănătoși se iviseră ușoare riduri. Faptul că locuiau într-un cartier de rînd nu-i deranjase niciodată și nici nu-și dăduseră seama de asta pînă în vara anterioară începutului acestei povestiri, cînd doamna Lapham și fiica ei Irene întîlniseră, departe de Boston, alți locuitori din orașul lor. Întîlnirea fusese memorabilă. Întîmplarea a făcut ca acele persoane să se găsească într-o situație specială, iar doamna Lapham și fiica ei să le vină în ajutor, fapt pentru care le-au rămas recunoscătoare. Acele persoane, o mamă cu două fete, se aventuraseră pînă într-o mică stațiune balneară canadiană, aproape sălbatecă, pe riul St. Lawrence, mai jos de Quebec. Ele ajunseseră acolo cu cîteva zile înaintea datei sosirii fiului și fratelui lor. Două dintre geamantane li se rătăciseră, iar mama, chiar în seara sosirii, căzuse grav bolnavă. Doamna Lapham le-a venit în ajutor cu priceperea ei de infirmieră și cu nenumărate obiecte de îmbrăcăminte din garderoba ei și a Irenei, dînd dovadă și de foarte multă bunătate. Cînd au reușit să aducă un doctor, acesta a spus că îngrijirea doamnei Lapham a fost salutară, fără ca bolnava ar fi putut muri. Doctorul era un francez exuberant, căruia îi plăcea să spună cîte ceva plăcut fiecăruia.

În mod inevitabil s-a înfiripat o anumită prietenie între cele două familii, iar cînd a sosit și fiul, acesta nu știa cum să-și arate recunoștința. Doamna Lapham nu prea înțelegea de ce acesta era la fel de atent față de ea, ca și față de Irene. Comparîndu-l cu alți tineri de pe acolo, îl găsi mai drăguț decît toți ceilalți. Nu avea posibilitatea unei comparații mai largi, căci în Boston, cu toată prospe-

ritatea soțului ei, nu duceau o viață mondenă. În primii ani Lapham se străduise să câștige cât mai mulți bani, iar doamna Lapham să realizeze economii. Dar dintr-o dată veniturile crescuseră într-atît încît nu a mai fost necesar ca doamna Lapham să economisească și atunci n-au știut ce să facă cu banii. O anumită sumă putea fi cheltuită de Lapham pentru a cumpăra cai, soția lui risipea banii pe o seamă de lucruri de îmbrăcăminte, scumpe și urite, pe tot felul de obiecte luxoase pentru gospodărie. Lapham nu atinsese încă gradul de evoluție al bogătaşului care cumpără tablouri, dar își împodobise casa cu cele mai scumpe și mai îngrozitoare fresce, risipind banii pe călătorii, hoteluri, trăsuri, și făcînd donații cu amîndouă mîinile bisericii lor. Au oferit bani pentru tot felul de opere de binefacere despre care aflau, dar nu știau ce înseamnă obligațiile unei vieți mondene. O bună bucată de timp, doamna Lapham tot invita la ceai doamnele din vecinătate, așa cum făcuse și mama ei, la țară, în tinerețe. Ospitalitatea, pentru Lapham, se mărginea și acum să aducă la masă, pe neașteptate, pe cîte un client important. Nu le-a trecut prin cap să invite vreodată prieteni la masă.

Fetele lor au mers la școală, dar nu s-au omorît cu învățătura, așa încît au terminat liceul mai tîrziu decît celelalte fete de seama lor. Lapham a socotit că asta le era deajuns. Dar soția lui n-a fost de aceeași părere, ea ar fi vrut să le trimită spre perfecționare la o școală particulară. Irene însă nu prea își bătea capul cu învățătura, prefera gospodăria, și amîndouă surorile se temeau ca nu cumva să fie umilite de celelalte colege, diferite de fetele

de la liceul de stat. Pînă la urmă nu s-au dus decît o parte din an. Celei mari îi plăcea să citească și luă cîteva lecții particulare de literatură. Împrumută regulat cărți de la o bibliotecă publică, întreaga familie fiind tîmuită de numărul mare de volume pe care le citea, și simțindu-se toți foarte mîndri.

Nu făceau parte din categoria fetelor care toată ziua stau cu acul în mînă brodînd. Irene își petrecea cea mai mare parte din timp umblînd după cumpărături pentru ea și pentru maică-sa. Mamă era un adevărat idol pentru fete. Îi cumpărau tot felul de bonete și dantele, din banii lor de buzunar, și rochii prea multe ca să mai poată fi purtate. Irene se îmbrăca foarte elegant și zilnic petrecea ore întregi cu gătelile. Soră-sa avea un gust mai simplu și, dacă ar fi fost după voia ei, și-ar fi neglijat destul de mult îmbrăcămintea. Toate trei dormeau mult, în fiecare după masă, și stăteau ore întregi împreună, privînd pe fereastră și discutînd pînă în cele mai mici amănunte tot ceea ce vedeau pe stradă. Încercînd să se autoeduce și să se perfecționeze, sora mai mare mergea la conferințele organizate de biserică, unde se comentau tot felul de subiecte laice, și de obicei venea acasă cu relatări comice asupra lor. Asta prilejuia discuții la care participa întreaga familie. Era în stare să facă haz din orice. Irene se plîngea că sora ei speria și alunga pe toți tinerii întîlniți pe la reuniunile organizate de școala de dans. Poate însă că aceștia nu erau chiar dintre cei mai de soi.

Surorile Lapham învățaseră să danseze la școala Papanti, nu au luat lecții particulare. Habar n-aveau că între ele și fetele care luaseră asemenea lecții era o adevărată

prăpastie. Tatălui lor nu-i plăceau musafirii, cu excepția celor care veneau pe neașteptate, fără pretenții. Mama rămăsese prea rustică pentru a ști să-i atragă și să-i primească după obiceiul sofisticat de la oraș. Nici unuia dintre ei nu-i trecuse prin minte ideea unor călătorii prin Europa. Mama cu cele două fete au colindat stațiunile de la munte și de la mare, avînd prilejul să asiste la spectacolul obișnuit pe care asemenea localități îl oferă în toată Noua Anglie : acela al unei mulțimi de fete frumoase, cu educație, elegant îmbrăcate, bucuroase de prezența oricărui tînăr. Dar familia Lapham n-avea priceperea și curajul de a se face observată, cu atît mai puțin să ademenească vreun vilegiaturist solitar, un preot sau artist. Se ascundeau neajutorate prin saloanele hotelurilor, privind în jurul lor și neștiind cum să se pună în valoare. Poate că nici n-o doreau. Nu erau încrezute, dar aveau un fel de mulțumire specifică, evidentă la unele familii. Puterea afecțiunii lor reciproce reprezenta o anumită barieră în fața cunoașterii lumii ; se îmbrăcau una pentru cealaltă, își împodobeau casa pentru propria lor satisfacție, trăiau în opulență numai pentru ele, și toate acestea nu din egoism, ci pentru că nu se pricepeau la altceva. Pe fiica cea mai mare, societatea părea să n-o intereseze deloc. Cealaltă, cu trei ani mai mică, nu era încă destul de mare pentru a dori să iasă în lume. Cu toată frumusețea ei excepțională, părea firavă și nevinovată ca o plantă. Cînd chipul ei, aspru și necizelat, în perioada pubertății, se pîrgui dintr-o dată, fata prînse a străluci ca o floare. Nici nu se gîndea că ar putea fi admirată ; abia observa cînd o lua cineva în seamă. Dacă se îmbrăca bine, poate chiar

prea bine, se datora faptului că avea un anumit instinct pentru asta. Pînă îl întîlnise pe acel tînăr, care fusese atît de drăguț cu ea, la Baie St. Paul, aproape că nu avusesese o viață a ei proprie, atît de total depindea de mama și de sora ei, nu numai în privința părerilor, ci chiar și a sentimentelor. Ținea socoteală de tot ce spunea și făcea tînărul, cîntărind și încercînd să vadă exact la ce se gîndea el, nu-i scăpa nici cea mai slabă inflexiune a unei silabe, cea mai mică mișcare sau cel mai șters gest. Astfel a început, pentru prima oară, să aibă alte idei decît ale familiei, dar care, totuși, nu-i aparțineau, iar adesea erau greșite. Unele spuse ale băiatului i le relata mamei și le tot comentau, așa cum făceau cu orice era legat de aceste noi cunoștințe, și le discutau și interpretau după placul inimii. Cînd doamna Lapham s-a întors acasă, i-a prezentat soțului întreaga situație, cît și punctul ei de vedere, reexaminînd apoi totul în amănunt.

La început, domnul Lapham era înclinat să privească întreaga poveste ca ceva lipsit de importanță, și doamna Lapham a trebuit să insiste, exagerînd chiar întrucitva, pentru a contracara indiferența soțului.

— Ei bine, pot să-ți mărturisesc, adăugă ea, că ai greși dacă n-ai crede că sînt cei mai drăguți oameni pe care i-ai văzut vreodată. Au cele mai bune maniere, sînt oameni purtați prin lume și au cunoștințe despre toate. O spun deschis, m-au făcut să mă simt ca și cum noi am fi trăit toată viața în fundul pădurii. Cred că te-ai fi simțit puțin cam stîmjenit, dacă mama și fiicele ar fi arătat tot ceea ce gîndeau, dar n-au făcut-o niciodată. Cît despre

fiu, ei bine, nu știu ce să spun, Silas. Tinărul avea o comportare ireproșabilă.

— Să i se fi aprins oare călcâiele după Irene ? întrebă colonelul.

— Cum aş putea ști ? Era la fel de atent față de mine ca și față de ea. Poate acum e obiceiul, mai mult decît înainte, să te ocupi de mamă.

Lapham nu mai încercă să presupună nimic, ci întrebă cine erau aceste persoane.

Doamna Lapham le repetă numele. Lapham dădu din cap.

— Îi cunoști ? Ce funcție are el ?

— Cred că nu se ocupă cu nimic, răspunse Lapham.

— Erau foarte drăguți, adăugă doamna Lapham cu indiferență.

— Așa și trebuie să fie, replică colonelul. N-au făcut niciodată nimic altceva.

— Nu păreau îngîmfați, stărui soția sa.

— Nici n-aveau de ce să fie cu tine. Pot să-l cumpăr și să-l vînd cu toată familia lui de două ori.

Doamna Lapham păru mai satisfăcută de spusele lui Lapham decît de el și adăugă :

— Ei bine, cred, Silas, că n-ar trebui să te umfli prea tare în pene !

În iarnă, doamnele din acea familie se întoarseră în oraș foarte tîrziu și-i făcură doamnei Lapham o vizită. Și de data asta au fost foarte politicoase. Dar mama, drept scuză, lăsă să se subînțeleagă că au venit în vizită aproape de căderea nopții deoarece vizitiul nu știuse bine drumul.

— Mai toți prietenii noștri locuiesc în New Land sau pe Hill.

După plecarea doamnelor, această remarcă rămase ca un fel de ghimpe în inima doamnei Lapham și, schimbînd impresii cu fiica ei, observă că și Irene era la fel de frămîntată.

— Au spus că, pînă acum, n-au fost niciodată în această parte a orașului.

Gîndindu-se mai profund, Irene n-ar fi putut afirma că spusele doamnei Corey fuseseră o insinuaare, dar tocmai asta le imprima un efect și mai adînc.

— Bineînțeles, continuă Lapham, căruia i se raportară toate acestea. Astfel de oameni nu prea au treabă prin părțile noastre și nu calcă pe aici. Este un lucru echitabil. Nici noi nu prea deranjăm pe cei din New Land sau de pe Hill.

— Știm însă că sînt acolo, spuse soția sa gînditoare.

— Da, consimți colonelul. *Știu* unde sînt. Am și eu un teren mare în cartierul Back Bay.

— Da ? întrebă cu interes doamna Lapham.

— Ai vrea să construiesc o casă acolo ? întrebă el drept răspuns, cu un zîmbet zeflemisitor pe buze.

— Cred că mai putem rămîne aici.

Această discuție avu loc noaptea. A doua zi dimineata, doamna Lapham spuse :

— Cred că trebuie să ne străduim să facem tot ceea ce e mai bine pentru copii, în toate privințele.

— După cîte știu, am avut grijă întotdeauna, răspunse soțul.

— Da, atît cît ne-a tăiat capul.

— Acum ți s-a luminat mintea ?

— Nu știu. Dar dacă fetele vor locui în continuare la Boston și se vor căsători aici, ar trebui, zic eu, să ne străduim să le introducem într-un fel în societate, să ne ocupăm mai mult de ele.

— Ei bine, care părinți au făcut mai mult pentru copiii lor decît noi ? întrebă Lapham, îndurerat la gîndul că alții l-ar fi putut întrece. N-au fetele noastre tot ce-și doresc ? Nu se îmbracă cum spui ? Nu te duci cu ele pretutindeni ? Se petrece ceva de seamă și ele nu văd sau nu aud ? Nu știu ce vrei să spui. De ce nu le scoți tu în lume, bani avem destui !

— Îmi închipui că trebuie să mai fie și altceva pe lîngă bani, spuse doamna Lapham, cu un suspin deznădăjduit. Cred că nu ne-am orientat bine în privința educației lor. Ar fi trebuit să le fi trimis la o școală, unde ar fi venit în contact cu fete din societate, fete care le-ar fi putut ajuta să pătrundă în lumea bună. Mai toate elevele, la Miss Smillie, nu erau din oraș.

— Ei bine, acum e cam tîrziu să ne mai gîndim la asta, mormăi Lapham.

— Întotdeauna ne-am văzut numai de treburile noastre zilnice și nu ne-am gîndit la viitor. Ar fi trebuit să ieșim mai mult în lume și să chemăm oameni la noi. Nouă nu ne intră nimeni în casă.

— Ei bine, sînt oare eu de vină ? Cred că nimeni nu primește mai bine ca noi.

— Am greșit neinvitînd mai multă lume.

— De ce n-o faci acum ? E doar pentru fete, nu mă supăr chiar dacă avem casa plină tot timpul.

Doamna Lapham se văzu atunci silită să mărturisească plină de umilință :

— Nu știu pe cine să învit.

— Ei bine, doar n-ai vrea să-ți spun eu pe cine să poftesti !

— Nu ! Amîndoi sîntem de la țară și ne-am păstrat obiceiurile rustice și nici unul dintre noi nu știm cum să ne purtăm. Tu ai fost nevoit să muncești din greu, iar norocul a venit atît de tîrziu, și atunci pe neașteptate, încît nici n-am mai avut cînd învăța cum trebuie să ne comportăm într-o asemenea situație. La fel s-a întîmplat și cu frumusețea Irenei. Nu m-am gîndit că va fi o fată arătoasă. Era un copil cît se poate de șters, și dintr-o dată a înflorit atît de mult. Cu Pen, pe care societatea n-o interesează deloc, n-am avut nici o problemă, dar văd acum că lucrurile stau altfel cu Irene. Mă tem că ne trebuie un alt cartier, nu ăsta în care locuim.

— Ei bine, spuse colonelul, nu există un loc mai frumos decît parcela din Back Bay, situată pe Beacon, în partea dinspre apă. E un teren mare, nu avem decît să ne clădim o casă acolo.

Doamna Lapham rămase cîtva timp tăcută.

— Nu, adăugă ea în cele din urmă, aici am dus-o întotdeauna bine și cred că e mai înțelept să rămînem pe loc.

La micul dejun, spuse ea din întîmplare :

— Ce ziceți, fetelor, v-ar plăcea ca tata să construiască o casă în cartierul New Land ?

Fetele răspunseră că nu se pot pronunța. Aici unde se aflau era mai accesibil pentru trăsurile.

Doamna Lapham îi aruncă soțului o privire plină de ușurare și apoi nu se mai suflă despre asta nici un cuvânt.

Cînd veniseră să le vadă acasă, mama adusese și cartea de vizită a soțului ei, iar cînd doamna Lapham îi întoarse vizita, nu prea știu cum trebuia să se comporte. Colonelul nu avea cărți de vizită, ci doar reclame ale principalului depozit și ale agențiilor lui de vopsele minerale. Doamna Lapham era foarte încurcată, neștiind dacă trebuia să scrie pe cartea ei de vizită și numele soțului, sau să-l lase la o parte, în toată afacerea asta, încît ar fi preferat să nu fi cunoscut niciodată această familie. Se hotărî în fine pentru formula din urmă, și se simți ușurată negăsind pe nimeni acasă. După cîte i se păru, Irene se arătase, cam dezamăgită din această pricină.

Timp de mai multe luni, cele două familii nu mai comunicară în nici un fel. Apoi, într-o bună zi, la Nankeen Square sosi o hirtie litografiată, semnată cu cerneală de stăpîna casei, oferindu-i doamnei Lapham ocazia de-a subscrie la o operă de binefacere al căreia merit era de netăgăduit. Ea îi arată adresa soțului, care imediat semnă un cec de 500 de dolari. Doamna Lapham îl rupse în două.

— Dă-mi un cec de o sută, Silas ! spuse ea.

— De ce ? întrebă el, privind-o cu oarecare vinovăție.

— Pentru că o sută e destul și nu vreau deloc să fac pe grozava în fața lor.

— M-am gîndit că poate o dorești. Bine, Pert, adăugă el, cu conștiința împăcată după acest gest. Cred că ai dreptate. Cînd vrei să încep construcția în Beacon Street ?

Îi întinse noul cec, așa cum stătea acolo în picioare lîngă el, iar apoi se rezemă de speteaza scaunului și o privi.

— Nu vreau să începi deloc. La ce te gîndești, Silas ?
Se sprijini de marginea biroului.

— Ei bine, nu știu dacă mă gîndesc la ceva anume.
Dar n-ai vrea să construiesc ? Fiecare își face o casă cel puțin o dată în viață.

— Unde e terenul tău ? Se spune că partea aceea a orașului nu-i deloc arătoasă.

De cînd începuse prosperitatea lor, doamna Lapham ținuse pînă la un moment dat o socoteală strictă a tuturor afacerilor soțului ei ; dar, pe măsură ce acestea se dezvoltau, încetînd să mai fie chestiuni de amănunt, cu care femeile de obicei se descurcă bine, faptul că le cunoștea foarte amănunțit o făcea nervoasă. A fost o perioadă cînd credea că sînt ruinați, dar nu era adevărat. Succesul mare al colonelului îi insuflă o încredere oarbă în judecata lui. Pînă atunci i se păruse că trebuie să-l controleze. El își vedea de ale lui zi de zi, venea, pleca, nesupărat de nimeni. Vindea, cumpăra, cîștiga. Ea știa că dacă treburile ar fi mers prost, i-ăr fi spus, iar el era sigur că l-ar fi întrebat ori de cîte ori ar fi fost îngrijorată.

— Nu e insalubru locul cumpărat de mine, spuse Lapham, bucuros părăcă de întrebarea ei. Am avut grijă de asta cînd l-am luat și, în orice caz, presupun că pe Back Bay este tot atît de sănătos ca și aici. Am cumpărat terenul acela pentru *tine*, Pert, m-am gîndit că într-o bună zi vei dori să clădim o casă acolo.

— Pfui ! făcu doamna Lapham, foarte încîntată în sinea ei, dar nevoind s-o arate. Cred că mai degrabă tu vrei să construiești acolo. Se apropie ușurel de soțul ei. Le plăcea să vorbească unul cu altul, așa cum se obișnuiește

în Noua Anglie, ca oamenii să-și exprime deschis încrederea deplină și afecțiunea.

— Ei bine, cred că ai dreptate, spuse Lapham, fără a face pe dezinteresatul. Întotdeauna mi-a plăcut partea dinspre apă a străzii Beacon. Nu există nicăieri un loc cu o priveliște mai frumoasă pentru zidirea unei case. Și apoi, într-o zi, o să se facă șosele pavate în spatele clădirilor, între acestea și apă. Și valoarea terenului va crește. Mi s-a și oferit de două ori mai mult decît am plătit. Da, să știi că e adevărat ce-ți spun. Nu vrei să mergi într-o zi cu mine acolo, să vezi terenul?

— Sînt mulțumită oriunde am fi, Si, spuse doamna Lapham emoționată de bunătatea soțului, vorbind ca altădată în anii tinereții lor. Suspînă cuprinsă de îngrijorare, la gîndul necazurilor pe care numai o femeie le știe cum apar atunci cînd e vorba de o mare schimbare. Se gîndiseră adesea la modificări în casa unde locuiau, dar niciodată n-ajunseseră să le facă, au vorbit, de asemenea, despre construirea unei case noi, dar întotdeauna se gîndiseră la o locuință la țară.

— Aș fi preferat să vinzi terenul acela.

— Nu, spuse colonelul scurt.

— Nu prea am chef să ne schimbăm felul de viață.

— Viața pe care o ducem aici, cred că o putem avea și acolo. Pe strada Beacon stau tot felul de oameni, să nu-ți închipui că toți sînt numai granguri. Cunosco pe cineva care a construit acolo o casă pentru a o vinde, dar nevastă-sa n-are nici măcar o femeie de serviciu. Poți să trăiești pe picior mare sau nu, întocmai cum poțtești. Cred că noi aici o ducem acum tot atît de bine ca și mulți

dintre oei care locuiesc acolo și avem o masă la fel de bună. Iar dacă mă gîndesc la un mod de viață elegant, nu cred că cineva poate avea mai mult drept decît noi.

— Ei bine, Si, nu vreau să ne facem casă pe strada Beacon, spuse doamna Lapham cu blîndețe.

— Cum vrei, Persis, nu mă grăbesc să mă mut.

Doamna Lapham stătea în picioare, ținînd cecul în mîna dreaptă și lovind ușurel, cu el, stînga. Colonelul continua să o privească în față, urmărind efectul produs de veninul ambiției pe care cu dibăcie i-l strecurase în minte.

Ea scoase un oftat plin de supunere.

— Cum ai de gînd să-ți petreci timpul după masă ?

— Intenționez să fac o plimbare pe Brighton Road, spuse colonelul.

— Aș merge și eu, adăugă doamna Lapham.

— Foarte bine, nu ai fost încă cu iapa asta, Pert, și vreau să mă vezi cum o'mîn. Se spune că ar fi nins și drumul este anevoios.

La patru după masă, cu un asfințit roșu, rece, de iarnă în fața lor, colonelul cu soția erau purtați încetișor de-a lungul străzii Beacon în sania înaltă în care, așa cum prevăzuse, stăteau cam înghesuți. La început ținu iapa în friu, pînă cînd, în fine, putu să-i dea bici și aceasta porni în trap viu prin zăpada care se așternuse, hurducînd sania încolo și încoace, uitîndu-se cu o privire inteligentă, ciulind cînd o ureche, cînd alta, ridicînd ușurel capul, cu pufăituri repezi, neregulate.

— Ce zici ce fericită e ? spuse colonelul cu mîndrie.

— E fericită, confirmă soția sa.

Întîlniră în drumul lor sâni arătoase, repezi, și le lăsară să treacă de o parte și de alta de-a lungul frumosului bulevard, ce se strîmta, desenînd în perspectivă linia perfect dreaptă a orizontului. Nu se grăbeau. Iapa, mergea cu pas sprinten, legănîndu-se ușurel, în timp ce ei tot vorbeau despre diferitele case ce se înălțau pe laturile drumului. Soții Lapham aveau un gust foarte rudimentar în materie de arhitectură și în general admirau ce era mai urît. La multe din ferestrele elegante apăreau capete de femei, și din cînd în cînd un tînar, trecînd strada, își scootea pălăria, privind spre o fereastră sau alta și răspunzînd unor saluturi dinăuntru.

— Nu cred că fetele noastre ar arăta prea rău în spatele uneia dintre ferestrele astea mari, observă colonelul.

— Nu, răspunse soția sa visătoare.

— Unde-i tînărul? A venit cu familia?

— Nu, urma să petreacă iarna cu un prieten care are un *ranch* * în Texas. Cred că o să se apuce și el de lucru.

— Da, trebuie să se termine într-o generație sau două cu boieria ca profesie.

Nici unul dintre ei nu scoase un cuvînt despre teren, deși Lapham știa prea bine de ce soția lui îl întovărășise, iar ea îi înțelegea bănuielile. După cîtva timp, lăsă calul la pas și apoi din ce în ce mai încet, încît aproape se opri, în timp ce amîndoi își întoarseră capetele spre dreapta, privind către terenul liber în spatele căruia se vedea partea înghețată din Back Bay, puțin din Long Bridge, iar

* Fermă unde se cresc vite sau cai.

mai departe acoperişurile şi coşurile de fum din Charlestown.

— Da, priveliştea e foarte frumoasă ! exclamă doamna Lapham, lăsînd din mînă hăţurile, pe care le apucase aproape inconştient:

Lapham tăcu şi îi dădu puţin drumul iepei. Săniile se înmulţeau în jurul lor. Cînd ajunseră pe Milldam, fu greu să mai ţină iapa în trapul în care o lăsase pînă atunci. În jurul lor se lărgea peisajul acela frumos, cu soarele coborînd spre asfinţit, din ce în ce mai roşu, peste colinele joase şi ondulate. Traversară Milldam şi ajunseră în Longwood, unde pe creasta dealului se întretaiau două fişii fără sfîrşit, cu mii de sănii care treceau încolo şi înapoi. Unii dădeau mai tare bici cailor şi pătrundeau repede în şirurile din mijloc, printre cele două rînduri de vehicule ce se mişcau încet de o parte şi de alta a drumului. Ici-colo cîte un poliţist călare, legănîndu-se în şa, făcea în treacăt gesturi pentru a dirija circulaţia şi a menţine totul sub ochiul legii. Aici era ceea ce Bartley Hubbard numea, în relatarea sa despre această parte a oraşului, „Carnavalul de modă şi veselie de pe Calea Brighton“. Dar majoritatea celor din sănii nu prea aveau aerul că fac parte din marea societate, încît un neştiutor ar fi putut să se întrebe de unde proveneau atît ei, cît şi banii lor. Pe chipurile bărbatilor acelaşi, ca şi pe al colonelului Lapham se citea veselie, într-un fel de rictus, în timp ce femeile, în ciuda unei temeri vagi care li se citea pe faţă, căutau să fie curajoase. La un moment dat colonelul spuse :

— Am de gînd să-i dau drumul, Pert !

Ridică și apoi lăasă hățurile să cadă ușurel pe spatele iepei. Calul înțelese semnalul și, așa cum spusese o dată un admirator, o porni din toate puterile. Nimic pe chipul neclintit al lui Lapham nu trăda sentimentul triumfului, cînd iapa le-o luase tuturor înainte, lăsîndu-i înșirați în urmă. Doamna Lapham, chiar dacă se temea, era prea ocupată să-și țină hainele care filfiau în toate părțile și să-și ferească fața de zăpada aruncată de copitele calului, pentru a-și arăta teama. Nu se auzea decît tropotul, cei din sanie erau tăcuți, în timp ce mușchii de pe spatele și coapsele iepei lucrau din ce în ce mai iute, asemenea unor mecanisme acționate de forțe interioare. O ținu așa pînă la sfîrșitul cursei, întrecînd cu ușurință vreo sută de sânni întîlnite în drum. Agenții de circulație văzuseră probabil că atît el, cît și calul, știau prea bine ce au de făcut și, cum asta nu avea de ce să-i supere, nu-i făcură observații. La capătul cursei, colonelul apucă pe o stradă laterală, în Brookline.

— Știi ce, Pert, spuse el, ca și cum tot timpul de cînd rostise ultimul cuvînt, s-ar fi gîndit neînterupt la același lucru ; m-am hotărît să construiesc pe acest teren.

— Foarte bine, Silas, presupun că știi ce ai de făcut. Numai să nu clădești pentru mine, asta-i tot.

După ce se întoarse acasă, pe cînd se afla în hol, cu fetele în jurul ei, ajutînd-o să se dezbrace, doamna Lapham li se adresa :

— Într-o zi, tatăl vostru o să-și rupă gîtul cu iapa asta.

— I-a dat bici ? întrebă Penelope, fata cea mai mare. Fusese numită Penelope după bunica ei, care la rîndul ei moștenise de la o altă ascendentă numele eroinei lui

Homer, ale cărei merite deosebite îi câştigaseră un loc chiar între numele puritane ca : *Faith* (Credință), *Hope* (Speranță), *Temperence* (Cumpătare) și *Prudence* (Prudență). Penelope era fata cu fața serioasă, de care fusese surprins Bartley Hubbard în fotografia pe care Lapham i-o arătase în ziua interviului. Avea ochi mari, câprui și părul castaniu. Privirea era specifică miopilor, tenul fără strălucire, palid, de o culoare închisă. Mama nu răspunse la întrebarea despre care s-ar fi putut spune că și promise răspunsul.

— Zice că are de gând să construiască acolo pe terenul lui, adăugă ea apoi, în timp ce-și desfăcea voalul lung legat în jurul gâtului ca să-i țină în loc pălăria. Își puse haina și pălăria pe masa din hol, de unde urmau să fie duse mai târziu sus. Trecură apoi cu toții să-și ia ceaiul. Pe masă se găseau stridii cu smântină, friptură de pasăre, pateuri calde, două feluri de prăjituri, diferite compoturi de fructe, miere. La prinz femeile mîncau singure acasă, iar colonelul în oraș, la aceeași oră. Dar cînd se întorcea seara, îi plăcea o cină bună, caldă. Întreaga casă era invadată de căldură și colonelul, înainte de a se așeza la masă, închidea toate robinetele de la țevile de gaz, prin care venea de jos, de la cazanul pentru calorifer, o dogo-reală ca la sudură, răspîndindu-se în toată casa.

— Dacă nu încetează să facă un asemenea foc, o să-l vadă sfinții pe negrișorul nostru, spuse el. Văd eu că dacă vrei să funcționeze bine cazanul, trebuie să ai grijă singur.

— Ei bine, preciză soția sa, care avea în față ceainicul, în timp ce Silas se așeza rostind această amenințare. Nu văd ce te-ar putea împiedica să te ocupi de calorifer,

Si, și n-ai decît să cureți și zăpada, dacă dorești, pînă cîntre muți în strada Beacon.

— Cred că pot să-mi țin curat trotuarul în dreptul casei și cînd voi locui pe strada Beacon.

— Aș vrea să te văd, replică doamna Lapham.

— Ei bine, nu mă scăpa din privire și o să fii multumită!

Ironiile unuia față de celălalt nu erau în fond decît o formă a mîndriei, încărcată de afecțiune, pe care o nutreau unul față de celălalt. Le plăcea să se tașineze.

— Omul rămîne același, fie că locuiește pe strada Beacon sau oriunde în altă parte, așa cred.

— Foarte bine, voi continua să spăl rufelee așa cum o făceam la Lumberville, spuse doamna Lapham. Cred că o să mă lași să am albi, Si. Știi, nu mai sînt așa de tinără.

Îi dădu Irenei o ceașcă de ceai de Oolong * — nici unul dintre ei nu avea un gust atît de rafinat ca să bea ceai Souchong ** —, iar fata i-o trecu tatălui ei.

— Tată, întrebă ea, nu ești hotărît să construiești acolo?

— Nu-s? Așteaptă oleacă și o să vezi, spuse colonelul, amestecînd cu lingurița în ceașca de ceai.

— Nu cred, continuă fata.

— Zău? Mă tem că o să mă urăști dacă o fac. Ca și maică-ta.

Penelope luă cuvîntul.

— Eu sînt pentru. Nu văd de ce să nu te bucuri de

* Amestec de ceai chinezesc negru și verde.

** Ceai chinezesc negru.

bani dacă-i ai, trebuie să-ți faci plăcerile, presupun că de asta-i ai, deși poate nu sînteți întotdeauna de aceeași părere.

Avea un fel ciudat de a vorbi ; rostea cuvintele rar și limbajul ei părea o modificare personală a unui stil tărăgănat și afectat, moștenit de la vreun strămoș yan-keu. Vocea ei era joasă și plăcută ; departe de a fi nazală, părea puțin guturală.

— Cred că voturile afirmative este în majoritate, spuse colonelul. Ce-ar fi să le lăsăm pe Irene și pe mai-că-sa aici și noi să ne mutăm în casa cea nouă ?

Cîteodată colonelul dădea greș cu gramatica lui.

Chestiunea fu abandonată și Laphamii continuară să-și ducă viața ca mai înainte, făcînd fel de fel de glume referitoare la casa din partea dinspre apă, de pe strada Beacon. Colonelul părea cel mai puțin preocupat dintre ei în privința asta, dar așa-i era felul, fetele spuneau că nu poți ști niciodată cînd anume vorbea serios.

III

Către sfîrșitul iernii sosi un ziar adresat domnișoarei Irene Lapham ; era un ziar din Texas, cu o dare de sîmă suplimentară asupra ranch-ului lui Loring G. Stanton, pe care îl vizitase trimisul ziarului.

— Trebuie să fie prietenul lui, spuse doamna Lapham, căreia fata îi adusese ziarul, cel la care locuiește.

Fata nu suflă un cuvînt, luă însă ziarul în camera ei, unde urmări rînd cu rînd, căutînd un alt nume. Nu-l găsi, dar tăie nota și o lipi în colțul oglinzii, unde putea s-o citească în fiecare dimineață, cînd își peria părul, și s-o vadă noaptea, înainte de a stinge gazul, cînd se mai uita încă o dată în oglindă. Penelope, adesea, stînd în picioare în spatele ei, citea cu glas tare, cît mai expresiv.

— Pentru prima dată în viață aud de o scrisoare de dragoste sub forma unei note privind un *ranch*. Poate că așa e moda la cei ce locuiesc pe Hill.

Doamna Lapham îi povesti soțului despre sosirea ziarului, acordînd evenimentului o importanță deosebită, însă acesta nu o luă în seamă.

— De unde știi că băiatul a trimis ziarul ? întrebă el.

— O, știu că el l-a trimis.

— Nu văd de ce n-ar fi putut să-i scrie lui Rene, dacă într-adevăr s-ar fi gîndit la ceva.

— Presupun că nu-i în deprinderea lor, spuse doamna Lapham, neavînd habar de adevăratul lor obicei.

Odată cu venirea primăverii, colonelul Lapham dovedi că se gîdea cu toată seriozitatea la construcția casei. El vedea o clădire cu patru etaje, cu o fațadă de piatră cafenie și acoperiș în stil francez. Înăuntru avea să fie un salon mare la stradă și o sufragerie în spate. La etajul al doilea trebuiau să se afle salonașele în lemn de nuc negru. Camerele de culcare — la etajul al treilea, atît în față cît și în spate, iar deasupra intrării principale, celelalte încăperi. Lemnul de nuc negru urma să fie folosit peste tot, cu excepția mansardei, care se cerea vopsită și lucrată astfel ca să semene cu lemnul de nuc. Toate camerele trebuiau să fie înalte, avînd peste tot cornișe și tot felul de decorații complicate, cu excepția mansardei.

Asemenea idei îi veniseră ca urmare a vizitelor făcute la mai multe clădiri în curs de construcție. Acum simțea o adevărată pasiune să examineze cu atenție orice lucrare de acest fel. Ideile lui fuseseră confirmate și de un maestru constructor care ridicase în cartierul Back Bay multe case pentru speculă. Acesta îi spusese că, dacă dorea o locuință la modă, așa trebuia să arate.

III

Către sfîrșitul iernii sosi un ziar adresat domnișoarei Irene Lapham ; era un ziar din Texas, cu o dare de sîmă suplimentară asupra ranch-ului lui Loring G. Stanton, pe care îl vizitase trimisul ziarului.

— Trebuie să fie prietenul lui, spuse doamna Lapham, căreia fata îi adusese ziarul, cel la care locuiește.

Fata nu suflă un cuvînt, luă însă ziarul în camera ei, unde urmări rînd cu rînd, căutînd un alt nume. Nu-l găsi, dar tăie nota și o lipi în colțul oglinzii, unde putea s-o citească în fiecare dimineață, cînd își peria părul, și s-o vadă noaptea, înainte de a stinge gazul, cînd se mai uita încă o dată în oglindă. Penelope, adesea, stînd în picioare în spatele ei, citea cu glas tare, cît mai expresiv.

— Pentru prima dată în viață aud de o scrisoare de dragoste sub forma unei note privind un *ranch*. Poate că așa e moda la cei ce locuiesc pe Hill.

Doamna Lapham îi povesti soțului despre sosirea ziarului, acordînd evenimentului o importanță deosebită, însă acesta nu o luă în seamă.

— De unde știi că băiatul a trimis ziarul ? întrebă el.

— O, știu că el l-a trimis.

— Nu văd de ce n-ar fi putut să-i scrie lui Rene, dacă într-adevăr s-ar fi gîndit la ceva.

— Presupun că nu-i în deprinderea lor, spuse doamna Lapham, neavînd habar de adevăratul lor obicei.

Odată cu venirea primăverii, colonelul Lapham dovedi că se gîdea cu toată seriozitatea la construcția casei. El vedea o clădire cu patru etaje, cu o fațadă de piatră cafenie și acoperiș în stil francez. Înăuntru avea să fie un salon mare la stradă și o sufragerie în spate. La etajul al doilea trebuiau să se afle salonașele în lemn de nuc negru. Camerele de culcare — la etajul al treilea, atît în față cît și în spate, iar deasupra intrării principale, celelalte încăperi. Lemnul de nuc negru urma să fie folosit peste tot, cu excepția mansardei, care se cerea vopsită și lucrată astfel ca să semene cu lemnul de nuc. Toate camerele trebuiau să fie înalte, avînd peste tot cornișe și tot felul de decorații complicate, cu excepția mansardei.

Asemenea idei îi veniseră ca urmare a vizitelor făcute la mai multe clădiri în curs de construcție. Acum simțea o adevărată pasiune să examineze cu atenție orice lucrare de acest fel. Ideile lui fuseseră confirmate și de un maestru constructor care ridicase în cartierul Back Bay multe case pentru speculă. Acesta îi spusese că, dacă dorea o locuință la modă, așa trebuia să arate.

— Presupun, spuse el, că finisajul salonului va fi în lemn de nuc negru ?

— Da, bine, răspunse arhitectul, dacă vrei. Dar se poate folosi tot atât de bine și un lemn mai puțin scump, care poate fi făcut asemănător cu ajutorul unor coloranți, însă puteți vopsi și nukul.

— Să-l vopsim ? întrebă colonelul.

— Da, afirmă arhitectul liniștit. Alb, sau un alb murdar.

Lapham dădu drumul planului pe care îl ridicase de pe masă. Soția lui făcu o mișcare înspre el, ca și cum ar fi vrut să-l consoleze sau să-l sprijine.

— Da, desigur, spuse arhitectul, știu că lumea se dă în vînt după lemnul de nuc negru. Dar mi se pare urît, iar pentru un salon, nimic nu se potrivește mai bine decît albul. Am putea folosi puțin bronz ici-colo sau o friză pictată, ghirlande de trandafiri pe un fond auriu sub cornișă, ar fi minunate într-o cameră cu pereții albi.

După această provocare, colonelul reveni la atac cu mai puțin curaj.

— Presupun că veți dori ca plăcile de la cămine și țiglele să fie de Eastlake. O spuse ca un fel de remarcă sarcastică, față de slăbiciunile profesiunii.

— Oh, nu, răspunse arhitectul cu blîndețe, m-am gîndit la un cămin de marmură albă în rafinatul stil *Empire*, așa ceva s-ar potrivi cel mai bine pentru salon.

— Marmură albă ! exclamă colonelul, credeam că e demodată de mult.

— Lucrurile într-adevăr frumoase nu se pot demoda.

Pot ieși din circulație un timp, dar trebuie să reapară mai târziu. Numai obiectele urite dispar definitiv cînd le-a trecut timpul.

Lapham întrebă cu modestie :

— Dușumelele vor fi dintr-o esență de lemn tare ?

— În camera de muzică, bineînțeles, consimți arhitectul.

— Dar în salon ?

— Covor. Un fel de mochetă, aș spune. Dar în această problemă aș prefera să fac apel la gustul doamnei Lapham.

— Și în celelalte camere ?

— Oh, covoare, bineînțeles.

— Ce facem cu scările ?

— Covoare, și pe scări, iar balustrada albă, întoarsă sau răsucită.

— Sînt complet zăpăcit, spuse colonelul în șoaptă, nu mai înțeleg nimic, dar nu-și dezvălui mirarea în prezența arhitectului. Și cînd, în cele din urmă, acesta plecă

— ședința se termină abia la 11 — Lapham spuse în sfîrșit : Ei bine, Pert, tipul ăsta sau e rămas cu 50 de ani în urmă, sau vede cu zece ani dincolo de zilele noastre. Mă întreb cum o fi stilul *Onpir* ?

— Nu știu. Nu mi-a venit să întreb. Dar părea că e în temă, că știe și-și dă perfect seama de tot ceea ce spune. Trebuie să mărturisesc că se pricepe mult mai bine decît o femeie la tot ce e necesar într-o gospodărie.

— Iar un bărbat în comparație cu el e de-a dreptul în pom, adăugă Lapham. Dar el respecta pe oricine putea

să-l întreacă într-o privință și să aibă oricând un răspuns gata, așa cum avea acest arhitect.

Cînd își reveni din starea de amețală în care-l lăsase totala răsturnare a ideilor lui preconceptuate, fu gata să-l injure pe arhitect. I se părea că descoperise taina celui „tip“, cum îl numea întotdeauna, și că de-acum îl stăpînea bine, iar tipul nu făcuse nimic ca să-i spulbere impresiile. Între arhitect și familia Lapham se stabilise acea intimitate plăcută pe care orice arhitect înțelegător o are cu clienții săi. El era foarte discret în privința diferențelor de păreri dintre ei și a tuturor disputelor despre casă. Știa asupra căror idei să stăruie și unde să cedeze. Mai clădea concomitent și alte case, dar îi dădea lui Lapham impresia că nu construiește decît locuința lui.

Lucrarea începu cînd pămîntul se dezghețase complet, ceea ce în acel an nu s-a întîmplat pînă la sfîrșitul lui aprilie. Chiar și atunci lucrul n-a mers prea repede. Lapham preciză că n-aveau nici o grabă și că, dacă reușeau să ridice pereții pînă la căderea zăpezii, s-ar putea apoi lucra toată iarna în interior. S-a constatat că era necesar să se facă săpături pentru bucătărie. Acolo, pătura de apă sărată originară se afla la suprafață și, înainte de a pune fundația, au fost obligați să dreneze apa. Împrejurimile miroseau de parcă ar fi fost cargoul unui vas după o călătorie de trei ani. Cei ce-și cumpăraseră terenuri prin partea locului se făceau că nu observă, în timp ce lumea care rămînea în continuare legată de cartierul de pe *Hill* își punea batistele la nas, neîncetînd să povestească lucruri teribile despre formarea terenului de la *Back Bay*.

Nimic nu-i făcea lui Lapham mai multă plăcere, în întreaga construcție a casei, decît să se ducă acolo și să privească cum lucra soneta. De cum a venit vara, o lua pe doamna Lapham în fiecare zi cu docarul și mergeau să privească cu și mai mare curiozitate decît băieții irlandezi care hoinăreau pe acolo. Îi făcea plăcere să audă zgomotul motorului mobil scoțînd aburi, cărînd cantități mari de fier pînă sus în capul schelei ; părea că șovăie o clipă, iar apoi tușea o dată sau de două ori, presînd întreaga greutate pe aparat. Exista un moment cînd greutatea părea că rămîne în echilibru, înainte de a cădea, apoi se prăbușea cu o lovitură puternică pe capul de fier al sonetei, făcînd-o să se afunde în pămînt.

— Pe cîntea mea, spunea el mereu. N-am mai văzut nicăieri ceva asemănător, Persis.

Doamna Lapham, răbdătoare, îl lăsa să privească de douăzeci sau treizeci de ori, apoi îi zicea :

— Ei bine, hai acum să plecăm, Si !

Pe cînd fundația fusese turnată, iar pereții de cărămidă abia începuseră să se ridice, erau atît de puțini oameni prin împrejurimi, încît putea să-i facă pe plac soțului ei și să se cațere împreună cu el pe schele și pe scările neterminate. Mulți din cei de pe acolo își bătuseră ușile din față în scînduri, mai înainte ca mîgurii să dea în floare sau să apară percepții, la începutul lui mai, alții le urmaseră pilda curînd, așa încît doamna Lapham era la adăpost de orice comentarii, de parcă s-ar fi aflat într-un pustiu, undeva la țară. De obicei se instalau, împreună cu fetele, la începutul lui iulie, la unul din hotelurile din Nantasket, de unde era foarte comod pentru colo-

nel să plece la treburile lui și să se întoarcă de acolo cu vapoarașul. Dar în vara asta mai întârziară câteva săptămîni, sub fascinația pe care o exercita asupra lor *Casa*, așa cum o numeau ei, de parcă n-ar mai fi fost o altă casă pe lume.

Lapham se duse acolo cu soția, după ce-l lăsase pe Bartley Hubbard la birou la *Events*, dar în acea zi se întâmplă un lucru care tulbură plăcerea obișnuită a vizitelor pe șantierul casei. În timp ce colonelul se întorcea, după ce priponise calul și își ajutase soția să coboare, se întâlni cu un bărbat cu care nu putea să nu vorbească, deși ambii ezitau, dacă nu chiar se împotriveau necesității de a se opri și de a-și vorbi. Era un bărbat înalt, slab, cu un chip palid și aer de cleric, sugerînd în același timp slăbiciunea și tenacitatea.

Doamna Lapham îi întinse mîna.

— Oh, domnul Rogers! exclamă ea, apoi, întorcîndu-se spre soțul ei, păru că-i pune pe cei doi în contact. Bărbații își dădură mîna, dar Lapham nu scoase nici un cuvînt. — Nu știam că te afli la Boston, continuă doamna Lapham. E și doamna Rogers cu d-ta?

— Nu, spuse Rogers, cu o voce care suna ca două bucăți de lemn lovindu-se una de alta. Soția mea se află încă la Chicago.

Urmă o scurtă tăcere, apoi doamna Lapham continuă:

— V-ați instalat definitiv acolo?

— Nu, am părăsit Chicago. De fapt, soția mea a rămas ca să termine de împachetat ultimele lucruri.

— Da, într-adevăr? Vă întoarceți la Boston?

— Deocamdată nu pot spune nimic. Ne gândim însă la asta.

Lapham se îndepărtă și începu să privească spre clădire. Soția lui își scoase mănua, ca și cum ar fi fost puțin încurcată sau chiar necăjită. Încercă să facă o digresiune.

— Ne construim o casă, spuse ea cu un suris șters.

— O, da, într-adevăr, replică domnul Rogers, privind în sus.

Apoi nici unul nu mai scoase o vorbă, iar ea adăugă, ușor stingherită :

— Dacă veniți la Boston, sper că o voi vedea pe doamna Rogers.

— Se va bucura dacă o veți vizita, răspunse domnul Rogers. Își atinse borul pălăriei și făcu o plecăciune, mai mult în față decât în direcția doamnei Lapham.

Ea se urcă mai apoi pe platforma care ducea în spațiul mărginit de pereții goi, iar colonelul o urmă încet. Când își îndreptă fața spre el, obrații ei ardeau, iar ochii îi erau plini de lacrimi.

— Ai lăsat totul pe seama mea, de ce n-ai scos și tu măcar o vorbă ? strigă ea furioasă.

— N-am avut ce să-i spun, replică Lapham morocănos.

Rămaseră cîtva timp pe loc, fără să-și vorbească unul altuia, fără să arunce măcar o privire spre construcția pe care veniseră să o privească și să se bucure.

— Putem să ne vedem de drum, spuse în cele din urmă doamna Lapham, în timp ce se întorceau spre trăsură. Colonelul mîină calul, fără nici o grija, spre Mill-dam. Soția lui își acoperise fața cu voalul, întorcînd capul

în direcția opusă lui. După cîtva timp își strecură ușurel batista sub voal și-și șterse ochii, în timp ce el scrișnea din dinți.

— Nu pot să înțeleg cum reușește întotdeauna omul ăsta să apară exact atunci cînd zici că a pierit definitiv din viața noastră, și să distrugă totul, spuse ea pe un ton plîngăreț.

— Credeam că a murit, spuse Lapham.

— O, nu spune un asemenea lucru ! Parcă ai vrea.

— Că-ți pasă ? De ce să-l lași să distrugă totul ?

— N-am încotro și nici nu cred că aș fi vreodată în stare să-i doresc moartea și, chiar dacă ar fi mort, lucrurile nu s-ar schimba. Nici nu pot să-l văd fără a încerca aceleași sentimente ca atunci cînd l-am văzut prima oară.

— Ascultă-mă, să știi că a fost un lucru ciudat. Și ceea ce doresc mai presus de orice este să nu te mai aud că te preocupi de el. Cît privește conștiința mea față de el, este perfect curată și așa a fost întotdeauna.

— Iar eu nu pot să nu-l privesc ca pe o victimă a ta, Silas.

— N-ai decît să nu te uiți la el, spuse Silas cu o privire posomorită, apoi continuă : Persis, trebuie să-ți aduci aminte, în primul rînd, că n-am dorit niciodată să am un asociat.

— Dacă n-ar fi investit el bani, ai fi dat faliment.

— Ei bine, și-a scos banii, ba mai mult chiar decît a investit, spuse colonelul îmbufnat și plin de dezgust.

— Dar nu voia să-și scoată banii.

— I-am dat posibilitatea să aleagă : fie să cumpere el partea mea, fie eu pe a lui.

— Știi prea bine că nu putea atunci. Nu avea de ales.

— Am avut o împrejurare favorabilă, așa cum se întâmplă uneori în afaceri.

— Nu, Silas, mai degrabă ai privi adevărul în față. Nu era deloc vorba de o situație avantajoasă. L-ai exclus, luându-i locul. Un om care te-a salvat. Nu, ai devenit hrăpăreț, Silas, ai făcut din vopsea ta un adevărat zeu și nu poți să înduri ca altcineva să împartă cu tine binefacerile.

— Ascultă-mă, să știi că Rogers a fost pentru mine, chiar de la bun început, o piedică și o frână. Dacă nu l-aș fi scos, mai târziu sau mai devreme, m-ar fi ruinat el pe mine. Așa că sîntem chit.

— Nu, nu sînteți chit deloc și o știi prea bine, Silas. O, dacă aș putea să te fac măcar o dată să recunoști că ai greșit, atunci aș mai avea oarecare speranță. Nu spun că i-ai vrut chiar răul, dar ai profitat de pe urma lui. Da, ai profitat. L-ai adus într-o situație în care nu mai putea face nimic și apoi nu i-ai arătat nici o îndurare.

— Mi-e lehamite de asta, replică Lapham. Ocupă-te numai de gospodărie! O scot eu la capăt și fără ajutorul tău.

— Altă dată erai foarte bucuros cînd te ajutam.

— Ei bine, acum m-am săturat de ajutorul ăsta. Nu te mai amesteca unde nu-ți fierbe oala.

— Ba mă *voi* amesteca. Cînd văd că te încăpățînezi într-o atitudine greșită, atunci e momentul să mă amestec, așa cum spui tu, și o voi face. Nu pot să te conving deloc să-ți mărturisești cîtuși de puțin vina față de Ro-

gers, și totuși mi se pare că te roade tot timpul povestea asta.

— De ce vrei să mă spovedesc pentru o greșeală pe care nu mi-o recunosc? Ascultă-mă și pe mine, Rogers n-are de ce să se plîngă și ți-am spus asta chiar de la început. Asemenea lucruri se întîmplă zilnic în afaceri. Duceam în spate un asociat nepriceput și incapabil și m-am descotorosit de el. Asta-i tot.

— Ai scăpat de el într-un moment cînd știai exact că vopseaua ta avea să fie de două ori mai valoroasă și doreai să profiți singur de asta.

— Aveam dreptul. Reușita mi se datora mie.

— Da, ai obținut-o cu banii lui Rogers, pe urmă, cînd succesul a fost deplin, l-ai depozitat de partea ce i se cuvenea. Cred că la asta te-ai gîndit cînd l-ai văzut și de aceea n-ai putut să-l privești drept în ochi.

La aceste cuvinte Lapham își ieși din fire.

— Se vede că nu mai vrei să mai mergi cu mine azi, spuse el, întorcînd calul brusc.

— Sînt gata să mă întorc, ca și tine, îi răspunse ea. Și să nu-mi mai ceri să merg cu tine la casa aceea. Din partea mea, n-ai decît s-o vinzi. Nu voi locui în ea. Este pătată de sînge.

IV

Urzeala de mătase a relațiilor matrimoniale are în ea zilnic fire încărcate de greșeli și insulte care, în alte legături omenesti, n-ar putea exista fără ca părțile să se simtă lezate, iar, cîteodată, forța ce-i unește pe membrii societății poate să apară în fața credinței șovăitoare asemenea unui blestem pentru cei supuși acestei legături. Doi oameni care țin unul la altul, conștienți de drepturile și sentimentele lor, ajung să distrugă legăturile cele mai profunde ale acestei uniri sfinte, la adăpost de orice sancțiune, încît dacă ar fi doi străini nu s-ar mai uita unul la altul și nici nu și-ar mai vorbi, după cuvintele violente pe care și le-au adresat. Este desigur un spectacol curios, care n-ar lăsa unui observator nici un dubiu asupra caracterului instituției matrimoniale. Dacă soțul și soția sînt oameni deschiși, care spun lucrurilor pe nume, ca Laphamii, ei nu-și cîntăresc cuvintele și le dau drumul; dacă sînt mai rafinați, își chizbuiesc vorbele cu foarte multă atenție, știind cu precizie cît de departe pot

merge și care este punctul cel mai sensibil unde pot
fînti cu mai mult efect.

Lapham era mîndru de soția sa, iar căsătoria reprezentase pentru el o ascensiune. Dacă la început avusese o deosebită venerație față de norocul lui, mai apoi, cum această situație nu putea dura, rămăsese pătruns de o satisfacție supremă. Fata care predase la școală, cu o minte limpede și cu o mîină de fier, nu se temea de muncă, îl încurajase și-l ajutase, îndeplinindu-și de la început partea ei din sarcina comună. Era o femeie sănătoasă și nu-i făcuse viața amară cu plîngerii morocănoase și cu tot felul de capricii. Avea bun-simț, era un om cu principii și în viața lor simplă se comportase cum era înțelept și drept, căsătoria lor fiind consfințită printr-o durere chiar de la început: își pierduseră băiatul. Au trecut ani și ani pînă cînd au fost în stare să se uite unul în ochii celuilalt și să vorbească despre el. Nimeni nu a dat dovadă de o abnegație mai mare decît ei, atunci cînd Lapham a plecat la război și s-au despărțit unul de altul. Cînd s-a întors și s-a apucat de lucru, zelul și curajul ei au constituit pentru dînsul tocmai resortul principal. În relațiile cu partenerul de afaceri, ea a încercat să fie conștiința lui și, dacă s-ar fi învinuit singur, poate că l-ar fi apărat; era unul din acele lucruri din viață ce părea hărăzit să aștepte dreptatea acum sau cel puțin judecata de apoi. Așa cum afirmase, Lapham fusese loial cu partenerul lui. În privința banilor, îl lăsase pe Rogers să ia mai mulți decît investise în afacere. Îl forțase să iasă din combinație pentru că nu dorea ca un tovarăș timid și inefficient să

participe la beneficiile pe care el le crease. Însă toate acestea, de fapt, nu se datorau în întregime lui Lapham. La un moment dat, el depinsese de capitalul partenerului său. A fost un timp de grea cumpănă. Fericit de-a pururi este cel care poate să aibă într-o asemenea situație o atitudine ideală, lipsită de orice urmă de egoism! Lapham nu fusese în stare să atingă o asemenea treaptă. Făcuse tot ce-i era cu putință să fie loial. Dar greșise cu ceva, i se trecuse cu vederea, doar soția îi mai amintea din când în când. Atunci chestiunea era din nou dezgropată și dezbătută, apoi iarăși lăsată deoparte. Părea că discuțiile în jurul acestui subiect aveau o forță inepuizabilă. Mocneau, dar nu se stingeau niciodată.

Încrederea în el a doamnei Lapham nu fusese deloc zdruncinată. La început, a surprins-o și întotdeauna o durea faptul că Lapham nu putea să vadă că el acționa numai în propriul său interes.

Îi găsea scuze, ce, din când în când, deveneau reproșuri. Avea o vagă impresie că vopseaua însemna pentru el ceva mai mult decât o afacere comercială, reprezenta o chestiune sentimentală, aproape o pasiune. N-ar fi putut să împartă cu altcineva conducerea și beneficiile decât cu prețul unui sacrificiu personal, mult mai mare decât oricare altul. Această chestiune atât de prozaică, de altfel, avea partea ei de poezie, iar ea înțelesese și în cea mai mare parte îl cruțase. Știa bine că toată viața fusese cinstit, bun și fără pată, cu excepția acelei comportări greșite, dacă putea fi considerată ca atare, și numai când nervii ei nu mai rezistau, datorită unei reactualizări în-
timplătoare a durerii pe care o suferise, îi împărtășea

frământările ca o soție adevărată. Niciodată nu ajungeau la o reconciliere explicită. Pur și simplu, evitau orice ceartă, iar doamna Lapham nu avea decît să spună, cîteva zile după aceea, la micul dejun : „Cred că fetele ar vrea să meargă după-masă cu tine să vadă casa cea nouă“, pentru a-și face soțul să mormăie în timp ce se uita în ceașca de cafea : „Mai bine am merge cu toții, nu-i așa ?“ „— Ei bine, da, convenea ea.“

Cînd Lapham sosi acolo cu trăsura, nu era prea mare lucru de văzut. Totuși pereții fuseseră ridicați și interiorul începuse să se contureze. Podelele erau acoperite cu scînduri, scările se aflau la locul lor, cu treptele provizorii puse în mod primitiv. Nu începuseră să așeze șip-cile și nici să tencuiască, dar mirosul curat, proaspăt, de mortar de pe pereți se îmbina cu mireasma scîndurilor de pin, neutralizat de mirosul ce venea dinspre rîu. Acolo era o umbră plăcută, dealtfel toată căldura dimineții fusese împrăștiată din atmosferă de o adiere a vîntului de est, care se pornise să sufle pe la amiază, iar răcoarea agreabilă, pătrunzătoare, a unei după-mese de vară bostoniană, învăluia totul. Șeful de șantier o întovărăși pe doamna Lapham pretutindeni, arătîndu-i unde aveau să fie ușile. Lapham însă, obosind repede după acest tur, găsisese un băston din lemn de brad cu o fibră perfectă și deveni sclavul plăcerii de a-l ciopli, acolo unde avea să fie vestiarul. Privea afară în stradă, din locul unde trebuia să fie bovindoul. Și cum stătea așa, i se alăturară și fetele, care, după ce-și aleseseră camerele în partea dinspre apă, deasupra camerei de muzică, ca și tatăl lor, nu mai doreau să intre în alte amănunte.

— Veniți și vă așezați aici și voi, cucoanelor, le strigă el, în timp ce fetele se uitați la el prin grilele peretelui. Glumind, Lapham le făcu loc pe scîndura pe care stătea el. Ele înaintau încet, nu prea hotărîte, cu grijă, așa cum e obiceiul fetelor tinere cînd nu vor să pară că îndeplinesc un lucru pe care încă nu s-au hotărît să-l facă. După ce se așezară acolo, pe capra aceea, lîngă tatăl lor, nu se mai putură abține să nu pufnească în rîs, cu dispreț. Ridicîndu-și bărbia într-un fel ce-i era caracteristic, Irene îi spuse soră-sei : „Ce ridicol !“

— Știți, o să vă zic eu ceva, rosti colonelul, amuzat de comportarea lor de cucoane cu mofturi, mama voastră nu s-a rușinat să stea cu mine pe capră cînd am chemat-o ca să privească prima vopsea pe care am încercat-o pe o construcție.

— Da, am mai auzit povestea asta, răspunse Penelope, sigură că tatălui îi vor plăcea spusele ei. Am crescut cu povestea asta.

— Ei bine, e o poveste frumoasă, reluă tatăl.

În acea clipă, pe stradă apăru din senin un tînăr care, în timp ce se apropia, se tot uita la casă. Lăsă ochii în jos în momentul cînd ajunse în dreptul ferestrei unde se afla Lapham cu fetele, iar fața i se luminează ; își scoase pălăria și se înclină în fața Irenei. Ea se ridică mecanic și fața i se luminează de asemenea. Era o fată foarte drăguță, bine făcută, subțire, flexibilă, cu trăsături regulate. Dar farmecul ei venea din prospețimea culorilor, ce te îndemneau să te gîndești la un fruct sau la o floare. Avea părul roșu, ca tatăl ei în tinerețe, iar obrazul și tîmplele erau asemenea florilor de măr și de piersic. În loc să fie

cenușii, culoare ce adesea dă o nuanță mohorită unui asemenea ten, ochii îi erau albaștri, un albastru intens și tandru, și păreau că încălzesc totul în jur cu privirea lor aprinsă ca o flacără domoală și vie. Atît mama, cît și sora ei erau convinse că acești ochi exprimau mult mai mult decît s-ar fi gîndit Irene, sau ar fi simțit ea vreodată. Dar asta nu înseamnă că ea nu era o fată foarte rațională și onestă.

Tinărul părea că ezită, și Irene înaintă spre fereastră, apoi ambii schițară un schimb de saluturi. Din cele ce-și spuseră, reieșea că el o crezuse pe Irene plecată din oraș, iar ea nu aflase de întoarcerea lui. Urmă o pauză, Irene se înroși neștiind cum să se comporte, dacă trebuie sau nu să facă prezentările, apoi spuse :

— Tatăl meu, domnul Corey, sora mea.

Tinărul își scoase din nou pălăria, lăsînd să i se vadă capul bine proporționat, fruntea bronzată și părul tuns de curînd. Era îmbrăcat cu un costum de vară, cu o cravată albastră cu buline albe și o pălărie tot albă, care îi venea foarte bine. Îmbrăcămintea părea foarte curată și nouă. De fapt, renunțase la hainele din Texas numai cu o zi mai înainte.

— Mă bucur de cunoștință, domnule, îngăimă colonelul pășind spre fereastră și întinzîndu-i mina, pe care tinărul se grăbi s-o strîngă. Nu vreți să intrați ? Aici sîntem doar acasă. E locuința pe care o construiesc.

— Oh, da, într-adevăr ? întrebă tinărul și imediat se urcă pe scări și pătrunse în vestiar.

— Luați loc pe capră, îl îmbie colonelul, în timp ce fetele schimbau între ele priviri amuzate.

— Mulțumesc, spuse tinărul cu simplitate și se așeză imediat.

— Doamna Lapham e sus cu dulgherul, va fi într-un minut jos.

— Sper că se simte bine, continuă Corey. Presupun... mă temeam să nu fie plecată din oraș.

— Săptămîna viitoare ne ducem la Nantasket; din cauza construcției, anul ăsta am rămas în oraș destul de tirziu.

— Trebuie să fie foarte pasionant să construiești o casă, continuă tinărul, adresîndu-se surorii mai mari.

— Da, așa-i, consimți ea, refuzînd, din loialitate, pentru binele Irenei, să mai spună ceva.

Corey se întoarse spre Irené :

— Cred că toți ați ajutat la întocmirea planului ?

— Oh, nu, numai mama și arhitectul s-au ocupat de asta.

— Dar ne-au îngăduit să vedem planul și să ne spunem părerea, pentru că am fost cuminți, adăugă Penelopa.

Corey se uită la ea mai atent, văzu că era brunetă și mai scundă decît sora ei.

— E foarte pasionant, continuă apoi Irene.

— Hai să vezi toată casa, dacă vrei, spuse colonelul.

— Aș dori foarte mult, răspunse tinărul ridicîndu-se.

El le ajută pe cele două fete să treacă peste stivele de scinduri și de-a lungul unor punți de dușumea înguste pe unde pînă atunci trecuseră fără să le ajute nimeni. Sora mai mare o lăsă pe cea mică să se bucure singură cît mai mult de ajutorul lui. Ea mergea între ei și taică-său, care era în frunte, ținînd adevărate discursuri asupra fiecărei

camere și devenind, pe măsură ce vorbea, din ce în ce mai convins de importanța casei.

Iată, aici vrem să facem un bovindou, așa încît să putem avea spre apă o priveliște cît mai cuprinzătoare. Iată, asta-i camera fetelor mele, adăugă el uitîndu-se cu mîndrie la amîndouă.

Tot ce spunea părea teribil de intim. Irene se înroși puternic și-și întoarce capul.

Dar tînărului totul îi apărea foarte firesc, ca și tatălui fetelor.

— Ce priveliște frumoasă ! spuse el. Apa sticloasă a golfului se întindea în fața ochilor, ici-colo se vedeau cîteva bărci, mai departe o goeletă, cu pinzele strînse căzînd ca o zăpadă în jurul catargului, trasă repede de un remorcher spre Cambridge. Acoperișurile de lemn ale orașului, ascunse în verdeață, alcătuiau un decor pitoresc, ce se alătura celui al Charlestownului, profilat în depărtare.

— Da, spuse Lapham. Sînt de părere că, în casa ta, camerele cele mai bune trebuie să le folosești pentru tine personal. Dacă ai musafiri de găzduit, apoi aceștia vor sta în cele de categoria a doua. Dar nu intenționez să am asemenea încăperi în casa mea. Nu va fi nici o cameră proastă în toată clădirea, de sus pînă jos.

— Tare aș vrea ca tata să nu se mai laude atît, îi șopti Irene soră-sei, în timp ce stăteau puțin mai la o parte, privind împreună în depărtare.

Colonelul continuă :

— Nu, domnul meu ! Apoi, umflîndu-se în pene : Asta-i lege la mine. Am angajat pe cel mai bun arhi-

Arhitect din Boston și construiesc o casă care să-mi convină. Cu bani, cred că o să ajung să fiu mulțumit.

— Locuința dumneavoastră, spuse Corey, va fi originală și încântătoare.

— Da, domnul meu, tipul acela n-a vorbit nici cinci minute și mi-am și dat seama cu cine am de-a face.

— Aș vrea să vină odată mama, suflă din nou Irene. Sint că intru în pământ, dacă tata mai scoate un cuvânt.

— În zilele noastre se construiesc o mulțime de case drăguțe, replică tânărul. Sint cu totul diferite de vechile clădiri.

— Ei bine, continuă colonelul, cu un ton îngăduitor, trăgând din plin aerul în piept, ceea ce-l făcu să se umfle și mai tare. Azi cheltuim mult mai mult cu locuințele. Am pornit cu gândul să construiesc o casă de 40 000 de dolari. Ei bine, tipul ăsta a și ajuns la 60 000 de dolari și nu prea cred că o să rămână sub o sută de mii. Nu poți avea o construcție frumoasă pe nimic. Este ca și cum ai comanda unui pictor să-ți facă un tablou. Dacă îi plătești suficient, atunci poate să-ți execute un tablou de mîna întîii, dacă nu, desigur că nu-ți oferă ceva de soî. Asta-i. Am auzit că A.T. Stewart i-a dat unui pictor francez 60 000 de dolari pentru un tablou mic de 7×9, zilele trecute. Da, domnul meu, pune-i la dispoziție arhitectului bani destui, și-ți face o casă de toată frumusețea !

— Se zice că sint tare pricepuți să stoarcă bani pentru a-și realiza ideile, spuse tânărul cu un suris.

— Și încă cum ! exclamă colonelul. Vin mereu cu cîte o îmbunătățire la care nu poți să reziziți. Tot ceea ce

Îți propun e grozav și pare un lucru de bun-gust ; ar fi o prostie să-i refuzi, e ca și cum ai arunca banii pe fereastră. Și apoi, întotdeauna fac în așa fel ca, atunci când îți cer banii, să fie și nevasta pe aproape și deci nu mai ai încotro.

Colonelul rîse singur cu poftă de gluma lui ; tînărul rîse și el, dar mai puțin zgomotos. Atunci fetele se apropiară, iar Corey spuse :

— Nu cred să fi văzut vreodată priveliștea asta dintr-o poziție mai bună. Este surprinzător cît de frumos se conturează *Memorial Hall* și turlele din Cambridge. Iar apusul de soare, văzute de aici, trebuie să fie minunate.

Lapham nu mai așteptă ca fetele să răspundă.

— Da, domnule, de aici ți se oferă cel mai frumos peisaj pe care-l știu. Întotdeauna mi-a plăcut partea dinspre apă din Beacon. Cu mult înainte de a avea terenul sau chiar de a-mi trece prin minte că voi fi proprietar prin locurile astea, soția și cu mine veneam adesea cu trăsura și ne opream aici pentru a admira priveliștea peste apă. Cînd lumea îmi vorbește despre cartierul Hill, pot să înțeleg. Este demodat, dar foarte confortabil, și apoi oamenii au trăit acolo întotdeauna. Dar, cînd îmi vorbesc despre Commonwealth Avenue, nu mai știu ce vor să spună. Nici nu poate fi asemuit cu partea dinspre apă, a cartierului Beacon. Este expus la vînt și plin de praf, iar ca perspectivă nu ai decît casele de vizavi. Nu, domnule, dacă vii în cartierul Back Bay, ei bine, numai partea de pe malul rîului e frumoasă.

— Da, cred că aveți perfectă dreptate, conveni tinărul. Priveliștea de aici face toți banii.

Uitându-se la sora ei, Irene șopti :

— Mă întreb ce o să mai spună tata ?

Deodată se auzi vocea doamnei Lapham apropiindu-se de deschizătura din podea, acolo unde aveau să fie scările, apoi apăru și ea făcînd un pas mai mare decît trebuia, urmată de tîmplar, căruia îi ieșea metrul din buzunarul halatului. Cînd ajunseră jos, doamna Lapham continua să-i vorbească acestuia despre unele măsurători făcute la etaj, așa că Irene fu nevoită să spună :

— Mamă, iată-l pe domnul Corey ! mai înainte ca doamna Lapham să fi observat prezența lui.

El înaintă cu un pas nesigur, cît putu de repede, iar doamna Lapham îi strînse mîna voinicește.

— Vai, domnul Corey ! Cînd te-ai întors ?

— Ieri. Parcă nici n-am fost plecat. Nu mă așteptam să vă găsesc într-o locuință nouă.

— Ei bine, ești primul nostru vizitator. Sper că nu-mi vei cere să mă scuz pentru starea în care se află. A făcut colonelul onorurile necesare ?

— Oh, da, și cred că am vizitat casa dumneavoastră mai-complet decît voi putea s-o mai fac vreodată.

— Ei bine, sper că nu, spuse Lapham. Vor fi și alte ocazii ca să ne mai vezi chiar în vechea locuință, înainte de a ne muta.

Își închipuia probabil că ăsta era un fel spontan și iscusit de a face o invitație, căci se uită la soția și la fetele lui așteptînd parcă să fie admirat.

— O, da, desigur, adăugă doamna Lapham, ne va face mare plăcere să-l vedem pe domnul Corey oricînd.

— Vă mulțumesc, voi fi foarte bucuros să vin !

Corey și colonelul o luară înainte, ajutînd doamnele să coboare. Părînd mai puțin sigură pe picioare decît ceilalți, Irene se agăță de mîna tînărului o clipă mai mult decît ar fi trebuit, sau poate că el o reținu mai mult. Găsi atunci prilejul să-i spună :

— Ce plăcere să vă văd din nou, și adăugă : întreaga familie !

— Vă mulțumesc, spuse fata. Cred că toți ai dumneavoastră se bucură că v-ați întors.

Corey rise.

— Cred că s-ar bucura dacă ar fi acasă. Dar de fapt nu-i nimeni, în afară de tata și cu mine, iar eu sînt numai în trecere, în drum spre Bar Harbour.

— O, familia dumneavoastră se află acolo ?

— Da, pare-se că este singurul loc unde mama poate găsi dorita combinație a aerului de munte cu cel de mare.

— Noi ne ducem la Nantasket, acolo îi priește tatei, și nu cred că vom mai merge în altă parte în vara asta, mama fiind atît de prinsă cu construcția. Nu facem altceva decît să vorbim tot timpul despre casă, iar Pen zice că asta-i hrana și somnul nostru. Ar fi, după ea, o adevărată ușurare dacă am locui cîtva timp în corturi.

— S-ar zice că sora dumneavoastră are mult umor, se încumetă tînărul, în fața acestei palide dovezi.

Ceilalți se duseseră în spatele clădirii, pentru a examina posibilitatea unor mici schimbări. Irene și Corey rămăseseră singuri în ușa. O rază de fericire juca pe chipul fetei,

eterizînd încîntătoarca-i frumusețe. Neputîndu-se împiedica să suridă, efortul îi adîncea gropițele din obraji și o făcea să tremure ușurel, iar cerceii din urechile ei gingașe prinseră a se clătina.

Venind și ceilalți, coborîră cu toții scara din față. Colonelul era aproape gata să reînnoiască invitația, dar în-tilni privirea soției sale și, fără a fi în stare s-o interpreteze exact, reuși să se oprească la timp; începu să scoată piedicile de sub roțile trăsurii, în timp ce tînărul ajuta doamnele să se urce. El își scoase pălăria, iar doamnele dădură din cap. Trăsura porni cu familia Lapham, în timp ce panglicile albastre de la pălăria Irenei fluturau în spate, ca și cum ar fi fost gîndurile ei rămase legate de tînărul Corey.

— Așadar, ăsta e tînărul Corey? întrebă colonelul, lăsînd calul mare, care pășea maiestuos, să poarte în voie trăsura spre casă. Ei bine, nu arată rău, are o privire onestă și loială. Dar nu înțeleg de ce un băiat ca el, pu-tînd avea toate ușile deschise, stă acasă fără să facă nimic și-l lasă pe taică-său să-l întrețină. Dacă aș avea sănătatea și pregătirea lui, aș vrea să-mi încerc norocul și m-aș apuca de lucru.

Fetele, care stăteau pe scaunul din spate, ținîndu-se de mină, își dădeau cîte un ghiont de fiecare dată cînd tatăl lor făcea vreo apreciere.

— Presupun, spuse doamna Lapham, că a fost în Texas tocmai ca să caute ceva de lucru.

— Și bănuiesc că s-a întors fără să găsească.

— Ei bine, dacă taică-său are destui bani ca să-l întrețină și nu se plînge, nu văd de ce ne-am plînge noi.

— Știu că nu mă privește, dar nu-mi place, așa, din principiu. Un bărbat trebuie să se poarte ca un bărbat. Nu admit să se aibă grijă de el ca de o femeie. Fără doar și poate, membru în două-trei cluburi, toată ziua stă pe acolo și își pierde timpul uitându-se pe fereastră, îi știu eu pe feciorii ăștia de bani gata, în loc să caute să facă ceva care să le asigure o existență onorabilă.

— Dacă aș fi bărbat, intervenit Penelope, aș fi membru la vreo douăzeci de cluburi și toată ziua mi-aș petrece-o tot privind pe fereastră, pînă cînd n-aș putea să mă mai țin pe picioare.

— Ei bravo, chiar așa ? întrebă taică-său, încîntat că e înfruntat, și își întoarse capul mare peste umăr ca s-o privească. Ei bine, află că n-ai face-o pe banii mei dacă ai fi fost băiatul meu, domnișorico !

— Ai răbdare și ai să vezi, ripostă fata.

Aceste ultime cuvinte îi făcură pe toți să ridă. Dar colonelul reveni la subiect, seara, acasă, în timp ce-și întorcea ceasul, pregătindu-se să-l pună sub pernă.

— Aș putea face un bărbat adevărat din tînărul ăsta, dacă l-aș avea la mine la întreprindere. Are stofă în el. Am vorbit așa pentru că n-aș fi vrut să creadă Irene că aș admira pe oricine pierde-vară în jurul ei ; nu-mi pasă cine este, oricît de educat sau de binecrescut ar fi. Și presupun, după felul în care a vorbit Pen, că Rene și-a dat seama la ce fac aluzie.

De fapt, fata era mai puțin îngrijorată în privința ideilor și principiilor tatălui ei, decît de impresia pe care acesta o făcuse tînărului. Ștînd de vorbă cu sora ei, înainte de

culcare, o întrebă cu năduf, în timp ce se uita cum Penelope își peria părul în fața oglinzii :

— Ce crezi, își inchipuie oare că întotdeauna tata se laudă atât de mult ?

— Ar avea dreptate dacă ar crede una ca asta. Așa vorbește tata întotdeauna. Nu ți-ai dat încă seama. Și mă gîndesc că dacă închide ochii la lăudăroșenia tatei, este tare cumsecade. M-am bucurat să-l ascult pe colonel vorbind.

— Știu că te-ai distrat, răspunse Irene, apoi oftă. Nu găsești că e tare drăguț ?

— Cine, colonelul ? Penelope luase obiceiul mamei ei să-i spună lui taică-său astfel și folosea acest titlu cînd avea chef de glumă.

— Știi foarte bine că nu mă gîndesc la tata, îi răspunse bosumflată Irene.

— Oh ! domnul Corey ? ei bine, de ce n-ai spus „domnul Corey“, dacă te-ai gîndit la el ? Dacă m-aș fi gîndit la domnul Corey, aș fi spus „domnul Corey“. Nu-i nimic de rușine : Corey, Corey, Co... Sora ei întinse mîna și-i astupă gura.

— Nu poți să taci, afurisito, se plînsese ea. Se aude în toată casa.

— Dar poate să mă audă toată lumea ! Ei bine, cred că arăta destul de drăguț pentru un tînăr simplu care de cîțva timp nu și-a mai scos părul de pe moațe.

— Era tăiat foarte scurt, admise și Irene, și amîndouă începură să rîdă, amintindu-și impresia pe care le-o făcuse capul domnului Corey. Ți-a plăcut nasul lui ? întrebă Irene cu oarecare spaimă.

— A, acum vorbești mai precis, spuse Penelope. Nu știu dacă, avînd un nas ca ăsta, n-aș dori să fie în întregime roman.

— Nu văd cum ai vrea să ai un nas jumătate de un fel și jumătate altfel, o contrazise Irene.

— Vreau, de ce nu, ia uită-te la nasul meu ! Își întoarse fața, așa încît sora ei s-o poată privi dintr-o parte și, încrucișîndu-și mîinile, cu peria de cap într-una din ele, se privi cu imparțialitate. Ia te uită, nasul meu a început prin a fi greccesc, dar mai apoi și-a schimbat gîndul și a devenit cîrn.

— Tu ai un nas foarte drăguț, Pen, adăugă Irene, contemplîndu-se în oglindă alături de sora ei.

— Nu spune asta în speranța că ai să mă faci să complimentez nasul lui, doamnă, apoi se opri și, în mod deliberat, adăugă : C !

Irene se apropie de sora ei și o atinse ușor pe umăr cu latul periei de cap pe care o avea în mînă.

— Nesuferito ce ești, strigă ea printre dinții strînși, înroșindu-se.

— Ei bine, atunci D., spuse Penelope. Nu ai nimic împotriva literei D., deși C. este inițială tot atît de drăguță.

— O, strigă cea mai tînără, ca o expresie a tuturor lucrurilor pe care nu le putea rosti.

— Cred că are ochi foarte frumoși, recunosc Penelope.

— O, da, are. Și, spune-mi, nu ți-a plăcut felul în care îi venea haina, atît de strînsă pe corp, evazată în partea de jos ?

— Da, aş spune că e un tînăr cu gusturi alese şi ştie să-şi aleagă croitorul.

Irene se aşeză pe marginea unui scaun.

— A fost tare drăguţ din partea ta, Pen, să intervii, cînd a venit vorba despre cluburi, aşa cum ai făcut-o.

— O, nu m-am gîndit la nimic, decît doar să-i fac opoziţie tatei. Nu puteam să-l mai aud lăudîndu-se atît fără a riposta.

— Şi cum s-a mai *umflat în pene*, suspină Irene. A fost o adevărată uşurare că tocmai atunci a coborît mama.

Fetele începură să chicotească ascînzîndu-şi feţele una după gîtul celeilalte.

— Credeam că am să mor, spuse Irene.

— Este întocmai ca şi cum ai comanda un tablou, continuă Penelope, rememorînd spusele tatălui ei, cu un aer distrat, visător. Îi dai pictorului bani suficienţi şi atunci îşi poate permite să-ţi facă un tablou de prima clasă. N-ai decît să pui la dispoziţie destui bani unui arhitect, şi-ţi va construi întotdeauna o casă de mîna întîii.

— O, ce îngrozitor a fost, adăugă sora ei. Nimeni n-ar bănuî că săptămîni de-a rîndul a tot refuzat să angajeze un arhitect, pînă cînd, în fine, a cedat.

Penelope continuă :

— Întotdeauna mi-a plăcut partea dinspre apă din Beacon, chiar înainte de a fi avut terenul ăsta ; singurul loc frumos aici, la Back Bay, este Beacon.

— O, o, o, taci, strigă Irène.

Uşa de la camera de dedesubt, a mamei lor, se deschise şi se auzi atunci însăşi vocea colonelului :

— Ce faceți, fetelor, acolo ? De ce nu vă mai culcați odată ?

La auzul acestor cuvinte, amîndouă izbucniră într-un rîs nervos.

La urechile colonelului ajunse zgomot de pași grăbiți, uși trîntite, foșnet de perdele. Apoi se auzi una din uși deschizîndu-se din nou și totodată glasul Penelopei :

— Repetam ce spuneai domnului Corey.

— Foarte bine, răspunse colonelul. Amîină restul pînă miine dimineată la micul dejun și ai grijă să te scoli de vreme ca să pot să aud și eu.

V

Ajuns acasă, tînărul Corey deschise uşa şi se îndreptă spre bibliotecă, unde îşi găsi tatăl întorcînd ultimele pagini ale unei povestiri din *Revue des Deux Mondes*. Era un bătrînel cu mustaţă albă, care nu fusese în stare să renunţe la vechii săi ochelari pentru a accepta alţii mai buni, nici măcar în intimitatea propriei sale biblioteci. Cînd fiul său intră în cameră, îi scoase, frecîndu-şi urmele roşii din dreapta şi din stînga nasului, şi îşi ridică privirile spre el cu dragoste.

— Tom, întrebă el, unde ai găsit hainele astea atît de bune ?

— M-am oprit o zi la New York, răspunse fiul, luîndu-şi un scaun. Mă bucur că sînt pe gustul tău.

— Da, întotdeauna mi-au plăcut costumele tale, răspunse tatăl gînditor, jucîndu-se cu ochelarii. Nu-mi dau seama cum reuşeşti să-ţi cumperi asemenea haine, eu nu sînt în stare.

— Ei bine, *sir*, spuse fiul, care din cînd în cînd strecura cîte un *sir* în convorbirile cu tatăl său, într-un fel demodat, dar foarte drăguț, vezi, am un părinte foarte înțelegător.

— O țigară ? sugera tatăl, împingînd spre el o cutie de țigări, din care luase una.

— Nu, mulțumesc, am renunțat la asta.

— A, da ? Tatăl începu să caute bîjbîind pe masă chibriturile, așa cum fac bătrînii cînd nu văd și caută lucrurile din jur. Fiul se ridică, aprinse un chibrit și i-l întinse.

— O, mulțumesc, Tom ! Unii statisticieni demonstrează, mi se pare, că — dacă renunți la fumat — te poți îmbrăca foarte bine cu banii economisiți astfel, chiar dacă nu ai un părinte îngăduitor. Dar eu sînt prea bătrîn pentru a mai face o asemenea încercare. Deși trebuie să admit că mi-ar place destul de mult să-mi iau un astfel de costum. Pe cine ai mai găsit la club ?

— Era multă lume acolo, spuse tînărul Corey, urmărind cu o privire absentă felul iscusit în care tatăl scotea fumul.

— E surprinzător ce specie curajoasă sînt și tinerii ăștia de club, observă tatăl. Toată vara, pe o vreme care gonește la mare femeile cele mai robuste, găsești cluburile pline cu tineri, căroră pare să nu le pese cîtuși de puțin de zăduf.

— Bostonul nu-i chiar locul cel mai rău vara, replică fiul, luînd spusele tatălui său în serios.

— În comparație cu Texasul, de exemplu, e foarte bine aici, ripostă tatăl, fumînd liniștit mai departe. În afara clubului, nu cred să găsești în oraș mulți prieteni.

— Nu, cît țin Beacon Street și Commonwealth Avenue, oriunde te-ai opri, ți se cere să suni la ușa din dos. Este o primire cam mizeră pentru întoarcerea fiului risipitor.

— Fiul risipitor trebuie să suporte consecințe dacă revine în perioada de vacanță. Dar mă bucur că te-ai întors și așa, și sper că n-o să te grăbești să o iei iarăși din loc. Trebuie să acorzi și energiei tale o perioadă de odihnă.

— Sînt sigur că n-a trebuit niciodată să-mi reproșezi că desfășor o activitate anormală, observă fiul, fără a se simți jignit de glumele tatălui său.

— Nu, nu cred, admise bătrînul. Întotdeauna ai dat dovadă de moderație. Cu ce te-ai gîndit să te ocupi în viitor? Vreau să spun, după ce îți vei îmbrățișa mama și surorile, la Mount Desert. Tranzacții de bunuri imobiliare? Mi se pare că ar fi timpul să deschizi o agenție pentru vânzări și cumpărări de bunuri imobiliare. Sau te-ai gîndit cumva să te însori?

— Ei bine, *sîr*, nu tocmai, spuse tînărul. Știi, n-aș vrea să privesc căsătoria ca pe o carieră.

— Nu, nu, înțeleg prea bine asta și sînt de acord cu tine. Dar știi, întotdeauna am fost de părere că afecțiunea trebuie astfel îndreptată încît să îndeplinească plăcerea cu aspectul practic. Nu admit ca un bărbat să se căsătorească pentru bani, asta ar fi destul de prost, dar nu văd de ce un bărbat nu s-ar putea îndrăgosti tot atît de bine de o fată bogată ca și de una săracă. Există printre fetele bogate unele care sînt foarte drăguțe, și aș spune că posibilitățile de a avea o viață liniștită însurîndu-te cu ele sînt încă și mai mari. Fetele bogate au fost întotdeauna

deprinse să aibă totul și nu vor fi ambițioase și nici dificile. Nu crezi că am dreptate ?

— Depinde, răspunse fiul ; dacă tatăl fetei a fost bogat mult timp, pentru a-i fi putut asigura acesteia o situație bună înainte de a se mărita. Dacă nu a avut bani, nu văd cum ar fi mai bună în privința asta decât o fată săracă.

— Da, e un raționament sănătos, dar cei care s-au îmbogățit dintr-o dată sînt azi la același nivel cu oricare dintre noi. Cu bani se cumpără imediat situații. Nă văd nimic rău în asta. Lumea, în general, știe despre ce este vorba și cum se face un tîrg. Și nu cred că cei bogați ajung să plătească prea mult. Nu încapă îndoială că banii ocupă azi locul de frunte. Sînt romantismul și poezia epocii noastre. Nimic nu interesează mai mult și nu înflăcărează imaginația pînă într-atît. Englezii care vin aici sînt mult mai preocupați să-i vadă pe noii milionari decât pe oricine altcineva, și îi respectă cel mai mult pe aceștia. Găsesc că este foarte bine și nu mă plîng.

— Ți-ai dori, deci, o noră bogată, indiferent de rest ?

— Nici chiar așa, Tom, răspunse Tatăl. Puțină tinerețe, o urmă de frumusețe, un pic de minte și o comportare amabilă, în fața unor asemenea lucruri, evident nu sînt obiecții, și toate merg foarte bine împreună cu averea, ca și fără. Și cred că aș dori ca familia ei să nu fie chiar agramată.

— Mi se pare că ești prea exigent, *sir*, spuse fiul. Cum vrei oare ca oamenii care s-au preocupat numai de afaceri să mai știe și puțină carte ? Nu le ceri oare prea mult ?

— Poate că da, s-ar putea să ai dreptate. Dar am înțeles de la maică-ta că acei binefăcători ai ei, pe care i-ai cunoscut vara trecută, se descurcau în ale gramaticii.

— Tatăl nu prea se descurcă.

Cel mai vîrstnic dintre cei doi bărbați, care pînă atunci fumase, stînd cu profilul către fiul său, își întoarse fața din plin spre acesta.

— Nu știam că l-ai văzut !

— Nu l-am întîlnit pînă azi, spuse tînărul Corey, cu o ușoară împurpurare a obrazilor. După-amiază, în timp ce-mi purtam pașii de-a lungul străzii, mi-am îndreptat dintr-o dată privirile spre o clădire în construcție, și acolo ce-mi văzură ochii ? Toată familia era la fereastră. Mi-am dat seama că mă află în fața casei pe care probabil o construiește domnul Lapham.

Corey senior scutură scrumul țigării în scrumiera aflată lîngă cotul lui.

— Pe măsură ce te cunosc mai bine, Tom, îmi dau seama, că amîndoi descindem din Giles Corey. Darul de a-ți ține gura pare să-mi fi scăpat mie, tu însă îl ai pe deplin. Nu știu exact cum te-ai comporta într-o situație în care ai fi sub *peine forte et dure*, dar într-o împrejurare obișnuită ești fără îndoială capabil să nu-ți dai în vileag secretul. De ce n-ai pomenit de întîmplarea asta la cină ? Nu ți se cerea să pledezi la un proces de vrăjitorie.

— Nu, nu chiar, spuse tînărul. Dar n-am știut cum să abordez subiectul. Aveam de discutat o mulțime de alte lucruri.

— Da, e drept, și presupun că n-ai fi suflat un cuvînt nici acum dacă nu te-aș fi provocat, nu-i așa ?

— Nu știu exact ce să spun. Aveam de gînd să vorbesc, poate chiar eu am fost acela care am provocat discuția. Bătrînul Corey rise.

— Poate că-i așa, Tom, poate că-i așa. Maică-ta o fi știut că ai ceva de gînd, dar mărturisesc că eu n-am remarcat. Despre ce e vorba ?

— Nimic precis. Dar știi, cu toate că nu prea are habar de regulile de sintaxă, totuși omul îmi place.

Tatăl își privi stăruitor fiul, dar Corey nu era omul care să întrebe ceva pînă cînd băiatul nu se destăinuia complet. Spuse doar atît :

— Ei bine ?

— Cred că într-o țară nouă începi să privești oamenii fără a mai ține seama de tradiție. Probabil că, dacă n-aș fi petrecut o iarnă în Texas, colonelul Lapham mi s-ar fi părut cam greu de suportat.

— Vrei să spui că în Texas sînt exemple și mai rele ?

— Nu tocmai, ceea ce vreau să spun este că mi-am dat seama că n-ar fi prea loial să-l supunem la teste după standardele noastre de conduită.

— Asta provine din greșeala pe care neconținut am dezaprobat-o, spuse Corey senior. De fapt, întotdeauna am susținut ca bostonienii să nu părăsească niciodată Bostonul. Abia atunci, și numai atunci, află că toate celelalte norme nu valoarează nimic pe lîngă cele ale noastre. Dar în mod constant plecăm și ne întoarcem cu convingerile zdruncinate pînă în adîncul temeliei. Unul se duce în Anglia și revine de acolo cu o concepție privind o viață socială superioară, altul se întoarce din Germania pătruns de necesitatea unei activități intelectuale mai adînci, ci-

neva, care a fost la Paris, are cele mai absurde idei despre literatură și artă, iar tu revii de la crescătorii de vite din Texas și-mi spui în față că papă Lapham s-ar impune să fie judecat în conformitate cu regulile celor de o seamă cu el. Așa ceva s-ar cuveni să înceteze — ar fi necesar într-adevăr. Locuitorul Bostonului care își părăsește orașul ar trebui condamnat la exil veșnic.

Plin de răbdare, cu surisul pe buze, fiul își lăasă tatăl să atingă maximum de enervare. În cele din urmă, acesta îl întrebă :

— Ce trăsături caracteristice îl fac pe papă Lapham să se situeze în afara normelor noastre ?

Corey junior își încrucișă picioarele lungi și, aplecându-se pentru a-și cuprinde cu mâinile genunchiul, răspunse :

— Ei bine, *sir*, e cam lăudăros.

— O, nu știu dacă lăudăroșenia ar trebui să-l excludă din rindul celor obișnuiți. Am mai văzut în Boston și alți oameni care se laudă.

— Ah, dar nu într-un mod atât de personal, și apoi nu se laudă cu bogăția lor.

— Nu, desigur, e altceva.

— Nu vreau să spun, preciză tînărul — cu scrupulozitatea care îi era caracteristică și de toți apreciată —, că pare a fi mai mult decît exprimarea indirectă a satisfacției dată de posibilitatea de a cheltui.

— Nu. Aș fi bucuros să exprim și eu ceva asemănător, dacă aș avea temeiul pentru asta.

Din nou fiul zîmbi cu îngăduință, apoi continuă :

— Dacă se bucură de bani astfel, nu văd de ce nu și-ar manifesta și plăcerea. Poate să fi fost vulgar în comportarea lui, nu avea însă nimic josnic. Și nici nu știu dacă era vulgar. Poate tocmai loviturile lui în afaceri, cele mai pline de succes, constituie poezia vieții lui...

Tatăl îl întrerupse cu un zîmbet :

— Fata trebuie să fie deosebit de drăguță. Cum părea că privește lăudăroșenia tatălui ei ?

— Sînt două fete, răspunse fiul evaziv.

— O, două ! Sora e și ea drăguță ?

— Nu-i drăguță, dar e interesantă, seamănă cu mai-că-sa.

— Deci cea drăguță nu-i favorita tatălui ?

— Asta nu știu, *sir*. Nu cred, adăugă tînărul, că aș putea să te fac să-l privești pe colonelul Lapham la fel ca mine. Mi s-a părut că e un om simplu și dintr-o bucată. Desigur că poate fi tare obositor, toți putem fi obositori, și cred că orizontul lui este foarte limitat. Dar reprezintă o forță, și încă una serioasă. Faptul că încă se mai miră de propriul lui succes...

— S-ar putea pleda mult și bine pe tema asta. Presupun că știi ce vrei să dovedești. Tom. Nu uita însă că sîntem din Essex și că astfel ne numărăm printre cei aleși. Vreau să-ți spun deschis că nu-mi place un om care face concurență culorilor naturii pînă și în cele mai sălbatice ascunzișuri, cu vopseaua sa minerală, dar nu spun că nu există oameni și mai răi. Nu-i pe gustul meu, cu toate că ar putea fi acceptat de conștiința mea.

— Cred, replică fiul, că cineva care se ocupă de vopsea minerală n-are de ce să se rușineze. Oamenii se în-deletnicesc cu tot felul de lucruri.

Tatăl își scoase țigara din gură și își mai pripi o dată fiul drept în față.

— O, chiar așa ?

— M-am gândit că aş putea face ceva, mărturisiri fiul. Trebuie să-mi găsesc și eu o activitate. Am pierdut destul timp și bani pînă acum. Am văzut băieți mai tineri ca mine purtîndu-și singuri de grijă, prin vest și sud-est. Nu cred că aş fi fost foarte potrivit pentru vreo ocupație acolo, dar mi-e rușine să mă întorc și să trăiesc pe socoteala ta, *sir*.

Tatăl dădu din cap cu un suspin ironic.

— Ah, n-o să avem niciodată o aristocrație adevărată atîta timp cît va persista la tineretul nostru această repulsie plebeiană de a trăi pe socoteala unui părinte sau a unei soții. Asta sapă din temelii întreg sistemul feudal. Cred, pe drept cuvînt, Tom, că ar trebui să-mi ceri scuze. Socoteam că vrei să te căsătorești cu banii fetei, și iată-te, în mod josnic, căutînd să intri în afaceri cu tatăl ei.

Tînărul Corey rîse din nou, asemenea unui fiu care își dă seama că tatăl său este puțin cam demodat, dar are în istețimea acestuia o încredere filială neclintită.

— Nu știi dacă asta e chiar atît de rău, nici nu tăgăduiesc că mi-a trecut prin minte. N-am idee însă cum trebuie abordată chestiunea și habar n-am dacă este posibilă. Admit însă că am fost plăcut impresionat de colonelul Lapham, chiar de cum l-am văzut. Pare un om hotărît, care știe ce vrea, și eu la rîndul meu știu ce vreau.

Tatăl fuma gînditor.

— Desigur, oamenii au tot felul de ocupații și nu cred că o activitate, cît timp este decentă și suficient de cuprinzătoare, poate fi mai nedemnă decît alta. Pe vremea mea un tînăr s-ar fi apucat de comerț cu produse din China sau India, deși eu n-am făcut-o, iar mai tîrziu îți era sortit negoțul de bumbac, cu toate că nici pe acesta nu l-am îmbrățișat. Dar acum un tînăr poate face aproape orice. Tranzacțiile imobiliare atrag cam pe toată lumea. Dacă ai o vocație deosebită, nu vād de ce n-ar fi bună și vopseaua minerală. Îmi închipui că e destul de ușor să abordăm chestiunea. O să-l invităm pe papă Lapham la masă și o să stăm de vorbă cu el.

— O, nu cred că asta ar fi chiar calea cea mai bună, *sir*, spuse fiul, zîmbind în fața mentalității naive de patrician a tatălui său.

— Nu ? De ce ?

— Mă tem că ar fi un început prost. Nu cred că ar privi-o ca pe o chestiune de afaceri.

— Nū vād de ce s-ar formaliza el, dacă nu ne formalizăm noi ?

— A, am putea spune asta dacă el ar face avansurile.

— Poate ai dreptate, Tom. Ce idee ai tu ?

— Nimic prea clar. Mi se pare că ar trebui să recurg la unii prieteni ai noștri, introduși în afaceri, care cunosc mersul acestora și ar putea pune o vorbă pentru mine.

— Să-ți faci o caracterizare.

— Da, și desigur trebuie să mă duc la colonelul Lapham. Cred că ar fi bine să iau informații asupra lui și.

dacă-mi place cum merg lucrurile, să mă duc direct pe Republic Street ca să văd dacă-i pot fi de folos.

— Asta mi se pare grozav de practic, Tom, chiar dacă n-ar fi calea cea mai potrivită. Când pleci spre Mount Desert ?

— Miine, răspune tinărul. O să mă tot gîndesc în timpul ăsta, adăugă el.

Tatăl se ridică. Părea ceva mai înalt decît fiul și, spre deosebire de el, era ușor adus de spate.

— Ei bine, spuse el pe un ton capricios, te admir, și nu pot să tăgăduiesc că atitudinea ta e determinată de necesități. E o consolare pentru mine cînd mă gîndesc că, în timp ce eu mă distrăm și cheltuiau bani, îți pregăteam în același timp cel mai nobil viitor — un viitor de hărnicie constantă și de încredere în tine. Niciodată n-ai avut cea mai mică înclinare pentru desen, dar planul ăsta de a intra să lucrezi într-o întreprindere de vopsele minérale dovedește că ai moștenit ceva din dragostea mea pentru culori.

Fiul rise din nou și, așteptînd ca tatăl să se ducă la culcare, închise gazul și se grăbi să-l urmeze. Aruncă din ușă o privire ca să se convingă că taică-său avea tot ce-i trebuie, îi spuse apoi : „Noapte bună, sir“ ; bătrînul îi răspunse : „Noapte bună, fiul meu“, și fiul se îndreptă spre camera lui.

Deasupra căminului, în încăperea bătrînului Corey, atîrna un portret al tatălui său, pictat de el. Se opri un moment în fața tabloului, și rămase ca și cum ceva nou i-ar fi atras anume privirile. Îl izbise probabil asemănarea dintre fiul său și bătrînul negustor, care avusese legături

comerciale cu India și își continuase comerțul de la Salem la Boston, atras fiind de orașul mai mare. Amândoi, atît bunicul cît și nepotul, aveau nasul roman. Acesta părea să fi fost la modă în perioada de formare a Republicii și apărea mai rar la descendenții autorităților de atunci, deși rămăsese specific multor doamne din Boston. Bromfield Corey nu-l moștenise și își făcuse, din nasul drept, o armă. Cînd bătrînul negustor îl acuzase de lipsă de energie, îi răspunsese :

— Ce poate să facă un bărbat al cărui tată denaturat nu i-a dat nici măcar nasul lui ? Asta îl amuzase pe negustor, fără însă să-l satisfacă.

— Trebuie să te ocupi cu ceva, spuse el. Tu singur înșă trebuie să alegi cu ce. Dacă nu-ți place comerțul cu India, apucă-te de altceva. Studiază dreptul, ori medicina. Nici unul din membrii familiei Corey nu s-a gîndit pînă acum să aibă o meserie. A, este timpul ca unul din noi să înceapă, ripostă tînărul de odinioară, devenit acum bătrîn, uitîndu-se în ochii severi din portretul tatălui său. După cum nu semăna cu el în privința formei nasului, tot așa nu avea într-însul nimic din îndîrjirea lui, și dealtfel nici în fiul său Tom nu se reflecta vreo urmă de rapacitate, deși acesta moștenise atît de pregnant nasul acvilin al bunicului. Bromfield Corey îl iubea pe Tom pentru blîndețea ce-i tempera energia.

„Hai să facem un compromis“, părea el că spune portretului. „Vreau să călătoresc !“ — „Să călătorești ? Cît de mult ?“, întrebă privirea pătrunzătoare. „O, nu voi fi neîndurător cu tine, tată“. I se păru că ochii capătă o înfățișare mai blîndă și un surîs de înduplecare se schiță

pe chipul tatălui său ; negustorul nu putea să reziste unui fiu care semăna atât de mult cu defuncta sa mamă. Între ei exista vago înțelegere că Bromfield Corey avea să se întoarcă și să intre în afaceri după citva timp, dar nici-odată nu s-a întâmplat așa ceva. A străbătut în lung și în lat Europa, a făcut călătorii frumoase, pretutindeni a frecventat o societate aleasă, a ajuns să fie invitat la diferite curți, într-o vreme cînd era mare lucru să fii prezentat capetelor încoronate. Întotdeauna îi plăcuse să deseneze și cu aprobarea tatălui său s-a fixat la Roma, unde a studiat arta și a învățat să șlefuiască tot ceea ce moștenise de la strămoșii săi yankei, pînă cînd a rămas foarte puțin din asperitățile strămoșești.

După zece ani, se întoarse acasă și pictă portretul tatălui său. Deși, într-o măsură, se simțea mîna unui amator, tabloul era foarte bun și ar fi putut să-și facă un nume ca pictor de portrete, dacă ar fi fost mai puțin bogat. Dar avea prea mulți bani, cu toate că între timp se căsătorise și începuse să-i apese pe umeri răspunderea unei familii. Era absurd să picteze portrete pentru bani, dar în același timp și ridicul să le execute pe nimic, așa că renunță să mai picteze portrete. Continuă să se ocupe de pictură, ca diletant, pictînd cu intermitențe și mai mult vorbind despre arta lui decît lucrînd. Avea o teorie despre metoda lui Tițian, pe care o tot expunea. Din cînd în cînd, se mai întîmpla ca vreun bostonian să-i cumpere cite un tablou. După citva timp îl agăța într-un loc care era mai puțin la vedere și spunea cu un aer de scuză : „A, da, acesta este unul din tablourile lui Bromfield Corey. Are oarecare talent, dar rămîne un amator.“

Cu timpul, banii însă începuseră să se imputineze și au fost necesare tot felul de restrîngerî, căci viața devenise mult mai scumpă și cerințele mai mari. Ani de-a rîndul s-a tot gîndit că s-ar întoarce la Roma, dar n-a făcut-o niciodată; copiii lui au crescut ca oricare alții. Nici nu prinse de veste cînd fiul său termină liceul și universitatea, apoi se întoarce acasă și-i căzu în spinare. Făcu fel de fel de încercări fără succes, și continua să-și ducă existența pe socoteala tatălui, spre neplăcerea amîndurora, deși cel mai nemulțumit era fiul. Avea nasul roman și energia necesară, însă ocazii de a le pune în valoare nu se iveau. Într-o bună zi, tatăl îi spuse: „Dacă n-ai avea nasul ăsta, Tom, te-ai descurca foarte bine. Ai călători, așa cum am făcut și eu.“

Lapham și soția sa continuară să stea de vorbă și după ce zgomotul din camera fetelor se potoli; acum discuția lor nu era numai despre casa cea nouă.

— Ascultă-mă pe mine, dacă aș avea băiatul acela în întreprinderea mea, aș face om din el.

— Ei bine, Silas Lapham, știi ce cred eu, răspunse soția, că ți s-a prins niște vopsea minerală pe creier. Un tinăr asemenea lui Corey, crescut așa cum a fost el, nu s-ar atînge de vopsea ta minerală nici cu un băț lung de 10 metri.

— De ce nu, mă rog? întrebă cu superioritate colonelul.

— Ei bine, dacă nu știi încă, la ce bun să mai încerc să-ți spun?

VI

Familia Corey a avut din totdeauna o locuință la Nahant, dar după ce au închiriat-o în timpul sezonului, o dată sau de două ori, au constatat că pot să trăiască și fără ea. Au vândut-o la cererea stăruitoare a fiului, care prevedea că, dacă lucrurile continuau tot așa, familia trebuia să se restrângă tot mai mult, ajungînd chiar să-și schimbe modul de viață. Au început să facă parte dintre oamenii despre care se spunea că rămîn în oraș mai toată vara, iar cînd se întîmpla ca doamnele să plece spre sfîrșitul verii, o făceau doar pentru puținul timp pe care-l petreceau cînd într-o localitate, cînd în alta. Tatăl rămînea acasă, iar fiul i se alătura după eșecul periodic al diferitelor lui întreprinderi, ceea ce se întîmpla destul de des.

La Bar Harbour, unde se dusesese să-și întîlnească familia, după ce își petrecuse iarna în Texas, îi spuse mamei sale că nu găsisese nici acolo ceva prea potrivit pentru el.

Ar fi putut și el să lucreze ca Loring Stanton, dar se îndoia că Stanton se descurca. Apoi îi povesti despre proiectul pe care îl avea acum în minte. Mama nu tăgădui că ar putea să fie ceva interesant, dar cum nu cunoștea nici un tânăr care să se îndeletnicească cu asemenea afaceri, i se părea că ar fi tot atât de bine dacă el ar intra într-o fabrică de medicamente sau s-ar ocupa cu vopsitul sóbelor.

— Tocmai când veneam aici, spuse ea, am văzut pe o stîncă una dintre reclamele oribile ale lui Lapham. Corêy zîmbi :

— Ei bine, cred că dacă se păstrase bine, asta înseamnă o dovadă pozitivă a calității vopselei.

— Să știi, Tom, că nu-i deloc pe gustul meu, spuse mama, și deși mai avea ceva în gînd, nu vorbi deschis, ci doar adăugă : Nu-i vorba de fapt numai de felul întreprinderii, ci și categoria de oameni cu care vei veni în contact.

— Nu credeam că ți se par chiar atât de needucați, răspunse Tom.

— Atunci nu-i văzusem încă la ei acasă, în Nankeen Square.

— Îi poți zări pe strada Beacon, pe partea dinspre rîu, cînd te întorci.

Apoi îi povesti despre întîlnirea sa cu familia Lapham, în casa lor cea nouă. La sfîrșit, maică-sa se mulțumi să remarce :

— Partea aceea a orașului a devenit foarte comună.

Doamna Corey nu mai încercă să se opună planului său.

Ținărul se duse imediat, după întoarcerea sa la Boston, să-l vadă pe colonelul Lapham. Îl vizită la biroul său. Dacă ar fi căutat să arate cât mai simplu în ținuta lui de vară, n-ar fi reușit să aibă o înfățișare mai pe placul unui om de afaceri. Mîinile și gîtul îi erau arse de soarele și vîntul din Texas și părea că este un om de afaceri asemenea lui Lapham.

De cum intră în primul birou, vorbe foarte prompt și scurt, în așa fel încît o făcu pe fata aceea frumușică de la mașina de scris să ridice ochii către el. „Domnul Lapham este la birou?” întrebă el. Și după un moment de tăcere, din șirul de funcționari cărora li se adresase o astfel de întrebare, cineva înălță capul de pe un registru, făcînd un semn spre biroul de alături.

Lapham recunoscuse vocea și stătea pregătit să-l primească pe Corey, cînd tînărul deschise ușa. Era o după-amiază caldă, și Lapham rămăsese în cămașă. În atitudinea sa de acum nu se mai vedea nici o urmă din îngimfarea cu care îl întîmpinase pe Corey cu cîteva zile mai înainte, la locuința lui. Îl privi ca și cum s-ar fi așteptat ca tînărul să-i dezvăluie cine știe ce chestiune greu de imaginat pe care ar fi descoperit-o.

— Luați loc ! Ce mai faceți ? Scuzați-mă, adăugă el făcînd o scurtă aluzie la faptul că era în cămașă. M-am răscopt !

Corey rise : — Aș vrea să-mi îngăduiți să-mi scot și eu haina.

— O, vai, scoateți-o! strigă colonelul cu subită bucurie.

S-ar părea că există ceva în firea omenească care face pe un om în cămașă să dorească ca toți ceilalți să fie la fel.

— Da, o voi scoate, dacă-mi permiteți, după ce voi fi vorbit două minute cu dumneavoastră, spuse tânărul, trăgînd scaunul pe care i-l oferise Lapham cu un gest sociabil, spre biroul unde acela se așezase din nou. Dar poate că nu aveți două minute pentru mine?

— O, ba da, am, spuse Lapham, eram tocmai pe punctul să o iau din loc. Pot să-ți acord douăzeci de minute și o să-mi rămînă apoi încă cincisprezece minute bune ca să prind vaporul.

— Foarte bine, răspunse Corey. Vreau să mă luați să lucrez în întreprinderea dumneavoastră.

Colonelul rămase ca o stană de piatră. Își suci gîtul gros și privi în jur, spre ușă, să vadă dacă este închisă. N-ar fi vrut ca vreunul din cei de afară să-l audă. Dar ce n-ar fi dat ca soția lui să fie acolo, să-l asculte cu propriile-i urechi pe Corey vorbind.

— Presupun, continuă tânărul, aș putea... avea o seamă de oameni, pe care îi cunoașteți, să dea referințe despre hărnicia și sobrietatea mea și să spună un cuvînt cu privire la capacitatea mea în afaceri. Dar m-am gîndit că nu e cazul să deranjez pe nimeni, pînă cînd nu știu exact dacă am vreo posibilitate. Așa că am venit direct la dumneavoastră.

Lapham își ținu firea cît putu mai bine. Îi purta pică lui Corey din cauza insinuării pe care o făcuse doamna

Lapham, anume că acesta s-ar considera prea bun pentru întreprinderea lui și cu toate că la început rămăsese complet uimit la auzul acelor cuvinte surprinzătoare, n-ar fi dat voie nimănui, nici măcar în glumă, să-i disprețuiască produsul.

— Ce-aș putea să-ți dau de lucru ? Lapham i se adresă ca și cum ar fi fost vorba să angajeze vreun salahor, care venise să-i ceară de lucru. Fie că în felul acesta încerca sau nu o satisfacție, se înroși ușurel după ce vorbi.

Corey răspunse, fără să-și dea seama de ofensă : — Mă tem că nu prea știu exact, am căutat să examinez puțin problema din afară.

— Sper că nu te-ai luat după poveștile tipului acela publicate în *The Events*, il întrerupse Lapham. De cînd apăruse interviul luat de Bartley, Lapham încercase sentimente diferite. La început simțise o ușoară plăcere tainică, urmată mai apoi de o oarecare îndoială la gîndul cum avea să primească soția sa relatarea lui Bartley despre ea. Dar se părea că ea nu dăduse nici o atenție, iar Lapham era încîntat că scăpase ușor. Fetele începuseră să rîdă de interviu, dar lui îi păsa prea puțin de glumele Penelopei, suferea în schimb gîndind că sensibilitatea Irenei ar putea fi rănită. Prietenii de afaceri îl întîmpinau cu un suris plin de subînțeles, ceea ce dovedea că erau conștienți că se lăudase și exagerase totul foarte mult, — era surisul celor care trecuseră prin așa ceva și știau cum stau lucrurile. Cîțva timp după ce apăruse articolul, Lapham avu temeri cu privire la felul în care funcționarii și subalternii săi vor privi cele publicate, și

la început îi trată cu severitate și de la înălțime, dar sfârși prin a regreta. Fusese convins că toți citiseră interviul.

— Nu știu la ce vă gândiți, răspunse Corey, nu citesc *The Events* regulat.

— O, nimic de fapt. Au trimis pe cineva aici să-mi ia un interviu și a prezentat totul cât mai încurcat cu putință.

— Cred că așa fac ziariștii întotdeauna, spuse Corey, nu l-am citit. Probabil că a apărut mai înainte de a mă întoarce eu.

— Da, poate.

— Ideea de a vă oferi serviciile mele mi-a venit de la una din circularele dumneavoastră.

Lapham era foarte mîndru de hîrțiile acelea. El le considera foarte clare și bine întocmite.

— Despre ce e vorba ?

— Aș putea investi un mic capital în afacere, spuse Corey, făcînd o tentativă ca să-și încerce norocul. Am ceva bani, dar nu cred că vă interesează.

— Nu, domnule, spuse colonelul fără ocol. Am avut un asociat și-mi ajunge.

— Da, consimți tinărul, care fără îndoială avea propriile lui idei în această privință, sau mai curînd avea speranțe vagi proprii tineretului. N-am venit să vă propun o asociere. Dar văd că desfăceți vopseaua pe diferite piețe străine și m-am gîndit că acolo aș putea să vă fiu cu adevărat de folos dumneavoastră ca și mie.

— Cum adică ? întrebă colonelul scurt.

— Ei bine, știu două-trei limbi destul de bine. Știu franceza și germana și am oarecare cunoștințe de spaniolă.

— Vrei să spui că poți să le vorbești ? reluă colonelul cu un amestec de admirație și dispreț, resimțite de un om ca el pentru astfel de aptitudini.

— Da, și pot să compun scrisori inteligibile în aceste limbi

Lapham își frecă nasul.

— E destul de ușor să traducem toate scrisorile de care avem nevoie.

— Ei bine, continuă Corey, fără să-și arate descurajarea, dacă cumva încerca un asemenea sentiment, cunosc țările în care vrei să introduceți vopseaua dumneavoastră. Am fost pe acolo. Am călătorit în Germania, în Franța, în America de sud, în Mexic, am vizitat bineînțeles Italia. Cred că pot să mă duc în oricare din aceste țări și locuri cu foarte mult folos.

Lapham ascultă cu o mină convinsă, dar apoi dădu din cap.

— Se vinde imediat. Nu ar fi rentabil să trimitem pe cineva să urmărească desfacerea. Salariul dumatile și toate cheltuielile ar consuma aproape tot ce am realiza din vânzare.

— Da, răspunse tinărul, dacă ar trebui să-mi plățiți mie vreun salariu și cheltuieli de reprezentare.

— Nu propui doar să lucrezi degeaba.

— Propun să lucrez cu un comision. Colonelul începu să dea din nou din cap, dar Corey se grăbi să continue :

Nu am venit aici fără a fi făcut mai înainte unele investigații privind produsele dumneavoastră și știu cum sînt considerate de cei care se pricep. Sînt convins de valoarea vopselei.

Lapham ridică privirea spre tînăr, adînc mișcat.

— Este cea mai bună vopsea de pe pămînt, rosti el cu solemnitate.

— Este cea mai bună de pe piață, continuă Corey, și repetă cuvintele : „Sînt convins de valoarea vopselei“.

— Crezi în valoarea... începu colonelul, dar apoi se opri. Dacă ar fi existat într-adevăr o putere de a cumpăra orice cu bani, ar fi dat venitul pe un an pentru a aduce imediat acolo pe doamna Lapham. Își simți inima încălzindu-se față de acest tînăr, nu numai pentru că așa se cuvenea să se comporte cu oricine credea în produsele lui, ci și pentru că greșise față de un nevinovat, apreciîndu-i greșit intuiția, bunul-simț și fiind gata să-l facă să sufere pentru o jignire pur imaginară.

Corey se ridică.

— Nu trebuie să mă lăsați să depășesc cele douăzeci de minute, spuse el scoțîndu-și ceasul. Nu mă aștept să-mi dați un răspuns hotărît pe loc. Tot ceea ce vă cer este să reflectați asupra propunerii mele.

— Nu te grăbi, mai rămii. Vreau să-ți vorbesc despre această vopsea, adăugă el cu o voce răgușită, cu sentimentul că interlocutorul său nu putea să-și dea seama ce avea el în gînd. Vreau să-ți spun totul despre produsele mele.

— Aș putea să vă însoțesc pînă la vapor, sugeră tînărul.

— Nu-i nici o grabă, pot să iau și vaporul următor. Privește aici ! Colonelul trase un sertar și scoase de acolo o fotografie a minei, în timp ce Corey se așeza din nou pe scaun. Fotografia asta nu-i bună, adăugă el, ca și cum imperfecțiunea ei ar fi urîțit trăsăturile unei fete iubite. Este unul din locurile cele mai frumoase din țară, și aici, preciză el acoperind cu degetul arătător un punct de pe imagine, este chiar locul unde tata a descoperit vopseaua cu 40 de ani în urmă. Da, domnul meu !

Colonelul își continuă povestirea cu lux de amănunte, uitînd de vapor, în timp ce funcționarii din biroul de alături își atirnavă în cuier halatele de lucru. Plecă și tinăra fată. Nu mai rămăsese decît portarul, care, din cînd în cînd, făcea cîte o demonstrație zgomotoasă, trăgînd vreun oblon undeva, mai departe, sau punînd ceva la loc. În cele din urmă colonelul reuși să se desprindă din încîntarea ce-l cuprinsese depănînd istoria vopselei sale. Ei bine, domnule, asta-i povestea !

— Este foarte interesantă, spuse Corey respirînd adînc, în timp ce se ridicau împreună, iar Lapham își punea haina.

— Asta-i, continuă colonelul, și apoi adăugă : Ei bine, trebuie să mai vorbim. A fost o surpriză pentru mine și nu văd exact cum o s-o scoți la capăt.

— Sînt gata să-mi încerc norocul, preciză Corey ; așa cum am spus, cred în vopseaua asta. Aș încerca mai întîi în America de Sud. Aș începe în Chile.

— Ascultă, spuse Lapham, ținîndu-și ceasul în mînă, îmi place să duc lucrurile la capăt. Avem exact timpul

necesar ca să prindem vaporul de 6. De ce n-ai merge cu mine la Nantasket ? Îți ofer și un pat acolo, dacă dorești. Și putem să încheiem discuția noastră.

Nerăbdarea caracteristică tinereții lui Corey își găsea replica în temperamentul inflăcărat al celui mai vîrstnic.

— Nu vād de ce n-aș merge, își îngădui să spună, mărturisesc că aș vrea și eu să ajungem la o înțelegere, dacă putem, așa cum trebuie.

— Ei bine, vom vedea. Dennis ! îl strigă Lapham pe portar, și omul apărui. Dorești cumva să anunți acasă că nu vii ? întrebă colonelul.

— Nu, tata și cu mine venim și plecăm cînd vrem, fără să ținem socoteală unul de celălalt. Dacă nu mă vede acasă, știe că nu pot veni. Și asta-i tot.

— Ei bine, asta e foarte convenabil. O să vezi că n-o să-ți mai meargă la fel cînd vei fi căsătorit. Nu e nevoie de nimic, Dennis, spuse colonelul.

Avu timp să cumpere pe chei două ziare, mai înainte de a sări pe puntea vaporului împreună cu tînărul Corey.

— Am ajuns la țănc, spuse el, și asta îmi place. Nu pot suferi să stau pe punte mai mult de un minut înainte de plecare. În timp ce vorbea, îi dădu lui Corey unul din ziare și, îndreptîndu-se spre locul de pe punte pe care-l știa că era cel mai bun, luă în drum un scaun pliant. Corey îi urmă exemplul. Colonelul deschise ziarul și începu să parcurgă știrile, în timp ce tînărul privea cum vasul se îndepărtează lăsînd în urmă orașul — privește spectaculoasă — și abia mai băgă în seamă lumea de lîngă el, ca și mișcarea veselă a apei din jurul vasu-

lui. Cu cît se îndepărtau, aerul devenea mai pur. iar ambarcațiunile se împrășteau. Mai apoi întîlniră vase mai mari care pluteau încet în lumina după-amiezei. Însulele și golfulețele se conturau mai bine pe măsură ce vaporul se apropia de ele și se estompau cînd le lăsa în urmă.

— Mă enervează să văd cum îi agită din nou pe cei din sud, spuse colonelul, cu privirea ațintită la ziarul de pe genunchi. Mi se pare că ar fi timpul să se renunțe la vechile neînțelegeri.

— Da, spuse tînărul, ce mai fac acum ?

— Ațîță pe Confederații din Congres. Nu-mi place deloc treaba asta. Dacă partidul nostru nu are altceva mai bun de făcut, mi se pare că ar fi mai bine să tragă obloanele. Lapham continua, cu ochii pe ziar, să-și expună fragmentar ideile asupra treburilor publice, pe cînd Corey asculta cu răbdare și-l aștepta să revină la subiectul ce-l interesa. În cele din urmă împături ziarul și-l vîrî în buzunar. Un singur lucru pentru mine e lege, anume să nu discut chestiuni de afaceri și să-mi acord, cînd sînt pe vapor, o recreație completă. Vreau să simt cum pătrunde aerul proaspăt în întreaga mea făptură, trup și suflet. Cred că, așa cum îți odihnești picioarele sau spatele, la fel trebuie să-ți repauzezi și mintea. Se impune doar să-ți antrenezi voința. Ei bine, dacă n-aș fi adoptat această regulă, ținînd seama de tensiunea în care am lucrat în ultimii zece ani, aș fi fost de mult oale și ulcele. De asta îmi plac caii. Atunci cînd mîi un cal trebuie să fii foarte atent, n-ai încotro, căci altfel riști să-ți frîngi gîtul, dar

pe un vapor e cu totul altceva și vrînd-nevrînd ești obligat să faci apel la puterea ta de voință. Trebuie să ai mintea liberă ca s-o poți folosi după dorință. Mi-am făcut o regulă, cînd mă aflu pe vapor, din a citi ziarul. Și mă țin de asta. Se întrerupse apoi pentru a-l împiedica pe Corey să cumpere bilet de la taxatorul care tocmai apăruse : Am eu bilete, nu-i nevoie. Iar cînd termin de citit ziarul, caut pe cineva cu care să stau de vorbă, sau observ oamenii. Mă mir de unde vin toți ăștia. De șase sau șapte ani tot călătoresc într-una cu vapoarele astea și nu-mi sînt cunoscute decît doar cîteva din chipurile pe care le văd pe punte, parcă mereu apar alți și alți oameni cu totul noi. Desigur, orașul e plin de străini, vara, în sezon. Și mereu vin oameni de la țară. Își închipuie toți că-i mare scofală să vii la plajă și au mai auzit cu toții despre iluminatul electric de pe apă și vor neapărat să-l vadă. Ia te uită la toate mutrele astea ! Cred că lucrul cel mai surprinzător este nu ceea ce s-ar putea citi pe fațelor, ci faptul că nu poți ști ce tănuiește fiecare pe dinăuntru. Cînd te gîndești cîte îndură un bărbat și o femeie încă înainte de a împlini treizeci de ani, ai zice că toate astea ar trebui să li se vadă de la o poștă pe chip. Dar nu se vede nimic. Îmi place să urmăresc perechile și să încerc să ghicesc care sînt logodiți, sau care au de gînd să se logodească, care sînt căsătoriți sau intenționează. Dar, mai totdeauna, nu pot ghici nimic. Bineînțeles, atunci cînd sînt foarte tineri, veseli și fericiți, nu-i prea greu de intuit. Dar cînd sînt mai vîrstnici, nu prea știi ce să spui, nu-i așa ?

— Da, cred că aveți dreptate, răspunse Corey, căruia i-ar fi plăcut mai curînd o discuție de afaceri decît una filozofică.

— Ei bine, spuse colonelul, cred că așa a fost hărăzit, să nu știm ce se petrece în capul unuia sau al altuia. Altfel ar însemna că omul n-ar mai fi stăpîn pe gîndurile lui. Atîta timp cît omul e sigur pe sine, mai există o speranță că poate face ceva, dar cînd se scormonește în adîncurile sufletului lui, chiar dacă se constată că nu-i prea rău, s-a zis cu el. Nu, domnule, nu vreau să cunosc oamenii și pe față și pe dos.

Cea mai mare parte din mulțimea de pe punte (evident, vaporul era foarte aglomerat) putea fi clasificată cu ușurință și fără nici un risc. Puțini aveau o ținută sau oarecare distincție, mai toți erau dintre aceia care doar se duceau la plajă ca să petreacă sau să se destindă și care puteau să-și permită asta. Chipurile lor erau foarte comune, nu aveau nimic în ele, în afara aceluia spirit american hotărît și plin de viață, care îi mai luminează atunci cînd nu le lipsește cu totul focul sacru ; aproape toți păreau șmecheri, prietenoși, gata oricînd să dezvăluie simțul umorului specific nouă tuturor. Femeile erau îmbrăcate destul de elegant, pe măsura mijloacelor și gustului lor, bărbații se deosebeau doar prin gradul de indiferență la spectacolul vestimentar feminin. Pentru mulțimea cu pălării de pai, așa cum purtăm noi vara, nu este posibilă nici un fel de ținută personală onorabilă. Nu avem față de observatori nici măcar prestigiul care decurge din excentricitatea unui englez, atunci cînd se descotorosește de hainele lui obișnuite. Cu pălăriile noastre de pai, cu

hainele noastre, nu sîntem mai impozanți decît o ceată de copii.

— Într-o zi, spuse Lapham ridicîndu-se de la locul lui, în timp ce vaporul se apropia de debarcader, se va produce un accident groaznic. Ia privește ce mulțime!

El se referea la mulțimea îngrămădită pe chei, în spațele unor porți zăvorîte, oprită astfel să dea buzna pe punte și să pună stăpînire pe vapor la întoarcere, mai înainte de a fi debarcat toți cei sosiți la Nantasket.

— Sînt supraincărcate de fiecare dată, continuă el cu un fel de preocupare impersonală pentru calamitatea iminentă, ca și cum ar fi fost imposibil să-l atingă și pe el. Iau la bord de două ori mai multă lume decît ar trebui, și de zece ori mai multă decît ar putea salva în caz de accident. Da, domnule, ascultă-mă pe mine, nu se poate să nu se întîmple. Hei, uite-o pe fiica mea!

Lapham scoase din buzunar ziarul împăturit și-l agită în aer, spre un grup de trăsură și faetoane care erau trase la chei, puțin mai departe de mulțimea care aștepta să se imbarce. O doamnă care se afla în una din trăsură îi răspunse cu o ușoară mișcare a umbrelei.

Lapham își tăie drum prin mulțime împreună cu oaspetele lui și, cînd ajunse lîngă fiica sa, ea începu să-i vorbească fără să-l fi observat pe Corey.

— Ei bine, colonel, slavă Domnului că nu ți-a scăpat ultima cursă! De la ora patru venim într-una, la fiecare cursă, sau cel puțin Jerry a tot venit; i-am spus mamei că vreau să viu și eu o dată, să văd dacă nu pot să te iau, iar dacă n-aș fi reușit... ei bine, data viitoare n-aveai decît să vii pe jos acasă. Ești prea răsfățat.

Colonelului îi făcu plăcere să se lase certat pînă la capăt, înainte de a spune musafirului său — cu o urmă de mîndrie și cu satisfacția că fiica lui era în stare să se țină tare pe poziție, fără să-i pese de nimic :

— L-am adus pe domnul Corey cu mine, arătîndu-i pe drum tot felul de lucruri, și asta a luat timp.

Tînărul, care se găsea lîngă trăsura deschisă ce ducea lumea la plajă, făcu repede o plecăciune, în timp ce Penelope Lapham i se adresă pe un ton tărăgănat și afectat :

— O, bună ziua, domnule Corey ! Ce mai faci ? spuse ea mai înainte ca Lapham să-și termine explicația.

— Urcă domnule Corey, spuse colonelul, așa, lîngă domnișoara Lapham, în timp ce el se înghesuia pe capră, alături de vizitiu. Nu, nu, adăugă el la semnele de protest politicos din partea tînărului. Nu renunț pentru nimeni la locul cel mai bun. Jerry, ce-ar fi dacă mi-ai da mie hăturile un minut ?

Asta era întotdeauna obiceiul lui, să ia hăturile din mîna vizitiului ; cît ai clipi din ochi întoarse cu dibăcie vehiculul pe chei, printre șirurile încîlcite de pasageri care își făceau loc pe jos, și o porni spre fișia de nisip de-a lungul țărmului, unde se ridicau hoteluri cu terase și restaurante.

— E vesel aici, spuse el arătînd cu biciul, în timp ce treceau pe lîngă acestea. Dar sînt sătul pînă peste cap de hoteluri și în vara asta m-am hotărît să închiriez o căsuță de țară. Ce fac cei de acasă, Pen ? Întoarse capul și-și aruncă ochii în jos, spre ea, așteptîndu-i răspunsul, și din privirea lui se desprindea o mulțumire supremă.

Colonelul n-avea în minte nici un plan pentru mai târziu și, de fapt, nu se gîndea la nimic altceva decît la faptul că va triumfa față de doamna Lapham. Dacă l-ai fi întrebat cum se simte, ar fi spus că foarte bine.

Amuzată de comportarea copilărească a tatălui, fata surîse.

— Nu cred să se fi întîmplat prea multe lucruri de azi dimineață. Cînd ai plecat o durea capul pe Irene ?

— Nu, spuse colonelul.

— Ei bine, atunci asta e știrea care trebuie raportată.

— Îmi pare rău că domnișoara Irene nu-i bine, spuse Corey politicos.

— Cred că o doare capul pentru că a umblat prea mult pe plajă în soare. Aerul e atît de rece aici, încît nu-ți mai dai seama ce tare arde soarele.

— Da, așa e, aprobă Corey.

— După o noapte în care va trage un somn zdravăn, o să se simtă bine, spuse colonelul, fără să se uite împrejur. Dar, fetelor, ar trebui să aveți mai multă grijă.

— Pentru cei cărora le place să umble pe jos, plaja este o adevărată ispită, adăugă Corey.

— Nu-i vorba numai de asta, spuse fata. Te ispitește să tot mergi și faptul că e așa de netedă și se întinde cît vezi cu ochii. Am străbătut-o de atîtea ori încît o știm pe dinafară bucățică cu bucățică ; știm cum arată în timpul fluxului, a refluxului, după furtună. Meduzele și crabii ne sînt tot atît de familiari ca și copiii care sapă șanțuri și înalță castele de nisip, sau ca lumea care stă pe plajă sub umbrele. Întîlnim mereu aceleași figuri.

Colonelul nu mai scoase nici un cuvînt, lăsîndu-i pe cei doi tineri să vorbească. Cînd deschise din nou gura, fu doar ca să spună : „Iată-ne ajunși“, și coti din șosea, oprind în fața unei vile de culoare cafenie, cu acoperiș roșu și tufe de mîșcate în jurul unui bolovan ce se ridica la capătul cotiturii. Totul, de jur-împrejur, era pustiu, nici un copac, iar la o aruncătură de băț de vilă se întindea, nesfîrșit de vast, oceanul. Un miros îmbietor de mîncare se răspîndea prin aer. Doamna Lapham era pe terasă. Din privirea ei se putea desluși că era gata să-și dojenească soțul pentru întîrziere, dar la vederea lui Corey se văzu obligată să se stăpînească.

VII

Colonelul, vesel, sări sprinten de pe capră, anunțînd pe un ton indiferent :

— L-am adus și pe domnul Corey cu mine.

Doamna Lapham îi spuse „bun venit“ oaspetelui, iar colonelul îl conduse în camera sa, asigurîndu-se pe dată că totul e în ordine și că nu are nevoie de nimic. Apoi se duse să se spele pe mîini, părăind că ignoră zelul cu care soția sa îl urma.

— De ce o doare capul pe Irene ? întrebă el, spălîndu-și cu grijă mîinile păroase.

— Las-o pe Irene acum, îi ripostă prompt doamna Lapham. Cum a ajuns să vină ? L-ai forțat ? Dacă ai făcut-o, să știi că n-o să te iert niciodată, Silas.

Colonelul începu să rîdă ; soția sa îl apucă de umeri și-l scutură, încercînd să-l potolească.

— Ssst ! făcu ea în șoaptă. Vrei oare să ne audă ? L-ai forțat ? Colonelul prinse a rîde și mai tare, dorea să se bucure pe deplin de toate astea.

— Nu, nu, nici gînd. El a vrut să vină.

— Nu cred. Unde l-ai întîlnit ?

— La birou.

— La care birou ?

— Al meu.

— Termină cu prostiile. Ce să caute acolo ?

— Nimic prea deosebit.

— De ce a venit ?

— De ce a venit ? Mi-a spus că vrea să se ocupe de vopsele minerale.

Doamna Lapham se lăsă pe un scaun, privind cum se scutura de rîs trupul greoi al colonelului.

— Silas Lapham, îngăimă ea, dacă mai încerci să mă duci cu asemenea lucruri...

Colonelul luă prosopul și începu să se șteargă.

— I-a venit în minte că ar putea să lucreze în America de Sud. Nu știu ce are de gînd.

— Lasă asta acum ! îi strigă soția. O să mi-o plătești !

— I-am spus că mai bine să vină aici ca să discutăm, continuă colonelul cu o afectată simplitate. Știam doar că nu s-ar atinge de vopseaua mea nici cu o prăjină de zece metri.

— Zi înainte, spuse cu un ton amenințător doamna Lapham.

— Era singurul lucru pe care puteam să-l fac, nu-i așa ?

Se auzi o bătaie în ușă și doamna Lapham răspunse. O slujnică anunță că cina era gata.

— Foarte bine, hai acum să mîncăm !... Dar ai să mi-o plătești, Silas !

De îndată ce intră în casă, Penelope se duse în camera soră-sii.

— Ți-a mai trecut capul, Rene ? întrebă ea.

— Da, puțin, se auzi o voce dintre perne. Dar nu voi veni la ceai. Nu vreau nimic. Dacă stau așa liniștită, mâine dimineață voi fi bine.

— Să știi că-mi pare rău, continuă Penelope, a venit cu tata.

— Nu, n-a venit. Cine a venit ? strigă Irene, tăgăduind și întrebând simultan.

— Ei bine, dacă spui că n-a venit, la ce bun să-ți mai spun cine ?

— O, cum poți să te porți așa cu mine ? oftă suferinda. Ce vrei să spui, Pen ?

— Mă gândesc că-i mai bine să nu-ți spun, preciză Penelope, pîndind-o ca o pisică ce se joacă cu un șoricel. Dacă nu vii la ceai, la ce bun să te mai tulburi pentru nimic ?

Șoricelul gemu și se zvîrcoli în pat.

— O, să știi că eu nu m-aș purta așa cu tine !

Pisica se instalează în mijlocul camerei și întrebă liniștită :

— Ei bine, ce ai face dacă ar fi domnul Corey ? Spuneai că nu poți veni la ceai. O să te scuze. L-am anunțat că te doare capul. Bineînțeles că nu poți să vii. Dacă ai veni ar fi prea fățiș. Dar știi, nu trebuie să fii turburată, Irene. O să fac tot ce pot ca timpul să treacă plăcut pentru el. Aici pisica chicoti, în timp ce șoricelul, prinzînd curaj, se pregăti de acțiune cu demnitate.

— Cred că ar trebui să-ți fie rușine să vii aici și să mă necăjești așa.

— Nu văd de ce nu m-ai crede, răspunse Penelope. De ce n-ar fi venit cu tata, dacă tata l-a invitat ?

Văzînd cît de necăjită și neajutorată era Irene, își dădu seama că exagerase cu tachinarea. Izbucni într-un hohot de rîs pe care încercă apoi să-l stăpînească, ceea ce o convinse pe victimă că de fapt totul nu era decît o glumă nevinovată.

— Ei bine, Pen, eu nu mi-aș bate așa joc de tine, spuse ea, scîncînd.

Penelope se aruncă pe pat lîngă ea.

— O, biata mea Irene, să știi că se află aici. Este adevărat. Și începu s-o mîngîie căutînd s-o împace, în timp ce se îneca de rîs. Trebuie să te scoli și să mergi jos. Nu știu ce l-a adus, dar e aici.

— E prea tîrziu acum, spuse Irene dezolată. Apoi adăugă cu o disperare și mai mare : Ce nebună am fost făcînd plimbarea aceea !

— Ei bine, răspunse Penelope încercînd s-o împace, hai să bei puțin ceai ! Ceaiul o să-ți facă bine.

— Nu, nu pot să vin, dar trimite-mi o ceașcă de ceai !

— Da, și poate vei fi în stare să-l vezi mai tîrziu.

— Nu-l voi vedea deloc.

O oră mai tîrziu, Penelope se întoarse în camera sorei sale, pe care o găsi în fața oglinzii.

— Ai fi putut să stai liniștită ca să te simți bine miine dimineată, Rene, spuse ea. De îndată ce ne-am terminat cîna, tata a declarat : „Ei bine, domnul Corey și cu mine

avem de discutat puțințel chestiuni de afaceri, să ne scuzați". I-a aruncat mamei o privire, pe care cred că a suportat-o cam greu. Rene, ar fi trebuit să-l vezi pe colonel în timpul mesei, nu-și mai încăpea în piele. Te-ar fi făcut să ți se pară că tot ceea ce a spus zilele trecute nu era nimic pe lângă cele debitate acum.

Ușa se deschise brusc și doamna Lapham intră în cameră.

— Ascultă, Pen, spuse ea în timp ce închidea ușa, taică-tău m-a scos din sărite. Dacă nu-mi explică imediat ce înseamnă asta... O lăasă pe Pen să-și închipuie singură care puteau fi consecințele, iar fata îi răspunse cu seriozitatea ei zeflemisitoare :

— Ei bine, doamna mea, colonelul își dă niște aere grozave, de nu-i mai ajungi nici cu prăjina la nas. Dar să nu mă întrebi ce afaceri are cu domnul Corey, că habar n-am. Ceea ce știu este că i-am întâlnit la debarcader și că tot drumul au discutat despre tot felul de subiecte literare.

— Lasă prostiile, despre ce crezi că poate fi vorba ?

— Ei bine, dacă vrei să știi părerea mea nevinovată, toată povestea asta cu treburile pe care le au n-are nimic adevărat în ea, nu e decît un paravan. E păcat, mai adăugă ea, că Irene nu s-a simțit bine ca să-l poată primi.

Irene aruncă o privire de implorare mamei sale, care însă era prea preocupată ca să-i mai acorde protecția solicitată.

— Taică-tău a spus că tînărul Corey vrea să lucreze cu el.

Irene rămase descumpănită, iar în privirea ei fixă se citea mirarea ; Penelope însă își păstră aceeași atitudine imperturbabilă.

— Ei bine, e vorba probabil de o afacere bănoasă.

— Nu cred o iotă din toate astea, ripostă doamna Lapham, și i-am spus și tatălui vostru părerea mea.

— Crezi că l-ai convins ? întrebă Penelope.

Doamna Lapham, pentru moment, nu răspunse nimic. Apoi reluă :

— Știu un singur lucru. Trebuie să-mi explice, cuvînt cu cuvînt, totul, ori de nu, n-o să închidă ochii în noaptea asta.

— Ei bine, doamna mea, adăugă Penelope izbucnind într-unul din ciudatele ei hohote de rîs, n-aș fi deloc surprinsă dacă ai avea dreptate.

— Du-te și te îmbracă, Irene, și apoi veniți amîndouă în salon ! porunci doamna Lapham. Le ajung două ore ca să discute afaceri, și atunci vom fi toate acolo ca să-i primim. Nu te mai doare atît de tare capul, ca să-ți faci rău.

— Mi-a trecut complet acum, spuse fata.

La sfîrșitul celor două ore acordate colonelului, doamna Lapham deschise ușa, băgîndu-și capul în sufrageria învăluită într-un fum albastrui, gros de-l tăiai cu cuțitul.

— Domnii mei, cred că acum veți găsi salonul mai plăcut și să știți că vi-l cedăm cu bucurie.

— O, nu-i necesar, spuse soțul ei. Aproape că am terminat. Corey era deja în picioare, iar Lapham se ridicase.

Cred că putem să ne ducem la doamne. Să lăsăm pe mîine chestiunea aceea mărunță care a mai rămas de rezolvat.

Amîndouă fetele erau în salon, pe cînd Corey intra cu tatăl lor. Nu prea dădeau atenție însă nici ziarelor, nici celor cîteva cărți împrăștiate pe masa unde se afla lampa cea mare. Corey, după ce-o salută pe Irene, îi căzu sub priviri un roman și, neștiind ce să spună, așa cum se întimplă în asemenea ocazii, spuse :

— Văd că citiți *Middlemarch*. Vă place George Eliot ?

— Cine ? întrebă fata.

Penelope interveni :

— Nu cred că Irene a citit cartea asta. Chiar acum am luat-o de la bibliotecă. Am auzit vorbindu-se despre ea atît de mult. Apoi adăugă : Aș vrea ca autoarea să te lase să descoperi singur trăsăturile personajelor.

În momentul acela se amestecă în vorbă și tatăl lor :

— Nu pot să-mi găsesc timp pentru cărți, abia reușesc să citesc ziarul regulat, iar cînd vine noaptea sînt atît de obosit, încît mai degrabă m-aș duce la teatru, sau la o conferință, mai ales dacă au un aparat bun de proiecție ca să-ți înfățișeze vederi din diferite locuri. Dar bănuiesc că mai toată lumea preferă teatrul în locul oricărei alte distracții. Vreau ceva care să mă facă să rîd. Nu dau nici doi bani pe tragedie. Sînt destule tragedii pe lume, fără ca să mai fie nevoie să le vezi și pe scenă. Ați văzut *Joshua Whitcomb* ?

Discuția devenise acum generală, toată familia lua parte și se părea că fiecare își avea părerile lui asupra pieselor și actorilor. Doamna Lapham reluă discuția despre literatură :

— Dacă nu mă înșel, Penelope citește cel mai mult dintre noi toți.

— Și acum, mamă, nu cumva ai de gînd să pui totul în spatele meu? spuse fata cu umor, schițînd un gîst comic. Mama rîse și apoi adăugă cu un suspin :

— Îmi plăcea să pun mina pe o carte bună în anii adolescenței, dar nu prea aveam voie, pe atunci, să citim multe romane. Pentru mama toate cărțile erau doar minciuni. Și cred că avea oarecum dreptate, în privința unora dintre ele.

— Evident, toate sînt ficțiuni, spuse Corey zîmbind.

— Ei bine, în general cumpărăm destul de multe cărți, interveni colonelul, gîndindu-se probabil la volumele scumpe pe care și le dăruiau unul altuia la zilele de naștere sau la alte sărbători. Dar lectura mea se reduce la ziare, acolo găsesc tot ceea ce doresc. Iar cînd fetele vor un roman, le spun să-l ia de la bibliotecă. De asta doar sînt bibliotecile. Pfui ! rosti el gîfîind, încheind discuția care i se părea fără nici un profit. Cum vă place vouă femeilor să stați într-o cameră lipsită de aer ! Mergeți la mare și la munte pentru a schimba aerul și apoi vă ferecați între patru pereți, fără pic de aer. Haideți, fetelor, puneți-vă bonetele și duceți-vă cu domnul Corey să-i arătați cum se văd hotelurile de pe stînci.

Corey spuse că ar fi încîntat. Fetele se uitau una la alta, schimbînd priviri și cu mama lor. Irene își înălță bărbia drăguță, în semn de dispreț față de comportarea incorigibilă a tatălui, iar Penelope făcu o strîmbătură comică. Colonelul rămase însă mulțumit de subtilitatea lui.

— I-am trimis la plimbare, spuse el de îndată ce pleacă, mai înainte ca soția lui să-l fi luat la rost. Am încheiat discuția cu el, iar acum vreau să vorbesc cu tine. E chiar așa cum ți-am spus, Persis; Corey dorește să lucreze cu mine.

— Norocul tău! spuse doamna Lapham, gândindu-se că acum nu va mai trebui să-l pedepsească pentru că o păcălise. Dar ceea ce dorea cu înflăcărare era să continue discuția pe acest subiect. Ce crezi că vrea cu asta?

— Ei bine, după cele spuse de el am putut să-mi dau seama că, de când a terminat colegiul, a tot încercat diferite lucruri și n-a găsit tocmai ceea ce voia, o slujbă care să i se potrivească. Acum i-a venit ideea că poate pune mâna pe vopsea și s-o desfacă în alte țări, în America de Sud, în Mexic. Este un excelent cunoscător al limbii spaniole — asta era versiunea lui Lapham cu privire la modestele pretenții ale lui Corey, care afirmase că se descurcă puțin — și a trăit printre localnici suficient de mult pentru a cunoaște obiceiurile lor. Are deplină încredere în calitățile produselor mele.

— Mai crede și în altceva decât în vopsea, adăugă doamna Lapham.

— Ce vrei să spui?

— Ei bine, Silas Lapham, dacă nu ești în stare să-ți dai seama nici acum că umblă după Irene, nu știu ce ar mai putea să-ți deschidă ochii. Asta-i tot.

Colonelul se prefăcu că meditează asupra acestei idei, ca și cum pînă acum nu-i venise deloc în minte.

— Ei bine, în cazul ăsta, tot ce pot spune este doar că a luat-o tare pe ocolite. Nu te contrazic, dar dacă îi place Irene nu văd de ce ar trebui să se ducă tocmai în America de Sud ca să o cucerească. Asta-mi propune doar. Cred că totuși vopseaua îl interesează, Persis. Spune că are încredere în valoarea vopselei (colonelul coborî vocea) și că este dispus să facă oficiul pe spezele sale și apoi să primească numai un comision în raport cu cât vinde.

— Desigur. N-are de gând să accepte orice, pentru ca apoi să-ți rămână obligat. Nu, e prea mîndru pentru asta.

— Nu obține nimic de la mine, dacă nu se gîndește în primul rînd la vopsea și pe urmă la Irene. Nu am nimic împotriva, nici împotriva uneia, nici a celeilalte, dar nu trebuie puse amîndouă pe același plan și n-aș vrea să mă îmbrobodească pe mine sau pe altcineva. Ce mi-a spus pînă acum este că dorește să lucreze cu mine, asta-i tot. În orice caz, îl iau numai pentru promisiunea asta. Are unele idei bune, iar discuția cu mine privind desfacerea pe piețele străine l-a stimulat și mai mult. Există un suprastoc și trebuie să ne descotorosim de el sau, dacă nu, sîntem obligați să nu mai producem pînă nu se ivește o cerere pe piața internă. Am mai avut pînă acum vreo două sau trei situații similare, dar n-au fost prea grave. Se spune că nu ne putem extinde comerțul în cadrul sistemului tarifar actual, pentru că nu oferim nici un fel de avantaj reciproc. Dorim ca toți ceilalți parteneri să lucreze pe bază de reciprocitate, iar englezii ne-o iau înainte de ficcare dată. Nu știu dacă este sau nu așa,

dar nu văd de ce s-ar aplica vopselei mele. În orice caz, el vrea să încerce și m-am hotărît să-l las. Desigur nu-i voi permite să-și asume întregul risc. Și eu am încredere în vopsea și o să-i plătesc oricum, cheltuielile.

— Adică, totuși, nu dorești un alt asociat? nu se putu abține doamna Lapham să întrebe.

— Nu, dacă asta este ideea ta despre un asociat, eu unul n-o împărtășesc, îi răspunse soțul aspru.

— Ei bine, dacă te-ai hotărît, Si, presupun că ești gata să primești și sfaturi, spuse doamna Lapham.

Asta îi plăcu colonelului.

— Da, sînt gata să primesc sfaturi. Ce ai de spus împotriva?

— Nu știu dacă am ceva special. Sînt mulțumită, dacă ești și tu.

— Ei bine?

— Cînd are de gînd să plece în America de Sud?

— O să-l iau puțin, la început, în birou. O să plece pe la iarnă. Dar trebuie mai întîi să cunoască întregul mecanism al întreprinderii.

— O, da, într-adevăr! Ai de gînd să-l iei în pensiune în familie?

— Unde vrei să ajungi, Persis?

— Oh, nimic, cred că va fi liber să ne viziteze, chiar dacă nu locuiește la noi.

— Presupun că da.

— Și dacă nu va face uz de aleasa lui situație socială, crezi că va fi omul potrivit ca să-ți reprezinte treburile în America de Sud?

Colonelul, înroșindu-se, răspunse :

— Nu-l iau pornind de la o asemenea idee.

— Ba da. N-ai decît să crezi tu că nu-i așa, dar nu încerca să mă convingi și pe mine, căci doar te cunosc prea bine. Colonelul rise :

— Zău ?

Doamna Lapham continuă :

— Nu văd nici un rău în faptul că o place pe Irene. Dar dacă într-adevăr socotești că cele două lucruri nu se pot îmbina, te sfătuiesc să nu-l iei pe domnul Corey în afacere. Va fi foarte bine dacă o să-i cadă cu tronc Irene, iar dacă asta n-o să se întîmple, știi că n-are să-ți fie pe plac. Și te cunosc îndeajuns, Silas, ca să fiu sigură că nu vei fi imparțial cu el, dacă se va îndrăgosti de Irène. Și nu cred că e drept să faci acest pas, atîta timp cît nu ești destul de sigur. Văd prea bine că ții foarte tare la asta.

— Nu, deloc, protestă Lapham.

— Iar dacă nu se va întîmpla, vei fi nefericit, continuă soția sa, fără a-i mai lua în seamă protestul.

— Prea bine, replică el. Dacă tu știi mai bine decît mine ce am eu în gînd, n-are nici un rost să mai discutăm în contradictoriu.

Ca să-și mai schimbe gîndurile, se ridică și, pășind încet, ieși afară pe terasă. De acolo putea să-și vadă fețele plimbîndu-se pe stînci împreună cu tînărul Corey și simți cum inima îi creștea în piept de bucurie. El spunea întotdeauna că nu-l interesează familia unei persoane, dar acum prezența lui Corey ca solicitant al unui post la

întreprinderea lui, ca oaspete și ca pretendent posibil al fiicei sale, era una din bucuriile cele mai mari pe care le trăise. Știa prea bine cine erau cei din neamul Corey și, în felul lui simplu, brutal, mult timp urîse acest nume, căci îi apărea ca un simbol al unei anumite splendori pe care nu putea spera s-o atingă vreodată, atîta timp cît n-ar fi trăit ca să vadă cel puțin trei generații din descendenții săi prosperînd în comerțul de vopsele. Îi era cunoscut, din lumea comercială, trecutul bătrînului Philip Corey. Știa și auzise o mulțime de lucruri despre Corey, care-și petrecuse tinerețea în străinătate, cheltuînd banii tatălui său în stînga și în dreapta și mărginin-du-se să converseze prin saloane. Multe din spuselî ace-stuia îi fuseseră repetate și lui Lapham, dar el nu văzuse în ele nici un fel de istețime. Îl întîlnise o dată și i se păruse că bărbatul acela înalt, slab, cu mustața albă, puțin adus de spate, afișa o aroganță aristocratică. Se cam zbîrlise, plin de agresivitate, la auzul numelui, atunci cînd vara trecută soția îi spusese că a făcut cunoștință cu familia acestuia. Ideea că tînărul Corey i-ar fi făcut curte Irenei o privi cu disprețul cuvenit unei asemenea presupuneri ridicole. Avea o părere despre tînărul Corey încă înainte de a-l cunoaște, totuși, atunci cînd îl întîlni, îi plăcu pe dată și o mărturisi deschis. Începu să-și asume povara presupunerilor soției sale, pe care, acum, ea era gata să i le atribuie lui.

De cînd fata aceea — care îl învăța la școala din Lum-berville cum să scrie și îi dăduse primele lecții de gra-

matică —, îi spusese că vrea să se mărite cu el, nimic nu-i mișcase mai mult ființa, destul de mărginită dealtfel, ca evenimentele acestei zile.

Cînd siluetele acelea întunecate, care ședeau neclintite pe stînci, începură să se miște și văzu că se îndreptau spre el, colonelul intră în casă, ca să nu pară că stătuse la pîndă.

VIII

La o săptămână după despărțirea de fiul ei, la Bar Harbour, doamna Corey se întoarse pe neașteptate la Boston. Cînd ajunse acasă, își găsi soțul la micul dejun. O primi cu aerul de condescendență propriu bărbaților care rămîn vara în oraș, cînd nevestele lor revin pe neașteptate de la munte sau de la mare. În asemenea împrejurări, pentru cîteva clipe, soția se simte stingheră în propria-i casă și nu-i place să se vadă tratată ca un musafir. Dar mai apoi, văzînd că bărbatul se simte în largul lui, invidia o face să devină posesivă și autoritară. Dar doamna Corey era o persoană distinsă și nu lăsa ca invidia ei să capete forma unui reproș fățiș.

— Ei bine, Anna, iată, mă găsești în aceeași stare de incertitudine ca și atunci cînd ai plecat. Ce fac fetele ?

— Fetele sînt bine, răspunse ea absentă, privindu-și soțul care arăta foarte elegant în haina lui de catifea maron. Nici un alt bărbat nu albise așa de frumos ca el. Părul nu mai era atît de negru încît să contrasteze cu

mustața, era totuși puțin mai închis și, rărindu-se, se ondulase delicat. Pielea căpătase o albeață translucidă, asemănătoare perlelor, acea nuanță specifică pielii unor oameni mai în vîrstă. Iar cutele lăsate de timp pe obraz erau prea delicate pentru a fi numite zbîrcituri. Nu fusese niciodată vanitos și nici în înfățișarea-i plăcută de acum nu era urmă de vanitate.

— Mă bucur! Băiatul e aici. Dar apoi se corectă. Adică, atunci cînd este acasă.

— Dar unde-i? întrebă mama.

— Probabil chefuiește pe undeva cu generosul Lapham. M-a părăsit ieri pentru ca să se ducă să depună jurămint de credință regelui vopselelor minerale, iar de atunci nu l-am mai văzut.

— Bromfield! strigă doamna Corey, de ce nu l-ai oprit?

— Ei bine, draga mea, nu sînt absolut sigur că nu-i un lucru destul de bun.

— Un lucru bun? E îngrozitor!

— Nu, nu cred. Întreprinderea lui Lapham e respectabilă. Tom a descoperit asta chiar fără a vedea reclamele întîlnite pretutindeni.

— Oribil!

— E un lucru cu adevărat bun și Tom crede că are unele idei în ceea ce privește exportul produsului peste mări.

— De ce nu s-ar ocupa de altceva? se tîngui mama.

— Cred că a cam încercat de toate, dar nu s-a oprit la nimic pînă acum. Așa că există posibilitatea să se lase

și de asta. Dar pentru că nu i-am putut sugera nimic în loc, am crezut că-i mai bine să nu mă amestec. De fapt, la ce ar fi servit să-i spun că vopseaua minerală este dezgustătoare ? Sînt sigur că i-ai spus-o tu.

— Da, i-am spus-o.

— Și vezi bine ce efect a avut, cu toate că el are de trei ori mai mult respect pentru părerea ta decît pentru a mea. Poate că de asta ai și venit acum, ca să-i atragi din nou atenția că nu face bine.

— Da, sînt tare amărită din pricina asta. Își irosește posibilitățile. Aș vrea într-adevăr să-l împiedic dacă aș putea !

Tatăl dădu din cap.

— Dacă Lapham a acceptat, cred că acum e prea târziu ca să mai putem lua vreo măsură. Totuși, poate să mai fie vreo speranță la Lapham. Cît privește afirmația ta că Tom își irosește acum posibilitățile, făcînd ceva ce nu-i de el, nu sînt convins că lucrurile stau chiar așa. Fără îndoială, e un băiat foarte cumsecade, energic și cu mult bun-simț, dar trebuie să recunoaștem că inteligent nu e. Nu, hotărît, Tom nu are nici o scînteie în el. Nu cred că ar fi în stare să aibă o profesiune. Și în mod instinctiv rămîne departe de orice fel de îndeletnicire. Dar trebuie și el să aibă o ocupație. Ce să întreprindă ? Dacă îl atrage această afacere cu vopseaua, nu vād de ce n-ar încerca-o. Atîta timp cît banul e cîștigat în mod loial și onest, de ce ar trebui să ne preocupe felul muncii din care provine, cînd de fapt nu ne interesează ? E o prejudecată apusă de mult.

— Nu e vorba numai de vopsea, spuse doamna Corey, și se opri brusc, ca să continue cu o diversiune : Aș vrea să-l știu căsătorit.

— Ai dori să se însoare cu o fată bogată ? sugeră soțul. Din cînd în cînd am tot încercat să-l corup pe Tom cu asta, dar mă tem că fuge de așa ceva și, drept să-ți spun, atitudinea lui îmi place. Eu însumi m-am înșurat din dragoste, spuse apoi Corey, aruncîndu-i o privire soției sale. Ea îi răspunse, contemplîndu-l cu un aer îngăduitor, de parcă ar fi vrut să-i spună : „Ce prostie !“

— În plus, dacă te preocupă chestiunea banilor, continuă soțul, nu uita că există *prințesa vopselei*. Va avea o mulțime de bani.

— Ah, da, asta-i partea cea mai rea, suspină mama. Cred că m-aș putea deprinde cu ideea că lucrează în acea întreprindere...

— Dar nu și cu prințesa ? Parcă spuneai că e o fată drăguță, bine crescută ?

— Este foarte drăguță și se comportă civilizată, dar nu are nimic în ea. E atît de insipidă ; da, e foarte insipidă.

— Dăr lui Tom se pare că-i place așa cum e.

— Ce aș putea spune ? Le eram foarte obligați și, firește am vrut să fie foarte politicoși față de ele. De fapt, i-am cerut-o chiar.

— Și el s-a dovedit a fi prea amabil.

— N-aș putea să spun asta. Dar nu încapе îndoială, fata e tare drăguță.

— Tom spune că sînt două. Poate se vor neutraliza una pe alta.

— Da, mai este încă o fată, consimți doamna Corey. Nu înțeleg cum poți glumi cu astfel de lucruri, Bromfield, adăugă ea.

— Nici eu nu prea înțeleg cum, draga mea. Duritatea mea mă surprinde și pe mine... Este vorba de fiul meu, pe care-l văd constrâns să-și câștige existența acceptând o răsturnare a valorilor. Este foarte ciudat, exclamă Corey, că unele valori se diminuează. Nu vei auzi niciodată că valoarea unei picturi s-ar reduce, dar rețele, acțiunile, bunurile imobiliare, toate acestea se devalorizează nemaipomenit. Ar fi poate bine dacă nu s-ar face decât investiții în tablouri; am multe pânze pictate de mine.

— Tom n-are nevoie să-și câștige existența, spuse doamna Corey, refuzând să facă haz de gluma soțului ei. Avem încă destui bani ca să ne ajungă să trăim cu toții.

— Tocmai asta i-am spus-o uneori lui Tom. I-am demonstrat că, făcând unele economii și acționând cu grijă în afacerile întreprinse, nu are nevoie să muncească toată viața. Desigur, asta l-ar obliga să se restrângă puțin, ca și noi ceilalți dealtfel, dar trăim într-o lume de sacrificii și compromisuri. Nu l-am convins și nici nu l-a mișcat deloc exemplul de viață trîndavă al vîrfurilor nobiliare din Europa. Se pare că vrea să lucreze numai pentru plăcerea lui. Mă tem că Tom este cam egoist.

Doamna Corey schiță un suris. Cu treizeci de ani în urmă se căsătorise cu tînărul și bogatul pictor din Roma, care se pricepea să spună lucruri încîntătoare, mult mai frumoase decît tablourile lui, exact ceea ce putea s-o atragă pe o tînără gata să ia viața prea în serios. Întor-

cîndu-se însă acasă la Boston, îl văzuse într-o lumină cu totul diferită. El continua să vorbească în aceeași manieră agreabilă, dar fără a face nimic altceva. De fapt, își împlinise promisiunea din tinerețe. Era cam extravagant, dar numai în mod pasiv, nu și activ. Foarte econom, gusturile lui erau la fel de simple ca ale unui italian și nu avea obiceiuri care să-l împingă la cheltuieli nesăbuite. Pe măsură ce timpul trecea, ajunsese să ducă o viață din ce în ce mai retrasă. Era greu să-l scoți în lume, fie și la un dineu. Răbdarea cu care privea reducerea posibilităților lor de existență avea în ea un patos, resimțit de doamna Corey din ce în ce mai puternic, pe măsură ce obligațiile vieții lor deveneau mai mari. Uneori îi părea rău că educația și plăcerile copiilor costau atît de mult. Știa prea bine că, dacă nu ar fi fost copiii, s-ar fi întors cu el la Roma, unde ar fi trăit princiar, cu mai puțini bani decît le trebuia ca să ducă o existență onorabilă la Boston.

— Tom nu mi-a cerut nici un sfat, continuă tatăl, în schimb a consultat pe alții și a ajuns la concluzia că vopseaua minerală este ceva de care merită să te ocupi. A aflat totul despre produs, cît și despre fondator sau inventator. Este impresionant să-l auzi vorbind. Iar dacă trebuie să lucreze numai pentru plăcerea lui, nu văd de ce egoismul lui n-ar lua forma asta tot atît de bine ca și alta. Asociată cu prințesa vopselei, afacerea devine mai puțin agreabilă, dar pentru moment nu pare decît o posibilitate îndepărtată, de care numai sollicitudinea ta maternă te îndeamnă să fii îngrijorată. Dar chiar dacă ar fi probabil, sau iminent, ce ai putea face? Consolarea cea

mai mare, pe care noi, părinții americani, o avem în asemenea împrejurări, este că nu putem face nimic. Dacă am fi europeni, sau chiar englezi, am lua cunoștință de problemele sentimentale ale copiilor noștri și într-un anume fel i-am învăța cum să-și îndrume afecțiunile. Dar obiceiul nostru este să le ignorăm, pînă cînd au devenit fapt împlinit, iar ei la rîndul lor nu țin seama de noi. În general sîntem prea delicați pentru ca să punem la cale căsătoriile copiilor, iar cînd ei le hotărăsc singuri nu ne place să mai spunem nimic, de teamă ca lucrurile să nu devină din rele și mai rele. Singura cale potrivită pentru noi este să ne educăm la școala indiferenței. Astfel trebuie să se comporte și tinerii de pretutindeni, acesta fiind singurul rezultat logic al atitudinii noastre în asemenea situații. N-are nici un rost să ne preocupe o chestiune în care nu sîntem implicați.

— O, dar părinții se amestecă adesea atunci cînd este vorba de căsătoriile copiilor, spuse doamna Corey.

— Da, dar numai pe jumătate, așa încît să nu fie neplăcut pentru părinți, dacă tinerii se căsătoresc fără voia acestora, cum se întîmplă în mod obișnuit. Mă gîndesc acum că ar trebui să micșorez venitul lui Tom. Asta ar fi foarte simplu, și ar însemna o economie. Dar tu n-o să consimți niciodată, iar lui Tom nici n-o să-i pese.

— Cred că întreaga noastră comportare în asemenea împrejurare este greșită, spuse doamna Corey.

— Da, desigur; dar toată civilizația contemporană se bazează pe asta. Și cine are de gînd să facă începutul? La care părinte din cunoștințele noastre să mă duc și să-i propun ca fiica lui să se căsătorească cu Tom? M-aș

simți ca un măgar. Iar tu ? Te-ai duce la unele mame să le ceri ca fiii lor să se însoare cu fiicele noastre ? Te-ai simți ca o giscă. Nu, trebuie să ne însușim deviza de a nu ne amesteca, în nici un fel.

— Voi vorbi desigur cu Tom, când va veni timpul, spuse doamna Corey.

— Iar eu, draga mea, îmi voi lua permisiunea să fiu absent, ca să nă-ți privesc înfrîngerea, spuse domnul Corey.

Cînd fiul se întoarse acasă după-amiază, fu surprins văzînd că mama sa se înapoiase la Boston. Se manifestă atît de sincer, încît ea nu avu curajul să-i mărturisească de ce s-a întors, și născoci pe loc o explicație.

— Ei bine, mamă, știi că am încheiat un contract cu domnul Lapham.

— Da, Tom ? întrebă ea cu glas stins.

— Da. Deocamdată mă voi ocupa de corespondența cu străinătatea. Și dacă reușesc, așa cum sper, voi pleca să-i rezolv afacerile în America de Sud și în Mexic. S-a purtat foarte elegant. M-a asigurat că, dacă rezultatele vor fi bune pentru amîndoi, atunci îmi va plăti un salariu și un comision. Am vorbit cu unchiul Jim și mi-a spus că i se pare a fi un început bun.

— Da, asta e părerea unchiului Jim ? întrebă doamna Corey surprinsă.

— Da, l-am consultat tot timpul și am acționat după sfaturile lui.

Era o trădare de neînchipuit din partea fratelui ei.

— Da, m-am gîndit că ați fi vrut să stau de vorbă cu el. În plus, n-aș fi putut să mă adresez cuiva mai nimerit pentru un sfat.

Doamna Corey nu mai spuse nimic. De fapt, întreaga afacere cu vopseaua, oricît de neplăcută ar fi fost prin ea însăși, părea umbrită de un pericol mult mai mare. Ea începu cu grijă să atace în acest sens.

— Ai discutat cu domnul Lapham toată noaptea?

— Aproape, cam așa, spuse fiul cu un rîs vinovat. M-am dus să stau de vorbă cu el ieri după masă, după ce mai înainte examinase întreaga chestiune cu unchiul Jim, iar domnul Lapham m-a invitat să merg cu el ca să încheiem discuția.

— Să mergi cu el? repetă doamna Corey.

— Da, la Nantasket, are o vilă acolo.

— La Nantasket? își încruntă doamna Corey sprîncelele. Cum Dumnezeu poate să arate o vilă la Nantasket?

— O, ca orice vilă, cu acoperișul roșu și veranda obișnuită. Pe malul mării se află stîncile pe care le știm cu toții, iar la vreo doi kilometri se ridică, pe plajă, marile hoteluri, ale căror lumini electrice și felinare strălucesc în întunericul nopții. N-am văzut așa ceva la Nahant.

— Nu, spuse mama. Doamna Lapham și fiica ei sînt bine?

— Cred că da, răspunse tînărul. După cină m-am plimbat cu fetele pînă la stînci, apoi am discutat cu domnul Lapham pînă la miezul nopții. Dar n-am hotărît nimic decît azi dimineată, pe vapor, cînd ne-am întors.

— Ce fel de oameni sînt, în intimitate?

— Ce fel? Nu știu, nu cred că am observat ceva deosebit. Doamna Corey își îngădui un prim suspin de ușurare, iar fiul ei rîse, dar pare-se că nu de ea. Citeau tocmai *Middlemarch*. Spuneau că se vorbește foarte mult acum despre cartea asta. Cred că-s oameni cumsecade. Par că se înțeleg foarte bine între ei.

— Bănuiesc că fata cea urîțică citește *Middlemarch*, nu-i așa?

— Urîțică? Adevărat? întrebă tînărul, ca și cum ar fi încercat să-și cerceteze adîncurile memoriei. Da, celei mai mari îi place să citească. Dar nu cred că ajunge s-o facă prea mult. Familia preferă să stea de vorbă. Din punctul ăsta de vedere mi-au amintit de cei din sud.

Tînărul surîse ca și cum ar fi fost amuzat de unele din impresiile sale cu privire la familia Lapham.

— Traiul lor este așa cum spun cei de la țară, „nemai-pomenit de bun“. Colonelul — știi că domnul Lapham e colonel — vorbea despre cafea ca și cum ar fi fost cafeaua soției sale și ar fi făcut-o ea personal în bucătărie, deși cred că ea a avut numai grija să ne fie servită. Și în casă se găsea absolut tot ceea ce se poate cumpăra cu bani. Banii însă nu fac totul.

Iată un fapt de care doamna Corey începuse să-și dea seama din ce în ce mai mult în propria ei viață. Dar aplicîndu-l acum familiei Lapham, i se păru că simte o oarecare reconfortare.

— Nu-i suficient să ai bani, aici bunul-gust trebuie să-și spună cuvîntul, adăugă ea.

— Păreau că ar fi dorit să se scuze oarecum față de mine că n-au o bibliotecă mai bogată, adăugă Corey. Nu

știu de ce. Colonelul spunea că au cumpărat o mulțime de cărți, dar se pare că nu le-au luat cu ei la mare.

— Mă îndoiesc că ei mai cumpără o carte nouă. Am cunoscut în ultimul timp o mulțime de oameni bogați, care cheltuiesc pe tot felul de lucruri de lux și apoi împrumută cărți de la biblioteci, iar când e vorba să cumpere, iau ediții ieftine.

— Îmi închipui că așa e și cu familia Lapham, spuse tinărul zîmbind. Dar sînt oameni foarte cumsecade. Cealaltă fată este plină de umor.

— Are umor? Doamna Corey își încruntă perplecă sprîncenele. Vrei să spui că este ca doamna Sayre? întrebă ea, referindu-se la doamna al cărei nume era pe buzele fiecărei familii din Boston, atunci cînd se pomenea de umor.

— Oh, nu, nicidecum, cu totul altceva. Nu spune nimic care ar merita să fie reținut, nimic strălucitor, literar. Dar are un fel hazliu de a privi lucrurile și de a le prezenta, mimînd, cînd povestește, ce a văzut.

— O! spuse doamna Corey, cu răceală. Mai apoi întrebă: Și domnișoara Irene este tot atît de drăguță?

— Are un ten minunat, răspunse fiul cu un aer nemulțumit. Aș vrea să fiu de față cînd tata și colonelul se vor întîlni, adăugă el cu un surîs.

— A, da, taică-tău! spuse mama, în felul deosebit în care o soție își compătimește și dezaprobă soțul în fața copiilor.

— Crezi că va fi într-adevăr o încercare grea pentru el? întrebă tinărul repede.

— Nu, nu pot să spun, dar trebuie să mărturisesc că aş vrea să intri în altă afacere, Tom.

— Ei bine, mamă, nu văd de ce. Lucrul principal la care toată lumea se gîndeşte este să cîştige mult, şi mai curînd aş crăpa de foame decît să pun mîna pe un ban care ar purta vreo urmă de necinste...

— Desigur că aşa ai face fiul meu, răspunse mama cu mîndrie.

— ...Nu-mi pasă deloc dacă au ceva vopsea minerală pe ei. O să folosesc influenţa mea asupra colonelului Lapham, ca să şteargă reclamele produselor lui de peste tot unde se află.

— Presupun că n-o să începi pînă la toamnă ?

— O, ba da, răspunse fiul, rîzînd de ignoranţa mamei sale în materie de comerţ. Încep chiar mîine dimineaţă.

— Mîine dimineaţă ?

— Da, mi-am şi fixat biroul, şi voi fi acolo mîine la ora 9 ca să-l iau în primire.

— Tom, întrebă doamna Corey, de ce crezi oare că domnul Lapham te-a primit în întreprinderea lui atît de repede ? Am auzit întotdeauna că este foarte greu pentru tineri să capete o slujbă.

— Crezi oare că a mers uşor cu el ? Am vorbit douăsprezece ore foarte serios.

— Şi n-ai impresia că a ţinut seama de anumite interese personale ?

— Nu ştiu exact ce vrei să spui, mamă. Cred că îi plac, pur şi simplu.

Doamna Corey nu fu în stare să spună exact ceea ce gîndea şi-i dădu un răspuns la întîmplare :

— Da, n-ai vrea să ți se facă o favoare, nu-i așa?

— Cred că este unul dintre acei oameni de care poți fi sigur că știe să se ocupe foarte bine de propriile lui afaceri și nu acordă favoruri nimănui. Nu mă supără dacă mă ia pentru că i-am plăcut. Va fi însă vina mea dacă nu voi ști să mă fac folositor.

— Da, spuse doamna Corey.

— Ei bine, întrebă soțul, când se văzură, după discuția doamnei Corey cu fiul ei, ce i-ai spus lui Tom?

— Cite ceva, aproape mai nimic. Hotărîrea lui era luată, l-aș fi mîhnit dacă aș fi încercat să i-o schimb.

— Tocmai asta spuneam și eu, draga mea.

— În plus, a discutat foarte detaliat problema cu James și se pare că el l-a sfătuit să intre la Lapham. Nu prea pot să-l înțeleg pe James.

— Hotărîrea pe care a luat-o se referă la vopsea, nu la prințesă? Cred că a fost foarte înțelept din partea ta să-l lași în voia lui, Anna. Noi reprezentăm o tradiție care a apus. La drept vorbind, nu ne interesează cu ce fel de afaceri se ocupă cineva, cînd este vorba de o firmă serioasă și nu face reclamă cu ostentație, dar considerăm că se cade să ne manifestăm întotdeauna repulsia.

— Chiar crezi ceea ce spui, Bromfield? întrebă soția sa cu gravitate.

— Sigur că da. O lungă perioadă de timp, în anii tinereții mele atît de prost îndrumate, mă consideram asemenea unui porțelan foarte fin, dar ce ușurare să constăți în cele din urmă că nu ești alcătuit decît din lut ordinar. Iar dacă se întîmplă să mă sparg, pot ușor să fiu înlocuit.

— În fine, dacă Tom trebuie să intre într-o astfel de întreprindere, sînt mulțumită cel puțin că James este de acord, adăugă apoi doamna Corey.

— Mă tem că pentru Tom n-ar avea nici o importanță chiar dacă James n-ar fi de acord, și nici mie nu știu dacă mi-ar păsa, spuse Corey, sugerînd astfel că, în decursul anilor, se cam săturase de părerile cumnatului său. Mai bine l-ai consulta în ceea ce privește căsătoria lui Tom cu prințesa.

— Pentru moment asta nu-i necesar, răspunse doamna Corey cu demnitate. După o clipă însă îl întrebă : — Nu ți-ar păsa chiar deloc dacă ar fi vorba despre așa ceva, Bromfield ?

— E o chestiune puțin mai personală.

— Și tu ai aceeași părere ca și mine. Evident că amîndoi avem o experiență de viață prea bogată, am trăit prea mult și am văzut prea multă lume, pentru a ne putea închipui că sîntem în stare să controlăm asemenea lucruri. Fără îndoială este vorba de o fată bună, iar toate celelalte pot fi aranjate, așa încît să nu ne facă de rușine. Dar a primit un anumit fel de educație. Aș prefera ca Tom să se căsătorească cu o fată crescută altfel, iar încercarea lui de a intra în acest soi de afaceri arată că sînt șanse să nu o facă. Asta-i tot.

— „Nu poate fi cît un puț de adîncă, nici largă cît o ușă de biserică ? E tocmai bună să mă dea gata.“ *

— Nu mi-ar plăcea.

— Ei bine, nu s-a întîmplat încă.

* Shakespeare, *Romeo și Julieta*, III, 1, 99, în românește de Virgil Teodorescu, Editura Albatros, București, 1971.

— Niciodată nu poți să-ți dai seama mai dinainte ce se va întâmpla.

— Poate că în felul ăsta am fost scutit de unele suferințe. Dar ai cel puțin consolare că scapi de două rele dintr-o dată. Asta mi s-a părut întotdeauna un mare avantaj. Poți să te folosești de una împotriva celeilalte.

Doamna Corey scoase un suspin lung, ca și cum n-ar fi cunoscut un astfel de mod de consolare; și aranjă ca în după-amiaza următoare să părăsească înfrîntă scena, pe care nu avusese curajul să o transforme într-un cîmp de luptă. Fiul ei o întovărăși pînă la vapor, după ce își petrecuse prima zi de lucru la birou, în întreprinderea lui Lapham. Era vesel și-i transmise și doamnei Corey buna lui dispoziție. Stătu cu ea pe punte lîngă catarg, povestindu-i totul despre prima lui zi la birou, rămînînd pînă în ultimul moment, așa cum ar fi făcut și Lapham, și reveni pe țarm tocmai cînd se ridica pasarela. De pe chei îi făcu semn cu pălăria, ca și cum ar fi vrut să o asigure că scăpase de pericolul de a pleca cu ea și, în clipa următoare, chipul lui surîzător se pierdu în mulțime.

Își purtă pașii de-a lungul cheiului încărcat cu camioane, grămezi de mărfuri, mergînd mai departe pe străzile pustii, dincolo de această forfotă. Își impuse să treacă prin fața ușilor depozitelor lui Lapham, pe canaturile cărora era scris numele lui în litere negre pe un fond alb. Ușa era încă deschisă, iar Corey se învîrti puțin în jur, ispitit să se urce și să ia unele din scrisorile lăsate pe birou, cu gîndul să le termine acasă. Foarte îndrăgostit de noua lui ocupație, simțea acel entuziasm pe care numai munca bine îndeplinită îl poate produce. Era încre-

dințat că își găsise, în fine, rostul, după multă căutare. Acum avea tihna necesară pentru a se încadra cît mai bine în locul care i se potrivea. Toate întîmplările acelei zile, chiar lipsite de importanță, cînd și le amintea, constituiau o adevărată plăcere pentru el, începînd cu clipa în care se așezase la birou, cînd băiatul de serviciu al lui Lapham îi adusese scrisorile pentru străinătate, pînă cu o oră în urmă, cînd plecase.

Îl văzuse pe Lapham, dimineața, la întreprindere, dar acesta nu-i făcuse o primire deosebită, de fapt nici nu-i adresase vreun cuvînt pînă tîrziu spre amiază, cînd, dintr-o dată, ieși din biroul lui cu hirtii și, după un scurt „Bună“, îi spuse cîteva cuvinte despre scrisorile pe care apoi i le lăsă. Era în cămașă, iar întreaga sa făptură sanguină părea că radiază căldura înăbușitoare. N-a ieșit să-și ia dejunul undeva, acesta i se adusese în birou; acolo îl văzu Corey, care se pregătea să se ducă să ia masa la un restaurant situat în partea de jos a orașului; mîncă acolo, cocoțat pe un scaun mobil în fața unei mese înalte. Observase că toți ceilalți aveau pauza de prînz la 12 și atunci se hotărî să anticipeze ora sa obișnuită. Cînd se întoarse, fata aceea frumușică, care toată dimineața bătuse la mașină, termina ultimele resturi de plăcintă, pe masa unde se afla mașina de scris, și se pregătea să se apuce din nou de lucru. Lapham dormea în fotoliul lui, cu un ziar pe față.

În timp ce Corey zăbovea încă la intrare, rememorînd prima lui zi de lucru, înainte de a urca scările, Lapham și fata coborau și atunci îl auzi pe colonel spunînd: „Ei bine, ar fi mai potrivit să divorțezi“.

Era roșu la față și tulburat, iar pe chipul fetei se dis-tingeau urme de lacrimi. Văzîndu-l pe Corey, ea își aco-
peri fața cu un voal. Se strecură apoi pe lîngă el, în
stradă.

Dar Lapham se opri cu surprindere : „Hello, Corey,
voiai să te duci sus ?“

— Da, au mai rămas cîteva scrisori de terminat.

— Îl vei găsi pe Dennis. Dar cred că-i mai bine să le
lași pe mîine. Mi-am făcut o regulă să întrerup întotdea-
una lucrul cînd sînt obosit.

— Da, poate că aveți dreptate, spuse Corey, lăsîndu-se
convins de spusesele lui.

— Hai cu mine pînă la vapor, am o mică problemă
pe care aș vrea s-o discut cu dumneata.

Era o chestiune de afaceri, legată de propunerea lui
Corey privind firma.

Ziua următoare, contabilul șef, care își lua dejunul
la același restaurant unde mergea și Corey, începu să-i
vorbească despre Lapham. Walker se părea că nu ocupa
postul său datorită vîrstei, deși judecînd după chelie și
fața lui rotundă și netedă părea un om vîrstnic, rotofei
cum era, dacă n-ar fi avut, în același timp, și aerul unui
tînăr robust. Mustăța lui gălbuie-cafenie, stufoasă, te
punea în încurcătură și nu mai știai ce vîrstă să-i dai, dar
mobilitatea și vigoarea în mișcări erau ale unui tînăr de
treizeci de ani. De fapt asta era adevărata vîrstă a lui
Walker. Știa, bineînțeles, cine era Corey și se așteptase
să aibă de-a face cu un om care să-l privească de sus,
din punct de vedere social, și să se rezume numai la re-
lații strict de serviciu ; își dădu seama însă că lucrurile

stau altfel și-i expuse atunci cu ușurință părerile sale arivind persoana lui Lapham și diferitele probleme ale acestuia.

— Cred că singura diferență între oamenii de pe lumea asta este că unii știu ce vor, în timp ce alții habar n-au. Ei bine, spuse Walker, scuturînd solnița pentru a face sarea să curgă, bătrînul știe prea bine de fiecare dată ce vrea. Și în general obține ceea ce vrea. Da, domnule, obține tot ce dorește. Știe perfect ce are de făcut aici. Să fiu al naibii dacă ceilalți avem măcar idee despre ce e vorba. Decît doar cînd este dispus el să ne spună. Gîndiți că postul ocupat de mine, în cele mai multe întreprinderi, este o funcție de încredere. Contabilul șef știe cam tot ce se petrece în cadrul întreprinderii. Ei bine, vă dau cuvîntul meu că eu habar n-am de nimic. Poate că o să fie mai sincer față de dumneavoastră și o să vă spună cîte ceva despre activitatea din sectorul care vă interesează. În ceea ce ne privește pe noi, ei bine, nu ni se deschide mai mult decît o stridie pe o cărămidă fierbinte. Se spune că a avut cîndva un asociat, mi se pare că a murit. Nu mi-ar plăcea să-i fiu partener bătrînului. Știți, vopseaua este viața lui. Să nu încerce cineva să glumească cu el despre asta. Am văzut pe unii încercînd s-o facă. Le-a cam ieșit pe nas.

În timp ce vorbea, Walker lua cîte o înghițitură din farfurie, rupea bucățele de pîine din franzela lungă franțuzească și le tot ducea la gură, într-un fel impersonal, ca și cum ar fi alimentat un motor.

— Presupun, sugeră Corey, că dacă nu scoate nici un cuvînt, își închipuie că nici ceilalți n-o vor face.

Walker sorbi din paharul cu bere și apoi își șterse spuma ce-i rămăsese pe mustată.

— Da, dar merge prea departe. Asta e o slăbiciune. Așa-i în toate, ia priviți cum păstrează secretul în privința fetei de la mașina de scris. Ai fi înclinat să crezi că-i vreo prințesă care călătorește incognito. Nici unul dintre noi nu are idee măcar cine este, de unde vine, ce-i cu ea. Într-o bună dimineată a adus-o la birou, împreună cu mașina de scris, a așezat-o acolo și nimeni nu știe mai mult decît atît. Este destul de greu pentru fată, căci cred că i-ar place și ei să mai schimbe cîte-un cuvînt, iar cine nu-l cunoaște pe bătrîn... Walker se întrerupse și sorbi restul din pahar pînă la fund.

Corey își aduse aminte de cuvintele pe care Lapham le spusese fetei, și zise : „Pare că-i dă mult de lucru“.

— O, da, răspunse Walker. Nimeni nu prea pierde vremea pe aici, în vreo secție, începînd cu bătrînul. Tocmai asta spuneam, dacă vrea să păstreze totul numai pentru el, atunci trebuie să lucreze de două ori mai mult. Dar nu se teme de muncă. Ce-i al lui, e-al lui. Și domnișoara Dewey este obligată să țină pasul cu noi. Nu pare însă să fie dintre acele persoane care altfel ar accepta să muncească atît. O fată ca ea consideră că-i de ajuns doar să fie drăguță.

— E o fată frumușică, într-adevăr, spuse Corey. Cred însă că multe fete arătoase trebuie să-și cîștige existența.

— Nici uneia nu-i place s-o facă, spuse contabilul. Li se pare tare greu, și la drept vorbind nici nu le învinoxesc. Au dreptul să se căsătorească și ar trebui ca toate să aibă și ocazia. Iar Domnișoara Dewey este și elegantă

și tare frumușică. Mă tem că a avut necazuri. N-aș fi deloc mirat dacă aș afla că domnișoara Dewey nu s-a numit niciodată Dewey, sau nu a purtat întotdeauna acest nume. Da, domnule, continuă Walker, prelungind convorbirea la întoarcere tot drumul pînă la depozitul lui Lapham. Nu știu exact ce este cu ea, nu dețin nici o informație precisă, dar eu aș spune că fata a fost măritată. Domnule Corey, aș vrea să fiți convins că nu mi-aș îngădui să vorbesc atît de deschis cu altcineva, și nu-i deloc treaba mea, nu mă privește, dar, în orice caz, asta-i părerea mea.

Corey tăcea mergînd alături de contabil, care continuă :

— Este curios cum căsătoria poate să schimbe pe cineva. Știu că nu arăt deloc ca un holtei de vîrsta mea, după cum nu semăn nici cu un om din lună, și totuși nu aș putea spune de unde provine deosebirea care m-a salvat. La fel se întîmplă și cu o femeie. De îndată ce te uiți mai bine la ea, pe chipul ei vezi ceva care îți spune dacă este măritată sau nu. Ce crezi că este ?

— Ți-o jur că nu știu, spuse Corey, dornic să schimbe vorba. Și din ceea ce citesc uneori despre unii oameni care își trîmbițează fericirea peste tot, aș spune că aparențele întotdeauna au fost înșelătoare.

— Da, desigur, conveni Walker — renunțînd ușor la părerile sale. Ei, ce se întîmplă acolo ? Îl apucă pe Corey de braț și apoi amîndoi se opriră. De pe strada laterală, apărură un bărbat și o femeie și, în aceeași clipă, bărbatul, care părea să fie un marinar, o apucă pe femeie de braț, ca și cum ar fi vrut s-o oprească. Se iscă atunci

o mică luptă, femeia încercă să se elibereze de bărbatul care ba o certa, ba o ruga să se întoarcă. Spectatorii puteau să-și dea acum seama că omul era beat, dar mai înainte ca aceștia să hotărască dacă ar fi cazul să se amestece sau nu, femeia puse amîndouă mîinile în pieptul bărbatului și îl îmbrinci. Acesta își pierdu echilibrul și căzu grămadă în rigolă. Femeia ezită o clipă, ca și cum ar fi vrut să vadă dacă s-a lovit, apoi se întoarse și o luă la fugă.

Cînd Corey și domnul Walker se întoarseră la birou, domnișoara Dewey își terminase dejunul și tocmai introducea o foaie de hîrtie în mașină. Îi privi cu ochii ei de un albastru de peruzeă, sub o frunte albă, cu părul în înele așezate cu grijă, și apoi începu să scrie.

IX

Lapham era plin de mândria, caracteristică omului ridicat prin propriile sale forțe, iar tânărul pe care-l luase în întreprindere nu ar fi putut să-i ajungă nici cu prăjina la nas. Acolo, în mod evident, el trebuia să fie stăpîn față de toată lumea. În timpul orelor de serviciu, nu făcea nimic pentru a-l diferenția pe Corey de ceilalți funcționari, dar nici nu ascundea faptul că fiul lui Bromfield Corey se simțise atras spre el.

„— Ai văzut pe băiatul acela care stă vizavi de dactilografă ? Ei, bine, este băiatul lui Bromfield Corey, nepotul bătrînului Phillip Corey. Și să știi că nimeni în biroul ăsta nu-și vede mai bine de treabă decît el. E aici în fiecare dimineată, înainte ca ceasul să bată nouă. Cred că seamănă cu bunicul lui. Se ocupă cu corespondența străină. Desfacem vopseaua peste tot.“ Se fălea că nu-i dădea vreo atenție deosebită. Soția lui îi atrăsese atenția în acest sens dar, cu toată lăudăroșenia lui, nu putea să nu-i recunoască lui Corey meritele și începu chiar să-l dea

ca exemplu : „Ce să mai vorbim despre pregătirea pentru afaceri — dacă are omul stofă în el, nu-ți mai trebuie nimic. Altădată creueam ceea ce spunea bătrînul Horace Greeley despre absolvenții facultăților, că ar fi cel mai prost soi de cornute, dar acum mi-am schimbat părerea. Să luăm de exemplu pe tînărul Corey. A studiat la Harvard și a avut toate posibilitățile pe care poate să le aibă cineva. A fost peste tot și vorbește vreo șase limbi, tot atît de bine ca și engleza. Cred că are bani destui ca să poată trăi fără a ridica măcar un deget, nu mai mult decît face și taică-său, știi, e fiul lui Bromfield Corey. Dar are stofă în el. Este făcut pentru asemenea îndeletnicire. Am avut o mulțime de băieți în întreprinderea mea, veniți așa de pe stradă, care toată viața lor au trudit din răsputeri, dar n-au ajuns niciodată să-și iubească munca. Lui Corey însă îi place. Cred că băiatul ăsta este în stare să stea lipit de birou zi și noapte. Nu știu de unde e stofa asta în el. Îi vine, bănuiesc, de la bunicul său, bătrînul Phillip Corey, știi, adesea asemenea trășături sar o generație. Dar ceea ce vreau să spun este că trebuie să fie înnăscute în om. Căci dacă nu-s în firea omului, nimic pe lume nu poate face pe cineva să aibă asemenea daruri, oricît ar fi de învățat.“

Cîteodată Lapham emitea asemenea păreri la masă de față cu vreun oaspete, invitat pentru o noapte la Nantasket. De cîte ori se ivea ocazia, soția lui îl ironiza. Nu-i îngăduia să-l aducă pe Corey la Nantasket deloc.

— Nu, nici gînd ! spuse ea. Nu vreau să creadă că alergăm după el. Dacă dorește să o vadă pe Irene, poate găsi singur modalitatea.

— Dar cine vrea ca el s-o vadă pe Irene ? îi replica
supărat colonelul.

— Eu vreau, răspunse doamna Lapham. Dar fără ajutorul tău, Silas. Nu sînt de acord să se spună că îmi ofer fetele. De ce nu inviți și pe alți funcționari de-ai tăi ?

— El nu-i ca ceilalți funcționari. Va conduce o parte din afacere. E cu totul altceva.

— O, da, într-adevăr, spuse doamna Lapham, vexată. Atunci înseamnă că ai de gînd să ți-l iei asociat ?

— O să-l invit aici, dacă o să vreau, replică colonelul, neținînd seama de insinuarea ei.

Doamna Lapham rîdea cu un aer care dovedea cît de bine își cunoaște soțul.

— Dar n-ai s-o faci, dacă o să te gîndești mai bine, Si. Apoi puse untdelemn peste arsură. Nu crezi că simt și eu ca și tine ? Știu cît ești de mîndru și nu vreau să întreprinzi ceva de care să-ți pară rău mai tirziu. Lasă lucrurile să-și urmeze cursul lor firesc. Dacă o dorește pe Irene, va găsi o modalitate să o vadă, iar de nu, nimic din ce s-ar pune la cale nu-l va face să se apropie de ea .

— Cine pune ceva la cale ?, se înfioră colonelul, cînd văzu dezvăluite speranțele și ambițiile pe care, în general, un bărbat le ascunde cu jenă, dar despre care o femeie vorbește tot atît de liber ca și cum în discuție ar fi nota de plată de la modistă.

— O, nu, tu. Tu nu pui la cale nimic, explodă soția. Înțeleg ce dorești. Vrei să-l aduci aici pe băiatul ăsta, care nu-i un funcționar obișnuit, dar nici asociat, ca să dis-

cuți cu el despre treburile voastre. Ei bine, n-ai decît să discuți cu el, cît vrei, la birou.

Singura atenție pe care Lapham o avu față de Corey fu să-l ia uneori, în trăsura lui, pentru o plimbare pe Milldam. Își ținea calul în oraș, și cînd vremea era frumoasă, îi plăcea, așa cum spunea el, să lase lucrul mai devreme și să pună calul în mișcare. Corey se pricepea cît de cît la cai, deși nu-l pasionau deloc și ar fi preferat să discute despre chestiuni profesionale decît despre cai. Dar se supunea cu acel sentiment al disciplinei, înnăscut în orice american, deși prin firea lui pare dimpotrivă. Corey cu greu ar fi putut ignora diferențele sociale dintre el și Lapham, însă în prezența lui uita de toate și-i acorda tot respectul, ca oricare dintre funcționarii lui. Vorbea deci despre cai, iar cînd colonelul dorea, discuta despre casa pe care o construia. În afară de persoana sa și de vopsea, Lapham nu prea mai avea alte subiecte, iar dacă ar fi fost de ales între iapă și casă, acum s-ar fi oprit mai mult asupra acesteia din urmă. Uneori se duceau în Beacon Street, și Corey îi devenea acolo musafir, dacă la Nantasket nu-l putea primi. Într-o zi, tînărul o întîlni din nou pe Irene. Venise împreună cu maică-sa și amîndouă stăteau de vorbă cu tîmplarul, cînd colonelul sări din trăsura. Mai precis, doamna Lapham discuta cu tîmplarul, iar Irene se afla la fereastră, așezată pe un căprior, privind afară. Cînd îl văzu pe Corey venind cu tatăl ei, înclină din cap și se îmbujoră. Tatăl se duse la nevastă-sa, iar Corey trase un alt căprior pe care-l găsise în fundul camerei. Se fixaseră primele podele și apăruseră și despărțiturile dintre încăperi, așa că acum se putea vedea cum va arăta interiorul.

— Vei sta desigur mult timp la această fereastră, spuse tinărul.

— Da, cred că va fi foarte plăcut, se petrec mai multe lucruri aici decît în Piața în care locuim acum.

— Trebuie să ți se pară foarte interesant să vezi cum se înalță casa.

— Da, numai că nu se întîmplă chiar atît de repede cum mă așteptam.

— De ce, eu sînt surprins de fiecare dată cînd vin și văd progresul pe care îl face tîmplarul.

Fata privi în jos, iar mai apoi, ridicîndu-și ochii, spuse cu un aer sfios :

— De cînd ai fost la Nantasket citesc cartea aceea.

— Cartea ? repetă Corey, în timp ce fata se înroși, dezamăgită. O, da, *Middlemarch*. Ți-a plăcut ?

— N-am terminat-o încă. Pen a citit-o înaintea mea.

— Ce părere are ?

— O, cred că i-a plăcut foarte mult. Nu prea am auzit-o însă vorbind despre asta. Dumitale cum ți s-a părut ?

— Mi-a plăcut, dar sînt cîtiva ani de cînd am citit-o.

— N-am știut că e atît de veche. Abia am descoperit-o la bibliotecă, spuse ea cu un ton puțin jignit.

— O, nu a apărut chiar așa de mult, răspunse Corey politicoș, cu puțin timp înainte de *Daniel Deronda* *.

Fata redeveni tăcută. Plimba vîrfurile umbrelei printre așchiile de pe podea.

— Ce zici despre acea Rosamond Vincy ? întrebă ea, fără să ridice privirile. Corey zîmbi cu blîndețe, așa cum îi era felul.

* Ultimul roman al scriitoarei George Eliot.

— Nu cred că ar fi de așteptat să aibă prieteni. N-aș putea să spun că mi-a plăcut. Dar mi-a displicut mai puțin decît autoarei. E destul de aspră cu... era să spună „cu fetele drăguțe“, dar cum așa ceva ar fi putut părea prea personal, adăugă : cu „lumea“.

— Da, tocmai asta este și părerea lui Pen. Spune că autoarea nu-i oferă nici o ocazie, nici o posibilitate să fie bună. Ea pretinde că ar fi fost tot atît de rea ca și Rosamond dacă ar fi fost în locul ei. Tînărul rîse.

— Sora dumatăle este foarte ironică, nu-i așa ?

— Nu știu, spuse Irene, continuînd să-și țină privirile ațintite asupra unei spirale de talaș. Ne face să rîdem. Tata consideră că nu există altcineva care să vorbească așa ca ea. Își puse umbrela pe genunchi după ce îndepărtă așchia. Dacă fetele Lapham nu erau purtate prin lume, totuși se îmbrăcau după ultima modă. Costumul lui Irene era foarte elegant, iar felul în care își ținea capul și umerii arăta multă distincție.

Dintr-o dată spuse :

— Încăperea de sus, din spate, va fi cameră de muzică și bibliotecă.

— Da ? întrebă Corey, cred că va fi încîntător.

— Ne gîndeam să punem dulapuri pentru cărți, dar arhitectul dorește să fixeze rafturi în perete.

Acest fapt părea că-i fusese spus lui Corey pentru a putea afla părerea lui.

— Mi se pare că e lucrul cel mai bun. Rafturile vor părea că fac una cu încăperea. Puteți să le faceți joase și să atîrnați deasupra tablouri.

— Da, tocmai asta spunea și arhitectul. Uitându-se pe fereastră, fata adăugă : Presupun că niște tomuri frumos legate vor arăta grozav pe aceste rafturi.

— Nimic nu mobilează mai bine o cameră decît cărțile.

— Așa-i. Va trebui însă să fie multe.

— Asta depinde de mărimea camerei și de numărul rafturilor pe care le veți avea.

— O, da, desigur ! Presupun, spuse Irene gînditoare, că nu va trebui să lipsească Gibbon.

— Dacă doriți să-l citiți, spuse Corey cu un rîs plin de simpatie, gîndindu-se la o glumă ce putea fi ușor imaginată.

— L-am studiat mult la școală. Cred că aveam și una din cărțile lui. Am pierdut-o, dar Pen își va aminti care era.

Tinărul o privi, apoi spuse cu seriozitate :

— Trebuie să aveți de asemenea pe Greene, desigur, pe Motley și Parkman.

— Dar ce fel de scriitori sînt aceștia ?

— Sînt toți istorici.

— O, da. Îmi amintesc acum. Da. Și Gibbon era istoric. Cum e, Gibbon sau Gibbons ?

Tinărul hotărî asupra chestiunii cu o delicateță care era de prisos : Cred că Gibbon.

— Erau foarte mulți, spuse Irene cu veselie. Îi încurcam mereu pe unii cu alții și niciodată nu reușeam să-i deosebesc de poeți. Ar trebui să fie și cărți de poezii ?

— Da, cred că vreo ediție de poeți englezi.

— Nimeni dintre noi nu se prăpădește după poezie. Îți place ?

— Mă tem că nu prea mult, recunosc Corey. Dar, desigur, a fost o vreme cînd Tennyson însemna pentru mine mai mult decît acum.

— Am învățat cîte ceva și despre el la școală. Mi se pare că îmi amintesc de nume. Cred că ar trebui să avem toți poeții americani.

— Ei bine, nu chiar așa. Cinci sau șase dintre cei mai buni. Să nu lipsească Longfellow, Bryant, Whittier, Holmes, Emerson și Lowell.

Fata asculta cu atenție, ca și cum ar fi luat note în minte despre fiecare nume.

— Și Shakespeare, adăugă ea. N-ți plac piesele lui Shakespeare ?

— O, ba da, foarte mult.

— Eram nebună după Shakespeare. Nu găsești că Hamlet este încîntător ? Am auzit întotdeauna atîta despre Shakespeare ! Nu ai fost mirat cînd ai aflat cit de multe piese are ? Am crezut întotdeauna că singurele piese erau doar *Hamlet*, *Romeo și Julieta*, *Machbeth*, *Richard al III-lea*, *Regele Lear* și aceea pe care o jucau Robeson și Crane... o, da, *Comedia erorilor*.

— Acestea sînt piesele care se joacă de obicei, spuse Corey.

— Cred că va trebui să avem și cărțile lui Scott. continuă Irene, reîntorcîndu-se la cărți.

— O, da.

— Una dintre fete, la școală, susținea că e un mare scriitor. Întotdeauna vorbea despre Scott. Irene făcu o mică strîmbătură nostimă din gură. Totuși nu-i american ?

— Nu, spuse Corey, este scoțian, cred.

— Întotdeauna îl încurc cu Fenimore Cooper. Tata va avea grijă să procure toate aceste cărți. Dacă o să avem o bibliotecă, apoi trebuie să fie și cărți în ea. Pen este de părere că-i ridicol să ai o bibliotecă. Dar tata consideră că arhitectul are întotdeauna dreptate. La început, l-a combătut cu înverșunare. Nu văd cum poate cineva să nu amestece poeții, istoricii și romancierii. Da, desigur, tata va cumpăra toate cărțile dacă îi vom spune, deși nu prea știu cum am să reușesc vreodată să-i spun ce să cumpere. Lumina plină de strălucirea care îi încadra chipul păli, și ea rămase gînditoare.

— Ei bine, dacă dorești, spuse tînărul, scoțîndu-și creionul, pot să-ți notez numele scriitorilor despre care am vorbit.

Se scormoni în buzunarele de la piept să găsească vreo bucată de hîrtie.

— Vrei ? strigă ea plină de încîntare și, scoțînd portvizitul, spuse : Uite, ia de aici o carte de vizită. Tîmplarul scrie pe un carnet cu trei colțuri, e foarte incomod, dar dacă îl pune în buzunar nu poate să nu-și aducă aminte. Pen spune că îl va pune și pe tata să-și noteze pe un carnet cu trei colțuri.

— Mulțumesc, spuse Corey. O să folosesc cartea duminică de vizită. Se îndreaptă spre ea și după o clipă se așează pe cîprior alături. Irene se uita la ce scria. Aceștia sînt autorii pe care i-am menționat, dar cred că e mai bine să mai adaug cîțiva.

— Oh, mulțumesc, spuse ea, după ce Corey umplu cartonul și pe o parte și pe alta. Și trebuie să le găsească și în ediții legate dintre cele mai frumoase. O să-i spun că o

carte ajută să mobilizeze casa și atunci nu va obiecta. Fata rămase cu cartonul în mână, privindu-l cu oarecare melancolie.

Poate că tinărul își dădu seama de ceea ce o frământa. Dacă s-ar duce el cu lista la oricare librar și i-ar arăta cum dorește să fie legate, i-ar completa nota de comandă imediat.

— O, mulțumesc foarte mult, spuse ea și, ușurată, puse cartea de vizită înapoi în portvizit, îndreptându-și chipul ei frumos spre Corey cu un aer triumfător, așa cum se simte o femeie după o manevră mică, plină de succes : apoi începu să vorbească cu veselie despre alte lucruri, ca și cum scăpase de o chestiune care o plictisea, și acum vroia să se recompenseze.

Corey rămase lângă ea. Irene găsi o altă așchie în apropiere și începu să o lovească din nou cu umbrela. Corey o privi puțin.

— S-ar zice că te pasionează jocul cu spiralele de talaș. E ceva nou ?

— Ce să fie nou ?

— O pasiune nouă ?

— Nu știu, spuse ea, lăsându-și pleoapele în jos. Se uită pieziș la el, cu timiditate. Poate că nu ești de acord cu acest joc ?

— O, ba da. Admir foarte mult jocul. Dar pare a fi destul de greu. Teribil aș vrea să pun piciorul pe capătul acestei spirale și să o țin, în așa fel, încît să poți trece virful umbrelei prin ea.

— Ei, bine, să te vedem, rosti fata.

— Mulțumesc, spuse tînărul. Ținu bucățica de talaș, iar ea trecu ușor vîrful umbrelei. Se uitară unul la celălalt și începură să rîdă. A fost minunat. Vrei să mai încercăm o dată ? întrebă el.

— Nu, mulțumesc. Cred că e de ajuns. Amîndoi rîseră din nou cu motiv sau fără și o clipă mai tîrziu Irene deveni serioasă. Pentru o fată, orice face un tînăr are importanță, iar dacă ține o așchie răsucită de lemn astfel încît să treacă umbrela prin ea, trebuie să se întrebe ce semnificație are asta pentru el.

— Se pare că au mult de discutat astăzi cu tîmplarul, adăugă Irene, privind distrată către plafon. Se întoarse politicoasă spre Corey și continuă : Mă tem că te fac să-i aștepți prea mult. Nu ești obligat să stai pînă vin.

— O, nu. Mi-ai dat voie să rămîn aici, replică el.

Irene se stăpîni să nu se dea în vileag, dar își mușcă buza de plăcere. Cred că vor coborî curînd. Nu-ți place mirosul de lemn și mortar ? E atît de proaspăt !

— Da, e delicios. Se aplecă și luă de pe podea talașul cu care se jucaseră și îl duse la nas. E ca o floare. Pot să ți-o ofer ? întrebă el, ca și cum ar fi fost chiar o floare.

— O, mulțumesc, mulțumesc. Irene luă bucățica și o prinse în cordon și amîndoi rîseră din nou.

Se auzeau pași coborînd. Cînd cei mai vîrstnici ajunseseră acolo unde se aflau tinerii, Corey se ridică și își luă rămas-bun.

— Ce te face să fii atît de solemnă, Rene ?, întrebă doamna Lapham.

— Solemnă ?, repetă fata. Nu sînt deloc, ce vrei să spui cu asta ?

În seara aceea Corey luă masa acasă și cum stătea așa, privindu-și tatăl peste masă, spuse :

— Mă întreb cît citesc în medie oamenii neinstruiți ?

— A, replică tatăl, chiar și pentru cei cultivați media este mică. Nici tu nu citești prea multe cărți, Tom ?

— Nu, mărturisi tinărul. În iarna trecută, cînd am stat cu Stanton, mi-au trecut prin mîini mai multe cărți decît în tot restul vieții mele. Dar am citit pentru că nu aveam altceva de făcut și nu pentru că mi-ar fi plăcut. Totuși, cred că aveam oarecare pricepere și îmi dădeam seama de diferențele dintre scriitori. În general, lumea nu sesizează așa ceva. Am întîlnit oameni care au citit cărți fără să-și bată capul să afle măcar numele autorului, cît privește valoarea literară a scriitorului, nu erau în stare s-o aprecieze nici pe departe. Presupun că așa ceva e valabil pentru cei mai mulți.

— Nu văd cum autorii ar putea să îndure o asemenea situație, dar asta se datorește tocmai faptului că mai toți trăiesc asemenea unor sihaștri și totodată habar n-au că lumea îi ignoră complet. Desigur, pînă în cele din urmă sînt hărăziți să fie dați uitării, bieții de ei. Dar să vadă cum se scufundă în jurul lor chiar în momentul cînd sînt pe punctul de a deveni nemuritori, așa ceva trebuie să fie teribil de descurajator. Nu cred că noi, cei care avem obiceiul să citim, sau măcar cel puțin păstrăm o cît de mică legătură cu literatura, putem să ne închipuim bezna teribilă în care se află marea masă de oameni, chiar și acei bogați, cu case îndestulate, cu lenjerie fină. Cîteodată întrezărim ceva. Îmi închipui că atunci cînd ai fost la Lapham ai găsit acolo cele mai recente publicații împrăștiate peste tot.

Corey rise.

— N-aș putea să afirm că erau prea multe.

— Nu ?

— Ca să spun adevărul, cred că nu cumpără nici o carte. Fetele își iau romanele despre care aud vorbindu-se de la o bibliotecă de împrumut.

— Sînt destul de lucizi pentru a le fi jenă de ignoranța lor ?

— Da, într-o oarecare măsură, într-un anumit fel.

— E ciudat modul în care concepem civilizația, spuse bătrînul, visător. Noi credem că este o chestiune specifică fiecărei epoci și națiuni. De fapt, diferă de la individ la individ. Un frate va fi civilizat, în timp ce altul va rămîne sălbatic. Am întîlnit uneori tinere fete care erau în mod atît de insolent, de brutal, de vădit indifferente față de artă și civilizație; încît ar fi trebuit să fie îmbrăcate în piei de animale sălbatice, să umble desculțe și cu ciomege pe umăr. Totuși se trăgeau din neam bun, iar părinții lor respectau ceea ce ele disprețuiau.

— Nu cred că e cazul familiei Lapham, spuse fiul zîmbind. Tata și mama mai-mai că-și cereau scuze că nu au timp să citească, iar tinerele fete nu-și băteau deloc joc de asta.

— Sînt destul de progresiști.

— Vor avea și o bibliotecă în casa lor din Beacon Street.

— O, bieții de ei ! Cum au să reușească să adune atîtea cărți ?

— Ei bine, spuse fiul, înroșindu-se puțin, în mod indirect s-a făcut apel și la mine, să dau o mînă de ajutor.

— Tu, Tom ! Tatăl se lăsă pe spate pe scaun și rîse.
— Am recomandat autorii clasici, spuse fiul.
— Nu m-am gîndit niciodată că ai putea da dovadă de lipsă de prudență, Tom.

— Serios, spuse tînărul, zîmbind cu generozitate, amuzat că tatăl său se distra, să știi că nu sînt proști deloc. Mi se par foarte ageri la minte, dibaci și raționali.

— Nu mă îndoiesc că și cei din tribul Sioux sînt tot așa. Dar asta nu înseamnă că au ajuns la un standard de viață ridicat. Întreaga civilizație se clădește acum pe literatură, în special la noi. Grecii au ajuns la un nivel superior discutînd și contemplînd. Într-o oarecare măsură un parizian face și acum la fel. Dar noi, cei care trăim departe de istorie și monumente, nu avem de ales, sau citim, sau ne sălbăticim. Altădată am fost ciopliți, dacă nu chiar șlefuiți, prin religie. Dar mă tem că acum amvonul joacă un rol mai mic în civilizație.

— Familia Lapham devorează ziarele și toți merg destul de des la teatru și la conferințe. Colonelul le preferă pe cele la care sînt proiecții.

— În felul ăsta se pot căpăta unele cunoștințe, spuse Corey-senior, gînditor. Da, presupun că asemenea lucruri trebuie luate în considerare, în special conferințele și ziarele. Mă îndoiesc că teatrul ar reprezenta un factor de civilizație pentru noi. Cred că dacă nu duce la depravare, totuși, ținînd seama de ceea ce am văzut, aș spune că din punct de vedere intelectual este degradant. E posibil ca teatrul să însemne pentru om o anume elevație, dar nu știu. Tom ! adăugă el după un moment de reflectare. Ar

trebui să-l văd pe patronul tău. Nu crezi că ar fi decent din partea mea să-i fac cunoștință ?

— Numai dacă ai chef, răspunse tânărul, altfel nu ai nici o obligație. Colonelul Lapham ar fi ultimul om de pe lume care ar dori să dea relațiilor noastre vreun caracter social. Întîlnirea ar trebui să apară ca ceva cu totul firesc.

— A, nu intenționez să propun ceva imediat, spuse tatăl. Vara nu se poate face mare lucru și aș prefera ca mama să fie aici și să se ocupe ea. Totuși nu pot să renunț la ideea unei mese. Poate un dineu.

— O, te rog să nu-ți închipui că e neapărat necesar.

— Ei bine, continuă tatăl resemnîndu-se repede, în orice caz, nu este nici o grabă.

— Un singur lucru nu-mi place, spuse Lapham soției sale în una din acele discuții purtată cu ea despre Corey, — sau cel puțin nu înțeleg : anume felul în care se comportă taică-său. Nu vreau să mă bag în sufletul nimănui, dar mi se pare destul de ciudat cum se ține la distanță. Mă gîndesc că îl preocupă, desigur, îndeajuns fiul său ca să dorească să știe ceva despre firma în care lucrează. De ce se teme ?, întrebă Lapham cu supărare. Se gîndește că dacă îmi dă ocazia să iau legătura cu el o să caut să profit de această împrejurare ? Greșește dacă îi trece așa ceva prin cap. Nici nu vreau să-l cunosc.

— Silas, continuă soția, răstălmăcind cuvintele soțului ei și răspunzînd mai curînd la ceea ce era ascuns în spatele acestora. Cred că nu i-ai spus nimic din toate astea domnului Corey ?

— N-am pomenit niciodată numele lui taică-său, mărturisi colonelul, pentru că nu mă interesează.

— Căci asta ar strica totul. N-aş vrea să-şi închipuie pentru nimic în lume că dorim să-i cunoaştem. Nu ne-ar ajuta cu ceva. Nu avem prieteni comuni şi nici aceleaşi gusturi nu avem. Lui Lapham i se tăia respiraţia de furie din cauza aluziilor soţiei sale.

— Nu auzi că nu vreau să-i cunosc, spuse el pe nerăsuflăte? Cine a început? Şi, la drept vorbind, sînt prietenii tăi, dacă aşa stau lucrurile.

— Sînt cunoştinţe îndepărtate de-ale mele, recunosc doamna Lapham, încet, iar tinărul Corey este doar un funcţionar de-al tău. Doresc să ne comportăm astfel încît, atunci cînd vor fi gata să ne facă vreun avans, să-i putem întilni la jumătatea drumului, sau deloc, dacă n-o să vrem.

— Asta mă roade, strigă soţul. De ce să-i aşteptăm pe ei să facă avansuri? De ce să nu le facem noi? Reprezintă ei mai mult decît noi? Azi o semnătură a mea valorează pe piaţă de zece ori mai mult decît a lui Bromfield Corey. Eu am muncit şi mi-am făcut singur averea, n-am trîndăvit.

— O, nu ceea ce ai, sau ceea ce ai făcut interesează, ci ceea ce eşti.

— Ei, bine, atunci nu văd diferenţa?

— Nu e nici una care ar avea importanţă, sau ar putea să te supere cu ceva, mai ales dacă nu te gîndeşti la ea. Dar nu uita, el şi-a petreout toată viaţa în societatea aleasă şi ştie exact ce să spună şi cum să se comporte şi poate vorbi despre lucruri care sînt pe placul oamenilor din lumea bună, în timp ce tu nu eşti în stare.

Lapham pufni furios.

— Și asta îi dă un atu în plus ?

— Nu, dar îl situează acolo unde poate avea inițiative, fără a se înjosi, în timp ce tu nu poți face același lucru. Ascultă-mă, Silas Lapham ! Înțelegi toate astea la fel de bine ca și mine. Știi foarte bine că te apreciez și mai curînd aș muri decît să te văd umilindu-te în fața unei făpturi omenеști. Dar nu pot să te aud spunîndu-mi că ești în stare să-l consideri pe Bromfield Corey pe picior de egalitate cu tine. Nu poți. El este mai învățat decît tine și chiar dacă nu ar fi mai deștept, are o minte deosebită. Și el, și soția sa, și părinții, și strămoșii înaintea lor, toți, de-a lungul anilor, au făcut parte din înalta societate, și n-ai ce-i face. Dacă dorești să-i cunoști, lasă-i pe ei să facă avansul. Dacă nu, cu atît mai bine.

— Presupun, spuse colonelul minios și învins, după ce înghițișe hapul, că s-ar fi aflat într-o situație cam încurcată vara trecută dacă i-ai fi lăsat pe ei să facă avansul.

— Asta a fost ceva cu totul diferit. Nu știam cine erau, altfel poate ar fi trebuit să aștept. Dar ceea ce spun acum este că, dacă îl păstrezi pe tînărul Corey la tine în întreprindere, în speranța de a pătrunde în societatea tatălui său, atunci mai bine trimite-l la plimbare imediat. Căci nu-mi trebuie să intru în înalta societate în felul ăsta.

— Cine vrea asta ? se miră soțul.

— Nimeni, dacă tu nu vrei, răspunse doamna Lapham liniștită.

Irene sosi acasă cu bucățica de talaș prinsă în cordon, fără să fi fost observată de taică-său sau întrebată de

maică-sa. Numai sora ei observă imediat și o întrebă ce face cu ea.

— O, nimic, spuse Irene cu un suris vesel, prin care se dădea puțin de gol, apoi luă cu grijă așchia în spirale și o așează în sertar printre panglici și dantele.

— N-ar fi mai bine s-o pui în apă, Rene ? Va fi complet vestejită pînă mîine dimineată, spuse Pen.

— O, josnică creatură, nu-i o floare, strigă fata fericită.

— O, credeam că este un întreg buchet. Cine ți l-a dat ?

— N-o să-ți spun, grăi Irene cu cochetărie.

— O, nu are nici o importanță. Știai că domnul Corey a fost aici, după-masă, și s-a plimbat cu mine pe plajă ?

— Nu-i adevărat, n-a fost deloc. L-am întîlnit pe șantier. Te-am prins.

— Așa e ? întrebă Penelope cu un glas tărăgănat. Nu sînt în stare să ghicesc cine ți-a dat această prețioasă bucățică de talaș.

— Nu, nu poți, spuse Irene înroșindu-se toată, și cînd sîngele i se urca în obraji, îi stătea tare bine. Și nu ar fi greu să ghicești, ai putea foarte ușor. Și își ținea frumoșii ochi îndreptați spre sora ei, dorind să o înduplece parcă să meargă mai departe cu tachinatul, iar Penelope continuă comedia cu răbdarea pe care numai femeile o au pentru asemenea lucruri.

— Ei bine, n-am decît să încerc, dacă nu-i altceva nimic de făcut. Dar nu știam că este moda să oferi bucățele de talaș în loc de flori. Probabil însă că are o anumită întrebuințare. Cînd se usucă pot fi folosite ca surcele pentru

aprint focul, în timp ce florile vestejite nu-s bune de nimic. Poate că o să ajungă să ți le trimită cu butoiul.

Irene rîse încîntată de aceasta.

— O, Pen, o să-ți spun cum s-au petrecut lucrurile.

— Deci, el ți-a dat-o ? Ei, bine, știi, nici nu mă interesează să aflu.

— Ba ai să asculți, chiar trebuie să asculți ! Irene se repezi spre sora ei, care se prefăcea că iese din cameră, și o împinse într-un fotoliu, silind-o să rămînă acolo. Stai aici, acum, și ascultă ! Trase un alt scaun și-l lipi de celălalt, apoi continuă : A venit și s-a așezat pe căprior lîngă mine.

— Cam tot atît de aproape cît ești tu de mine acum ?

— O, afurisită ce ești, o să-ți dau vreo două de n-ai să le poți duce. Nu, la distanța cuvenită. Și uite, aici, pe podea, era bucățica asta de talaș, pe care o loveam mereu cu umbrela.

— Pentru a-ți ascunde emoția ?

— Nu eram deloc emoționată. Mă simțeam foarte degajată. Și apoi mi-a cerut să-l las să țină bucățica de talaș cu piciorul, în timp ce eu continuam să o tot bat cu umbrela. Și i-am îngăduit.

— O, ce fată îndrăzneată, i-ai spus că poate ține spirala pentru tine.

— Și apoi... și apoi, continuă Irene, fixîndu-și privirile în gol și pierzîndu-se în beatitudinea amintirilor, și apoi... da, apoi, l-am întrebat dacă-i place mirosul de talaș din brad. Și atunci l-a ridicat spunînd că seamănă cu o floare. Și m-a întrebat dacă mi-o poate oferi, știi, așa doar în glumă. Am luat-o și am prins-o în cordon. Și am rîs de

n-am mai putut, ne cuprinsese o veselie în toată regula. O, Pen, ce crezi, de ce-a făcut-o ? Dintr-o dată se agăță de gîtul sorei ei și-și ascunse fața-i arzătoare pe umărul acesteia.

— Era cîndva o carte despre semnificația florilor. Dar n-am știut niciodată prea mult despre talaș și nu pot să spun exact...

— O, Pen, taci ! Și Irene acum nu mai rîdea și începuse să plîngă în brațele sorei ei.

— Ce-i cu tine, Rene ? strigă cea mai mare.

— Știi că nu s-a gîndit la nimic, nu-i pasă deloc de mine. Mă urăște, mă disprețuiește. O, ce trebuie să fac ?

O urmă de îngrijorare trecu pe chipul sorei mai mari, în timp ce o mîngîia pe Irene. Dar imediat, îi reveni cheful de glumă :

— Ei, bine, Rene, nu ai nimic de făcut. Asta e avantajul pe care îl au fetele, dacă poate fi numit avantaj. Nu sînt prea sigură însă.

Cînd își înalță capul, își îndreptă numaidecît privirea spre oglindă, care acum, cînd furtuna trecuse, o arăta și mai strălucitoare. Irene rîse printre lacrimi. Părea că imaginea din fața ochilor îi dădea forță.

— Trebuie să fie îngrozitor să ai de făcut ceva, spuse ea, surîzînd propriului ei chip din oglindă. Nu înțeleg cum pot fi unele fete în stare să întreprindă ceva.

— Unele nici nu sînt în stare, mai ales atunci cînd au alături o frumusețe uluitoare.

— O, fugi de aici, Pen, știi prea bine că nu-i chiar așa. Ai o gură cu adevărat drăguță, adăugă ea gînditoare, ur-

mărind trăsăturile din oglindă și apoi își țuguie buzele, privind efectul.

— E o gură folositoare, recunosc Penelope. Nu cred că aş putea să mă descurc fără ea acum. Am avut-o atât de mult timp.

— Are o expresie nostimă. Intocmai replica privirii din ochii tăi, ca și cum ar fi gata să spui ceva nostim. Domnul Corey spunea că, de când te-a văzut prima dată, a știut că ești plină de umor.

— E posibil oare ? Așa trebuie să fie, dacă Marele Mogul * a spus-o. De ce nu mi-ai spus însă din timp, și m-ai lăsat să mă comport ca o persoană oarecare ?

Irene rîse ca și cum i-ar fi plăcut s-o vadă pe sora ei primind laudele lui în acest fel. Eu am o gură atât de țea-pănă și forțată, spuse ea, făcînd o mișcare cu buzele în jos apoi privind-o cu îngrijorare.

— Sper că nu ți-ai luat mutra asta cînd ți-a oferit talasul ? Dacă ai făcut-o, nu cred că ți-ar mai da vreodată o altă așchie.

Gura severă izbucni într-un rîs plăcut, apoi o sărută pe Penelope pe obraz.

Gata, ajunge, uricioasă mică ce ești ! Nu am de gînd să te văd că mă accepți, mai înainte ca eu să te asigur că sînt la dispoziția ta. Se eliberă din îmbrățișarea sorei ei și fugi în jurul camerei. Irene o urmări, simțînd nevoia de a-și sprijini capul pe umărul ei, din nou.

— O, Pen ! O, Pen ! strigă ea.

* Suveranul imperiului mongol.

Ziua următoare, din prima clipă cînd rămase singură cu fiica ei mai mare, doamna Lapham o întrebă, ca și cum ar fi știut sigur că Penelope o interogase pe Irene.

— Ce era cu talașul acela prins în cordonul Irenei ieri ?

— O; o prostie de a ei cu domnul Corey. I l-a dat cînd au fost împreună acolo, la casa cea nouă. Penelope evită să-și ridice privirea, pentru a n-o întîlni pe cea a mamei.

— La ce crezi că s-a gîndit cînd i l-a dat ?

Penelope îi repetă doamnei Lapham istorisirea Irenei, în timp ce mama asculta nu prea încîntată de cele ce auzea.

— Nu pare că e vorba de un flirt, spuse, în cele din urmă. Apoi, după cîteva momente de gîndire : Irene este o fată cum nu se mai află de bună și frumusețea ei e perfectă. Dar aș urî ziua în care una din fetele mele s-ar mări pentru frumusețea ei.

— Poți să fii pe pace, mamă, în privința mea.

Doamna Lapham zîmbi jalnic.

— Nu-i egală cu el. Pen. M-am îndoit de asta de la început și mă roade din ce în ce mai mult de atunci acest gînd. Irene nu are destulă minte.

— Nu știam că un băiat se îndrăgostește de inteligența unei fete, spuse Penelope liniștită.

— O, nu, nu e deloc îndrăgostit de Irene, dacă ar fi așa nu ar avea nici o importanță inteligența.

Penelope nu luă în seamă contradicția :

— Poate că totuși e prins de ea.

— Nu, spuse doamna Lapham. Îi face plăcere cînd o vede. Dar nu caută s-o întîlnească.

— Nu are nici un prilej, iar tu nu-l lași pe tata să-l aducă aici.

--- Ar găsi prilej să vină și singur, dacă ar vrea, spuse mama. Dar nu-i destul de preocupat de ea pentru a o face. Cum se despart, nu se mai gîndește deloc la ea. E un copil. Irene este un copil bun și asta o voi spune-o întotdeauna, dar nu-i nimic mai mult decît atît. N-ar trebui să se mai gîndească la el.

— Cred că nu-i chiar atît de ușor.

— Sigur că nu. Și-acum, i-a intrat lui taică-tău în cap să aibă relații cu ei și se va face luntre și punte să-și îndeplinească dorința. Îmi dau seama că numai la asta se gîndește.

— Colonelul știe una și bună doar, observă fata, uitîndu-se, de unde stătea, la maică-sa.

— Mai bine nu-i întîlneam niciodată, spuse cu amărăciune doamna Lapham. Cum aș fi vrut să nu ne fi apucat de construcția casei ! Mai bine n-ar fi intrat în întreprinderea tatei.

— Ei, bine, mamă, acum e prea tîrziu, poate că nu-i chiar atît de rău cum gîndești.

— Ei, da, în orice caz trebuie să facem față, răspunse doamna Lapham cu vechea resemnare specifică yankeilor.

— O, da, trebuie să-i suportăm, spuse Penelope, cu acel ciudat fatalism modern american.

X

Era pe la sfârșitul lui iunie, aproape de începutul lui iulie, cînd Corey își reluă viața la Boston, unde vara trece pe nesimțite. Dacă pleci din oraș devreme și te întorci în octombrie, ți se pare că vara e foarte lungă, dar, dacă rămii pe loc, trece repede și, privită în zborul ei, pare de nici măcar o lună. Deși sînt zile îngrozitoare, cea mai mare parte a timpului este răcoare, atunci cînd adie o boare dinspre est, care umple sufletul de o încîntătoare prospețime. Mai sînt și zile cu cer acoperit, zile cenușii, cînd suflă vîntul dinspre vest, iar în aer se simte suflul toamnei timpurii, și fișîitul cosașilor de pe terenurile virane din cartierul Back Bay se împreună cu acel al greierilor, în timp ce trecătorul care-și poartă pașii pe Mount Vernon Street este fermecat de priveliștea copacilor cu frunze îngălbenite și simte pătrunzîndu-i în suflet o ușoară melancolie. Omizile îmbuibate cu resturile florilor de tei prind să-și țeară în jur lințoliul pe zidurile de cărămidă, vestind astfel, pe la mijlocul lui iulie, trecerea verii ; și de îndată ce ai intrat

în august, nici nu știi când s-a scurs toată luna și pe ne-așteptate sosește și septembrie, încît cel care își petrece aceste luni în oraș, abia mai are timpul să-și dea seama cum arată Bostonul în perioada de vară.

Singurul semn caracteristic este doar absența persoanelor cunoscute. Iată unul dintre lucrurile care făceau ca Bostonul să aibă pentru Bromfield Corey o deosebită atracție, în lunile de vară ; pentru fiul lui, dacă avea unele temeri în privința vieții pe care o începuse atît de hotărît, era o adevărată ușurare că nu se afla nici țipenie de om ca să-l admire sau să-l compătimească. Pînă cînd toată lumea se va întoarce în oraș, legătura lui cu proprietarul vopselelor minerale se va fi învechit, va deveni o poveste al cărei ecou se va mai auzi ici-colo, cu sau fără surprindere, și va fi considerată cu diferite grade de indiferență. În oricare societate, capacitatea unui om născut și crescut în mijlocul ei ajunge să fie bine stabilită pînă la vîrsta de 26 de ani. La Boston, asemenea apreciere se face cu mare grijă și minuțiozitate, încît această mentalitate poate surprinde pe cei ce nu sînt din partea locului, pătrunși de credința comună că locuitorii din Boston se admiră unii pe alții orbește. Calitățile cuiva sînt foarte amănunțit examinate în Boston, așa după cum, fără îndoială, se întîmplă și la Florența sau la Atena, chiar dacă pînă în cele din urmă acolo se dădea dovadă de oarecare îndurare, atîta timp cît omul respectiv, cu toate limitele, era totuși un atenian sau un florentin. Și la Boston, din aceeași rațiune, putea să se manifeste îngăduință. Capacitatea lui Corey fusese apreciată la colegiu și el nu dăduse lumii din care făcea parte motiv să-și schimbe părerile de atunci. Era

etichetat ca o persoană energică, puțin nehotărîtă, ce-i drept, în ceea ce privește scopul pe care-l urmărea, avea însă acel dram de inspirație necesar unui om ca să nu fie considerat chiar foarte obișnuit. Dar asta nu se datora vreunei calități intelectuale remarcabile, căci avea o minte simplă și simț practic, ci unei anumite combinații de trăsături sufletești, care făceau ca oamenii să aibă încredere în el, iar femeile să spună că-i blînd. Un astfel de cuvînt exprimă pentru ele o seamă de însușiri greu de definit. Unele, mai agitate și mai arțăgoase, spuneau că Tom Corey era cît se poate de blînd, dar probabil că nu se gîndeau decît la înțelesul propriu-zis al cuvîntului. Nici un părinte nu avea, ca Bromfield Corey, un fiu care să-i semene mai puțin. Nimeni nu putea să-și amintească dacă Tom Corey ar fi spus vreodată un lucru plin de duh, și totuși umorul și subtilitățile tatălui nu erau mai bine înțelese de altcineva decît de fiul său. Mintea lui clară, îndreptată spre lucruri practice, era în stare să reflecte totul cu o luciditate admirabilă. Asta făcea ca Tom Corey să fie iubit de toți. Într-un oraș unde oamenii aveau toate motivele să dorească a fi strălucitori, cineva care nu nutrea o asemenea dorință și nu făcea nici un efort pentru a fi popular putea fi acceptat aproape în unanimitate, iar cei care îl admirau și se bucurau de Bromfield Corey îl iubeau și pe fiul lui. Cînd se ajungea să se examineze mai îndeaproape firea lui Tom Corey, așa cum se întîmplă într-o societate unde rubedeniile fiecăruia sînt cunoscute pînă la cel mai îndepărtat grad, nu se putea afirma că blîndețea o moștenise de la maică-sa, pentru că nici Anna Bellingham și nimeni din familia ei, deși aveau puritatea

și corectitudinea unui bloc de gheață. nu se putea lăuda cu asemenea calitate, de fapt, fiul o moștenise de la tatăl său, care însă nu și-o manifesta vizibil, nici măcar în modul de a vorbi.

Bunul-simț și înclinarea spre practică erau atât de accentuate, încât Corey se afla doar la un pas de platitudine ; acestea le moștenise de la maică-sa. Privite însă mai stăruitor, se putea vedea că nu meritau o analiză adâncă.

În timp ce vara se scurgea, Tom își vedea metodic de ocupația lui, ca și cum aceasta ar fi făcut parte integrantă din propria-i viață, împărțând libertatea și singurătatea de holtei a tatălui său și așteptând cu răbdare întoarcerea mamei și a surorilor, în toamnă. O dată sau de două ori găsi chiar timp să dea o fugă pînă în Mount Desert, pentru a le vedea ; aflînd că cei de la New York și Philadelphia dau năvală pretutindeni, avu motive să regrete casa de la Nahant, vîndută mai de mult la stăruințele sale. Cînd se întoarse, se dăruia cu și mai mare devotament activității, care era mai mult exemplară decît necesară, căci Lapham nu-i făcuse nici o interdicție în privința scurtelor absențe și nici nu-i stabilise un stagiu de ucenicie în birou, înainte de a porni în misiunea sa către America de Sud, pe la începutul iernii.

Data acestei călătorii nu fusese încă fixată.

Vara era un sezon mort pentru vopsele, ca și pentru toate celelalte produse. Pînă în toamnă, cînd lucrurile se vor mai înviora, așa cum spusese Lapham, acesta își consuma cea mai mare parte a timpului urmărind construcția casei. Niciodată colonelului nu-i fuseseră familiare problemele legate de artă și simțea o adevărată satisfacție că le

putea înțelege acum. Îi era foarte recunoscător pentru aceasta arhitectului, omul atât de plin de fantazie. La început, acesta se temuse de înfringeri mortale și victorii dezastruoase în întâlnirile cu noul său client. Dar nu cunoscuse încă pe cineva care putea să fie atât de ușor convins de necesitatea unei cheltuieli ca Lapham. Era de ajuns ca acesta să înțeleagă sau să simtă că ceea ce va rezulta va fi frumos și numaidecît era gata să plătească.

În mîndria lui de om simplu, credea că anumite lucruri asupra cărora i se atrăgea atenția le văzuse el însuși sau chiar le concepuse. În oarecare măsură, arhitectul părea că împărtășește amăgirea lui Lapham și-l declară, fără să fie constrîns de ceva, plin de sugestii. Împreună hotărău să astupe unele ferestre aici, să zidească altele dincolo, schimbau uși și culoare, dărimau cornișe și ridicau altele noi, de un format diferit, experimentau tot felul de moduri de decorări scumpe și ajungeau la lucruri extravagante în chestiunile de finisaj. Doamna Lapham, la început, ispitită de înclinarea caracteristică femeii de a se aventura în domenii necunoscute, se îngrozea de felul în care soțul ei arunca banii cu nepăsare și nu-i îngăduia să depășească o anumită limită. El însă încerca să o convingă că o economie clarvăzătoare dicta cheltuielile și că banii investiți în casă puteau fi recuperați oricînd, prin vînzare. Dar ea rămînea neconvinsă.

— Nu vreau să ajungi să o vinzi. Și, oricum, ai vîrit mai mulți bani în casă decît ai putea scoate vreodată, numai dacă nu vei găsi vreun nătăflet ca tine care să o cumpere, și asta nu-i deloc probabil. Nu, domnule, te oprești la o sută de mii și nu te lăsa stors nici o centimă

mai mult. Ești complet vrăjit de acest tip. Ți-ai pierdut capul, Silas Lapham, și dacă nu ai grijă, o să-ți pierzi și banii.

Colonelul rîse, îi plăcea să o audă vorbind astfel și în sinea sa promise să reziste un timp arhitectului.

— Dar nu-i cazul să fii îngrijorată, Pert. Singura problemă este doar ce să facem cu banii. Pot să-i reinvestesc. Nu am avut niciodată ca acum un venit atît de mare la dispoziție.

Cheltuiește-i, atunci, dar nu-i arunca ! Și cum ai ajuns, oare, Silas Lapham să ai atît de mulți bani, încît nici să nu știi ce să faci cu ei ? adăugă ea.

— Am cîștigat la bursă, în ultimul timp.

— La bursă ? De cînd te-ai apucat să-ți cîștigi existența din jocuri de noroc ?

— Jocuri de noroc ? Ce jocuri de noroc ? Cine a spus că-s jocuri de noroc ?

— Tu ai spus-o de mai multe ori.

— O, am cumpărat și am vîndut în limita sumei pe care o aveam depusă la agentul de schimb. Dar asta a fost o tranzacție „bona fide“. Am cumpărat la 43 pentru investiție și am vîndut la o sută șapte, și, în ambele cazuri, banii s-au înmulțit.

— Știi, mai bine ar fi să nu te mai ocupi de afaceri de bursă, spuse soția, cu acel conservatorism caracteristic femeii. Data viitoare o să cumperi la o sută și o să vinzi la 43. Și atunci unde o să ajungi ?

— Lefter, admise colonelul.

— Rămii mai bine la vopseaua ta.

Și asta i-a plăcut colonelului și a râs din nou, cu aceeași ușurință caracteristică omului care știe ce face. Cîteva zile mai tîrziu, a venit la Nantasket, cu un aer radios, pe care-l avea ori de cîte ori întreprindea o afacere bună și îi era necesară simpatia soției sale. Nu a scos nici un cuvînt cu privire la cele petrecute, pînă cînd nu a rămas singur cu doamna Lapham, în camera ei. Toată seara a fost foarte vesel și a făcut cîteva glume, despre care Penelope nu a mai spus nimic ; doar o întîmplare specială putea să le scuze, toți înțelegeau prea bine aceste stări ale lui.

— Ei bine, ce-i, Silas ? întrebă soția, cînd sosi momentul potrivit. Vreo nouă mărime care dorește să intre în afaceri cu tine ?

— Ceva mai bun decît atît.

— Aș putea să mă gîndesc la multe lucruri mai bune, spuse soția cu un oftat plin de amărăciune. Ce s-a întîmplat de data asta ?

— Am avut o vizită.

— A cui ?

— Ghicește !

— Nu știi, nu vreau să-mi bat capul.

— Rogers.

Doamna Lapham își așeză mîinile în poală și rămase cu ochii holbați la surîsul de pe chipul lui Lapham, așa cum stătea acolo, în fața ei.

— Nu-ți trece doar prin minte să glumești cu astfel de lucruri. Si, spuse ea pe un ton cam aspru, și nu cred că te poți distra cu acest subiect în lipsa unor vești bune. Nu

știu ce miracol s-a întâmplat, dar dacă poți, spune repede...
Apoi se opri arătînd că nu mai avea nimic de adăugat.

— Dar, Përsis, continuă soțul, cu tonul acela plin de evlavie pe care-l putea auzi doar cînd vorbea despre virtuțile vopselei sale. A venit să împrumute bani de la mine și i-am dat. Asta-i, pe scurt. Dacă vrei să știi mai mult...

— Continuă, spuse soția, cu o răbdare plină de bunătate.

— Ei bine, Pețt, niciodată în viața mea nu am fost atît de surprins ca atunci cînd l-am văzut intrînd în biroul meu.

— Nu-i de mirare.

— Era și el tot atît de încurcat ca și mine. Am rămas, așa, acolo, amîndoi cu gura căscată, uitîndu-ne unul la altul, și nu mi-a trecut prin minte nici măcar să-i spun să stea jos. Nici nu mai știu cum am ajuns să ne venim în fire și nu-mi amintesc măcar nici ce mi-a spus despre venirea lui la mine. M-a informat că pusese mîna pe un patent pe care dorea să-l aplice pe scară mare, și iată-l, are nevoie de mine să-i pun la dispoziție fondurile necesare.

— Continuă, spuse doamna Lapham, cu o voce și mai guturală.

— Nu am avut niciodată față de Rogers sentimentele pe care le ai tu, dar știu ce ai simțit întotdeauna și mă tem că l-am surprins cu răspunsul meu. Adusese o mulțime de acțiuni de garanție.

— Nu le-ai luat, Silas ? întrebă soția.

— Ba da, răspunse Lapham. Stai puțin ! Am pus la cale afacerile și apoi am revenit la vechea noastră poveste și am luat-o de la început. Și după ce am depănat totul

din nou, am bătut palma. Niciodată, cînd am strîns mina cuiva, nu mi-a făcut atîta plăcere ca acum.

— Și i-ai spus, Silas, că ești vinovat față de el ?

— Nu, răspunse colonelul prompt, căci nu sînt ! Și încă înainte de a termina discuția, cred că și-a dat și el seama că nu am nici o vină.

— N-are importanță, dar aveai ocazia să-i spui ceea ce-ți stătea pe suflet.

— Nu m-am simțit niciodată vinovat, persistă colonelul. I-am împrumutat banii și i-am păstrat acțiunile, iar el a obținut de la mine ce-a dorit.

— Înapoiază-i acțiunile !

— Nu, nici prin minte nu-mi trece. Rogers a venit cu gînd să împrumute. N-a venit să cerșească. N-ai motiv să te frămînți din cauza acțiunilor lui. Au să crească, dar acum sînt foarte scăzute și cred că nici o bancă nu le-ar primi ca garanție. Trebuie să le păstrez pînă cînd vor crește. Sper că ești satisfăcută acum, Persis, spuse soțul, uitîndu-se la ea pătruns de dorința firească de a-și primi răsplata pentru o faptă bună. I-am împrumutat banii pe care m-ai oprit să-i cheltuiesc pe casă.

— Într-adevăr, Si ? Ei bine, sînt mulțumită, spuse doamna Lapham cu o voce adîncă, tremurîndă. Dumnezeu a fost bun cu tine Silas, continuă ea cu solemnitate. N-ai decît să rizi dacă vrei. N-aș putea spune că ai în general prea mult de la providență, dar de data asta știu că a intervenit foarte serios. Nu le este dată întotdeauna oamenilor posibilitatea să-și răscumpere greșelile față de cei împotriva cărora le-au comis. M-am temut că o să mori

înainte de a avea șansa asta, dar ți-a fost dat să trăiești ca să-ți poți răscumpăra păcatele față de Rogers.

— Mă bucur că mi-a fost dat să trăiesc, spuse Lapham cu încăpăținare, dar nu ca să-i cer iertare lui Milton K. Rogers. Și dacă Dumnezeu mi-a dat zile doar pentru asta...

— O, n-ai decît să tot spui ce-ți place, Si, acum după ce ai făcut-o, n-o să te opresc. Ai curățat singura pată, ai îndepărtat ultimul fir de praf pe care îl aveai, și acum sînt satisfăcută.

— N-a fost niciodată vreo pată, susținu Lapham, folosind din ce în ce mai mult limbajul său needucat, obișnuit. Și ce făcui acum pentru tine fu, doar, Persis !

— Eu îți mulțumesc pentru liniștea sufletului tău.

— Cred că totul e-n regulă în ceea ce mă privește.

— Si, aș vrea să-mi promiți un singur lucru.

— Parcă spunea-i că ești satisfăcută ?

— Da, sînt, dar vreau să-mi promiți un singur lucru : că nu te vei lăsa ispitit de nimic și că nu vei ajunge niciodată să-l sîci pe Rogers pentru banii aceia, indiferent ce se întimplă, chiar dacă ar fi să-i pierzi pe toți. Promiți ?

— Nici nu mă gîndesc să-l constring. Asta mi-am spus de fapt de cînd i-am împrumutat. Sînt bucuros să știu că necazul acela vechi s-a șters astfel. Nu cred că i-am făcut vreun rău lui Rogers, cîndva. Niciodată nu mi-a trecut prin minte așa ceva. Dar dacă i-aș fi greșit, apoi sînt dispus, chiar dacă nu văd nici un ban înapoi, să consider că a fost o înveială onestă.

— Ei bine, asta-i totul, adăugă soția.

N-au sărbătorit reconcilierea cu vechiul inamic — căci așa îl considerau tot timpul, din momentul în care a încetat de a mai fi un aliat —, prin nici un fel de bucurie sau efuziune sentimentală. Nu era în obiceiul lor să se sărute sau să se îmbrățișeze într-un asemenea moment, n-ar fi fost o atitudine stoică nici pentru bărbat, nici pentru femeie. Doamna Lapham era satisfăcută că a putut să-i spună soțului ei că își făcuse datoria, și el, la rîndul lui, era bucuros văzînd-o mulțumită. Totuși, înainte de a adormi, Doamna Lapham mai adăugă cîteva cuvinte. Ea îi arată că întotdeauna se temuse că atitudinea lui egoistă față de Rogers reprezenta o dovadă a slăbiciunii de caracter și că rămăsese mai puțin apt să reziste oricărei tentații. Iată de ce era frămîntată. Acum știa că nu va mai avea nici o grijă.

De data asta, Lapham nu-și mai tăgădui, în mod explicit, vina.

— Acum totul este de domeniul trecutului, s-a terminat, nu mai vreau să te mai gîndești la nimic.

Colonelul era dintre acei oameni care știau să tragă foloase din orice împrejurare, așa că nu pierdu ocazia să profite de faptul că se afla iar în grațiile soției sale și, cînd se duse în oraș, îl aduse pe tînărul Corey la masă. Într-o astfel de împrejurare, doamna Lapham îi trecu cu vederea gestul. Penelope declară că, admirînd îndrăzneala colonelului, dar și toleranța mamei sale, nu se simțea în stare, în acea seară, să țină de urît oaspetelui, dar făcu tot ce putu.

Irene prefera să asculte mai curînd pe ceilalți vorbind între ei, decît să discute și ea, iar cînd sora ei se afla în

apropiere, simțea nevoia să-i ceară confirmarea pentru tot ce spunea. Se mulțumea cu frumusețea ei și stătea așa, privindu-l pe tinăr, și ascultind spiritele sorei ei. Rîdea și se uita mereu la Corey, pentru a se asigura că o înțelege. Cînd ieșiră pe terasă ca să privească luna ogîndindu-se în apă, Penelope porni în frunte, în timp ce Irene venea în spatele ei. De fapt nu prea se uitară la lună. Băiatul se urcă pe balustrada terasei, în timp ce Irene se așeză în unul din balansoarele vopsite în roșu, de unde putea să-l privească atît pe el, cît și pe sora ei, care stătea aplecată, cu un aer nepăsător, și vorbea fără încetare. Tonul glasului ei melodios, încet, era încîntător. Cînd, uneori, întorcea capul sau ridica privirile, razele lunii îi cădeau pe față, luminînd-o. Atunci, de pe chipul ei se desprindea un farmec adînc, care atrăgea privirea lui Corey. Tot ceea ce spunea era fără pretenție și nu pretindea nici un efort deosebit, glumele ei nefiind chiar pline de duh. Povestea cînd despre un fleac, cînd despre altul, schița caracterul unor persoane care au interesat-o cîndva, sau le făcea portretul, iar atunci, nimic nu părea să fi scăpat observației ei. Uneori mima, dar foarte puțin, sugera doar cîteva trăsături și apoi, restul decurgea în mod firesc, ca și cum nu mai era necesară intervenția ei. Rămînea serioasă. Cînd însă Corey rîdea, lăsa să se audă un zgomot ușurel din gîtlej, de parcă se bucura că acesta se amuza, și apoi continua.

Colonelul, rămas singur cu soția sa pentru prima oară de cînd se întorsese din oraș, se grăbi să i-o ia înainte cu vorba.

— Ei bine, Pert, să știi că am aranjat totul cu Rogers și sper că vei fi satisfăcută să afli că îmi datorează 20 000 de dolari și că am garanții de la el pentru a patra parte din această sumă, dacă aș fi forțat să vînd acțiunile lui.

— Cum a ajuns să vină aici cu tine ? întrebă doamna Lapham.

— Cine, Rogers ?

— Domnul Corey.

— Corey ? O, spuse Lapham, prefăcîndu-se că nu-i trecuse prin cap că ar fi putut fi vorba de Corey. El a propus.

— Într-adevăr, rîse ea cu ironie, dar totuși amabil.

— Așa-i, protestă colonelul. Tocmai discutam o anumită problemă, chiar înainte de a pleca, m-a însoțit pînă la debarcader și apoi m-a întrebat dacă-i permit să meargă cu mine ; în acest caz, s-ar întoarce cu vaporul următor. Bineînțeles că nu puteam să-l las să facă așa ceva.

— Foarte bine pentru tine că nu ai fi putut.

— Și nu am avut altceva de făcut decît să-l aduc aici la ceai.

— Desigur.

— Dar nu are de gînd să stea peste noapte aici, numai — dacă, bineînțeles, bîlbii Lapham, dorești tu să rămînă.

— Evident că doresc. Presupun că va sta.

— Știi prea bine cît de aglomerat este întotdeauna ultimul vapor, iar acum nu mai poate lua un altul.

Doamna Lapham rîse de micul lui vicleșug.

— Sper că vei fi tot atît de satisfăcut, Si, dacă în cele din urmă se va vedea că nici măcar nu o dorește pe Irene.

— Fugi de aici, de ce tot discuți mereu chestia asta ? stăruie colonelul. Apoi rămase tăcut, iar chipul său necioșit, cu trăsături adânci, robuste, era încruntat și concentrat.

— Ascultă, strigă soția, trezindu-l din starea de absență în care se afla. Îmi dau prea bine seama cum te simți și sper că îți vei aminti pe cine trebuie să condamni.

— O să risc, spuse Lapham, cu acea încredere specifică omului obișnuit cu succesul.

De pe terasă pătrundea prin ferestrele închise glasul târăgănat al Penelopei, întretăiat de risul vesel al Irenei și de hohotele de ris ale lui Corey.

— La ascultă, spuse tatăl umflându-se în pene cu o satisfacție ce nu putea fi exprimată prin cuvinte. Fata asta poate vorbi pentru douăzeci de oameni. E mai grozavă decât un spectacol de circ. Mă întreb ce a mai născocit acum.

— Deapănă, probabil, din poveștile ei fantastice, sau cine știe ce mai istorisește despre unii și alții. Nu poate face nici un pas afară din casă fără să nu se întoarcă cu mai multe lucruri de povestit decât ar aduce o mulțime de oameni dacă ar veni din Japonia. Nu poate să vadă o persoană ridicolă și să nu găsească ceva de ris la ea, și nu cred că a venit vreodată cineva în casă, de când copilul ăsta a început să vorbească, despre care să nu aibă ceva de spus, să nu-i descopere anumite trăsături, care să te ajute să ți-o poți imagina perfect. Uneori aș vrea s-o opresc, dar când o cuprinde starea de veselie, nimic n-ar putea-o stăvili. Mă gîndesc că e mare noroc pentru

Irene că are pe Penelope, care-i distrează musafirul. Nici-odată nu am grijă cînd Pen este prezentă.

— Aşa-i, spuse colonelul. Cred că e mai cultivată ca oricare altă fată de seama ei. Ce zici, nu-i aşa ?

— Citeşte foarte mult, admise mama. Parcă tot timpul nu mai face altceva decît asta. Mă tem să nu se îmbolnăvească cumva. Uneori îmi vine să-i smulg cărţile din mîină. Nu ştiu dacă e aşa de bipe pentru o fată să citească atît, şi numai romane. N-aş vrea să-şi vire cine ştie ce în cap.

— O, presupun că Pen ştie să aibă grijă de ea, replică Lapham.

— Are destulă minte, dar nu e tot atît de practică cum e Irene. E cu capul în nori, este ceea ce ai putea numi o visătoare. În timp ce Irene este trează, cu picioarele pe pămînt în fiecare clipă. Oricine le-ar vedea pe aceste două fete împreună, atunci cînd trebuie ceva de făcut sau de luat o hotărîre, în nouă cazuri din zece, ar spune că Irene este cea mare. Numai cînd încep să vorbească se vede că Pen are de două ori mai multă minte decît Irene.

— Ei bine, spuse Lapham, lăsîndu-se pe spate, în scaun, într-o stare de supremă mulţumire. Ai văzut vreodată fete mai drăguţe ?

Doamna Lapham rise.

— Nu sînt mai breze decît altele.

— Nu, cinstit acum !

— O, da, sigur, nu fi chiar aşa încrezut, Si.

Tinerii intrară în casă, iar Corey aminti că-se apropia ora plecării ultimului vapor. Doamna Lapham stărui să

rămină, dar el persista în hotărîre. Nu acceptă să plece cu trăsura colonelului, spunînd că preferă să meargă pe jos. Odată ieșit afară, se îndreaptă de-a lungul coastei, peste poteca nisipoasă, spre vaporul tocmai ancorat în golf. Din cînd în cînd se oprea din mersul său grăbit, așa cum face un bărbat a cărui minte este învălmășită de bucurie, și apoi pornea iarăși cu un pas repede.

— E încîntătoare! își spuse în sînea sa, și avu impresia că vorbise chiar cu glas tare. Se trezi că mergea prin nisipul gros, departe de potecă, și se întoarse la vapor cu o clipă înainte de plecarea acestuia. Cînd încasatorul veni și-i ceru taxa, se uită la el radios, în lumina lanternei acestuia, cu un surîs pe care îl avea de mult timp pe față și care făcea ca obrazul să-i pară crispat. La un moment dat, cîțiva pasageri care stăteau lîngă el se îndepărtară, parcă speriați, și atunci își dădu seama că risese tare.

XI

O încruntare îi îndepărtă zîmbetul de pe chip, dar Corey nu-și dădu seama de asta decît în clipa cînd ajunse acasă și tatăl său îl întrebă :

— N-au prea mers lucrurile bine, azi, în secția ta de arte frumoase, Tom ?

— O, nu, nu, spuse fiul, descrețindu-și pe moment fruntea și începînd să suridă din nou. Mă gîndeam doar dacă nu cumva ai dreptate și că ar fi bine să-l întilnești pe colonelul Lapham cît mai curînd.

— A făcut el vreo aluzie într-un fel ? întrebă Bromfield Corey, lăsînd cartea de o parte și cuprinzîndu-și în mîini genunchiul slab.

— Nu, nici gînd, se grăbi tînărul să răspundă. Pur și simlu mă întrebam dacă nu s-ar putea să pară că intenționat nu vrei să-l cunoști.

— Ei bine, Tom, știi doar că am lăsat asta cu totul pe seama ta.

— O, da, desigur, și n-am vrut să te prăsez în nici un fel.

— Tu ai în sine spiritul Bostonului mult mai mult decît îl am eu. Am așteptat să iei o hotărîre, fiind pe deplin încredințat că vei ști exact cum și cînd trebuie să acționezi. Dacă aș fi fost lăsat în voia impulsurilor mele necontrolate, probabil că m-aș fi dus să-l vizitez pe patronul tău imediat. Cred că numai tata ar fi găsit o modalitate să arate ce așteaptă de la niște oameni care s-ar fi aflat în aceeași situație față de el, ca noi față de colonelul Lapham.

— Crezi că da ? întrebă tînărul.

— Da, dar nu pretind nici pe departe să-mi inchipui că aș fi o autoritate în asemenea chestiuni. Mă las întotdeauna pe seama mamei și a voastră, copii.

— Îmi pare foarte rău. Nu-mi inchipuisem că ți-am nesocotit judecata. N-am dorit decît să te scap de o formalitate care după mine nu era încă necesară. Îmi pare foarte rău, spuse el din nou și de data asta cu un regret încă și mai adînc. N-aș fi vrut să par nepăsător față de un om care a avut atîta considerație față de mine. Sînt cu toții foarte amabili.

— Cred, spuse Bromfield Corey — cu o satisfacție pe care nici un vîrstnic nu și-o poate reprima cînd infirmă judecata unui tînăr —, că n-o să fie prea tîrziu dacă aș merge cu tine la birou mîine dimineață.

— Nu, nu, nu m-am gîndit că ar trebui să reacționez imediat.

— Dar nimic nu mă poate împiedica să fac ceva, atunci cînd m-am hotărît, spuse tatăl cu plăcerea celor slabi din

fire atunci cînd își recunosc slăbiciunea. Cum merge construcția la casa lor ?

— Cred că se vor muta înainte de Anul nou.

— Vor fi o prezență importantă pentru lumea bună ?
întrebă Bromfield Corey cu o seriozitate desăvîrșită.

— Nu înțeleg exact ceea ce vrei să zici, spuse fiul oarecum stînjedit.

— A, dar văd că totuși înțelegi, Tom.

— Nimeni nu poate tăgădui că toți sînt oameni cu bun simț și cu idei sănătoase.

— O, nu, nu-i de ajuns. Dacă înalta societate ar primi pe toți oamenii cu bun simț și cu idei sănătoase, ar depăși capacitatea de asimilare a membrilor ei cei mai activi. Nici chiar conștiinciozitatea mamei tale nu ar putea să-i cuprindă. Societatea este cu totul altceva decît bunul simț și ideile sănătoase. Evident, se bazează pe acestea, dar acea aureolă inefabilă, delicată, fermecătoare, pe care toți o cunoaștem, cere calități deosebite. Au oare prietenii tăi aceste calități care pot fi simțite, dar sînt de nedefinit ? Fiul rise.

— Ca să-ți spun adevărul, nu cred că au măcar cele mai elementare idei despre viața de societate, așa cum o înțelegem noi. Nu cred că doamna Lapham a dat măcar o dată o masă.

— Și asta cînd au atîția bani, suspină tatăl.

— Presupun că nu le stă în obicei nici măcar să bea vin la masă. Cred că, atunci cînd nu beau cafea sau ceai, pe masa lor se găsește pur și simplu apă chioară.

— Oribil ! spuse Bromfield Corey.

— Mi se pare că tocmai asta îi definește.

— O, da, sînt o seamă de oameni care oferă dineuri și nu poți să-ți dai seama că n-au avut această deprindere dintotdeauna, dar pe acești oameni, care încă n-au dat o masă, cum ar putea să-i asimileze înalta societate?

— Lumea bună digeră o mulțime de oameni, spuse tî-nărul.

— Da, dar aceștia au adus întotdeauna un fel de sos picant cu ei. După cît mi se pare, prietenii ăștia ai tăi n-au nimic asemănător.

— Nu știu ce să spun despre ei, preciză fiul.

— Aș crede că e vorba de o aromă simplă, nativă. Dar nu la asta mă gîndesc. Ei bine, n-au altceva de făcut decît să cheltuiască. Nu există o altă modalitate pentru ei de a-și croi drum în societate. Trebuie să-l facem pe colonel membru la clubul „Ten O’Clock“, și astfel să fie trecut pe lista celor doritori să primească invitați. Oricine poate oferi un dineu mare. Da, văd o licărire de speranță pentru el în această direcție.

Dimineața, Bromfield Corey își întrebă fiul dacă poate să-l găsească pe Lapham la biroul lui pe la ora 11.

— Cred că încă și mai devreme. N-am sosit niciodată înaintea lui. Mă întreb dacă portarul nu vine și el mai tîrziu.

— Ei bine, atunci poate mai curînd am merge împreună.

— Sigur, dacă dorști, răspunse fiul cu oarecare rezervă.

— Singura întrebare ce se pune este dacă lui îi va face plăcere.

— Cred că da.

Tatăl își dădu seama că fiul era foarte încântat.

Cînd cei doi sosiră la ușa lui, Lapham citea pe nerăsuflăte știrile de dimineață.

Ridică ochii de pe ziarul întins pe birou și apoi se sculă, prefăcîndu-se că nu știe cîne-i Corey.

— Bună dimineața, domnule colonel, spuse fiul, iar Lapham așteptă să-l audă vorbind mai departe. Vreau să vi-l prezint pe tata.

— Bună dimineața, răspunse Lapham și, întorcîndu-se spre Corey-tatăl, i se adresă pe un ton grav : Bună ziua, domnule, îmi pare bine. Luați loc, vă rog, și îi împinse un scaun.

Dădură mina și se așezară, iar Lapham îi spuse subalternului său : „Șezi“, dar tînărul Corey rămase în picioare, urmărindu-i cu un aer amuzat, puțin stînjinit față de cei doi, care acum se uitau unul la altul. Lapham își sili oaspetele să vorbească el mai întîi, tăcînd și așteptîndu-l pe acesta să înceapă.

— Mă bucur să vă cunosc, domnule colonel, și ar fi trebuit să vin mai devreme. Dacă tatăl meu ar fi fost în locul dumneavoastră, s-ar fi așteptat de la cineva ca mine să caute să vă cunoască imediat. Dar așa cum stau lucrurile, nu pot să mă simt chiar străin. Sper că doamna Lapham și fiica dumneavoastră sînt bine.

— Vă mulțumesc, răspunse Lapham, sînt foarte bine.

— Au fost foarte amabile față de soția mea.

— O, nu-i mare lucru. Doamnei Lapham îi face plăcere să fie de ajutor în asemenea situații. Doamna Corey și tînerele fete cum se simt ?

— Cînd am primit vești de la ele, spuneau că se simt bine ; nu sînt acum în oraș.

— Da, știu, spuse Lapham făcînd un semn în direcția tînărului Corey. Dacă nu mă înșel, domnul Corey i-a spus asta soției mele. Se lăsă apoi pe spate în scaun, hotărît să arate că schimbul unor asemenea politeți nu-l speria deloc.

— Da, Tom a avut plăcerea pe care sper că o voi avea și eu, să cunoască întreaga dumneavoastră familie. Cred că sînteți în măsură să-l faceți să fie util aici. Corey aruncă o privire în jur, apoi se uită la funcționari, în birourile lor despărțite prin zăbrele, în cele din urmă privirea oprindu-i-se asupra unei fete extrem de drăguțe, care bătea la mașină.

— Ei bine, domnule, cred că n-ar fi decît vina noastră dacă n-am face-o, răspunse Lapham, muindu-se acum cînd începuse să discute afaceri. Dar, fiindcă veni vorba, Corey, spuse el adresîndu-i-se tînărului în timp ce aduna cîteva scrisori de pe biroul său, iată aici cîte ceva pentru dumneata. Spaniolă sau franceză, cred.

— O să mă uit prin ele, spuse Corey, îndreptîndu-se spre biroul lui.

Tatăl făcu o tentativă să se ridice.

— Mai rămîneți, nu plecați încă, spuse Lapham, făcîndu-i semn să se așeze din nou. Am vrut numai să-l fao să plece o clipă de aici, nu vreau s-o spun în prezența lui, nu-mi place din principiu, dar de vreme ce m-ați întreat, pot să vă declar că n-am avut niciodată un tînăr asemenea fiului dumneavoastră. Nu știu dacă asta vă face plăcere sau nu.

— Mă bucură foarte mult, spuse Bromfield Corey. Sint foarte fericit, într-adevăr. Am avut întotdeauna impresia că există oarecare stofă în fiul meu, numai cu condiția să o poată valorifica. Și se pare că a intrat aici, la dumneavoastră, numai din dragoste pentru munca respectivă.

— S-a apucat de lucru urmînd o cale bună. Mi-a vorbit despre asta. A cercetat cu atenție. Și să știți că întreprinderea mea are nevoie de așa ceva.

— O, da, într-adevăr, dacă l-ați auzi cum o laudă, ați crede că e vorba de propria lui invenție.

— Chiar așa? Întrebă Laphman, din ce în ce mai plăcut impresionat. Nu există altă cale, numai cine e convins de valoarea activității pe care o desfășoară poate pune suflet în ceea ce face. Am avut un asociat în această afacere, imediat după război. Și mereu dorea să se ocupe de altceva. Ei bine, de ce, l-am întrebât eu, ai ce e mai bun pe lume, de ce nu ești mulțumit? În cele din urmă a trebuit să mă descotorosesc de el. Am rămas lîngă vopsea mea, iar tipul acela a cam bătut țara în lung și în lat, mîncînd mereu din capital, pînă cînd, mai zilele trecute, a venit la mine să-l împrumut cu bani, ca să o ia de la început. Nu, domnule, trebuie să ai încredere în ceva. Eu am încredere în fiul dumneavoastră. V-o spun deschis, e un băiat de ispravă.

— Foarte amabil din partea dumneavoastră.

— Nu-i vorba de amabilitate aici. Așa cum spuneam nu de mult unui prieten al meu, mi-au trecut prin mină mulți băieți, care au venit la mine, direct de pe stradă, oameni obligați să muncească din greu toată viața lor, și

nici unul n-a fost în stare să facă față ca fiul dumneavoastră.

Lapham nu-și mai încăpea în piele de satisfacție. Reușise probabil, așa cum își pusese în gând, să elogieze ca din întâmplare calitatea excelentă a vopselei sale și propria sa înțelepciune și bunăvoință, și iată-l acum stînd aici, față în față cu Bromfield Corey, laudîndu-i fiul și primind mulțumirile acestuia, ca și cum ar fi fost tatăl vreunui băiețandru din întreprinderea sa căruia îi dăduse un post mai mult din milă.

— Da, domnule, cînd fiul dumneavoastră mi-a propus să vină la mine, n-am fost prea optimist în privința ideilor sale. Asta-i adevărul. Dar am avut încredere în posibilitățile lui și mi-am dat seama de la început că este serios, că are stofă în el. Oricine ar fi văzut-o.

— Mă tem că n-a moștenit-o direct de la mine, spuse Bromfield Corey, dar e în sînge și la mine și la maică-sa.

— Ei bine, domnule, asemenea lucruri scapă puterii noastre, spuse Lapham cu compasiune. Unii dintre noi o au, alții nu. Ideea care trebuie să ne călăuzească este de a valorifica la maximum tot ceea ce avem în noi.

— Da, într-adevăr, aveți perfectă dreptate.

— Și niciodată nu poți ști ce tînuiești în străfundurile ființei tale, atîta timp cît nu intri în acțiune. Cînd am început activitatea asta, nu-mi bănuiam nici pe jumătate forța. Și cînd privesc înapoi, mă gîndesc că n-aș fi fost în stare să îndur toate greutățile prin cîte am trecut. Dar pe măsură ce lucram m-am format. Este exact ca și cum ți-ai exersa mușchii într-o sală de gimnastică. După ce ai făcut exerciții timp de o lună, poți ridica greutăți de

două-trei ori mai mari decît prima oară. Și văd că tot așa va fi și cu fiul dumneavoastră. Faptul că a urmat universitatea nu-l va deranja deloc, se va descotorosi de ce a învățat, tot așa cum șopîrla își leapădă pielea, dar să nu vă îngrijați, căci bunele maniere nu le va pierde. Am observat în armată că unii dintre băieții cei mai activi erau dintre aceia care, înainte de război, nu avuseseră mai multă treabă decît fetele. Fiul dumneavoastră se va descurca bine.

— Vă mulțumesc, spuse Bromfield Corey, zîmbind, fie pentru că se simțea satisfăcut în acea umilință a lui, de care se mîndrea uneori, sau pur și simplu pentru că mîndria îl lăsa indiferent în fața oricărei amabilități a colonelului.

— Se va descurca bine. Are stofă de om de afaceri în el și este un om și jumătate. Chiar *trebuie* să plecați ? întrebă Lapham, în timp ce Bromfield Corey se ridică, de data asta cu hotărîre. Ei bine, sînt încîntat că v-am cunoscut ! Era desigur firesc să vedeți unde lucrează și mă bucur că ați venit. Și eu aș fi făcut la fel în locul dumneavoastră. Iată aici cîteva mostre din marfa noastră, spuse el arătînd spre diferitele pachete aflate în birou, inclusiv cele cu marca Persis.

— Ah, da, foarte frumos, foarte frumos, într-adevăr spuse oaspetele. Ce culoare încîntătoare ! Marca Persis e un nume ?

Lapham se înroși.

— Da, Persis e un nume. Nu știu dacă ați văzut cumva un interviu publicat de tipul acela de la *The Events*, nu cu mult timp în urmă.

— *The Events* ? Ce-i asta ?

— Ei bine, ziarul acela nou, pe care l-a lansat Witherby.

— Nu, spuse Bromfield Corey, nu l-am văzut. Eu citesc *The Daily*, explică el.

Era vorba de *The Daily Advertiser*, singurul ziar în vechi spirit bostonian.

— A pus pe seama mea o mulțime de lucruri pe care nu le-am rostit niciodată, adăugă Lapham, dar asta n-are nici o importanță, câtă vreme nu l-ați citit. Iată secția unde lucrează fiul dumneavoastră, și îi arată etichetele în limbi străine, apoi îl duse în depozit să vadă pachetele mari. În capul scărilor, acolo unde oaspetele se opri ca să-i spună „la revedere“ fiului său, Lapham stăruie să-l conducă pînă jos.

— Mai dați pe aici ! spuse el, luîndu-și rămas bun cu ospitalitate. Îmi va face întotdeauna plăcere să vă văd. La vremea asta nu e prea mult de lucru.

Bromfield Corey îi mulțumi și, vrînd-nevrînd, își lăsă mîna în strîngerea prelungă a lui Lapham.

— Dacă cumva vreți să mergeți cu un cal bun..., începu colonelul.

— O, nu, nu, nu, vă mulțumesc ! Cu cît e calul mai bun, cu atît m-aș speria mai tare. Tom mi-a povestit despre felul cum mînați dumneavoastră calul. Colonelul rise.

— Fiecare după pofta inimii, adăugă apoi el. La revedere, domnul meu ! și-l lăsă să plece.

— Cine e bărbatul care s-a înfățișat azi dimineață ? întrebă Walker contabilul, făcîndu-și drum spre biroul lui Corey.

— Tatăl meu.

— O, era tatăl dumitale ? Credeam că e vreunul dintre corespondenții dumitale spanioli sau italieni.

De fapt, în timp ce Bromfield Corey își purta pașii încețoșor de-a lungul străzilor pe care se întemeia prosperitatea orașului său natal, cu greu s-ar fi găsit o persoană mai departe de viața orașului decît el. Își îndrepta privirile asupra fațadelor ca un străin, și vînzătorul negricios de la care cumpără un măr, pur și simplu pentru plăcerea de a ține ceva în mîină, fu surprins că vorbeau aceeași limbă

Lapham se întoarse în biroul lui fără să-i arunce măcar o privire lui Corey. Și în tot timpul zilei nu-i vorbi decît de afaceri. Era felul lui de a-i arăta tînărului că nu fusese deloc impresionat de onoarea vizitei primite. Dar cînd se întoarse la Nantasket, se vedea că era preocupat de acest eveniment, încît soția sa îl întrebă din prima clipă :

— Ei bine, Silas, iar a împrumutat Rogers bani de la tine ? N-aș vrea totuși să mergi prea departe în privința asta. Ai făcut destul !

— N-avea nici o grijă. O să treacă mult timp pînă să-l mai văd pe Rogers. Apoi, după o șovăire, nevrînd să arate că faptul prezenta pentru el vreo importanță : Tatăl lui Corey m-a vizitat azi dimineață.

— Într-adevăr ? întrebă doamna Lapham, dornică să facă haz de indiferența aparentă a lui Lapham. Voia și el oare să împrumute ceva bani de la tine ?

— Nu, după cît am înțeles.

Lapham, foarte degajat, fuma, iar soția lui, de partea cealaltă a lămpii, croșeta. Fetele erau afară pe terasă, ca

să vadă din nou luna. Nu-i nici un om pe lună astă-seară, spuse Penelope, iar Irene surîse trist.

— Dar ce a vrut? întrebă atunci doamna Lapham.

— O, nu știu, părea să fie doar o vizită amicală. Spunea că ar fi trebuit să vină încă mai demult.

Doamna Lapham rămase cîțva timp tăcută, apoi adăugă :

— Ei bine, sper că acum ești mulțumit.

Lapham respinse simpatia ce i se oferea prea ușor.

— N-am de ce să fiu mulțumit. Nu eram deloc grăbit să-l văd.

Doamna Lapham acceptă și această prefăcătorie.

— În orice caz spune-mi și mie, ce fel de om este?

— Nu prea seamănă cu fiu-său. Nu pare să aibă nici un fel de stofă de om de afaceri. Nu știu cum să ți-l descriu. E înalt, are părul alb, mustață, degetele îi sînt lungi și flexibile. N-am putut să nu le observ, în timp ce ședea acolo, cu miinile pe capul bastonului. Nu părea prea bine îmbrăcat și se comporta simplu, ca oricare altul. A vorbit destul de puțin. Cred că eu, de fapt, am dus toată conversația. A spus că e bucuros socotind că mă înțeleg bine cu fiul lui. A întrebat despre tine și despre Irene și a mai adăugat că nu se poate considera un simplu străin față de noi. A spus că ai fost foarte amabilă cu soția sa. Evident, am trecut repede peste asta, continuă Lapham gînditor, cu palmele pe genunchi și cu havana între degetele miinii stîngi. Bănuiesc că nu voia altceva decît să se comporte cum trebuie. Nu cred să fi văzut cîndva o persoană mai simpatică. Nu știu de ce, dar mi se pare că-i omul cel mai plăcut pe care l-am întîlnit vreodată.

Nu lăsa ca nevastă-sa să-i deslușească cumva în suflet lupta sa ascunsă — cauza marilor lui realizări —, ca să nu se simtă măgulită observînd eleganța lui sterilă, să nu fie bucuroasă în ascuns de această bunăvoință, ci să o privească în ochi de pe o poziție de egalitate. Numai unul, Dumnezeu, care ne-a făcut după chipul și asemănarea lui, dar din țărină, știe cînd se va sfîrși această luptă. Fusese un timp în care Lapham nu-și putea închipui vreo splendoare lumească pe care dolarii săi să n-o poată cumpăra, dacă ar fi dorit să-i cheltuiască în acest scop. Dar unele descoperiri ale soției sale, care se precizau acum, arătîndu-i ignoranța în ceea ce privește lumea, îl făcură neîncrezător. I se păru că întrezărește, ca prin ceață, că ar exista totuși lucruri ce nu pot fi cumpărate, tocmai el care își închipuise că banul poate obține orice, și astfel se simți intimidat, în ciuda rezistenței foarte puternice a mîndriei sale.

— Nu vād de ce n-ar fi un om plăcut, spuse doamna Lapham, doar n-a făcut niciodată nimic.

Lapham rîse, dar nu prea părea în largul lui.

— Fugi de aici, Persis, tu nu uiți niciodată nimic.

— O, mai am și altele, nu numai să-mi amintesc. Bănuiesc că l-ai invitat să-l duci cu trăsura.

— Ei bine, răspunse Lapham, înroșindu-se cu vinovăție, mi-a spus că se teme de un cal bun.

— Atunci, evident, nu l-ai invitat.

Doamna Lapham continua să croșeteze în tăcere, în timp ce domnul Lapham se lăsase pe spate în fotoliu și fuma.

În cele din urmă spuse :

— Am de gînd să urgentez lucrările casei. Nu văd de ce nu ne-am instala acolo pînă la *Thanksgiving* *. Eu nu sînt din aceia care se mută în mijlocul iernii.

— De ce te-ai grăbi să te muți în casa nouă? Vrei să inviți familia Corey la inaugurare?

Lapham o privi fără să scoată un cuvînt.

— Nu cumva îți inchipui că nu știi ce-ți trece prin cap? Dacă nu te-aș cunoaște, ei bine, Silas Lapham, aș spune că ești cel mai mare nătărău de pe lumea asta. Habăr n-ai de nimic! Nu știi oare că nu se cade să-i inviți la noi înainte ca să ne cheme ei? O să ridă de noi.

— Nu cred deloc că o să ridă de noi. La drept vorbind, ce importanță are cine invită mai întîi? Întrebă colonelul posomorît.

— Ei bine, dacă nu înțelegi nici măcar atît...

— Nu, nu înțeleg. Dar nu vreau să-i invit în noua casă. Dacă aș dori, l-aș putea invita la o masă pescărească la Taft.

Doamna Lapham se rezemă de speteaza scaunului, lăsînd lucrul în poală, scoțînd un ț, ț, ț, zgomot prin care orice femeie știe să-și exprime disprețul și indignarea.

— Ce s-a întîmplat?

— Ei bine, Silas, să știi că dacă faci așa ceva, n-o să-ți mai vorbesc niciodată. N-o pot scoate la capăt cu tine. Mă gîndeam că, după ce te-ai purtat atît de bine cu Rogers, acum, în sfîrșit, aș putea să am puțină încredere în tine. Dar văd că e imposibil. Trebuie să fii dus de nas ca cel din urmă... nu știu ce!

* Ultima joi din luna noiembrie, sărbătoare legală în S.U.A. „Ziua recunoștinței“.

— De ce faci atîta gălăgie ? întrebă Lapham foarte deprimat, dar încercînd să-și dea curaj. N-am făcut încă nimic. Nu pot nici măcar să deschid gura să te întreb ceva, că o și iei razna. La naiba, o să fac după cum îmi pofteste inima.

Dar cum nu putea să îndure această atitudine plină de dispreț, se sculă și ieși din cameră ; soția lui îl auzi intrînd în sufragerie și turnîndu-și un pahar cu apă de la gheață, apoi pașii lui răsunară pe scări și, mai pe urmă, cînd trînti ușa, înțelese că a intrat în camera de cultare.

— Nici nu-ți închipui ce are de gînd taică-tău să facă acum, spuse doamna Lapham fiicei ei mai mari, care mai zăbovea încă prin salon cu șalul atîrnîndu-i pe brațe, pe cînd cea mică se dusesse direct la culcare. Vrea să-l invite pe tatăl domnului Corey la o masă pescărească la Taft.

Penelope își duse mîna la gură în timp ce căska. Se opri și, rîzînd, se lăsă într-un scaun, cu umerii aduși în față.

— Dar de unde îi mai veni și asta colonelului ?

— De unde îi veni ? Iată, individul ăla, care ar fi trebuit să-l viziteze cu mult înainte, apare azi la el la birou, stă de vorbă cinci minute, și taică-tău e făcut praf. E nebun, nu are decît un gînd, să intre în relații cu acești oameni. Va trebui să dau o bătălie în toată regula ca să-l pot ține în frîu.

— Ei bine, scumpa mea doamnă Persis, nu poți să o tăgăduiești, dar tu ai început.

— Da, eu, mărturisi doamna Lapham. Pen, izbucni ea, ce crezi că are de gînd ?

— Cine, tatăl domnului Corey sau colonelul ?

— Colonelul, bineînțeles ! strigă doamna Lapham.

Apoi adăugă cu un tremur în voce : La urma urmei poate are dreptate. Mi s-a părut încă din vara trecută că îi cam căzuse cu tronul, iar acum, pentru că a venit să facă această vizită... Desigur, continuă ea, altă dată nu mi-ar fi trecut prin minte așa ceva. N-aș fi făcut-o nici anul trecut. Nu știu de ce acum văd lucrurile altfel. Cred că știu despre viață ceva mai mult decât înainte, și mă scoate din sărite faptul că taică-tău a luat-o razna. Își închipuie că banii lui pot face orice. Nu zic ba, sigur că așa e. Și Rene e o copilă cum rareori s-a mai văzut una la fel, și e tare frumoasă, de-i place oricui o vede. Și e o fată care știe cum să se poarte, și foarte îndemînată de asemenea. Știu eu, băieții de azi nu prea se sinchisesc de asemenea lucruri, dar nu multe fete sînt în stare să intre în bucătărie și să facă o cremă ca aceea pe care a preparat-o ea ieri. Uită-te, numai, cum rostuiește toate. Nici nu intră bine într-o cameră și, cît ai clipi, toate lucrurile sînt așezate în cea mai perfectă ordine. Și dacă mîine ar trebui să-și coasă rochiile singură, ar face-o mult mai bine decât multe croitorese pe care le plătim pentru asta. Ce-i drept nu-i păcat, și el e un băiat fără seamăn de chipeș. Dar, vai, parcă mă rușinez să tot vorbesc așa.

— Ei bine, mamă, spuse fata după un timp, ușor plictisită de subiect. Ei bine, mamă, de ce te îngrijorezi atît de mult ? Dacă trebuie să se întîmple, se va întîmpla, și dacă nu, nu !

— Da, tocmai asta îi spuneam și tatei. Dar mă gîndesc la mine și îmi dau seama cît e de greu și pentru el să fie

liniștit. Mă tem să nu facem vreo prostie de care apoi să ne căim.

— Ei bine, doamna mea, spuse Penelope, n-am de gând să fac nimic rău, dar dacă totuși voi comite o greșeală, îți promit că n-o să-mi pară rău. Merg atît de departe încît îți spun că nu o regret deloc. Și dacă aș fi în locul tău, mamă, nu m-aș necăji cu anticipație. Lasă-l pe colonel să facă ce vrea! Îi place să se amestece în toate dar n-are de gând să jignească pe nimeni. În ceea ce-i privește pe cei din familia Corey, cred că pot avea singuri grijă de ei. Rîse în felul ei, gutural, în timp ce colțurile gurii i se lăsau în jos, bucurîndu-se de hotărîrea luată de maică-sa, prin care înceroa să se scuture de povara îngrijorărilor ce o cuprinseseră.

— Pen, cred că ai dreptate. Întotdeauna tu vezi lucrurile astfel. Uite, nici nu-mi pasă dacă îl aduce chiar și în fiecare zi.

— Să știi, mamă, spuse Pen, că nici Rene nu se îngrijește de asta. E atît de indiferentă!

În noaptea aceea colonelul dormi prost, iar a doua zi dimineata doamna Lapham veni singură la micul dejun.

— Tata nu se simte bine. A avut unul din accesele lui.

— Aș fi zis că a avut vreo două-trei, spuse Penelope, judecînd după tropăielile pe care le-am auzit. Nu vine la micul dejun?

— Nu chiar acum. A adormit și o să se simtă mai bine dacă trage un pui de somn. Aș vrea, fetelor, să nu faceți prea multă gălăgie.

— O, o să fim liniștite, răspunse Penelope. Mă bucur că nu se prefacă că-i bolnav. La început așa am crezut.

Pufni în ris și, luptându-se cu risul, se uită la sora ei și spuse :

— Nu crezi că ar trebui să vină cineva de la birou, ca să-i spună ce-i de făcut în lipsa lui, mamă ? întrebă ea.

— Pen ! strigă Irene.

— O să se simtă destul de bine ca să se poată duce cu vaporul de la zece, spuse sec doamna Lapham.

— Cred că tata lucrează prea mult, toată vara, de ce nu-l convingi să se odihnească, mamă ? întrebă Irene.

— El să se odihnească ? An de an robește mai tare. Altă dată își mai lua câte un mic răgaz, din când în când, dar acum parcă nici nu poate respira dacă e departe de birou. Iar anul acesta spune că n-are de gând să se ducă la Lapham decât numai câteva zile, să mai vadă cum stau lucrurile la fabrică. Nu știu ce să mă mai fac cu omul ăsta. Cu cât câștigă mai mult, cu atîta vrea mai mult... Mă înspăimînt gîndindu-mă ce s-ar putea întîmpla cu el dacă într-o bună zi ar pierde banii. Știu doar un singur lucru, azi n-o să se ducă la birou, încheie doamna Lapham.

— Atunci înseamnă că n-o să se ducă cu vaporul de zece, îi aminti Pen.

— Nu, nu se va duce. Puteți să mergeți pînă la hotel, cînd ați terminat de mîncat, fetelor, și să telegrafiați la birou că nu se simte bine și că stă acasă pînă mîine dimineată. N-am nevoie de nimeni să vină aici și să-l bată la cap.

— Asta-i o lovitură, spuse Pen. Nu știu, dar s-ar putea să trimită... se uită cu un aer de mironosîță la sora ei... pe Dennis.

— Mamă ! strigă Irene.

— Ei bine, nu mai e de trăit aici, spuse Penelope.

— Pen, acum gata, ajunge ! porunci mama. Dar de fapt nu intenționa să-i interzică să-și mai tachineze sora. Spusele fetei îi plăceau, căci întrețineau povestea ce i se depăna în minte și făceau ca realizarea ei să i se pară nu doar probabilă, ci și posibilă.

Lapham se sculă, umblă de colo-colo, trîndăvi, se agită, tot revoltîndu-se de fiecare dată cînd mai pleca un vapor fără el. Înainte de căderea serii deveni furios, în ciuda eforturilor familiei de a-l îmblînzii, și le reproșă că fusese împiedicat să plece. Aș fi putut tot atît de bine să mă duc, repeta el mereu, pînă cînd, în cele din urmă, soția lui își pierdu răbdarea.

— Ei, foarte bine, o să te duci mîine, chiar de va trebui să fii transportat pînă la vapor.

Cursa de ora 6 îl aduse pe Corey. Fetele stăteau pe terasă și Irene fu prima care îl văzu.

— O, Pen, spuse Irene în șoaptă, ridicîndu-i-se tot sîngele în față, iar Penelope nu mai avu timp să facă nici o glumă, că se și trezi cu tînărul Corey în josul scării.

— Sper că domnul colonel Lapham nu-i bolnav, spuse el, în timp ce dînauntru se putea auzi glasul doamnei Lapham, ținîndu-i soțului o lecție asupra modului cum trebuie să se comporte.

— Du-te și puneți haina ! Ascultă-mă, trebuie să ți-o pui ! N-are importanță cum te vede la birou, în cămașă sau nu. Acum ești într-o casă de oameni, sau în orice caz ar trebui să fii, și nu poți primi musafiri în halat !

Penelope se grăbi să intre în casă, spre a mai domoli supărarea doamnei Lapham.

— O, mulțumesc, se simte mult mai bine, spuse Irene, vorbind tare pentru a acoperi discuția dinăuntru.

— Îmi pare bine, declară Corey.

Cînd își conduse oaspetele în casă, colonelul, învins, purta o jachetă la două rînduri, pe care încă o mai încheia.

La început nu-i veni să creadă că într-adevăr Corey nu sosise pentru vreo treabă urgentă de serviciu, iar cînd se lămurî că venise numai din politețe, surpriza i se îmbină cu mulțumirea că el putea fi obiectul solitudinii tinărului. În cercul de cunoștințe al lui Lapham oamenii se plîngeau cînd nu se simțeau bine, dar nu puneau întrebări femeiești despre sănătatea unuia sau a altuia și, în orice caz, nu-și făceau vizite de simpatie decît atunci cînd lucrurile deveneau foarte serioase. Ar fi dat amploare mai mare indispoziției sale, dacă i s-ar fi îngăduit ; după ceaiul luat cu ei de Corey ar mai fi stat de vorbă cu el, însă soția îl trimise la culcare. Doamna Lapham se duse după el să vadă dacă luase medicamentele prescrise, dar mai întîi intră în camera Penelopei, unde o găsi pe aceasta cu o carte în mînă, pe care, dealtfel, nu o citea.

— Mai bine te-ai duce jos ! spuse mama. A trebuit să mă duc la taică-tău, iar Irene e singură cu domnul Corey și trebuie să stea ca pe ace dacă nu ești acolo ca să animi conversația.

— Ar fi mai bine dacă s-ar deprinde să se descurce și fără mine, spuse Penelope, nu pot să fiu tot timpul cu ei.

— Ei bine, răspunse doamna Lapham, trebuie să mă duc eu jos, căci altfel va fi acolo o tăcere ca la o adunare de quakeri *.

— O, cred că în cele din urmă Rene va găsi ceva de spus dacă e lăsată în voia ei. Sau, dacă tace ea, atunci va trebui să vorbească el. E foarte bine să te duci jos când ești gata, eu însă nu voi coborî decît spre sfîrșit. Dacă vine aici să o vadă pe Irene, căci nu cred deloc că a venit pentru tata, atunci desigur că dorește să o vadă pe ea și nu pe mine. Iar dacă ea nu-i în stare să-i trezească singură interesul, mai bine să-și dea seama de asta de pe acum. În orice caz, să facem o experiență. Dacă mai vine și altă dată, vom ști că totul e în regulă.

— Ei bine, spuse mama, cred că ai dreptate, mă duc jos. Se pare că are totuși anumite intenții.

Doamna Lapham nu se grăbi să plece. Pe vremea ei, dacă un tînăr venea să vadă o fată, era la mintea cocoșului să presupui că dorește să fie singur cu ea. Orașul nu schimbaseră deloc obiceiurile simple ale doamnei Lapham. Se purta cu fiica ei tot așa cum s-ar fi comportat și mama ei cu ea.

Murmurul continuu al vocilor de jos răzbea pînă la Penelope, acolo unde stătea cu cartea în mînă; după un timp mai îndelungat o auzi și pe maică-sa coborînd. Ținea cartea deschisă în poală și, deși avea ochii ațintiți asupra rîndurilor negre, nu citea. La un moment dat se ridică și închise ușa, încît abia mai auzea cite ceva, apoi o deschise larg din nou, cu un aer de dispreț, și reluă cu

* Adunare a sectei religioase cu același nume caracterizată prin lungi perioade de tăcere.

notărire cartea pe care continua doar să o privească. Dar rămase în camera ei.

Cind fură din nou singure, Irene se prefăcu că o beartă pentru că o lăsase singură să-l întrețină pe domnul Corey.

— Cum ! N-a fost o vizită plăcută ? întrebă Penelope. Irene o cuprinse în brațe.

— O, a fost o vizită splendidă ! Nici nu bănuiam că aş putea fi în stare să port atât de bine o conversație. Aproape tot timpul am vorbit despre tine.

— Nu cred că a fost un subiect prea atrăgător.

— S-a interesat de persoana ta. A pus fel de fel de întrebări. Nici nu ştii cât te preţuieşte. Pen. O, Pen, ce crezi că l-a făcut să vină ? Crezi, oare, că într-adevăr a venit doar ca să vadă cum se simte tata ? Irene îşi ascunse faţa de umărul surorii ei.

Penelope stătea cu braţele de-a lungul corpului, suspusă.

— Ei bine, spuse ea. Nu cred.

Irene, radioasă, se îndepărtă puțin de ea.

— Într-adevăr, într-adevăr, nu crezi ? O, Pen, ce zici, nu-i așa că e drăguț ? Nu găsești că e tare chipeș ? Nu n-am purtat oare urit cînd nu i-am mulțumit că a venit, le îndată ce l-am văzut astă-seară ? Ştiu că-şi spune că nu sînt binecrescută, dar m-am gîndit să nu pară că-i mulțumesc pentru că a venit să mă vadă. Ar fi trebuit oare să-i spun să ne mai viziteze, cînd şi-a luat rămas bun ? V-am făcut-o, n-am putut. O să-şi închipuie oare că nu

vreau să mai vină ? Ce zici, nu-i așa că nu ar continua să ne facă vizite dacă... n-ar dori să..

— N-a venit de prea multe ori pînă acum, observă Penelope.

— Nu, știu. Dar dacă...

— Atunci, aş zice că doreşte.

— Da ? Cu adevărat ? O, Pen, cît de bună eşti ! Şi spui întotdeauna ce gîndeşti. Aş vrea să fie cineva care să vină şi pîntru tine. Asta mă necăjeşte. Poate că... Vorbea despre prietenul lui din Texas...

— Ei bine, spuse Penelope, prietenul lui n-ar putea să plece prea des din Texas pentru a ne face vizite. Nu trebuie să-i ceri domnului Corey să se preocupe de mine, Rene ! Dacă tu eşti mulţumită, o scot eu la capăt cu îngrijorările mele.

— O, *sînt*, Pen. Cînd crezi oare că o să mai vină ? Irene împinse cîteva din lucrurile de pe toaleta Penelopei ca să se poată sprijini cu coatele şi să stea mai comod de vorbă. Penelope puse lucrurile la locul lor.

— În orice caz nu astă-seară, spuse ea, iar dacă nu te culci, atunci...

Irene o cuprinse din nou pe sora ei după gît şi apoi ieşi în fugă din cameră.

Colonelul plecă în dimineata următoare cu vaporul de ora opt, dar însănătoşirea lui nu-l împiedică pe Corey să vină din nou peste o săptămînă. De data asta Irene apărură radioasă în camera surorii ei, unde aceasta se retrăsese iarăşi. Trebuie să cobori, Pen, preciză ea. A întrebat dacă cumva nu te simţi bine, iar mama a spus că *viu*.

După aceea, Penelope fu mereu prezentă de cîte ori Irene primea vizite, iar mai apoi, după ce Corey pleca, stăteau de vorbă amîndouă despre el pînă noaptea tîrziu. Dar cînd curiozitatea mamei nu mai avu astîmpăr şi îi ceru să-şi spună părerea, ea îi răspunse : „Ştiu tot atît de mult ca şi tine, mamă !“

— Nu ți-a spus niciodată nimic despre ea, n-a lăudat-o faţă de tine în vreun fel ?

— Niciodată n-a pomenit în faţa mea numele Irenei.

— Nici în prezenţa mea n-a făcut-o, spuse doamna Lapham, cu un suspin de îngrijorare. Atunci ce-l îndeamnă să tot vină pe aici ?

— Habar n-am. Poate un singur lucru : spunea că, în prezent, toate cunoştinţele lui sînt plecate şi nici o casă nu e deschisă. Să aşteptăm pînă cînd se întorc şi, dacă va continua să vină, atunci va fi momentul să ne întrebăm.

— Bine, spuse mama, dar pe măsură ce săptămînile treceau era din ce în ce mai puţin convinsă că vizitele lui Corey se datorau faptului că nu avea pe nimeni în oraş, şi atunci căută să afle mîngiere la soţul ei.

— Silas, nu ştiu dacă e bine că-l lăsăm pe tînărul Corey să tot vină la noi, nu-mi prea place, cînd familia lui e plecată.

— E major, răspunse colonelul. Poate să se ducă unde-i place. N-are importanţă dacă familia lui este sau nu aici.

— Dar dacă ai lui nu ar dori ca el să ne viziteze ? Te-ai simţi bine să-l laşi ?

— Cum ai de gînd să-l opreşti ? Pe cîntea mea, Persis, nu înţeleg ce te-a apucat ? Ce-i cu tine ? Nu te-am văzut niciodată aşa ! Dacă te-ar auzi cineva vorbind, ar

spune că pentru tine familia Corey este prea bună. nemai-pomenită, iar noi nu le ajungem nici pînă la degetul cel mic.

— Nu doresc să spună că am profitat de faptul că erau plecați și l-am momit cumva.

— Aș vrea să-i aud afirmînd așa ceva, strigă Lapham, pe ei sau pe oricare altul.

— Ei bine, continuă soția, părăind mai puțin îngrijorată. Nu-mi dau seama dacă este atras de ea sau nu și nici Pen nu-și dă seama sau poate nu vrea.

— O, bănuiesc că îl atrage și chiar destul de mult, spuse colonelul.

— Nu pot să-mi dau seama dacă a spus, sau a făcut ceva din care să rezulte asta.

— Ei bine, mie mi-a trebuit mai mult de un an ca să-mi iau inima în dinți și să-ți mărturisesc că țin la tine.

— O, era cu totul altceva, răspunse doamna Lapham, respingînd plină de dispreț comparația, dar totuși lăsînd să se întrezărească o oarecare tandrețe. Mă gîndesc că, dacă simte ceva pentru ea, unui băiat în situația lui nu i-ar trebui atît de mult ca să se hotărască să-i spună.

Lapham bătu cu pumnul în masă.

— Ascultă, Persis ! O dată pentru totdeauna, nu vreau să te mai aud vorbind în felul ăsta !, Averea mea valorează un milion, și fiecare centimă din banii ăștia am adunat-o singur, iar fetele mele nu sînt mai prejos de restul oamenilor, indiferent cine ar fi. Nu-i în firea lui să-și dea aere, dar dacă încearcă vreodată, cu mine nu-i merge, îl pun la punct cît ai clipi din ochi. I-o zic eu, dacă...

— Nu, nu, să nu faci așa ceva, îl imploră soția. N-am vrut să spun nimic. Nici nu știu dacă am avut ceva în cap. E un băiat cât se poate de modest și cred că Irene este o foarte bună partidă pentru oricine. Să lași lucrurile să meargă de la sine. Așa o să fie în regulă. Nu poți niciodată să știi cum se comportă tinerii. Poate că ea e distantă. Nu, să nu spui nimic, să nu spui nici un cuvânt.

Lapham se lăsă cu ușurință convins, cu atât mai ușor, nu încape îndoială, cu cât, mai ales după ieșirea avută, își dăduse probabil, seama că totul era numai din cauza mândriei. Se mulțumi cu promisiunea soției sale că niciodată nu va mai aminti latura spinoasă a situației, iar ea găsi un oarecare sprijin în poziția hotărâtă a lui Lapham.

Doamna Corey și fiicele ei se întoarseră în primele zile ale lui octombrie, după ce, părăsind Bar Harbour, petrecuseră vreo trei-patru săptămâni la Intervale. Erau mai bronzate decât la plecare, în iunie, dar altfel nu păreau deloc schimbate. Lilly, fiica cea mare, adusese mai multe feluri de alge marine și ciuperci otrăvitoare, pietre, bucăți de lemn putred, pe care nu le arăta nimănui, știind că n-au nici o valoare. Cea mică, Nanny, citise o mulțime de romane, rămânând cu totul nesatisfăcută de felul în care prezentau viața. Din multele aspecte ale vieții, pe care le cunoștea, se putuse convinge că realitatea nu era prezentată adevărat în cărți și din această pricină încerca un amar regret. Amândouă erau fete drăguțe, binecrescute, elegante, dar nici la mare, nici la munte nu întâlniseră pe nimeni care ar fi putut să le placă și să le atragă. Așa că se întorseseră la ocupațiile lor, fără speranțe sau temeri care să le sustragă de la activitatea obișnuită.

În lipsa preocupărilor personale, erau gata să-și manifeste interesul pentru problemele fratelui lor. Din prima clipă după sosire își dădură seama că acestea apăsau asupra mamei.

— O, se pare că Tom merge înainte, iar tatăl vostru nu nă-a scris măcar un cuvânt, spuse doamna Corey clătinînd din cap.

— La ce ar fi servit? replică Nanny, mică de statură, cu un păr blond, inelat, care îi acoperea fruntea, ceea ce făcea întotdeauna să-i stea foarte bine cu bonete. — Te-ai fi îngrijorat doar mai mult. N-ar fi putut să-l oprească pe Tom, nici tu n-ai avut ce face atunci cînd ai venit acasă special pentru asta.

— Mă îndoiesc că tata a știut ceva despre toată povestea, adăugă Lilly. Înaltă, slabă, brunetă părea că-i este mereu frig și, după ce o vedeai o dată, erai înclinat să ți-o imaginezi înfășurată în tot felul de șaluri. E întotdeauna o chestiune foarte serioasă, pentru partea feminină a unei familii, atunci cînd un frate dă semne că ar fi îndrăgostit. Un cumnat sau un ginere nu intră în familie, nu trebuie mîngîiat și nici să i se dea vreo atenție, dar soția fiului sau a fratelui are pretenții față de mamă și de surori, pe care acestea nu le pot tăgădui. O anumită conveniență a sexului lor le obligă să-i arate afecțiune, sau să simuleze că o iubesc, să o primească în intimitatea lor, oricît de odioasă le-ar fi. Pentru familia Corey era mai mult decît o simplă chestiune sentimentală. Nu erau nici pe departe săraci și nici nu depindeau material de Tom, dar mama ajunsese, fără să-și dea seama, să se bizuie în toate împrejurările pe judecata și pe sfatul lui, iar surorile, vâzîn-

du-l pînă atunci atît de indiferent față de fete, considerau că le aparține numai lor, pînă cînd avea să fie eliberat, nu prin căsătoria lui, ci a lor, eveniment care odată cu trecerea timpului rămăsese tot ipotetic. Ele își închipuiau că există un anumit gen de fete și, una din acestea, chiar dacă s-ar fi căsătorit cu Tom, nu l-ar fi despărțit de ele. O asemenea generozitate nu putea fi însă întîlnită la o fată ca domnișoara Lapham.

— Poate, spuse mama, nu va fi chiar așa de rău. Părea o fetiță tare dulce și afectuoasă cu maică-sa, și fără prea multă personalitate, deși se pricepea la multe.

— O să fie foarte afectuoasă și cu Tom, poți fi sigură de asta, spuse Nanny. Și această pricepere fără personalitate poate deveni un unghi de vedere foarte limitat. O să-și închipuie de la început că sîntem împotrivă.

— Dar nu are nici un motiv, interveni Lilly, și nici nu-i vom da.

— Ba da, replică Nanny. Nu avem încotro — și chiar dacă nu-i dăm prilejul, ignoranța ei e suficientă ca să creadă.

— Nu pot să-mi închipui că este chiar cu totul ignorantă, spuse doamna Corey.

— Desigur, poate citi și scrie, admise Nanny.

— Nu știu ce găsește să vorbească cu ea, completă Lilly.

— O, asta e foarte simplu, răspunse sora ei. Vorbesc despre ei, referindu-se din cînd în cînd la unul sau la altul. Am auzit atîția oameni pălăvrăgind pe terasele hotelurilor, ea brodează, împletește sau lucrează cine știe ce, iar el admiră dragostea ei pentru lucrul de mînă, ea

Il asigură că are o adevărată pasiune și toată lumea rîde de ea din această pricină, dar are ce face, așa a fost de cînd era mică și probabil că așa va fi întotdeauna, cu înclinări pentru lucruri migăloase. Și în cele din urmă termină, spunînd că poate lui nu-i plac oamenii care brodează, sau croșetează, iar el, protestînd, mărturisește că, dimpotrivă, îi plac, și o întreabă ce o face să creadă așa ceva; în ceea ce-l privește, îl pasionează canotajul, sau drumețiile. Apoi ea îl lasă să ridice un colț din lucrul ei și atunci el îi atinge ușurel mîna, ceea ce-l încurajează, adăugînd că-și închipuie că nimic n-ar putea s-o facă să-și părăsească lucrul și să meargă să se plimbe pe stînci, sau printre tufele de afine, iar atunci ea, lăsînd capul într-o parte, îi spune că nu știe, de fapt, ce anume ar dori mai mult. Apoi pleacă amîndoi, iar cînd ajung pe stînci, el se întinde jos la picioarele ei, sau culege afine punîndu-i-le în poală, continuînd să vorbească despre ei și să se compare, căutîndu-și deosebiriile. Și...

— Gata, Nanny, ajunge, interveni mama.

Lilly surîse cu un aer de maturitate.

— O, ce dezgustător !

— Dezgustător ? Cînd privești, sau cînd ești direct în cauză, nu-i deloc dezgustător, ci — dimpotrivă — foarte amuzant, protestă sora ei.

— Pentru mine a fost întotdeauna un mister, ce anume găsesc oamenii unul la celălalt, observă doamna Corey cu severitate.

— Da, conveni Nanny, dar nu știu dacă asta ne încălzește cu ceva.

— Nu, sigur că nu, spuse mama.

— Lucrul cel mai bun pe care putem să-l facem este să sperăm că totul va fi bine, pînă cînd vom afla ceea ce-i rău. Atunci vom transforma răul în bine.

— Da, și poate că va fi chiar în regulă. Îi și spuneam tatălui vostru, cînd am venit aici, în iulie, că asemenea lucruri pot fi aranjate întotdeauna. Trebuie primite ca și cum n-ar însemna nimic deosebit, și să ne străduim să evităm cauzele amărăciunii dintre noi.

— Asta-i adevărat. Dar nu cred aprioric într-o resemnare prea mare. Asta duce la concesi, spuse Nanny.

— Desigur ne vom opune dacă va fi nevoie, răspunse mama.

Lilly încetase să mai discute acest subiect. Temperamentul ei artistic îi determina pe ceilalți să o considere lipsită de simț practic. Doamna Corey și sora ei discutau întotdeauna cu domnul Corey ceea ce voiau să întreprindă.

— Tata mi-a scris că l-a vizitat pe colonelul Lapham la el la birou, spuse doamna Corey, profitînd de prima ocazie pentru a aborda acest subiect cu fiul ei.

— Da, răspunse Tom. Tata voia să dea o masă, dar la sugestia mea s-a dus să-l vadă.

— O, spuse ușurată doamna Corey, ca și cum precizarea că Tom sugerasese vizita arunca o lumină nouă. Mi-a scris așa de puțin în scrisoarea lui, încît nici nu știam cum s-a ajuns la asta. .

— Mă gîndeam că ar trebui să ia contact cu Lapham, explică fiul, și tata a fost de aceeași părere. Mi-a părut bine după aceea că a făcut-o la propunerea mea. Colonelul Lapham a fost mulțumit.

— A fost perfect din toate punctele de vedere. Presupun că i-ai vizitat în timpul verii ?

— Da, destul de des. Am mers adeseori la Nantasket.

Doamna Corey își lăasă privirea în jos. Apoi întreabă :

— Sînt bine ?

— Da, cu excepția lui Lapham, din cînd în cînd. M-am dus o dată sau de două ori să-l văd. Nu și-a permis nici cea mai mică vacanță în vara asta, are o asemenea pasiune pentru întreprinderea lui încît îmi închipui că i se pare foarte greu să fie departe. Și-a găsit acum în construcția locuinței o scuză ca să rămînă pe loc.

— A, da, casa lui. O să fie frumoasă ?

— Da, e o clădire foarte reușită. O face Seymour.

— Atunci, desigur, va fi luxoasă. Presupun că fetele sînt foarte încîntate, și doamna Lapham de asemenea.

— Doamna Lapham, da. Fetele nu par să fie pasionate.

— E doar pentru ele. Oare nu au ambiții ? întreabă doamna Corey cu delicatețe, încercînd să vadă cum reacționează Tom.

Fiul ei rămase o clipă pe gînduri, apoi răspunse cu un surîs :

— Nu. Nu cred. Aș spune că sînt lipsite de ambiție.

Doamna Corey, ușurată, respiră îndelung. Dar fiul ei adăugă : Părinții lor sînt ambițioși și pentru ele. Atunci respirația ei deveni din nou scurtă și repede.

— Da ? întreabă ea.

— Sînt fete foarte simple și drăguțe, continuă Corey. Cred că ți se plăcă cea mare, cînd o vei întîlni. Din aceste cuvinte reieșea că cele două familii urmau să se cunoască mai bine.

— Atunci înseamnă că e mai cultivată decît sora ei ?
cuteză doamna Corey.

— Cultivată ? repetă fiul. Nu tocmai. Nu e ăsta cuvîntul potrivit. Cu toate că, desigur, are mult...mai multă minte.

— Cea mică părea foarte rațională.

— Rațională, da. Și pe cît e de drăguță, tot pe atît de practică. Poate face tot felul de lucruri și îi place. Nu ți se pare că e de o frumusețe extraordinară ?

— Da... da, spuse doamna Corey, cu un oarecare efort.

— Și este și bună, adăugă Corey, și nespus de inocentă și deschisă. Cred că, pe măsură ce o vei cunoaște mai bine, o să-ți placă mai mult.

— Mi s-a părut foarte drăguță de la început, continuă mama cu eroism, dar în cele din urmă nu rezistă și își dezvăluie gîndurile tănuite : Mă tem că ar putea fi puțîntel cam obositoare, are un orizont foarte mărginit.

— Da, și eu m-am temut de asta. Dar, de fapt, nu-i așa. Te interesează tocmai prin mărginirea ei. Îi poți urmări procesul de gîndire întocmai ca pe acela al unui copil. Nu-și dă seama nici măcar de frumusețea ei.

— Nu știu dacă tinerii pot vedea cînd o fată este conștientă sau nu, răspunse doamna Corey, dar nû spun că domnișoarele Lapham n-ar fi... Tom rămase puțin pe gînduri, cu un surîs distrat pe față. Ce este ? întrebă doamna Corey.

— O ! Nimic ! Mă gîndeam la domnișoara Lapham, la un lucru povestit de ea. E foarte amuzantă, știi ?

— Sora cea mare ?

— Da.

— Mi-ai spus asta. Poți să-î urmărești și ei firul gândirii ?

— Nu, e tot ce poate fi mai neașteptat.

Corey căzu într-o nouă reverie și surise iarăși, dar nici nu se gândi să dezvăluie ceea ce-l amuza, și nici măică-sa nu l-ar fi întrebat.

— Nu știu ce să zic de admirația fățișă pe care o are pentru fată, îi mărturisi ea mai târziu soțului. Asta n-ar deveni un lucru firesc decît după ce i-ar fi destăinuit ce simte pentru ea, dar sînt sigură că n-a făcut-o încă.

— Voi, femeile, nu v-ați ridicat pînă la concepția lui Bismarck despre diplomație — este o dovadă a înapoierii sexului vostru. Dacă un bărbat laudă o femeie, voi credeți că neapărat este îndrăgostit de alta. Te gîndești că, deoarece Tom n-a elogiât-o prea mult pe sora cea mare, înseamnă că i-a vorbit acesteia ?

Doamna Corey nu acceptă concluzia domnului Corey, spunînd că nu-i de la sine înțeles că trebuie să fie așa, și apoi Tom a vorbit la fel și despre sora cea mare.

— Dacă-i așa, ar trebui să fii bucuroasă că lucrurile stau atît de bine. În orice caz, n-ai putea face nimic.

— O, știu, suspină doamna Corey, aș vrea însă ca Tom să fie ceva mai deschis cu mine.

— Este sincer atît cît stă în firea unui tînăr american să fie cu părinții lui. Cred că, dacă l-ai întreba pe neașteptate care e părerea lui despre tînăra fată, ți-ar spune dacă ar ști.

— De ce crezi că nu știe, Bromfield ?

— Nu sînt sigur că știe. Așa sînteți voi, femeile, credeți că, dacă un băiat se ține de o fată sau de mai multe

fete, este neapărat îndrăgostit. Nu-i deloc așa. Se ține de fete pentru că e în firea lui și apoi nu prea are ce face cu timpul, fiindcă se pare că și lor le place. Cred că Tom, în cazul de față, le-a tot tras clopotele, întrucît nu era nimeni altcineva în oraș.

— Crezi într-adevăr asta ?

— Mi-am dat și eu o părere. Și cred că o tînără fată nici n-ar putea face altceva mai bun decît să stea vara la Boston sau în apropiere. Cei mai mulți tineri rămîn în oraș, reținuți de afaceri toată săptămîna, liberi să-și petreacă serile pe loc sau undeva, prin împrejurimi. Care este proporția între fete și băieți, la munte și la mare ?

— O, cel puțin vreo douăzeci de fete pentru un simulaeru de bărbat. E rușinos.

— Vezi că am, în parte, dreptate cu teoria mea. De ce n-aș avea dreptate și în rest ?

— Aș dori să ai. Și totuși n-aș putea spune că nu sînt de acord. Asemenea lucruri sînt foarte serioase pentru fete. Nu mi-ar plăcea ca Tom să se tot ducă la acești oameni dacă n-are nici un gînd serios.

— Și nu ți-ar conveni dacă ar avea un gînd serios. Ești dificilă, draga mea. Domnul Corey își trase în față ziarul deschis de pe masă.

— Știu prea bine că nu-i stă în fire să facă așa ceva, spuse doamna Corey, continuînd să tot debiteze cuvinte confuze, așa cum fac adesea femeile cînd ideile lor sînt foarte clare. Te rog, Bromfield, nu te apuca de citit, sînt într-adevăr îngrijorată din cauza asta. Trebuie să știu cît de mult este prins Tom. Nu pot lăsa lucrurile să continue

astfel. Nu înțeleg cum poți să rămii atât de liniștit când nu știi nimic.

— Habar n-am ce se va întâmpla cu mine după moarte, și totuși, iată că dorm liniștit, răspunse Bromfield Corey, punînd ziarul la o parte.

— A, dar e un lucru cu totul diferit.

— Mult mai serios ? Ei bine, ce putem face ? Am mai discutat acest subiect când ai venit astă-vară și ai fost de aceeași părere cu mine că nu-i nimic de întreprins. Situația nu s-a schimbat deloc de atunci și pînă acum.

— Ba da, s-a schimbat, a continuat să fie aceeași, spuse doamna Corey, exprimîndu-se din nou contradictoriu. Cred că trebuie să-l întreb pe Tom direct.

— Știi prea bine, draga mea, că nu poți face așa ceva.

— Atunci, de ce nu ne spune ?

— A, tocmai asta nu poate, dacă îi place domnișoara Irene — cred că așa o cheamă —, ținînd seama de obiceiul american, ne va informa după ce-i va spune ei. Așa am făcut și eu. Nu uita propria noastră tinerețe, Anna. E mult de atunci, sînt de acord.

— Era cu totul altceva pe vremea noastră, spuse doamna Corey, ușor tulburată.

— Nu văd nici o deosebire. Cred că doamna Lapham știe dacă Tom o iubește pe fiica ei sau nu, și fără îndoială că domnul Lapham a aflat și el dintr-o a doua sursă. Dar noi n-o să știm pînă când nu-i va mărturisi fetei. Maică-ta știa, și ea i-a spus tatălui tău, dar bietul meu tată habar n-a avut pînă când ne-am logodit, și doar m-am tot ținut de tine, ți-am tot tras clopotele, cum spui tu.

— Nu, nu, n-am spus eu, tu ai spus.

— Eu am spus ? Ți-am tras clopotele mai bine de un an.

Oricît nu i-ar fi plăcut să compare dragostea ei și a lui Bromfield Corey, cu aceea a lui Tom pentru Irène, totuși nu putea să nu se emoționeze la auzul cuvintelor soțului, care îi evocau dragostea lor. Surise apoi gînditoare.

— Așadar, crezi că n-a ajuns la o înțelegere cu ei ?

— O înțelegere ? O, probabil că nu.

— O explicație, atunci ?

— Singura deducție logică, după cele discutate, este că n-au ajuns încă la asta. Dar nu-ți cer să o accepți numai pe acest temei. Pot să-mi văd acum de lectură, draga mea ?

— Da, conveni doamna Corey, cu unul din acele suspine ce exprimă poate mai mult sentimentul atît de specific feminin al insatisfacției față de comportarea soților în general, decît nemulțumirea pricinuită de propriul ei soț.

— Îți mulțumesc, draga mea. Cred, atunci, că voi și fuma, spuse Bromfield Corey, aprinzînd o țigară de foi.

Îl lăsa cu ale lui și nu mai făcu nici o încercare în privința cînfidențelor fiului ei. Dar nu rămase inactivă. Într-adevăr, nu voi nici în sinea ei să recunoască, cu atît mai puțin față de alții, motivul pentru care se duse să facă o vizită familiei Lapham, la locuința din Nankeen Square, după întoarcerea de la Nantasket. Le explică fetelor că se simțea puțințel cam rușinată că-i folosise doar ca să obțină bani pentru operele ei de binefacere și apoi îi dăduse uitării. De asemenea, i se părea că trebuia să dovedească într-un fel că-i de acord cu relațiile de afaceri

pe care Tom le avea cu tatăl, ca nu cumva acesta să-și închipuie că familia era împotrivă.

— Da, afacerile sînt afaceri, spuse Nanny rîzînd. Vrei să mergem iarăși cu tine?

— Nu, mă voi duce singură de data asta, răspunsé ea cu demnitate.

Cupeul ei își tăie drum cu ușurință spre Nankeen Square și, odată ajunsă acolo, își trimise sus cartea de vizită, pe care doamna Lapham o primi în prezența fiicei sale Penelope.

— Cred că trebuie să o văd, spuse ea în șoaptă.

— Ei bine, mamă, nu e cazul să te simți atît de vinovată, glumi fata, n-ai făcut nimic care să fie chiar așa de rău.

— Mă simt ea și cum aș fi făcut. Nici nu știu ce m-a apucat. Înainte nu mă speriam deloc de femeia asta. Dar acum parcă nu mai pot s-o privesc drept în față. Băiatul vine aici de bună voie, și am luptat destul de mult ca să nu se întîmple așa ceva, Dumnezeu mi-e martor. N-am dorit să ne frecventeze casa. Dar, la drept vorbind, nu sîntem nici noi chiar de lepădat, iar tatăl vostru are de două ori mai mulți bani decît ei. Nu avem de ce să le cerem favoruri. Trebuie să fie destul de fericiți știind că fiul lor lucrează cu tatăl vostru.

— Da, toate sînt bune, mamă, preciză fata, și dacă vei continua să le tot repeți mereu și să numeri de fiecare dată pînă la o sută, înainte de a decide, presupun că n-o să te mai îngrijorezi atît.

Doamna Lapham se tot agita, distrată, aranjindu-și părul sau panglicile și pregătindu-se pentru întâlnirea cu doamna Corey. Respiră adânc, se uită fix la fiica ei, fără a o vedea însă, și apoi coborî în goană scările. Nu e mai puțin adevărat că, atunci cînd o întâlnise prima dată pe doamna Corey, nu fusese deloc speriată de aceasta; între timp însă învățase cel puțin cît de ignorantă era ea însăși și își dăduse seama, din discuții, de toate acele lucruri pe care le văzuse greșit sau doar le bănuise, așa că acum nu o mai putea întîlni pe picior de egalitate. Oricît ar fi fost de curajoasă și ar fi avut conștiința împăcată doamna Lapham, în sinea ei se crispa și se întreba tremurînd pentru ce venise doamna Corey. Din palidă cum era, se făcu dintr-o dată roșie ca para focului și abia reuși să bolborească cîteva cuvinte incoerente de bun venit. Nici nu mai știa cum ajunseseră ca doamna Corey să amintească despre interesul și satisfacția fiului ei privind noua ocupație, în timp ce-și ținea ochii ațintiți asupra doamnei Lapham, citindu-i parcă neliniștea și făcînd-o să simtă, în ciuda inocenței ei, că profitase în mod josnic de absența doamnei Corey ca să-i ademenească fiul și să-l însoare cu Irene. Apoi, în timp ce doamna Lapham depăna cu durere aceste lucruri în minte, își dădu seama că doamna Corey întreabă dacă va avea plăcerea să o vadă și pe domnișoara Irene.

— Nu, a ieșit chiar acum, spuse doamna Lapham. Nu știu exact cînd se întoarce. A plecat să caute o carte.

Și rostind aceste cuvinte se înroși dintr-o dată iarăși, pentru că știa că era vorba de o carte despre care îi vorbise tînărul Corey.

— O, îmi pare rău. Speram să o văd și pe cealaltă fiică a dumneavoastră, pe care nu am cunoscut-o.

— Penelope ? întrebă doamna Lapham, puțin ușurată. Ea e acasă. Mă duc să o chem.

Familia Lapham nu se gîndise niciodată că ar putea cheltui, din banii ce le prîsoseau, pentru a avea personalul de serviciu necesar, pe care să-l poată suna oricînd. În ultimii zece ani aveau două femei de serviciu și un bărbat care se îngrijea de încălzit. Dacă doamna Lapham ar fi sunat din salon, cea de a doua slujnică s-ar fi dus să vadă cine e la ușa din față. Așa că plecă singură sus, după Penelope. Fata se împotrivi puțin, dar veni apoi împreună cu ea.

În timp ce doamna Corey o studia, Penelope, după prezentare, se retrăsese în cealaltă parte a camerei, indolentă și supusă în aparență diverselor probe pe care urma să le treacă, răspunzîndu-i, în felul ei ciudat și tărăgănat doamnei Corey, care conducea conversația.

— Domnișoarele trebuie să fie, desigur, încîntate, că se mută în noua casă, spuse ea cu politețe.

— Nu știu, răspunse Penelope. Sintem atît de deprinse aici.

Doamna Corey se arată puțin surprinsă, dar continuă cu simpatie :

— Desigur, o să vă pară rău să părăsiți vechea casă.

Doamna Lapham nu se putu abține să nu răspundă în numele fetelor :

— Cred că, dacă ar fi fost vorba să hotărască ele, ar fi spus că nu trebuie să ne mutăm deloc.

— O, într-adevăr, sînt chiar atît de ataşate de casa în care locuiţi ? Dealtfel, pot să înţeleg foarte bine. Copiii mei, de asemenea, şi-ar simţi inimile zdrobite dacă am fi obligaţi să părăsim vechea noastră locuinţă. Se întoarse spre Penelope şi continuă : Dar trebuie să vă gîndiţi la casa nouă, atît de frumoasă, şi la poziţia ei minunată.

— Da, presupun că ne vom deprinde, răspunse Penelope acestei consolări materne.

— O, îmi închipui că o să vă placă foarte mult, continuă doamna Corey cu condescendenţă. Fiul meu mi-a vorbit despre priveliştea încîntătoare pe care o veţi avea înspre apă. Mi-a spus că, după părerea lui, este o casă tare frumoasă. Mi se pare că a avut plăcerea să vă întilnească acolo, cînd s-a întors prima dată.

— Da, cred că a fost primul nostru oaspete.

— E un mare admirator al casei dumneavoastră, adăugă doamna Corey, ţinîndu-şi privirile aţintite foarte fix, totuşi politico, asupra fetei, ca şi cum ar fi vrut să surprindă pe faţa ei reflectîndu-se cine ştie ce secret, vreo urmă a unei alte admiraţii a fiului care s-ar fi putut să apară fără voie.

— Da, spuse fata, a fost acolo de mai multe ori cu tata, aşa că nu i-a putut scăpa nici un detaliu al construcţiei.

Văzîndu-şi fiica atît de liniştită, mama căpătă şi ea mai mult curaj.

— Fetele fac mult haz de agitaţia tatălui lor, cu privire la casă şi la felul în care îi tot vorbeşte fiecareia despre asta:

— O, da, într-adevăr ? întrebă doamna Corey prefăcându-se, cu un aer politic, că nu prea înțelege și că ar dori mai multe informații.

Penelope se împurpură la obraji, în timp ce mama continua :

— Îi tot spun că este mult mai copilăros decît ele.

— Tineretul de astăzi este mai filozof, remarcă doamna Corey.

— Da, într-adevăr, aprobă doamna Lapham. Le spun mereu : pentru că au avut totul întotdeauna, nimic nu mai constituie o surpriză pentru ele. Nu era același lucru în tinerețea noastră.

— Da, spuse doamna Corey, fără a consimți.

— Mă gîndesc la colonel și la mine.

— O, da, da, răspunse doamna Corey.

— Știu prea bine, continuă prima, destul de stingherită, că trebuia să lucrăm din greu pentru orice, și astfel ne învățam să apreciem lucrurile cum se cuvine.

— Atunci se făcea mult mai puțin pentru tineret ca azi, preciză doamna Corey, fără a recunoaște greutățile de început despre care vorbea doamna Lapham, iar apoi adăugă cu un aer vag, dar cu acea satisfacție pe care toți o simțim cînd pronunțăm expresii comune : Dar nu știu dacă din această pricină sînt azi mai buni.

— E destul de greu să trăiești la nivelul înlesnirilor de care te-ai bucurat întotdeauna, spuse Penelope.

— Da, răspunse doamna Corey distrată, revenind din starea de absență care o îndepărtase total de subiect. Privi fata, încercînd parcă să o cerceteze din nou, ca și cînd ar fi vrut să afle dacă cele spuse țineau de firea ei veselă,

despre care îi vorbise Tom. Dar adăugă doar atât : Vă veți bucura mult de apusul de soare în cartierul Back Bay.

— Ei bine, cât timp nu voi vedea un asfințit nou, spuse Penelope, nu cred că aş putea să mă bucur de un apus de soare cu care am fost deprinsă dintotdeauna.

Doamna Corey se uită la ea cu neîncredere, neplăcându-i răspunsul.

— Fiul meu mi-a vorbit și despre efectul minunat al luminilor din jurul hotelurilor, vizibile de la locuința dumneavoastră de la Nantasket, spuse ea adresându-se doamnei Lapham.

— Da, sînt splendide, exclamă doamna Lapham. Cred că fetele s-au dus cu el în ficcare seară, jos pe stînci, să privească luminile de acolo.

— Da, continuă doamna Corey, și își îngădui să adauge : Mi-a vorbit și despre stînci. Presupun că dumneavoastră, amîndouă, domnișoarele, petreceți mult timp pe stînci cînd sînteți acolo. La Nahant, copiii mei nu le mai părăseau.

— Irenei îi plac stîncile, spuse Penelope. Pe mine nu mă interesează în mod deosebit, cu atât mai puțin noaptea.

— Oh, da, într-adevăr, cred că tot așa de bine poți să te uiți la lumini stînd confortabil pe terasă.

— Nu, din casă nu se văd.

— O, exclamă doamna Corey, iar după o pauză se întoarse spre doamna Lapham și continuă : Nu știu cât ar fi tînjit fiul meu după aerul mării, vara asta, dacă nu i-ați fi îngăduit să vină la Nantasket. Nu era dispus să-și părăsească slujba pentru mai mult timp ca să meargă în altă parte.

— E un om de afaceri înăscut, glăsui doamna Lapham cu entuziasm. Calitățile înăscute trebuie să iasă la iveală. Așa spune colonelul întotdeauna despre domnul Corey. Zice mereu că are stofă de om de afaceri.

Reluă cu bucurie vorba despre tânărul Corey, pentru că i se păruse că n-a vorbit îndeajuns despre el atunci când doamna Corey pomenise pentru prima dată de activitatea lui.

— Nu cred, continuă ea cu vioiciune, că soțul meu a avut vreodată pe cineva de care să se ocupe mai mult.

— Toți ați fost foarte amabili cu fiul meu, răspunse doamna Corey inclinandu-se cam țeapăn, și ne simțim foarte îndatorați față de dumneavoastră. Într-adevăr, foarte mult !

În fața acestor expresii de gratitudine, doamna Lapham se înroși încă o dată și murmură că a fost foarte plăcut pentru ei. Îi aruncă o privire fiicei, căutînd la ea un sprijin, dar Penelope se uita la doamna Corey, care fără îndoială o urmărea cu coada ochiului, deși continua să vorbească cu doamna Lapham.

— Mi-a părut rău să aflu de la fiul meu, că domnul... colonelul Lapham nu s-a simțit prea bine în cursul verii acesteia. Sper că s-a restabilit acum ?

— Oh, da, răspunse doamna Lapham, e în regulă. Rareori a fost el bolnav și nu știe cum să se îngrijească, asta-i tot. Nu sîntem deprinși cu așa ceva, ne simțim atît de bine toți !

— Sănătatea e o mare binefacere, oftă doamna Corey.

— Da, într-adevăr, așa-i. Cum se simte fiica dumneavoastră? întrebă doamna Lapham. Este tot atât de sensibilă?

— Pare să se simtă mult mai bine de cînd ne-am întors. Doamna Corey, parcă forțată, spuse la întîmplare că fetele ar fi dorit să vină cu ea, dar că fuseseră reținute. Își baza afirmația pe întrebarea sarcastică a lui Nanny și, părăindu-i-se că s-ar putea încurca, se ridică repede pentru a evita. Dar sperăm că se va ivi o altă ocazie, spuse ea vag, și fata ei schiță un suris de despărțire. Dădu mina cu doamna Lapham și Penelope și, după ce rosti cîteva cuvinte obișnuite în asemenea ocazii, plecă.

Mama și fata rămaseră uitîndu-se încă una la alta și încercînd să pătrundă semnificația vizitei, cînd Irene năvăli de afară.

— O, mamă, nu era trăsura doamnei Corey, care tocmai se îndepărta?

Penelope răspunse rîzînd :

— Da, ai pierdut cea mai grozavă vizită, Rene. Atît de plăcută, de simplă, deloc scorțoasă. Doamna Corey s-a dovedit a fi foarte prietenoasă. Nu m-a făcut deloc să mă simt ca o marfă care a costat-o prea mult, iar mama ținea astfel capul de parcă ar fi fost toată din lînă și ar fi vrut ca cineva să o asigure că nu-i așa.

În cîteva trăsături schiță întreaga scenă : alarma mamei, ținuta doamnei Corey denotînd buna sa creștere, maniera politicoasă cu care le observa pe amîndouă. Termină povestirea, imitîndu-se pe ea, cum stătuse ghemuită într-un colț întunecos, amuțită de frică.

— Dacă a venit să ne silească să spunem și să facem ceea ce n-ar fi trebuit, atunci a plecat fericită, și regret că n-ai fost aici ca să dai o mină de ajutor, Irene. Nu știu dacă am vrut să produc o impresie proastă, dar cred că am reușit chiar mai mult decât aș fi dorit.

Rîse, apoi însă, dintr-o dată, începu să vorbească serios.

— Dacă mi-a scăpat ceva care ar fi putut să mă facă în fața ei tot atît de nesuferită cum a fost ea pentru mine... Se opri și începu să ridă. Dar risul se întrerupse brusc și ochii i se umplură de lacrimi. Ieși repede din cameră și o porni în sus pe scări.

— Ce-i ? Ce înseamnă asta ? întrebă Irene amețită.

Doamna Lapham era încă în acea stare de apatie în care o adusese vizita doamnei Corey. Vehemența fetei nu o trezi deloc. Dădu doar din cap în mod absent și spuse :

— Nu știu !

— De ce ar trebui să-i pese lui Pen ce impresie a făcut ? Nu văd ce importanță ar avea pentru ea dacă i-a plăcut sau nu doamnei Corey.

— Nici eu. Dar mi-am dat seama că tot timpul era cît se poate de nervoasă. Cred că, de la început, doamna Corey nu i-a plăcut prea mult și asta a făcut-o să-și iasă din fire.

— Povestește-mi, mamă, cum s-au petrecut lucrurile, spuse Irene așezîndu-se pe un scaun.

Doamna Corey, de îndată ce ajunsese acasă, îi relată soțului ei cum decursese vizita.

— Ei bine, ce deduci tu ? întrebă el.

— Erau extrem de încurcate și tulburate, adică mama. N-aș vrea să fiu nedreaptă, dar s-a comportat ca și cum ar fi avut ceva pe conștiință.

— Tu ai făcut-o să se simtă astfel, sînt sigur, Anna. Pot foarte bine să mi te închipui, cu aerul tău acuzator, totuși prea „doamnă” pentru a spune ceva. La ce ai făcut aluzie ?

— N-am făcut nici o aluzie, răspunse doamna Corey, obligată să se apere. Dar ce am văzut mi-a fost de ajuns ca să-mi dau seama că fata îl iubește pe Tom, iar mama știe.

— Asta e total nesatisfăcător, presupun că te-ai dus ca să descoperi dacă Tom e îndrăgostit de fată. Ți s-a părut tot atît de drăguță ca de obicei ?

— Nu era acasă, am văzut-o în schimb pe sora ei.

— Nu știu dacă te înțeleg prea bine, Anna, dar nu are importanță. Cum e sora ?

— O tină ră dezagreabilă.

— Ce a făcut ?

— Nimic. E mult prea șmecheră ca să facă ceva. Asta-i impresia mea.

— Atunci înseamnă că nu ți s-a părut tot atît de amuzantă pe cît o găsește Tom ?

— Este impertinentă. Asta-i cuvîntul. Debitează o seamă de lucruri ca să te uimească și să te zăpăcească.

— E mai mult decît impertinență, e o crimă. Să mulțumim lui Dumnezeu că cea mică e atît de drăguță.

Doamna Corey nu răspunse direct. După o clipă de tăcere, în care se putea vedea că era tulburată, continuă :

— Bromfield, mă tot gîndesc la planul tău și nu-mi pot da seama de ce nu e în regulă.

— Care e planul meu ? întrebă Corey.

— Vrei să oferi o masă.

Bromfield Corey începu să ridă.

— Ah, ai întrecut măsura în pornirea ta de a acuza, și cu asta vrei s-o dregi.

Dar doamna Corey continuă în grabă, plină de demnitate și îngrijorare :

— Nu putem ignora faptul că Tom a devenit intim cu ei, și această intimitate va continua probabil, chiar dacă nu e ceva serios, și trebuie să arătăm că sîntem la curent. Orice ar fi nu putem s-o renegăm. Sînt oameni foarte simpli, fără pretenții, e drept, nu sînt oameni de lume, dar n-aș putea spune că ar fi supărători, apoi adăugă, spre a potoli risul soțului ei : Numai dacă tatăl.. cum ți s-a părut tatăl ?

— Este foarte distractiv dacă îl provoci să vorbească despre vopseaua lui. Cum arată fata dezagreabilă ? Vrei să o chemi și pe ea ?

— E mică și negricioasă. Trebuie să-i invităm pe toți, spuse doamna Corey suspinînd. Așadar, nu te gîndești la o masă ?

— Ba da, așa cum ai spus, nu putem renega raporturile de prietenie ale lui Tom cu ei, orice s-ar întîmpla. Mai bine să le recunoaștem și să căutăm să ne folosim cît mai bine de tot ceea ce e inevitabil. Cred că un dineu cu familia Lapham va fi încîntător. O privi cu delicată ironie în glas și în suris, iar ea făcu să se audă un suspin atît de adînc și dureros, încît domnul Corey izbucni în ris.

Poate, continuă el, ar fi cel mai bun mod de a-l vindeca pe Tom de capriciul lui, dacă-l are cu adevărat. El a fost prins numai de capcanele pe care orice mamă știe să le creeze în favoarea fiicei ei în cercul familiei, neavînd însă posibilitatea să o compare cu alte fete. Trebuie să inviți mai multe fete drăguțe.

— Asta-i părerea ta, Bromfield? întrebă doamna Corey, căpătînd puțin curaj.

— Ar fi ceva.

Dar dispoziția ei se schimbă din nou, în mod vizibil.

— Nu știu nici o altă fată măcar pe jumătate drăguță ca ea.

— Ei bine, atunci poate mai bine crescută.

— Are ținută, este foarte modestă și plăcută.

— Fete mai cultivate decît ea.

— Tom nu se împacă cu asemenea persoane.

— O, înțeleg; vrei să se însoare cu ea.

— Nu, nu.

— Mai bine să-i invităm la masă, ca să le dăm ocazia să fie împreună, chiar pentru a încuraja flirtul lor.

— Știi prea bine că nu vreau asta, Bromfield. Dar simt că ar trebui să facem ceva. Dacă nu luăm nici o hotărîre, totul pare că ar fi clandestin. N-ar fi corect față de ei. O masă nu are de ce să ne dăuneze, nu vom fi puși într-o situație mai proastă, poate chiar într-una mai bună. Da, spuse doamna Corey după o nouă pauză, în care rămăsese pe gînduri. Trebuie să-i invităm la dineu pe toți, e foarte simplu.

— A, dar știi, draga mea, nu putem să le oferim o masă în secret. Dacă ne hotărîm să-i invităm, nu putem să ne

portan. în așa fel încît să se creadă că ne este rușine cu ei. Trebuie să invităm lumea să-i cunoască.

— Da, oftă din nou doamna Corey. Nu este încă prea multă lume în oraș la vremea asta, adăugă ea cu ușurare, ceea ce-i provocă soțului un alt suris. Parcă soarta ne-ar ajuta, conchise ea cu solemnitate.

— Atunci e mai bine să nu te mai lupti cu ea. Du-te și împacă-le cu gîndul ăsta pe Lilly și pe Nanny, cît mai repede posibil.

Doamna Corey se făcu ălbă ca varul.

— Dar, spune-mi Bromfield, tu nu crezi că ar fi lucrul cel mai bun ?

— Ba da, draga mea. Ceea ce-mi clatină puțin încrederea în acest plan este doar faptul că a fost sugestia mea. Dar dacă tu l-ai adoptat, va fi în regulă. Nu pot să spun că m-am așteptat la așa ceva.

— Nu, spuse soția, nu merge.

XIII

Renunțînd la ideea de a invita familia Lapham la masă, doamna Corey era în stare să reziste încă mult, însuflețită de curajul păcătoșilor care s-au sacrificat virtuții, recunoscîndu-i superioritatea în fața abaterilor lor deliberate. Nu-și puna însă întrebarea dacă familia Lapham avea să vină ; avea dubii numai în privința celor pe care trebuia să-i invite odată cu ei. Puse fetelor problema cu oarecare îngrijorare, dar nici una dintre ele nu-i făcu vreo opoziție ; mai curînd priviră planul din punctul ei de vedere și fură de aceeași părere cu ea în sensul că nu făcuseră încă nimic pentru a-și onora obligația față de familia Lapham, obligație asumată de nevoie vara trecută și sporită prin acea neinspirată cerere de ajutor pentru opere de binefacere, pe care o adresaseră doamnei Lapham. Nu numai că datoria de grațitudine le rămăsese intactă, dar la ea se adăugase și o dobîndă. Se întrebau ce rău ar putea să le pricinuiască masa dacă ar oferi-o. Puteau foarte bine să invite pe oricare dintre cunoștințele lor sau chiar pe toate,

fără nici o neplăcere pentru ei, dar ar fi putut tot așa de lesne să-i dea mesei caracterul pe care l-ar fi vrut și totuși să măgulească ignoranța familiei Lapham. Singurul necaz ar fi fost doar Tom, dacă pe el, într-adevăr, îl interesa fata. N-ar fi avut însă ce spune, fiind vorba de o masă de familie, și nici nu și-ar fi dat seama de nimic. Rînd pe rînd, fiecare din aceste situații își făcu loc în mintea doamnei Corey, pornind de la o comparație între gîndurile ei și acelea privind legăturile de rudenie care produc admirație și spaimă impostorului pătruns în societatea din Boston. Acesta se trezește încercuit, dar în același timp și exclus de fiecare dată, din cauza ramificațiilor ce îi taie orice speranță de a avea păreri personale asupra celor din jur ; nici cînd aude pe vreun bostonian criticînd sau ridiculizînd pe un altul nu se simte în siguranță. Dacă va fi bine inspirat se va abține să ia parte la asemenea critici, oricît de îndreptățite i s-ar părea, căci e mai mult decît probabil că cel în cauză este un văr de-al doilea al cenzorului. Cînd vreun străin aude sporovăind un grup de doamne din Boston, care își numesc toți prietenii cu diminutive familiare, va simți din plin că prin naștere el rămîne un exilat în această societate. Atunci însă primejdia este cel puțin mai mică, în timp ce toate acele legături de rudenie latente și tacite — într-o societate în care de 250 de ani cei din Middlesex s-au căsătorit cu cei din Essex și au dat naștere celor din Suffolk — deschid la fiecare pas abisuri în jurul său, izolîndu-l.

Aceste condiții, totuși, primejdioase pentru străin, reprezintă pentru localnici o garanție și o sursă de securitate. O cunoștință oarecare poate fi atît de efectiv impli-

cată în mrejele unor astfel de relații de rudenie încît să nu se fi auzit deloc în afară. Se spun povești extraordinare despre oameni care au petrecut o iarnă întreagă la Boston într-un vîrtej de veselie și, fiind oaspeții autentici ai celor din Suffolk, descoperă, cînd se gîndesc mai bine, că de fapt n-au întîlnit pe nimeni altcineva decît pe cei din Essex și Middlesex.

Primul care îi veni în minte doamnei Corey, pentru a-l invita, fu fratele ei James, și se gîndi cu o neobișnuită toleranță la firea nepăsătoare, la spiritul străin criticii, la natura bună a soției sale. James Bellingham fusese doar sfătuitoarul fiului ei în toată această afacere și se putea spune că lui i se datora legătura dintre Tom și Lapham. Apoi se gîndi la văduva vărului ei, Henry Bellingham. Fiica acestuia se îndrăgostise de cineva de la marină și maică-sa o lăsase să se căsătorească, ba chiar își iubea ginerele. Doamna Corey putea astfel să se aștepte că ea va fi în stare să-l suporte pe regele vopselei cu familia sa. Fetele stăruiră foarte mult să-l invite pe fiul doamnei Bellingham, Charles, încît doamna Corey îl trecu pe listă, dacă era în oraș, s-ar fi putut însă să fie în America Centrală. El avea legături cu tot felul de oameni. I se păru că acum putea închide lista : patru Lapham, cinci Corey și patru Bellingham erau destui.

— Asta face 13, observă Nanny, ai putea să-i poștești și pe domnul și doamna Sewell.

— Da, e o idee bună, consimți doamna Corey. Este doar duhovnicul nostru și se cade să-l invităm.

— Nu înțeleg de ce nu l-ai chema și pe Robert Chase. Ar fi păcat să nu o vadă, pentru coloritul ei.

— Nu-mi prea place ideea asta, răspunse doamna Corey, dar desigur putem să-l chemăm și pe el, dacă nu se fac prea mulți. Pictorul se însurase cu o rudă mai săracă a familiei Corey, iar soția lui murise. Cine ar mai fi încă ?

— Ar fi și domnișoara Kingsbury.

— Am chemat-o de atâtea ori. O să înceapă să creadă că o tot folosim numai când sîntem strînși cu ușa.

— N-are nici o importanță, n-o să-i pese, e o fire atît de bună.

— Ei bine, atunci, spuse mama recapitulînd, sînt patru Lapham, cinci Corey, patru Bellingham, un Chase, un Kingsbury, deci 15. Oh, și doi Sewell, 17. Zece femei și șapte bărbați. Nu prea e bine echilibrat și s-au adunat prea multe persoane.

— Poate unele dintre doamne nu vor veni. observă Lilly.

— O, femeile vin întotdeauna, spuse Nanny.

Mama rămase pe gînduri.

— Ei bine, o să-i invit. Doamnele vor refuza la timp și vom putea găsi cîtiva bărbați, mai mulți artiști. O, trebuie să-l invităm pe domnul Seymour, e neînsurat și e tocmai arhitectul lor, după cum spune Tom.

Vocea ei își pierdu ceva din intensitate pronunțînd numele fiului. În seara aceea, cînd el se întoarse acasă, îi vorbi cu oarecare teamă despre planul ei.

— Dar de ce faci asta, mamă ? o întrebă el, privind-o cu ochii lui plini de onestitate.

Oarecum încurcată, doamna Corey își lăsă privirea în jos.

— N-am decît să renunț, dragul meu, dacă tu nu ești de acord. Dar știi, am crezut... de fapt nu le-am răspuns nici într-un fel la amabilitatea pe care au avut-o față de noi, la Bay St. Paul. Apoi, astă-iarnă, trebuie să o spun cu jenă, am primit bani de la ea pentru operele de binefacere de care mă ocupam. Nu pot să sufăr ideea de a folosi oamenii în felul ăsta. Și faptul că în vară ai tot mers pe la ei. S-ar putea să pară că nu sîntem de acord cu asta, și se mai adaugă și legăturile tale de afaceri cu el...

— Da, înțeleg, spuse Corey, dar crezi că toate astea trebuie să ducă la o masă ?

— Nu știu, răspunse mama. Nu va fi aproape nimeni, în afara rudelor noastre.

— Bine, consimți Corey, merge. Presupun că ceea ce dorești este să le faci o plăcere.

— Da, desigur. Nu crezi că le-ar plăcea să vină ?

— O, o să le placă să vină, dar dacă va mai fi sau nu, o dată, o plăcere pentru ei, asta e altceva. Aș fi spus mai curînd că, dacă vrei să-i inviți, s-ar bucura mai mult dacă ar fi numai ei și noi.

— La asta m-am gîndit la început, dar tatăl tău credea că s-ar fi putut interpreta că am avea un fel de neîncredere în comportarea lor, deși n-am fi fost în stare să dăm dovadă de așa ceva nici chiar față de noi înșine.

— Avea poate dreptate.

— Și, mai mult decît atît, ar fi fost cam semnificativ.

Corey păru că nu dă nici o atenție acestor considerații.

— Pe cine te-ai gîndit să chemi ?

Doamna Corey repetă numele celor care urmau să fie invitați.

— Da, e în regulă, spuse el cu o ușoară nemulțumire.

— Nu țin deloc să dau această masă, dacă tu nu dorești, Tom.

— O, ba da, invită-i ! Cred că este în regulă și așa trebuie. Ce ai vrut să spui, că o masă de familie ar fi părut semnificativă ?

Maică-sa ezită o clipă. Pentru că Tom pusese tocmai punctul pe i; nu vroia să recunoască în prezența lui îngrijorările care o tulburaseră.

— Nu știu, spuse ea, de vreme ce trebuie. N-aș vrea să-i dau acelei fete sau mamei sale impresia că noi nu dorim să-i cunoaștem direct și mai îndeaproape decât i-ai cunoscut tu.

Tom o pivi cu un aer distrat, ca și cum n-ar fi înțeles prea bine ceea ce voia să-i spună. Dar adăugă :

— O, da, desigur.

Doamna Corey, în nehotărîrea în care părea hărăzită să rămînă în privința acestei situații, se duse și scrisese invitația adresată doamnei Lapham. Mai tîrziu, în cursul serii, cînd fură din nou singuri, fiul ei spuse :

— Cred că mai devreme nu te-am înțeles, mamă, în privința familiei Lapham. Acum însă te înțeleg. Desigur că nu doresc ca tu să-i cunoști mai mult decât mine. Un asemenea gînd ar fi nefericit. Nu-i chema la masă !

— E prea tîrziu acum, fiul meu, spuse doamna Corey. Cu o oră mai înainte i-am trimis invitația doamnei Lapham. Curajul îi crescuse, de îndată ce văzu tulburarea de pe fața fiului ei. Nu fi necăjit din cauza asta, Tom !

Nu-i o masă de familie, știi doar foarte bine, și totul poate fi dus la capăt fără încurcături. Dacă privim situația din acest punct de vedere, vei părea că ai fost de acord numai pentru noi, și familia Lapham nu poate înțelege altceva mai mult.

— Ei bine, bine. Să o-lăsăm. Cred că e în regulă. În orice caz, acum nu mai e nimic de făcut.

— Nu vreau să mai fie ceva de făcut, Tom, spuse doamna Corey, cu o veselie pe care gândul la Lapham nu i-o provocase niciodată pînă atunci. Sînt sigură că este foarte nimerit să-i poftim, și așa cum trebuie, și că le vom putea oferi cîteva ore plăcute. Sînt oameni buni, cumsecade, și o datorăm față de noi înșine, să nu ne temem să le arătăm că ne-am dat seama de amabilitatea lor și de aprecierea lui pentru tine, Tom.

— Bine, consimți Tom.

Supărarea, de care maică-sa se eliberase, se simțea acum în tonul lui, dar ei nu-i părea rău. Venise timpul ca Tom să privească cu toată seriozitatea atitudinea sa față de familia Lapham, dacă nu se gîndise mai înainte și nu făcea, după teoria tatălui său, decît să tragă clopotele.

Era o trăsătură caracteristică fiului ei, care în alte împrejurări cu greu ar fi putut-o mulțumi. Acum însă constituia o consolare, poate chiar o plăcere. Dacă se gîndea la familia Lapham, era întotdeauna cu o atitudine de resemnare specifică atunci cînd este vorba de părțile negative ale altora, chiar cînd nu sînt ei de vină pentru acestea.

Pe de altă parte, doamna Lapham, după vizita doamnei Corey și pînă la sosirea soțului ei acasă, tot gîndin-

du-se la Tom, ajunse la aceleași concluzii în privința tînărului Corey. Cînd se așezară la masă, avea o dispoziție foarte proastă. Irene era tot atît de supărată ca și ea, Penelope însă părea veselă, în mod ostentativ. Colonelul începuse — abia după ce înghițise prima porție de șuncă fiartă, acoperită cu condimente, care se contura mare pe o farfurie lată în fața sa — să-și dea seama de atmosfera din jur. Se auzi deodată soneria, iar fata care îi servea se duse să deschidă ușa. Se întoarse imediat cu o scrisoare pentru doamna Lapham. Aceasta o citi și apoi, după o privire neajutorată aruncată familiei, o reciti :

— Ce este, mamă ? întrebă Irène, în timp ce colonelul tocmai luase cuțitul și se pregătea să atace din nou șunca, dar rămase cu el înfipt pe jumătate.

— Nu știu ce înseamnă asta, răspunse doamna Lapham cu un glas tremurînd și lăsă fata să-i ia scrisoarea din mînă. Irene o parcurse în goană și, aruncîndu-și ochii la sfîrșit, scoase un strigăt de veselie și se împurpură pînă la rădăcina părului. Apoi se apucă să o citească încă o dată. Colonelul își lăsă cuțitul din mînă și se încruntă plin de nerăbdare, iar doamna Lapham spuse : Citește-o tare, dacă înțelegi ceva din ea, Irene.

Dar Irene, cu un aer nervos de protest, o întinse tatălui ei, care luă treaba asupra-i :

„Dragă doamnă Lapham,

Vreți să ne faceți plăcerea, dumneavoastră și generalul Lapham...” Nu știam că sînt general, mormăi Lapham. Cred că trebuie să-mi primesc solda pe trecut. Cine scrie asta ? întrebă el, întorcînd scrisoarea pe partea cealaltă ca să vadă semnătura.

— O, n-are importanță, citește-o pînă la capăt ! strigă soția lui cu o privire strălucitoare, plină de triumf, îndreptată asupra Penelopei.

Colonelul continuă :

„...și fiicele dumneavoastră să veniți la masă joi 28, la ora 6.30.

A dumneavoastră cu sinceritate,

Anna B. Corey“.

Această scurtă invitație fusese scrisă pe două pagini, iar colonelul avu, în privința semnăturii, dificultăți pe care nu le putu depăși pe moment. Cînd reuși să descifreze numele și îl pronunță, se uită la soția sa cu o privire întrebătoare.

— Nu mai înțeleg nimic, spuse ea dînd din cap ușor emoționată, dar încîntată. A fost azi după masă aici și aș fi spus că a venit parcă înadins să vadă cît de prost ne putem simți din pricina ei. Mărturisesc că niciodată în viața mea nu m-am simțit atît de prost. Nu m-a adus încă nimeni în halul ăsta.

— Dar ce a făcut ? Ce a spus ?

În mîndria lui, Lapham era gata să ia atitudine față de orice jignire adusă neamului său. Invitația îl făcea însă să se întrebe dacă putea fi vorba de o jignire. Doamna Lapham încercă să-i povestească, dar de fapt nu spunea nimic concret, iar cînd ajunse să explice nu fu în stare să lege nici două cuvinte. Soțul asculta tulburat, iar apoi spuse cu un aer de superioritate :

— Cred că nimeni n-a încercat să te facă să te simți prost, Persis. De ce s-ar fi întors acasă și te-ar fi invitat apoi la masă, dacă s-ar fi comportat așa cum spui tu ?

După cum prezenta el lucrurile, versiunea ei părea într-adevăr puțin verosimilă. Doamna Lapham se clătina. Putu să spună numai atât :

— Penelope a avut aceeași impresie ca și mine.

Lapham se uită la fată, care preciză :

— N-am nici o dovadă. Încep să mă gândesc că așa ceva nu s-a petrecut niciodată. Cred de fapt că nici nu s-a întâmplat.

— Hmm ! făcu tatăl și rămase cîtva timp încruntat și gînditor. Ignora ironia ei, sau poate o luase în serios : Nu poți ști nimic cu precizie. Probabil că nici n-a fost ceva precis, continuă Lapham. În orice caz s-a întâmplat ceea ce trebuia.

Doamna Lapham ezită între resentimentul pe care îl mai simțea și vanitatea ei măgulită. Se uită la fața impasibilă a Penelopei, apoi la ochii vii, nerăbdători, ai Irenei.

— Ei bine, întocmai cum spui tu, Silas. Nu știu dacă a fost chiar așa de rea. Mă gândesc că poate s-a simțit puțin jenată.

— Asta ți-am spus-o de la început, mamă, întrerupse Irene. Nu ți-am spus că nu s-a gîndit la nimic ? S-a comportat întocmai ca la Bay St. Paul, cînd și-a revenit și și-a dat seama de ceea ce ai făcut pentru ea !

Penelope izbucni în rîs :

— Să fie asta felul ei de a-și arăta gratitudinea ? Îmi pare rău că n-am înțeles mai dinainte.

Irene nu făcu nici un efort să răspundă. Ea își muta privirea de la mama sa la taică-său cu o figură întristată, tînjind parcă după protecția lor.

— Cînd terminăm masa, îi răspunzi, Persis, și-i spui că venim.

— Cu o singură excepție, interveni Penelope.

— Ce vrei să spui? întrebă tatăl, cu gura plină de șuncă.

— O, nimic important, doar pur și simplu că eu nu merg.

Lapham își îngădui să înghită bucățica și parcă minia lui în creștere scăzu o dată cu aceasta. Cred că atunci cînd va veni momentul, o să-ți schimbi intenția, spuse el. În orice caz, Persis, dacă Penelope nu dorește să meargă, poți să o scuzi cînd vom ajunge acolo. Asta e modalitatea cea mai bună.

Nici unul dintre ei nu vedea vreun motiv ca să nu fie rezolvată astfel chestiunea și nici unul nu avea idee despre obligațiile față de o invitație la masă.

Chiar dacă n-ar fi crezut că Penelope, în cele din urmă, nu și-ar fi schimbat gîndul, fără îndoială că doamnei Lapham nici nu i-ar fi trecut prin minte că doamna Corey n-ar fi scuzat numai decît absența ei.

Dar a accepta o invitație nu era deloc o treabă ușoară. Doamna Corey i se adresase cu „Dragă doamnă Lapham“, să-i scrie și ea „Dragă doamnă Corey“ i se părea că ar fi o imitație prea servilă. Era tare frămîntată; căci habar n-avea care ar trebui să fie cuvintele potrivite și tonul exact.

Așternu pe hîrtie răspunsul cu scrisul ei stîngaci, lipsit de personalitate, o scriere rondă, școlărească, ca în caietele de caligrafie ale fetelor cînd erau mici, și apoi, după puțină ezitare, neștiind dacă pentru semnătură să folosească prenumele soțului sau al ei, iscăli: „A dv. cu sinceritate, d-na S. Lapham“.

Penelope se duse în camera ei fără a mai aștepta să i se ceară părerea ; dar Irene alesese hîrtia și, în general, scrisoarea doamnei Lapham, așternută cum era pe o foaie întreagă, apărea destul de decentă. Cînd veni fochistul, domnul Lapham îl trimise să pună scrisoarea la cutia de la colțul pieței. Se hotărî să nu mai pomenească nimic despre asta în fața fetelor, căci n-ar fi vrut să se vadă cît era de încîntat. Încercase să dea impresia că totul era obișnuit, închizînd brusc discuția prin ordinul dat doamnei Lapham de a accepta invitația. Dar în timpul lungii lupte dată de doamna Lapham pentru a scrie răspunsul, rămăsese cu ziarul în față, umflîndu-se în pene. Cînd Irene își urmă sora sus, nu-și mai putu ascunde entuziasmul :

— Ei bine, ce mai spui acum, Persis ? întrebă el. Doamna Lapham, în urma greutăților întîmpinate la redactarea scrisorii, fusese prinsă de o oarecare teamă, așa că era mai rezervată.

— Nu știu ce să spun. Mărturisesc că sînt zăpăcită și mă întreb dacă vom fi în stare să ducem la capăt ceea ce am început. Presupun că, totuși, vom putea în ultimul moment să găsim vreo scuză dacă nu dorim să mergem, spuse ea oftînd adînc.

— Cred că vom putea să ne ținem promisiunea și n-o să ne scuzăm în nici un fel, răspunse colonelul. Dacă vrem să fim și noi cineva, trebuie să vedem cum stau lucrurile. Bănuiesc că va trebui să dăm și noi o recepție când o să ne mutăm în noua casă și, atunci, vom avea ocazia să-i invităm. N-ai de ce să te plingi acum, ei au făcut primul pas, Persis.

— Nu, spuse doamna Lapham fără viață. Mă întreb de ce. O, bănuiesc că e în regulă, adăugă ea cu aerul ei de umilintă, menit a potoli supărarea ce se ivise pe chipul lui Lapham, deși decît să mai avem atîta bătaie de cap cită am avut cu scrisoarea asta, aș prefera să fiu biciuită. Nici nu știu cu ce o să mă îmbrac, și nici fetele. Am auzit că lumea merge la mesele de seară în rochii decoltate. Crezi că așa e obiceiul ?

— De unde să știu eu ? răspunse colonelul. Cred că ai destule rochii. În orice caz nu trebuie să te frămîinți din cauza asta. N-ai decît să te duci la magazinul lui White sau la Jordan și Marsh și să ceri o rochie pentru dîneu. Ia o rochie din import. Văd o mulțime în vitrine de cîte ori trec pe acolo.

— O, nu-i vorba numai de rochie, spuse doamna Lapham. N-am idee cum să ne comportăm și... Aș vrea să facem tot ce se poate pentru copii. Dar nici nu știu ce o să vorbim cu oamenii ăștia cînd o să ajungem acolo. Nu avem nimic comun cu ei. O, nu spun că sînt mai bine decît noi. Nu cred și nici nu văd de ce ar fi. Puțini oameni pot să țină capul sus ca tine, Silas. Ai o mulțime de bani și toți, pînă la cea din urmă centimă, au fost mun-ciți de tine.

— Cred, Persis, că fără tine n-aş valora prea mult, interveni Lapham, mişcat de lauda ei.

— O, lasă-mă pe mine, protestă soţia. Acum, dacă ai aranjat cu Rogers, nu poate spune nimeni nimic împotriva ta. Dar totuşi, văd şi simt că ne deosebim de aceşti oameni. Sînt binevoitori, o ştiu, şi presupun că ne-ar scuza, dar noi sîntem prea bătrîni ca să mai învăţăm acum să fim ca ei.

— Dar copiii nu-s, spuse Lapham cu dibăcie.

— Da, aşa-i, şi ăsta-i singurul lucru care mă face să accept situaţia.

— Ai văzut cit de încîntată era Irene, cînd am citit scrisoarea ?

— Da, a fost încîntată.

— Şi sper că Penelope îşi va schimba gîndurile cînd se va apropia ziua dîneului.

— O, da, o facem doar pentru ele. Dar cine ştie dacă ăsta-i lucrul cel mai bun. Nu spun nimic împotriva lui. Dacă Irenei îi place, ar fi norocoasă să se mărite cu el. Dar ştii, aş dori de o mie de ori mai mult să se mărite cu un băiat aşa cum ai fost tu, Si, care să fie obligat să-şi croiască drum singur în viaţă, treaptă cu treaptă, iar ea să-l ajute. Are stofă pentru aşa ceva !

Lapham rise zgîmotos, încîntat de afecţiunea soţiei lui, fără a-i răspunde. Dar, de fapt, nici ea şi nici el nu doreau un răspuns.

— Cred că, dacă n-aş fi eu, nu i-ar fi prea uşor, dar nu te speria, toate se vor aranja. Masa asta nu-i un lucru care trebuie să te frămînte. O să treacă foarte simplu şi de la sine, adăugă colonelul.

Lapham nu fu capabil să-și pastreze calmul nici pînă la sfîrșitul săptămînii următoare. Nu dorea să-l lase pe Corey să vadă că era emoționat din cauza invitației, iar cînd tînărul aminti cu politețe că maică-sa era bucuroasă că vor veni, fu foarte scurt cu el. Îi spuse un „da“, adăugînd că-și închipuie că doamna Lapham și fetele vor veni. Dar după aceea se temu ca nu cumva Corey să fi înțeles că el nu vine, și nu știa cum să atace subiectul din nou, însă Corey nu mai spuse nimic, așa că lăsă lucrurile în voia lor. Era tare îngrijorat văzînd toate pregătirile făcute de Irene și de soția sa și încerca să ridă de ele ; și mai era îngrijorat observînd că Penelope nu făcea nici o pregătire pentru ea însăși, ci doar îi ajuta pe ceilalți. O întrebă cum avea să se descurce dacă în ultimul moment și-ar fi schimbat intențiile și s-ar fi hotărît să meargă. Penelope îi răspunse că nu crede că s-ar putea răzgîndi, dar dacă o va face, se va duce cu el la White și îl va lăsa să-i aleagă o rochie, una din cele de import, despre care spusese că-i plac atît de mult. Era prea mîndru însă ca să mai reia problema.

În cele din urmă toate aceste pregătiri vestimentare, ce aveau loc în casă, îl speriară, făcîndu-l să se gîndească la propriul lui costum. De îndată ce se hotărîse să accepte invitația, o imagine ideală a felului în care trebuie să se prezinte îi apăruse în fața ochilor. N-avea de gînd să poarte frac, pe de o parte pentru că el considera că un bărbat în frac arată ca un clown, iar pe de altă parte pentru că, din principiu, nu purta frac. Va purta o redingotă, pantaloni negri și poate o vestă albă, dar în orice caz cu o cravată neagră.

Cu un aer solemn, plin de dispreț față de preocupările soției și ale fiicei sale cu privire la rochiile lor, Lapham le înfățișă idealul său vestimentar. Dar nici nu deschise bine vorba, că acestea i-o tăiară scurt, spunându-i că nu va merge îmbrăcat așa cum dorea. Irene îi reaminti că, la un banchet la care o dusese cu câțiva ani în urmă, el fusese singura persoană fără frac, și colonelul își aminti cât de prost se simțise tot timpul. Doamna Lapham care, dacă ar fi fost după ea, n-ar fi zis nimic, dădu din cap cu îngrijorare. N-ai încotro, și trebuie să-ți faci rost de unul, cred că nu se cade să mergi într-o casă particulară fără așa ceva, spuse ea.

Lapham se ținu însă tare pe poziție, dar în ziua următoare, în drum spre casă, cuprins de panică, se opri la croitorul său și-și luă măsura pentru frac. Mai apoi începu să-l preocupe vesta, căreia pînă atunci nu-i acordase nici o atenție. Încercă să afle care era părerea familiei, dar nu prea știau nici ele ce să spună și nu erau tot atât de hotărîte cum fuseseră în privința fracului. În cele din urmă totul se termină prin cumpărarea unei cărți privind eticheta, după care lucrurile fură puse la punct, cum nu ar fi vrut el, căci indicația din carte era potrivnică vestei albe. Autorul cărții, după ce fusese foarte explicit, spunându-le să nu mănince cu cuțitele, să nu se scobească în dinți cu furculița, lucru pe care nici o doamnă și nici un domn nu le-ar fi făcut, nu dădea indicații precise în ceea ce privește cravata pe care colonelul Lapham trebuia să o poarte, fiind destul de neclară și în alte privințe. Astfel că Lapham începuse acum să aibă dubii și asupra cravatei negre. Cît privește mănușile, dacă erau necesare

sau nu, chestiune care dintr-o dată îi veni în minte colonelului, într-o seară, se pare că nu-l preocupaseră deloc pe autorul cărții, pe omul cu eticheta, cum îi spunea Lapham. Alți autori păstrau de asemenea tăcere absolută asupra acestui subiect, și doar Irene își amintea să fi auzit vag pe undeva că bărbații nu prea mai poartă acum mănuși.

Îngrijorarea ce-l cuprinsese tot dezbătînd acest subiect făcu să se adune broboane de sudoare pe fruntea lui Lapham. În cele din urmă, colonelul mormăi, înjurînd puțințel, după cum îi era obiceiul.

-- Văd că și ținuta colonelului, declară Penelope, de la locul ei, de unde cosea la rochia Irenei, cu nasul vîrit în lucru, produce multă zarvă. De ce nu te duci la Jordan și Marsh, să-ți cumperi și tu un costum din cele din import, tată ?

Se produse un rîs general, oferindu-li-se astfel tuturor o adevărată relaxare. Colonelul rîse și el, dar cam mînzește, cu o mutră de-ți făcea milă. Grozav ar fi vrut să afle de la Corey cum ar trebui să se îmbrace. Își formulă și își tot repetă în gînd o întrebare, cam așa : O, apropo, Corey, de unde îți cumperi dumneata mănușile ? O asemenea întrebare ar fi dus la o discuție asupra acestui subiect care, bine dirijată, ar fi risipit toate frămîntările. Dar Lapham simțea că mai bine ar fi murit decît să aducă în discuție vreo chestiune în legătură cu masa. Corey nu mai revenise la acest subiect, iar Lapham evita problema cu multă hotărîre. El se ferea să i se mai adreseze lui Corey și suferea în tăcere.

Intr-o noapte, înainte de a adormi, soția îi spuse :

— Am citit azi într-una din cărțile acelea, deși nu-mi vine să cred că, dacă Penelope o ține una și bună că nu merge, am făcut o greșală.

— De ce ? întreabă Lapham, plin de îngrijorarea ce-l cuprindea de câte ori se revenea la acest subiect.

— Cartea spune că este foarte nepolitic să nu se răspundă prompt la o invitație la masă. Ei bine, am făcut-o foarte bine, imediat, poate chiar am răspuns prea repede, dar apoi adaugă că, dacă nu te duci, culmea mitocăniei este să nu anunți imediat, așa încît să poată fi invitat altcineva în locul rămas liber la masă.

Colonelul rămase tăcut pentru cîteva clipe.

— Blestemat să fiu, continuă el mai apoi, nu se mai sfîrșește odată povestea asta. Dacă ar fi să o luăm de la început, aş spune *nu* pentru toată familia.

— Aş fi preferat de o sută de ori să nu ne fi invitat, dar acum e prea tîrziu ca să ne mai gîndim la așa ceva. Întrebarea este : ce ne facem cu Penelope ?

— O, cred că în cele din urmă va merge.

— Ea susține că nu merge. Din ziua cînd a fost doamna Corey aici, e pornită împotriva ei și se pare că nu poate să-și revină deloc.

— N-ar fi bine, atunci, mîine dimineată, cum faci ochi, să scrii că nu vine ?

Doamna Lapham scoase un oftat adînc.

— Nu știu cum s-o aduc din condei. E atît de tîrziu acum, nu văd cum aş putea avea curajul.

— Ei bine, atunci trebuie să meargă, nu mai discutăm.

— E hotărîtă să nu vină.

— Și eu sînt decis s-o determin să meargă, spuse Lapham cu acea încăpăținare a bărbatului cu femei multe în familie, care fac întotdeauna așa cum vor ele.

Doamna Lapham nu dădu prea multă atenție declarației de neclintit a colonelului, dar nu se pricepea să facă ceea ce știa că ar trebui în privința Penelopei, și atunci lăasă lucrurile în voia lor. La urma urmei, fata avea dreptul să rămînă acasă dacă dorea. Iată ce simțea doamna Lapham și ceea ce îi spuse a doua zi soțului ei, rugîndu-l s-o lase pe Penelope în pace, dacă nu se hotărăște singură. Îi spuse că acum era prea tîrziu și nu-i mai rămăsese decît să găsească cele mai bune scuze, atunci cînd o va vedea pe doamna Corey. Începuse să dorească în sinea ei să se ducă numai Irene cu taică-său și să o scuze și pe ea. Nu se putu abține să o spună, iar mai apoi se cam ciondăni cu Lapham.

— Ia ascultă ! strigă el. Cine a tot umblat după oame-nii ăștia, la început ? N-ai venit tu acasă anul trecut și numai despre ei ne-ai bătut la cap, și tot voiai să vînd aici și să ne mutăm nu mai știu unde, pentru că ziceai că nu le convine cartierul nostru ? Iar acum vrei să dai toată vina pe mine. N-am de gînd să tolerez așa ceva !

— Ssst ! făcu soția. Vrei să scoli toată casa ? N-am aruncat-o în spatele tău, așa cum pretinzi. Tu ți-ai luat-o pe seamă. De cînd tînrul a venit în casa nouă, în ziua aceea, n-ai avut decît un singur gînd, să intri în relații cu ei. Și acum ești atît de speriat că n-o să știi să te porți în fața lor, încît nici nu mai ai habar pe ce lume te afli. Dacă mă mai bați mult la cap cu mînușile acelea, află, Silas Lapham, că nu mai merg deloc nici eu.

— Îți închipui poate că vreau să mă duc așa de unul singur ? întrebă el plin de minie.

— Nu, recunosc eu. Bineînțeles că nu-mi închipui așa ceva. Știi foarte bine că o faci doar de dragul Irenei, dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu scoate sufletul din noi și nu te face de rîs în fața copiilor !

Cu această concesie din partea ei, cearta luă sfîrșit, iar Lapham, cu un aer morocănos, se cufundă în tăcere. Veni și ultima seară înaintea mesei, iar chestiunea mănunchilor tot nu fusese rezolvată și părea că așa va rămîne. Cumpărase totuși o pereche, pentru a fi în orice caz asigurat, transpirase pînă nu mai putuse în compania vânzătoarei care îl ajutase să le încerce ; unghiile îi erau încă pline de talcul presărat de că din belșug, pentru a învinge rezistența degetelor lui groase. Dar tot nu știa dacă trebuie sau nu să le poarte. Găsiseră în fine o carte unde se spunea că doamnele la masă își scoteau mănunchile, despre bărbai însă nu se pomenea nimic. Își lăsă soția acolo unde era pironită, în fața oglinzii, în rochia nouă, pe jumătate incopciată, și se îndreptă spre camera lui, dincolo de salon. Înainte de a închide ușa, o zări pe Irene purtîndu-și pașii încet în sus și în jos, în fața oglinzii mari, îmbrăcată și ea în rochia nouă, urmată de croitoreasă, cu gura plină de ace, care din cînd în cînd o oprea ca să poată pune cîte un ac în trenă. Penelope stătea într-un colț criticînd și dînd sfaturi. Toate astea îl scoteau din sărute pe Lapham și i se făcea silă de el și de tot neamul lui. Dar mai uitîndu-se încă o dată, zări în oglindă înfățișarea fetei, frumoasă și radiind de fericire, și atunci inima lui se înduioșă din nou, plină de afecțiune paternă și de min-

drie. Irene avea să se bucure atât de mult, și Lapham își dădea seama că fata lui va umbri pe toate femeile de acolo. Era supărat că Penelope nu venea, tare i-ar fi plăcut ca toți comensii să o audă vorbind. Lăsă ușa camerei întredeschisă, să audă ce-i spunea Irenei. Se simțea, într-adevăr, amărit și dezamăgit din cauza Penelopei, dar doamna Lapham o convinsese să-l consoleze în seara următoare, înaintea plecării lor.

— Încearcă să privești partea bună a lucrurilor, tată ! Cred că, odată ajuns acolo, vei vedea cât de bine am făcut să nu vii. Irene nu trebuie nici să deschidă gura și toți pot vedea cât de drăguță este, dar, în ceea ce mă privește, n-ar putea ști cât sînt de spirituală decît dacă vorbesc, și poate nici atunci nu și-ar da seama. Acest atac la vanitatea simplă a tatălui ei îl făcu să rîdă. Apoi pleacă cu trăsura, iar Penelope încbise ușa în urma lor și se urcă în camera ei, cu buzele strînse, ca să nu o podidească plînsul.

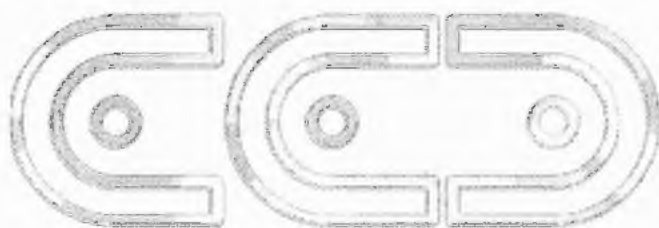
Leector : RODICA ROTARU
Tehnoredactor : ELENA CĂLUGĂRU

Bun de tipar 19.IV.1977. Tiraaj 100 090 ex. bro-
șate. Coli ed. 12,16. Coli tipar 9,5.

Comanda nr. 70 110
Combinatul Poligrafic „Casa Științei”,
București — Piața Științei nr. 1,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2026

